

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KRİMİNOLOJİ VE CEZA ADALETİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE CİNSEL SUÇ MAĞDURLARININ
YARDIM ARAMA DENEYİMLERİ VE DESTEK
MEKANİZMALARINA İLİŞKİN ALGILARI**

Yağmur ALTAY

2501181357

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Adem SÖZÜER

İSTANBUL – 2021

ÖZ

TÜRKİYE’DE CİNSEL SUÇ MAĞDURLARININ YARDIM ARAMA DENEYİMLERİ VE DESTEK MEKANİZMALARINA İLİŞKİN ALGILARI YAĞMUR ALTAY

Cinsel suç mağduriyeti, kişilerde; utanç, suçluluk, yabancılaşma gibi duygular yaratabilen ruhsal ve fiziksel travmalara yol açabilen bir olgudur. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), travmatik deneyimler sonrası yaygın görülen bir durumdur ve kişinin hem kişisel hem de sosyal alanlarında etkisini gösterir. Cinsel suça maruz kalan kişilerin yardım arama sürecinde nasıl bir yanıt ile karşılaştıkları travma sonrası dönem için oldukça önemlidir. Bildirim davranışını bir süreç olarak inceleyen literatürün ışığında, mağdurların destek öncesi algıladıkları ve ulaşabildikleri sosyal destek kişilerin yaşadıkları olayı nitelendirmelerinde ve hem profesyonel hem resmi destek mekanizmalarına başvurularında etkilidir. Bu nedenle tez kapsamında yapılan görüşmelerde bu alt temaya da ayrıca odaklanılmıştır. Bilinmektedir ki, TSSB’ye bağlı yakınmalar destek geciktikçe daha uzun bir döneme yayılmakta ve ağırlaşmaktadır.

Öte yandan, travma mağdurunun resmî kurumlardan aldığı yanıtlardan olumsuz etkilenmesi mümkündür. Destekleyici olmayan bu yanıtlar, travma konusunda bilgilendirilmemiş personelden kaynaklı olabileceği gibi *tecavüz mitlerini* kabul eden personelden de kaynaklanıyor olabilir. Bu ihtimalde mağdurun etkin bir destek almak bir yana ikincil mağduriyet veya örselenme yaşamasından bahsedilir. Ayrıca mağdur da bu konuda yanlış inanışlara sahip olabilir. Bu durumda ise cinsel suç sonrası gözlenmesi beklenen kendini suçlama, olayı suç olarak nitelendirememe gibi olguların şiddetlenmesi mümkündür.

Bu çalışmanın amacı, kadınların cinsel suç mağduriyeti sonrası başvurdukları merkezlerde yaşadıkları deneyimlerine dair kendi tutumlarını ve başvuru merkezlerine dair düşüncelerini ortaya koymaktır. Bu sayede yukarıda önemine değinildiği gibi hem düzenlemelerdeki eksikliklerin giderilmesi hem de düzenlemelere uygun ilerlemeyen uygulamaların ortaya konması amaçlanmış, sonrasında ise mevcut literatürden de faydalanılarak mağdurların ihtiyaçlarına uygun politika önerileri sunulmuştur.

Çalışma nitel bir çalışma olup amaca yönelik örnekleme tekniği kullanılacaktır. Veri toplama yöntemi olarak derinlemesine mülakat ve yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılması tercih edilmiştir. Elde edilen veriler; mağdurun kendisinin saldırıyı nasıl tanımladığı, saldırıdan sonraki süreçteki deneyimleri, başvurulmuş kurumlara ilişkin algısı, süreçte karşılaştığı problemler temaları altında analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: cinsel saldırı, çocuğun cinsel istismarı, ikincil mağduriyet, bildirim davranışı

ABSTRACT

SEXUAL OFFENCE VICTIMS' PERCEPTION OF SUPPORT MECHANISMS AND ATTITUDE TOWARD THE HELP-SEEKING PROCESS IN TURKEY YAĞMUR ALTAY

Sexual victimization is a phenomenon that might create feelings such as shame, guilt, alienation. These feelings may also cause mental and physical traumas on victims. Post-traumatic stress disorder (PTSD) is a common condition after traumatic experiences and shows its effects in both personal and social areas. It is crucial for the post-traumatic period how the victims are treated in the process of seeking help. In the light of literature review, reporting behaviour analysed as a process, social support that victims perceive and reach before support is effective in characterizing the event they have experienced and applying to both professional and official support mechanisms. For this reason, this sub-theme was also focused on in the interviews conducted within the scope of the thesis. It is known that PTSD-related complaints are long-lasting and become more severe as delayed-support.

On the other hand, the trauma victim can be negatively affected by the responses she receives from official institutions. These unsupportive responses may originate from officers WHO are not trained in PTSD or who accept rape myths. In this case, it may be observed that the victim has not received sufficient support but experienced secondary victimization. In addition, the victim may have myth beliefs about this issue. Therefore, it is possible to exacerbate the phenomena such as self-blame and inability, which are expected to observe after a sexual victimization trauma. Furthermore, it is also possible victims, who have rape or sexual abuse myths beliefs, are more likely not to label the incident as a crime.

The aim of this study is to reveal the attitudes of the victims toward their experiences in the institutions (e.g. police station, health centre, court, prosecution office) and their perceptions of the institutions. In this way, as mentioned above, it was aimed both to eliminate the deficiencies in the regulations and to reveal the practices that did not comply with the regulations, and then, by examining of the literature, policy recommendations were presented following the needs of the victims.

The study is qualitative research. Purposeful sampling technique is used, and in-depth interview is chosen as a method of data collection, to obtain data semi-structured interview form is used. The gathered data is identified in four central themes: how the victim defines the sexual offence; their experiences in the aftermath of the incident, their perceptions of the institutions, the problems that they are faced within the process.

Keywords: sexual assault, child sexual abuse, secondary victimization, reporting behaviour

ÖNSÖZ

Cinsel şiddet ve en ağır biçimlerinden biri olan cinsel suçlar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de güncelliğini daima koruyan bir konudur. Normatif boyutuyla pek çok çalışmanın konusu olan cinsel suçlar bu eserde bir saha araştırmasının sonuçları ışığında ele alınmaya çalışılmıştır. Cinsel suç mağduriyeti yaygın bir olgu olmasına rağmen resmi verilerde ise karanlıkta kalmaya devam etmektedir. Bu nedendir ki, bu konuya hasredilmiş saha araştırmaları resmi mercilere aksettirilmemiş anlatıların ve olayların belgelenebilmesi, sorunların tespiti için büyük önem taşımaktadır.

Çalışmamızın ilk amacı, maalesef neredeyse her kadının hayatında en az bir defa deneyimlediği cinsel suç mağduriyeti olgusunu karanlık alandan kurtararak belgeleyebilmektedir. Bir diğer deyişle, kendi aramızda paylaşmakta zorlandığımız ancak malumumuz olan durumun, zorlukların ilanıdır. Bu kapsamda ülkemizde yapılan yaygınlık araştırmaları ve mağduriyet sonrası psikopatolojileri inceleyen çalışmalar olduğunu belirtmek gereklidir. Karanlık sayıların yoğun olduğu, bildirimin çok az olduğu bilinen bu suç grubuna ilişkin ulusal düzeyde erkek katılımcıları da dâhil eden yaygınlık çalışmaları yapılması gerekliliği ise ayrıca belirtilmelidir. Ancak bu şekilde sorunun gerçek boyutlarını tespit etmek mümkün olacaktır.

Bu çalışmanın diğer bir amacı ise, cinsel suç mağduriyetine, bildirim davranışına ve ikincil mağduriyete odaklanmak, bu konuda literatürdeki açığı kapatmaktır. Cinsel şiddetin tüm türlerini kapsayan ve cinsel suç mağduriyetine odaklanmadan bildirim davranışı ile ikincil mağduriyet inceleyen Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüleri tarafından yürütülen iki çalışma bulunmaktadır. Anılan çalışma cinsel suç mağduriyetine odaklanmadığı için derinlemesine verilerle çalışmamız bu eksiği kapatmayı hedeflemektedir. Katılımcıların yardım arama sürecinde deneyimledikleri tutum ve yanıtlara ilişkin veriler derinlemesine mülakat yöntemiyle toplanılmış, sahadan elde edilen bu veriler ilgili temalar ışığında incelenmiştir. Bu sayede destek mekanizmalardan alınan yanıtların kalitesinin artırılması, kadınların etkin desteğe erişimi ve iyileşme süreçlerinin desteklenmesi, en azından sekteye uğratılmasının önüne geçecek önerilerin veriler ışığında ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmamız sonucu ortaya konulan bu eser, Prof. Dr. Adem SÖZÜER, Doç. Dr. Sercan GÜRLER, Dr. Öğr. Üyesi Filiz BALOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Derya TEKİN ve Dr. Öğr. Üyesi Rahime ERBAŞ'tan oluşan jüri önünde 15 Eylül 2021 tarihinde savunularak başarılı bulunmuştur. Takip eden süreçte kıymetli jüri üyelerinin eleştirisi ve tavsiyeleri ışığında geliştirmeler yapılarak son haline kavuşturulmuştur. Sundukları katkılar ve bu çalışmayı geliştirmek için sağladıkları imkân için kendilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Bu araştırmanın yürütülmesi, raporlanması ve yayınlanması konusundaki desteğini her zaman hissettiğim, akademik hayatımı yönlendirme ve geliştirmede katkılarını esirgemeyen, Kriminoloji ve Ceza Adaleti yüksek lisans programının kurulması ve yürütülmesi başta olmak üzere kriminoloji alanındaki çalışmaların artması ve alanın gelişmesi için çaba göstererek bu eseri mümkün kılan kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Adem SÖZÜER'e şükranlarımı sunarım. Bu süreçte çalışmanın daha fazla kişiye ulaşması, duyurulması, sonrasında ise yazım aşamasında karşılaştığım zorluklarda desteklerini hissettiğim, aynı kürsüde bulunma şansını yakaladığım kıymetli hocalarıma ve gerek yazmamı teşvik ederek gerek okuyup tenkitleri ile metnin bu haline gelmesini sağlayan değerli araştırma görevlisi arkadaşlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır.

Beni kriminoloji alanıyla tanıştıran, bu alanı sevdiren, bilimsel bakış açısı ve saha araştırmaları konusunda ufku genişleten yüksek Lisans programımızın kurulmasında emeği yadsınamayacak hocam Doç. Dr. Tuba TOPÇUOĞLU'na, kendisinden ders alma şansını yakaladığım ve araştırmanın yöntemiyle ilgili sorularımda desteklerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Murat ŞENTÜRK'e destekleri için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım döneminde karşılaştığım her sorunda yardımına yetişen ve şüpheyi düşüğüm her anda desteklerini üzerimden eksik etmeyen İrem ÜNAL, Hülya SEYİDOĞLU, Burcu YÜKSEL ve Kübra DURMUŞ'a ayrıca teşekkür etmeliyim.

En önemli teşekkürü ise benimle yaşadıklarını paylaşma cesareti gösteren, zamanlarını ayırarak bu çalışmanın üstüne inşa edildiği hikâyelerini anlatan kadınlara etmeliyim. Kendi karşı karşıya kaldıkları zorlukları başka kadınların yaşamaması, Ceza Adalet Sisteminde bir şeylerin değişebilmesi, bu konuda bir farkındalık oluşturulabilmesi için sorumluluk alan kadınlara sonsuz minnetlerimi sunarım.

Son olarak hayatımın hiçbir anında desteklerini üstümden çekmeyen aileme
teşekkür etmeliyim. Hülya ve Tayfun’a sonsuz minnetle...

İstanbul, 2021

Yağmur ALTAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	15

BİRİNCİ BÖLÜM LİTERATÜR TARAMASI

1.1. BİLDİRİM DAVRANIŞI	28
1.1.1. Çocuk ve Yetişkinlerde Bildirimi Etkileyen Ortak Nedenler	30
1.1.2. Çocuk ve Ergenlikte Bildirim Süreci ve Özellikleri	36
1.1.3. Yetişkinlikte Bildirim Süreci ve Özellikleri	41
1.2. MAĞDURİYET SONRASI RUHSAL DURUM.....	45
1.2.1. Cinsel Suç Sonrası Mağdurda Yaygın Görülen Psikopatolojiler.....	45
1.2.1.1 Örselenme ve Tetikleyici Etkenle İlişkili Bozukluklar	46
1.2.1.2 Depresyon Bozuklukları	48
1.2.1.3 Problematik Alkol ve Madde Kullanımı ve Cinselliğe İlişkin Sorunlar	49
1.2.2. Mağduriyet Sonrası Ruhsal Durumu İnceleyen Çalışmalar.....	50
1.3. BİLDİRİM SONRASI MAĞDURA YÖNELİK DAVRANIŞLAR VE ETKİLERİ.....	55
1.3.1. Mağdur Suçlayıcılık.....	57
1.3.2. İkincil Mağduriyet.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA AMACI VE YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	71
2.2. ETİK.....	72
2.3. ARAŞTIRMA DESENİ	74
2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM	76
2.5. KISITLILIKLAR VE SONRAKİ ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BİLDİRİM DAVRANIŞI	82
3.1.1. Bildirim Örüntüsü	82
3.1.2. Kolaylaştıran Etkenler.....	85
3.1.3. Zorlaştıran Etkenler.....	90
3.2. RUHSAL ETKİ.....	102
3.2.1. Akut Stres Bozukluğu ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu	102
3.2.2. Kaygı.....	104
3.2.3. Depresyon	105
3.2.4. Somatizasyon	105
3.2.5. Dissosiyasyon	106
3.3. MAĞDURA YÖNELİK YANITLAR.....	106
3.3.1. Olumlu yanıtlar	106
3.3.1.1. Resmi destek mekanizmaları	106
3.3.1.2. Sosyal Destek Mekanizmaları	110
3.3.2. Olumsuz Yanıtlar	112
3.3.2.1. Resmi Destek Mekanizmaları.....	112
3.3.2.2. Sosyal Destek Mekanizmaları	129
3.3.3. Göreceli Yanıtlar.....	134
3.3.3.1. Benmerkezci Tepkiler	134

3.3.3.2. Yönlendirici Ancak Duygusal Destekten Yoksun Tepkiler	136
3.4. İKİNCİL MAĞDURİYET	136
3.5. ÖNERİLER	141
3.5.1. Travma Bilgisi.....	141
3.5.2. Muhakeme Sürecine İlişkin Öneriler	142
3.5.3. Süreç Hakkında Anlayabileceği Şekilde Bilgilendirilme	143
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TARTIŞMA VE ÖNERİLER	
4.1. TARTIŞMA	145
4.2. POLİTİKA ÖNERİLERİ.....	152
4.2.1. Ceza Adalet Sistemine Yönelik Öneriler	153
4.2.2. Ceza Adaleti Sistemi Dışındaki Destek Mekanizmalarına İlişkin Öneriler	159
SONUÇ.....	163
KAYNAKÇA.....	169
EKLER.....	188

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.4.1: Katılımcıların Eğitim Seviyesi.....	78
Şekil 2.4.2: Katılımcıların Uzmanlık Alanları.....	78
Şekil 2.4.3: Paylaşılan Mağduriyet Sayısı.....	79
Şekil 2.4.4: Mağduriyetlerin Türü	79

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: aynı eser
AÇSHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (21 Nisan 2021 tarihi ile öncesinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)
ADMHDB	: Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı
AGO	: Adli Görüşme Odaları
b	: bent
CAS	: Ceza Adalet Sistemi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇCİ	: Çocuğun Cinsel İstismarı
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
DESA/DAW	: The United Nations Department of Economic and Social Affairs Division for the Advancement of Women
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GREVIO	: The Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu)
HSYK	: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (yeni Hâkimler ve Savcılar Kurulu)
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
m.	: madde
s.	: sayfa numarası

SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TAA	: Türkiye Adalet Akademisi
TBMM-İİİK	: Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İzleme Komisyonu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu)
UNODCCP	: The United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WHO/ VAW-IAWGED	: World Health Organization Committee On Behalf of The United Nations Interagency Working Group on Violence Against Women Estimation and Data

GİRİŞ

Cinsel suç mağduriyeti kişilerde ağır fiziksel ve ruhsal zarar vermesinin yanı sıra ölüm korkusuna neden olabilmektedir. Fiziksel yaralanma, istenmeyen gebelik, enfeksiyonlar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel işlev bozuklukları ölüm gibi fiziksel etkilerle beraber; utanma suçluluk düşük benlik saygısı, uyku bozuklukları, somatizasyon, depresyon, kaygı bozuklukları, intihar, sosyal dışlanma gibi ruhsal olumsuzluk oldukça yaygındır (DSÖ, 2002, s.163; 2013, s.5).

Cinsel şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından (2002, s.149-150) romantik partner ve eş tarafından gerçekleştirilmesine bakılmaksızın tecavüz, rıza dışı her türlü cinsel amaçlı davranış, zihinsel ya da fiziksel engelli kişilerin ve çocukların cinsel istismarı, zorla evlendirme, rıza dışı kürtaj, kadının cinsel bütünlüğüne yönelik müdahaleler (bekaret kontrolü ve kadın sünneti gibi), fuhşa sürüklenme ve bu amaçla insan ticareti fiillerini kapsamaktadır.

Çocuğun cinsel istismarı ise DSÖ (2002) tarafından “bir çocuk ve bir yetişkin arasında ya da bir çocuk ile başka bir çocuk arasında güven, güç ya da sorumluluk ilişkisi içinde, [cinsel] ihtiyaçlarını tatmin etmek ... için yapılan aktivite” olarak tanımlanmaktadır.

Tez araştırmasının olgusal kapsamı için cinsel şiddet tanımı normatif olarak sınırlandırılmış ve yalnızca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bölümünde yer alan cinsel saldırı (m.102), çocukların cinsel istismarı (m.103) ve cinsel taciz (m.105) suçlarından mağdur olan kadınlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda anılan suçları oluşturan fiiller, teşebbüs aşamasında kalmış veya tamamlanmış olsun araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Olaylar mağdurların fiile ilişkin beyanları esas alınarak sınıflandırılmıştır. Araştırmanın konusunun ortaya konması için kısaca anılan suç düzenlemelerinin hangi fiilleri kapsadığının ortaya konması gerekmektedir.

Bu amaçla “*cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi*” (m.102), “*çocuğun cinsel yönden istismar edilmesi*” (m.103), “*bir kimsenin cinsel amaçlı taciz edilmesi*” (m.105) fiilleri araştırmanın odaklandığı mağduriyet çeşitleridir. Buna göre sayılan suçların fiil unsurları yalnızca kapsamın belirlenmesini

sağlayacak kadar tanımlanacak, ikincil mağduriyetin önlenmesi için gerçekleştirilen kanun değişikliklerine değinilecek ve uygulama pratikleri ve cinsel suçlara ilişkin mitler ile olan ilişkisinin anlaşılması için korunan hukuki değerin değışimine kısaca değinilecektir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhinde Cürümler" başlığı altında düzenlenen cinsel suçlar, 2005 yılında gerçekleştirilen reform sonrasında "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" bölümü altında düzenlenmiştir (Dursun, 2014, s.58; Sözüer vd., 2017, s.35). Bu tercihin doğal bir sonucu olarak, ırz, kızlık, namus gibi kavramlar kanun metnine dâhil edilmemiştir (Yokuş-Sevük, 2005, s.246). Korunan hukuki değerin değışiminin doğal bir sonucu olarak, suç ihdas edilen fiiller ve özel yaptırımlar da 765 sayılı Kanun dönemine göre değışiklik göstermektedir. 765 sayılı Kanun döneminde temel olan, toplumun ahlaki kaygıları ve genel adap duygusuydu. Aynı zamanda evlenme vaadi ve kızlık bozma gibi kavramlara yer veren kanun, kişinin uğradığı zarardan çok aile içerisindeki ahlaki boyuta göre düzenlemeler yapmıştı (Taner, 2017, s.71). Bu yaklaşımda kadın bireyden çok toplumun bir parçası olarak kabul edilmekte ve yalnızca topluma dâhil olduğu rolle, yani yalnızca birilerinin eşi veya kızı olarak korumaya layık görülmekteydi (Centel, 2012, s.275; Yalçın, 2019, s.89).

Sonuç olarak, artık ahlak-aile-töre üçgeninden çıkarılarak, cinsel dokunulmazlık kendi başına bir değerin ceza hukuku korumasına alınmıştır. Modern hukuk sistemlerindeki bu eğilime uygun olarak Türk Ceza Hukuku Reformu'nda da bu değerin değışimi yaşanmış ve cinsel suçlar kişilere karşı suç olarak kabul edilmiş, cinsel dokunulmazlık başlı başına bir korunan hukuki değerin düzenlenmiştir (Koca ve Üzülmöz, 2022, s.371; Memiş-Kartal, 2014, s. 122; Taner, 2017, s.47, 70). Korunan hukuki değerin "cinsel özgürlük" olduğu (Özbek vd., 2021, s.322) ve kanun lafzında geçmesi gerektiği de belirtilmektedir (Baş, 2016, s.1149; Centel, 2012, s.271; Gökcan ve Artuç, 2021, s.3694; Tezcan vd., 2021, s.400; Sevük, 2005, s.247; Ünver, 2008, s. 296; Yalçın, 2019, s.95). Ancak Özgenç (2020, s.260) bu seçimin bilinçli olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşımın sebebi, cinsel özgürlüğün negatif ve pozitif yönlerinin bulunduğu, negatif yönün cinsel dokunulmazlık olduğu, pozitif yönün ise kişilerin cinsel kimliklerini ortaya koymaları şeklinde yapılan ayırım olabilir(Taner, 2017, s. 31 vd.; Yalçın, 2019, s. 97,100). Ayrıca fiilin niteliğine göre vücut dokunulmazlığı, ruh bütünlüğü ve iyiliği korunduğu da ileri sürülmektedir

(Gökcan ve Artuç, 2021, s.3694; Özbek vd., 2021, s.322-323). Cinsel istismar suçu bakımından ise çocuğun cinsel dokunulmazlığının yanı sıra cinsel gelişimi de korunmaktadır (Özbek vd., 2021, s.351).

Cinsel saldırı

Madde 102- (Değişik: 18/6/2014-6545/58 md.)

(1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

Cinsel saldırı suçu 5237 sayılı kanunda yukarıdaki gibi düzenlenmiştir. Buna göre, fiil unsuru cinsel davranıştır. Cinsel saldırı suçunun oluşması için rızaya dayanmayan cinsel bir davranışın varlığı yeterlidir. Mağdurun rızasının cebir, hile ve tehdit ile sakatlanması da suçun oluşmasına meydan verecektir (Özbek vd., 2021, s. 324-326; Tezcan vd., 2021, s.406).

Cinsel davranış nelerin oluşturduğu hususu ise toplumdaki cinsellik algısına göre objektif olarak belirlenmeli, sonrasında ise bu fiili cinsel olmaktan çıkaracak bir bağlam ve ilişki olup olmadığı kontrol edilmelidir (Taner, 2017, s.112-113). Tezcan vd.'a göre (2021, s.415,416) davranışın ya objektif olarak cinsel nitelikte olması ya da fail tarafından bu amaçla gerçekleştirilmesi gereklidir. Cinsel davranış m.102'ye göre üç şekilde gerçekleşebilir, bunlar basit ve nitelikli cinsel saldırı ile sarkıntılık düzeyinde kalan fiillerdir (Özbek vd., 2021, s. 323). Cinsel saldırı fiilinin tacizden ayrılması için bedensel temas kriteri Yargıtay ve doktrin tarafından kabul edilmektedir (A.e., s.326; Gökcan ve Artuç, 2021, s. 3691; Koca ve Üzülmöz, 2022, s. 381). Anılan fiiller mağdurun vücut bütünlüğüne yönelik cinsel davranışlarla fail tarafından işlenebileceği gibi, zor kullanılarak (cebir veya tehdit yoluyla) mağdurun kendi vücuduna bizzat mağdur tarafından cinsel davranışlar gerçekleştirilmesi şeklinde de işlenebilir (Koca ve Üzülmöz, 2022, s.382,383; Özbek vd., 2021, s.327; Taner, 2017, s.144-145).

Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalmış olması daha az cezayı gerektiren nitelikli haldir. Sarkıntılık fiili “kişinin cinsel özgürlüğünü ihlal etmeye elverişli, ani gelişen ve süreklilik arz etmeyen cinsel davranış” olarak

tanımlanmaktadır (Koca ve Üzülmaz, 2022, s. 394,395; Taner, 2017, s.161). Anılan düzenleme madde metnine, 6545 sayılı kanun ile sonradan (m.58) eklenmiştir.

Daha fazla cezayı gerektiren nitelikli cinsel saldırı suçunun gerçekleşmesi için “vücuda organ veya sair cisim sokulması” gereklidir. Özbek ve diğerleri’ne göre (2021, s.331) cisim veya organ ile fiilin yöneldiği vücut bölgesi arasında cinsel bir bağlantı kurulabilmesi yeterlidir. Nitelikli cinsel saldırı fiili için cinsel tatmin amacı bulunmasına ve davranışın haz vermesine gerek yoktur (Koca ve Üzülmaz, 2022, s.380). Madde gerekçesinde ve doktrinde, vücudun doğal boşluklarına (vajinal, anal veya oral yollara) yönelik organ veya sair cisim sokulması fiillerinin bu nitelikli halin oluşumuna meydan vereceği ifade edilmiştir (Koca ve Üzülmaz, 2022, s.388).

Eski Türk Ceza Kanunu’nun aksine eşler arasında cinsel saldırı suçunun nitelikli halinin işlenebileceği açıkça düzenlenmiştir. Diğer yandan suçun temel halinin eşe karşı işlenip işlenemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Araştırmamızın çerçevesini hukuki sınırla çizdiğimiz için tartışmanın, yani TCK m.102/1’in eşler arasında işlenebilip işlenemeyeceği meselesinin pratik bir değeri bulunmaktadır. Bu nedenle kısaca görüşlere değinilip kapsamı belirlemeye çalışacağız.

İlk görüşe göre, temel halinin soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olduğu cinsel saldırı suçunun, evlilik birliğinin özelliği gözetilerek nitelikli halinin de şikâyete bağlı şekilde düzenlendiği ancak her iki halin de suç olarak düzenlendiği kabul edilmektedir (Dursun, 2014, s. 65; Erdem ve Türay, 2019, s.96; Özbek vd., 2021, s.322). Bu görüşe göre kanun koyucu, ağır nitelikli hallerin re’sen soruşturulmasından ayrıldığı, bir diğer deyişle istisna getirdiği için eşe karşı nitelikli hali ayrıca zikretmiştir (Erdem ve Türay, 2019, s. 96; Tezcan vd., 2021, s.403). AYM de benzer şekilde, 2015 tarihli bir kararında “evli kişilerin cinsel davranışlarla eşlerinin vücut dokunulmazlığını ihlal etmesinin” mümkün olduğunu ve “şikâyete bağlı ayrı bir suç olarak” öngördüğünü belirtmiştir¹. Madde lafzı da ilk görüşü destekler görünmektedir, mağdurun(Erdem ve Türay, 2019, s.83) veya failin (Tezcan vd., 2021, s. 403) kimler olabileceği sınırlandırılmamıştır. Bunun aksine, madde gerekçesinde ise, “...cinsel arzuların tatminine yönelik talepler açısından tıbbi ve hukuki sınırların olduğu

¹ AYM, E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015, § 23

muhtemeldir. Bu sınırların ihlali suretiyle eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlar, ceza yaptırımını gerekli kılmaktadır.” denilmektedir (Sözler vd., 2017, s.227).

Bu ifadeden cinsel saldırı suçunun temel halinin ceza yaptırımının konusu dışında bırakıldığı çıkarılabilecektir (Gökcan ve Artuç, 2021, s.3700). Tezcan ve diğerleri (2021, s.403,424) ile Sevük de (2015, s.129), *de lege ferenda* olarak suç oluşturması gerektiği ancak bütüncül bir yorumlama yapıldığında eşler arasında m.102/1’in işlenemeyeceği kanaatindedir. Yargıtay uygulamasının da ikinci görüş yönünde olduğu belirtilmelidir². Biz çalışmamızın kapsamını belirlerken ilk görüşü kabul ederek bir sınırlama yoluna gitmeyi, çalışmanın amacına daha uygun buluyoruz.

Çocukların cinsel istismarı

Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.)

(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. **(Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.)** Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılr.

(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

Cinsel istismar ise cinsel saldırı ile benzer şekilde tanımlanmakla birlikte, suçun oluşumu yalnızca mağdur bakımından farklılık arz etmektedir. Bu suçun mağduru yetişkin bireyler değil, 18 yaşından küçük çocuklardır (Taner, 2017, s. 316-317). İstismar fiili Özbek ve diğerleri tarafından (2021, s.356) çocuğun “cinsel bir obje haline getirilmesi” ve cinsel amaçla kullanılmasını ifade etmektedir. Benzer şekilde

² “... cinsel saldırı suçunun basit halinin eşe karşı işlenmesinin ise suç olarak düzenlenmemesi karşısında..” (Yargıtay 14. CD., 13.02.2014, E. 2012/4276, K.2014/1689)

Koca ve Üzülmaz de (2022, s. 410) “cinsel sömürü” üzerinden tanımlamaktadır. 15 yaşın altındaki çocuklara yönelik her türlü cinsel davranış istismar fiilini oluşturmaktadır (m.103/1-a). 15-18 yaş aralığındaki çocuklar bakımından ise fiilin “cebiri, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilmesi” aranmaktadır (m.103/1-b). Cinsel saldırıda olduğu gibi, fiillerin çocuğun araç olarak kullanılması suretiyle kendisine yönelik olarak gerçekleştirilmesi, yani dolaylı faillik şeklinde işlenebilmesi mümkündür (Koca ve Üzülmaz, 2022, 411). Çocuklara yönelik vücut bütünlüğünü ihlal etmeyen davranışların cinsel taciz mi yoksa çocuğun cinsel istismarını mı oluşturacağı tartışmalı bir konuydu (bkz. Koca ve Üzülmaz, 2022, s. 408-410.; Özbek vd., 2021, s.359 vd.). Ancak hem 2016 yılında 6763 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonrası doktrinde vücut bütünlüğünü ihlal etmeyen davranışların cinsel taciz suçunu oluşturacağı konusunda tartışmalar büyük oranda sona ermiş hem de araştırma bakımından her iki suç tipi de kapsamda olduğundan tartışmanın olgusal çerçevesini belirleme konusunda etkisi bulunmamaktadır.

Cinsel taciz

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Kapsamdaki üçüncü suç tipi yukarıda kanuni tanımı verilen cinsel taciz suçudur. Taner’e göre (2017, s.412,413) cinsel taciz, “mağdurun rızası dışında gerçekleşen cinsel özgürlüğünü ihlal etmeye elverişli, vücut teması olmaksızın gerçekleştirilen davranışlardır”, rahatsız edici boyuta ulaşması ve karşı tarafın cinsel dürtülerini harekete geçirebilecek nitelikte olması gereksizdir (ayn yönde bkz. Baş, 2016, s.1159; aksi yönde bkz. Tezcan vd., 2021, s.496, yazarlara göre bu nitelikte olması gerekir ancak rahatsızlığın oluşmasına gerek yoktur). Koca ve Üzülmaz de (2022, s.434) benzer şekilde cinsel taciz suçunu oluşturan fiili temas gerçekleşmeden cinsel amaca yönelik davranışlar olarak tanımlamaktadır (benzer yönde bkz. Baş, 2016, s.1149; Dursun, 2014, s.61).

Çocukların cinsel istismarı ve cinsel saldırı suçlarında cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak düzenlenen ruh sağlığının sürekli ve kalıcı olarak bozulması, mağdurların tekrar tekrar Adli Tıp Kurumuna gitmesinin, yeniden müşahade altında

tutulmasının ikincil mağduriyete yol açtığı gerekçe gösterilerek 6545 sayılı kanun ile ilga edilmiş ve temel suç tipine ait cezaların alt sınırı yükseltilmiştir. Değişiklik gerekçesinde durum “...akademik çevrelerde bu suçlara maruz kalanların ruh sağlığının mutlaka bozulmuş olduğu kabul edilmekte ve ruh sağlığının bozulması kavramından neyin anlaşılması gerektiği hususunda da tam bir mutabakat bulunmamaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir (Sözür vd., 2017, s.226,227).

Araştırmanın konusu kapsamında TCK’da yer alan düzenlemelere kısaca değindikten sonra anılan suç mağdurlarının yaşayabileceği travmalara da değinmek gerekir. Her cinsel saldırı ve çocuğun cinsel istismarı fiilinden sonra meydana geleceği kabul edilen bozukluklar; TSSB, anksiyetik bozukluklar, majör depresyon gibi daha çok ruhsal patolojik durumlardır. Adli Tıp Kurumu uygulaması, değişiklik öncesinde bu patolojilerin en az 6 aylık tedavi sonucu geçmemesi yani sürekli ve kalıcı hale gelmesini aramaktaydı (Elmas, 2010, s.145).

Cinsel suç mağdurları bakımından psikoloji ve kriminoloji bilim dalları bakımından farklı terimlere yer verilmiştir. Bunlardan en önemlisi “*survivor*-hayatta kalan” terimidir. Kullanılan dilin değiştirilerek bu fiillere maruz kalan kişilerin mağdur olarak damgalanmasının ve güçsüz hissettirilmesinin önüne geçmesi amaçlanmaktadır (Alaggia ve Wang, 2020). Aynı zamanda “hayatta kalan” terimi tüm travma çeşitlerini de kapsamaktadır. Tez kapsamında travma ve buna bağlı seyreden ruhsal sorunlara yer verilecek olmasına rağmen ana gidişat ceza adalet sistemi ve sistemin cinsel suça verdiği yanıtların mağdur üzerindeki etkileri olacaktır. Bu nedenle, araştırma olgusu cinsel suçu normatif olarak tanımlamakla birlikte kavram birliğini sağlamak için araştırmanın öznesi olan katılımcılardan yine hukuki bir kavram olan “mağdur” olarak bahsedilecektir (Bkz. Lievore, 2003, s.12). Benzer şekilde, mülakatlarla elde edilen verilerin analizi yapılırken cinsel suça ilişkin mitlere yer verilecektir. Özellikle tecavüz isimlendirmesi hukuki bir kavramdan ziyade olguya işaret etmektedir. Bu noktada alan yazınındaki yerleşik terminolojiden ayrılmamak için hukuki nitelendirmeden ayrılarak tecavüz miti isimlendirmesini kullanacağız (Benzer yönde bkz. Yalçın, 2019, s.104 vd., ve s.146 vd.).

Cinsel suç mağduriyeti küresel ve yaygın bir sorun olmakla birlikte diğer suç tiplerine göre bildirim oranlarının en düşük seyrettiği, tersten bir söyleyişle karanlık sayıların en yoğun olduğu mağduriyet çeşididir. Stoltenborgh ve diğerlerince

gerçekleştirilen ve yaklaşık on milyon katılımcı üzerinde yapılan ampirik araştırmaların derlendiği çalışmada (2011) kız çocuklarının cinsel istismarının Asya kıtasındaki yaygınlığı %7.5-16.6 birleştirilmiş %11.3, Avrupa kıtasında %11-16.5 birleştirilmiş %13.5; erkek çocuklarında ise yaygınlık Asya için %2-8.3 bandında, Avrupa için ise %3.8-8.4 bandında ortaya konmuştur. Nordik ülkelerde yapılan daha güncel bir çalışmada erkek çocukların oran %3,1-35.6, kız çocuklarında ise 11.2-35.6% oranında bulunmuştur. Kız çocuklardan yalnızca %5.5-%29.9'u yalnızca dokunma içeren fiilleri, %1.1-13.5'i ise penetrasyona varan fiilleri bildirmişlerdir (Kloppen vd., 2016). Dünya çapında yapılmış çalışmaları derleyen Vito ve Maahs, (2015) ile Barth vd. (2012) cinsel istismar mağduru olma yaygınlığını kız çocuklar için %8-31 oranında, erkek çocuklar içinse %3-17 oranında bulmuştur. Ayrıca Türkiye’de yapılan araştırmalarda literatürle benzer şekilde, TSSB, ve buna bağlı psikopatolojiler arasında ilişki fiziksel istismar mağdurları ile karşılaştırıldığında cinsel istismar mağdurlarında daha yüksektir. Araştırmacılar bu durumu ÇCİ vakalarının daha yüksek utanç düzeyi ile ilişkisinin daha derin bir duygusal başa çıkma mekanizmasını tetiklemesi ile açıklamışlardır (Boysan vd., 2009). Diğer cinsel suç mağduriyetleri bakımından da durum buna benzerdir (Amstadter ve Vernon, 2008; Kalaf vd., 2017; Kucharska, 2017).

Türkiye’ye bakıldığında, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından (2009) ve (2014) tarihlerinde yayınlanan iki aile içi şiddet araştırmasına göre, yaşamın herhangi bir döneminde birlikte olduğu partner veya eşten cinsel şiddet yaşamış kadın oranı kentte %14,3, kırsalda ise %18,3 olarak ortaya konmuştur. Hiç eğitim almamış veya ilköğretim terk katılımcılarda oran %22.2’dir. 2014 yılında oranlar kent için %12, kırsal için %11,9 olmuş, eğitim seviyesi en düşük grupta ise oran %14,4 olarak tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça cinsel şiddet oranı veya bildirim oranı düşmektedir. Çalışmada yaygınlığı ölçülen cinsel şiddet olguları, zorla cinsel ilişkiye girme, kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi ve cinsel olarak aşağılayıcı veya küçük düşürücü fiile zorlanmasıdır. Bu nedenlerle araştırma bulgularının Türkiye’deki cinsel suç mağduriyeti yaygınlığı bakımından sınırlı bir veri olduğu belirtilmelidir.

Çocuğun cinsel istismarı konusunda 15 yaş öncesi ve sonrası şeklinde ayrıma gidilen HÜNEE (2009) çalışmasında ise, 15 yaş sonrası dönemde yaygınlık oranı kentte %3,6, kırsalda ise %2,3 olarak tespit edilmiş, 15 yaş öncesi dönemde ise oran kent için %5 kırsalda ise %2,6 olarak ortaya konmuştur. HÜNEE (2014) te ise 15

yaş sonrası ÇCI için oranı kentte, %3,2 kırsalda %1,6, 15 yaş öncesi dönemde ise kentte %6,1 kırsalda ise %2,5 olarak tespit edilmiştir. Farklı şehirlerdeki üniversite öğrencilerinin katıldığı araştırmada 744 katılımcının %28.1'i cinsel istismar türlerine dair yöneltilmiş dört sorudan en az birine evet cevabı vermiştir (Eskin vd., 2005). İstanbul'da lise öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışmada temas içeren ÇCI fiillerine maruz kalan kız öğrenci oranı %13.4 olarak ortaya konmuştur (Alikasifoglu vd., 2006). Oral ve diğerlerinin çocuk istismarı üzerine yaptığı saha araştırmasında (2001) çocukların %26'sı cinsel olarak istismar edilmiş, %8'si ise fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğramıştır. Yayınlanmamış iki ankette lise ve üniversite dönemindeki çocukların geri dönük cinsel istismar mağduriyet oranı %11-15 olarak bulunmuştur (Oral vd., 1997'den akt. Oral vd., 2001).

SHÇEK-UNICEF tarafından yapılan çocuk istismarı araştırmasında (2010) çalışmanın nitel bölümünde yöntem olarak grup çalışması kullanıldığından 7-18 yaş arasındaki katılımcılar kendilerinin mağdur olduğu cinsel istismar olgularını bildirmemişlerdir. Tarama çalışması bölümünde ise oran son bir yıl içerisindeki mağduriyet için %3 olarak ortaya konmuştur. Ancak çocukların %10'u okul veya yaşanan çevrede cinsel istismar olgusuna şahit olduklarını bildirmişlerdir.

Cinsel veya fiziksel şiddet görmüş kadınların %91,8'i hiçbir resmi kuruma bildirimde bulunmamıştır (HÜNEE, 2009). %51'i ise şiddeti hiç kimse ile paylaşmamıştır. Eğitim düzeyi arttıkça bildirim davranışının arttığı görülmüştür (HÜNEE, 2014). Şiddet mağdurları yakın çevreyle paylaşım sonrasında genellikle destek görmediklerini ve "yuvasını bozmamaları gerektiği" konusunda telkinlere maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. (2014) çalışmasında, eşin cinsel ilişkiye zorlanmasının suç olduğuna dair bilgi düzeyi, kentte %74 kırsal %62 düzeyinde kalmıştır. Bu bilgiler en çok TV/Radyo ve sosyal çevreden edinilmiştir.

Görüldüğü gibi yaklaşım değişimi normatif alanda sağlanmış olmasına rağmen kadınların bilgi düzeyi, uygulamada oluşan direnç, sosyal baskı gibi nedenlerle mağdurlar destek mekanizmalarından etkin şekilde faydalanamamaktadır.

ÇCI'nin ciddi psikososyal, psikiyatrik ve fiziksel sağlık üzerinde etkilere sahip olduğu bilinmektedir (Hailes vd., 2019). ÇCI sonrasında, çocukların kişisel gelişimlerinin, akademik ve sosyal hayattaki gelişimlerinin olumsuz etkilendiği

belirtilmektedir (ADMHDB, 2021, s. 40). Yine benzer şekilde cinsel saldırı sonucu genel kaygı düzeyinde ve depresyon oranlarında artış görülmekte, geri çekilme ve şok tepkisi kısa dönemde; suçluluk duygusu, özgüven düzeyinde azalma ve utanç ise daha uzun döneme yayılan etkilerdir (Koss vd., 2002; Resick, 1993). Yine travmaya bağlı olarak madde kullanımı, günlük aktivitelere katılım ve uyumun düşmesi, işlevsellik ve üretkenliğin uzun dönem boyunca kaybı deneyimlenebilmektedir.

Uluslararası literatürde yapılan çalışmalar da göz önüne alındığında, cinsel suç mağduriyetlerinin büyük bir bölümünün resmî kurumlara bildirilmediği gibi destek görülemeyeceği düşüncesiyle sosyal destek mekanizmalarından dahi saklanmaktadır. Ayrıca diğer fiziksel şiddet türlerine göre cinsel şiddetin, tez konumuzu ilgilendiren kısmı ile cinsel suçun, mağdurun psikolojik iyi olma haline daha ağır zarar verdiğine değindik. Bu nedenlerle, cinsel suç mağdurları mağdur araştırmaları alanında bir özellik göstermekte ve saha araştırmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yine bu nedenledir ki çalışmamızın katılımcı kitlesi cinsel suç mağdurları olacaktır.

Bildirim davranışı ise hem bu fiziksel ve ruhsal sorunlardan olumsuz etkilenmekte hem de bu sorunlara yardım arama için ilk adımı oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki bildirimin artırılması mağdurların destek mekanizmalarına erişimini sağlayacağından bireysel olarak mağdurlar için fayda sağlayacaktır. Bireysel faydaya ek olarak, toplumdaki suçların gerçeğe yakın şekilde tespit edilmesi hem adaletin tesisi hem de etkili suç politikalarının oluşması için önem taşımaktadır.

Diğer yandan, mağdurlar cinsel suç mağduriyetini paylaştıklarında destekleyici olduğu kadar yaralayıcı ve damgalayıcı tutumlara da maruz kalabilmektedir. Bu durumda ise yardım ve destek bulamayan mağdurların suçun kendi etkilerinin yanında bu olumsuz tepkiler nedeniyle ikincil olarak mağduriyet yaşaması sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun en aza indirilebilmesi için ise mağdurların bildirimde bulunma motifleri, ceza adalet sisteminden beklentileri, süreçte karşılaştıkları sorunların ve taleplerinin ortaya konarak politika önerileri sunulması gerekmektedir.

Tez kapsamında incelenecek olan bildirim davranışının yöneleceği resmî kurumlardan ne anlaşılabileceğinin belirtilmesi gereklidir. Konuya ilişkin araştırmalar, resmî kurumların kapsamını adli merciler, kolluk, sağlık kurumları, uluslararası

uygulamaya en yakın tecavüz kriz merkezleri ile sınırlamaktadır (Campbell vd., 2001). Biz de benzer bir yöntem izleyerek bildirimde bulunan resmî kurumları bu şekilde sınırlandıracğıız. İlk basamak başvuru kurumları olarak hastanelerin acil servisleri, polis ve jandarma akla ilk gelenlerdir.

Cinsel suçların travmatik doğası gereğı uzman kurum müdahalesinin gerektiğı uluslararası metinlerde de yer almış ve bu mağdurlar kırılgan grup olarak kabul edilmiştir. Ek sosyal riskler ile yaşanan travmanın ağırlığı nedeniyle CAS tarafından temin edilen mağdur haklarının ötesinde düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (ADMHDB, 2021, s.2; UNODCCP, 1999, s. 71). Bu bağlamda Türkiye’de hayata geçirilen mağdur haklarına yönelik koruyucu uygulama ve merkezlerden kısaca bahsetmek gereklidir. Türkiye özelinde tecavüz kriz merkezlerini karşılayacak uzman kurumlar olan Çocuk İzlem Merkezi ve Şiddet Önleme ve İzlem Merkezleri’ne yapılacak bildirimler de bu kapsamda değerlendirilecektir. Ayrıca ayrı bir merkez niteliğinde olmamakla birlikte yargılama sürecindeki önemi nedeniyle Adli Görüşme Odaları (AGO) uygulamasına da değinilecektir.

5271 sayılı CMK m.234’de mağdur ile şikâyetçinin soruşturma ve kovuşturma aşamasında sahip olduğı haklar düzenlenmiştir. 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu tedbir kararlarına, şiddet uygulayanlara yönelik olarak da önleyici tedbir kararlarına hükmedilebilmektedir.

ÇCİ vakalarında adli sürecin Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)’de yürütülmesi gerekmektedir. ÇİM il bazında kurulan ve o ilin valiliğince koordine edilen merkezlerdir. Lanzarote Sözleşmesinde taraf devletlere yapılan önerilere uygun şekilde, farklı alanlarda uzmanların mağdur çocuğa tek merkezden destek sağladığı, sosyal çalışmacı ile beyan alınması, adli tıbbi muayenenin gerçekleştirilmesi gibi adli işlemlerin yapıldığı aynı zamanda hukuki ve psikolojik destek sağlanan kurumlardır. ÇİM’de “sorumlu hekim, adli görüşmeci, aile görüşmecisi, hastane bünyesine tam zamanlı görevlendirmesi yapılmış ya da gereğı halinde kuruma davet edilen Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü temsilcisi ve konsültan hekimler” (çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, adli tıp uzmanı, sosyal pediatri uzmanı, çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı, çocuk cerrahisi uzmanı, kadın hastalıkları ve doğum uzmanı vb.) hizmet sunmaktadır. Adli görüşmeleri, Halk Sağlığı Genel

Müdürlüğü tarafından Çocukla Adli Görüşmecisi sertifikası verilmiş uzmanlar gerçekleştirmektedir. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu'nda (2019) tüm sürecin tek seferde tamamlanmasının olumlu yanlarına dikkat çekilmiş ve multidisipliner yaklaşımın benimsenmesi faydalı bulunmuştur. Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 12 Eylül 2022 tarihiyle 59 ilde 62 ÇİM faaliyet göstermektedir. (Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, 2022)

Yetişkin şiddet mağdurları için Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) hizmet sunmaktadır. ŞÖNİM, 29656 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yönetmeliğinde “*şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezler*” (m.3/1-ö) olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamdaki şiddet yine cinsel suçları aşar şekilde aynı yönetmelikte tanımlanmıştır. Ev içinde gerçekleşen her türlü fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik zarar netice doğurabilecek gerçekleşmiş ve gerçekleşmesi muhtemel tüm tutum ve davranışlar merkezlerin hizmet alanındadır (m. 3/1-n, 12/1). Israrlı takip mağdurlarına da hizmet sunulmaktadır (m.12). Hizmetleri arasında, başvuru ve tebdir kararlarının koordine edilmesi, psiko-sosyal, hukuki, ekonomik, eğitim ve mesleki destek sağlanması sayılmıştır (m.7). Ayrıca mağdurların ilgili kurumlara yönlendirilmesi ve topluma yönelik farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları merkezin hizmetleri arasında yer almaktadır (m.7). Koruyucu veya önleyici tebdir kararı alan kurum, bizzat şiddete uğrayan, üçüncü kişilerin bildirimi, resmi merciler ve sivil toplum kuruluşlarından (STK) gelen bildirimler merkezin işlemleri başlatmasını sağlayacaktır (m.13). İlk olarak şiddet mağduru gerekli ise tıbbi desteğe ulaştırılır, ayrıca cinsel suç mağduru kadın ise başvuranın işlemlerine kadın personelin eşlik etmesi temin edilir.

AGO, Adalet Bakanlığı ve UNICEF iş birliği ile yürütülen “Çocuklar için Adalet Projesi”nin sonucunda 3 Nisan 2017 tarihinde uygulamaya geçmiştir. İkincil mağduriyeti önlemeyi amaçlar. Bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odası olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı (2022) web sitesinde hâlihazırda 81 il, 104 adliyede toplam 109 AGO’nun bulunduğu belirtilmiştir. AGO’nun amacı yargılama sürecinde, mağdurun beyanları alınırken

veya diğ er işlem ler için beklenmesi gereken durumlarda faille karşı karşıya gelmesinin yargılama için zaruri olmadıkça asgariye indirilmesi ve yargılamanın mağdurda yaratacağı stresin olabildiğince azaltılmasıdır. Resmi süreçlerin bu ihtiya ı karşılayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir.

Çalışmamızdaki amaç, cinsel suç mağduriyeti sonrası mağdurların, yardım arama sürecinde resmî kurumlardan ne kadar destek gördüğünü, mağdurlar açısından düzeltilmesi veyahut iyileştirilmesi gerekenleri ortaya koymaktır. Kurumlarla ilgili olan kısım araştırmanın temel olgusunu oluşturmakla birlikte sosyal destek mekanizmalarına da resmi kurumlara başvurma sürecini şekillendirdiğı ve mağdurun ruhsal durumu üzerinden büyük bir öneme sahip olduğun için ayrıca, ikincil mağduriyeti etkilediğı için değinilecektir. Katılımcıların yardım arama süreçlerinin nasıl şekillendiğı, başvurdularsa ilk olarak hangi kuruma başvurdıkları, bu andan itibaren sürecin nasıl işlediğı, hangi kurumda nasıl bir tutumla karşılaştığı mülakatlarla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nitel yöntemin kullanıldığı araştırmamızda mağdurların ihtiyaçları, yaşadıkları zorluklar ilgili temalar altında incelenmiş ve mevcut literatürle karşılaştırılarak tartışılmıştır. Yine tespit edilen sorunlara politika  nerileri sunulmuştur. Böylelikle mağdurların adalete erişimde yaşadıkları zorlukları ortadan kaldırmak için yapılması gerekenlerin ortaya çıkarılmasına ve Ceza Adalet Sisteminin geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. BİLDİRİM DAVRANIŞI

Resmi kurumlara yapılan bildirim bakımından cinsel suç mağduriyeti diğer şiddet türleri ile karşılaştırıldığında bildirimlerin çok daha düşük olduğu görülmektedir (Fisher vd., 2003). Cinsel suçlarda geç bildirim veya hiç bildirmeme davranışı oldukça yaygındır. Mevcut literatür bunun hem yetişkinler hem çocuklar için farklı nedenleri olduğuna işaret ettiğinden, konu hakkında kuramsal çerçeveyi çizerken biz de ikili bir ayrım ile ilerleyeceğiz. Öncelikle çocuk ve yetişkinlerde bildirim etkileyen ortak nedenlere değinilecek, sonrasında ise ilgili dönemlere özgü örüntüler ve başvuru motifleri ortaya konacaktır. Bu şekilde mağdurların bildirmeme nedenleri, bildirim motifleri, yaşamaktan korktukları olumsuzluklar ortaya konarak bildirimin ve CAS'ın verdiği yanıtın kalitesinin artırılması için zemin hazırlanacaktır.

Paylaşımında bulunulan ilk kişinin tepkisinin önemi bildirim sürecinin devamı için oldukça etkilidir (Ullman, 2011; Sudderth, 1998). İlk bildirimin resmî kurumlara yapılması oldukça seyrek görülmektedir; bunun yerine olay başlangıçta bir aile üyesi, arkadaş veya romantik partnerle paylaşılmaktadır (Ahrens vd., 2009; Campbell vd., 2001; Filipas ve Ullman, 2001; Priebe ve Svedin, 2008). Resmi mercilere bildirim odaklanan çalışmalarda dahi, resmi olmayan (enformel) paylaşımların önemine dikkat çekilmiş ve sonrasındaki araştırmaların hem bu paylaşımların resmi bildirimlere olan etkisine hem de mağdurların sosyal çevrelerinden olan beklentisinin ne olduğuna odaklanması gerektiği belirtilmiştir (Fisher vd., 2003). Ahrens ve diğerleri'nin yaptığı çalışmada (2007) yetişkinlerin %70'inin ilk olarak enformel destek mekanizmaları ile mağduriyeti paylaşmayı tercih ettiği ortaya konmuştur. Mağdurlar suçlayıcı tutumlarla karşılaşmamak için anonim paylaşım, çevrimiçi topluluk ve platformlara yönelebilmektedir (O'Neill, 2018).

Tez araştırmamız resmî kurumlara başvuruya odaklanmakla birlikte, cinsel suç mağdurlarının çoğu öncelikle sosyal destek mekanizmaları ile yaşanan olayı paylaşmakta sonrasında resmi mercilere başvuru konusunda karar vermektedir. Bu ilk

paylaşım süreci olayı anlamlandırılması, sonrasında izlenilecek yolu belirlenmesi ve travma sonrası yaşanan ilk şokun atlatılması konularında önemlidir (Ahrens vd., 2009; Yuen vd., 2019). İlk paylaşım yapılan kişiden alınan yanıt, mağdurun profesyonel destek almaya yönelmesi ya da resmi mercilere başvurmaya karar vermesi sürecini etkilemektedir. Bu noktada karşılaşılan olumsuz tepki mağdurun bir daha olayı paylaşmama ve bildirmemesine yol açabilmektedir (Clark ve Quadara, 2010). Algılanan sosyal destek travmatik olayın paylaşım imkanının yanı sıra alınacak yanıtın kalitesini de yansıtmaktadır (Frattaroli, 2006; çocuklar için bkz. Hershkowitz vd., 2015).

ÇCI vakalarında çocuk yaşadığı mağduriyeti bildiremediği veya bildiriminin gereği yapılmadığı için hem etkin bir destekten mahrum kalmakta hem de istismarın yinelenmesi riskiyle karşılaşmaktadır (Arata, 1998; Cromer ve Goldsmith, 2010; Goodman-Brown vd., 2003). Bildirim davranışı hukuki ve psikolojik müdahalenin, mağdurun başvurabileceği giderim mekanizmalarının ilk adımıdır (Alaggia ve Wang, 2020; Frazier ve Burnett, 1994; Paine ve Hansen, 2002).

Başka bir perspektifle, suç olaylarının resmi mercilere bildirilmemesi faillerinin yakalanıp ceza adalet sistemine girmesini engelleyerek sistemin hem caydırıcılık ve mahcur kılma etkisini düşürmekte (Skogan, 1976) hem de faillerin rehabilite edilerek topluma yeniden kazandırılmasını önlemektedir. Belirtilen bir başka sorun ise, toplumdaki suç olaylarının gerçeğe yakın oranda tespit edilememesi ve istatistiklerin toplanamamasının, uygun suç önleme programlarının geliştirilmesine engel olmasıdır (Skogan, 1976).

Mağdurların bildirim kararını nasıl verdiklerinin ortaya konması ayrıca ifade alma ve görüşme protokollerinin geliştirilmesinde de oldukça önemlidir (Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011). Ayrıca soruların formüle edilirken ve mağdura yöneltilirken sorumlu hissettirilmemesine dikkat edilmesi önem taşımaktadır (Schaeffer vd., 2011). Bu şekilde aşağıda incelenecek olan ikincil mağduriyetin en aza indirilmesi ve adli sürecin etkin şekilde ilerlemesi sağlanabilir. Benzer şekilde geliştirilen NICHD Protokolü'nün kullanılması çocuk mağdurlarla yapılacak görüşmeler için önerilmekte ve Protokol içeriğinin hâkim ve savcılar ile çocuklarla iletişime geçen sosyal çalışmacı gibi diğer adli süreçte görevli personelin meslek içi eğitimine eklenmesi gerektiği belirtilmektedir (Ermağan-Çağlar ve Türk, 2019; Sarıca

ve Coşkun, 2020). Bu kapsamda Çocuklar için Adalet Projesi'nin bir aşaması olarak etkin dinleme yöntemleri, çocuğun güveninin kazanılması için basamaklandırılmış görüşme yönteminin nasıl uygulanacağı, özel durumu olan çocuklarla nasıl görüşüleceği, yapılan görüşmenin “ifade alma” olmadığı, çocuğun görüşmeye nasıl hazırlanacağı, çocuğun ailesi ile kurulacak iletişim, onların değerlendirilmesi gibi konularda “Çocuklarla Adli Görüşme Rehberi” hazırlanmıştır (Ümit-Atılğan et al., 2014).

Araştırmamız ve ilgili literatür bölümü, bildirim davranışına etkisini incelemek için sosyal çevre ile yapılan paylaşımları da kapsayacak şekilde geniş tutulacaktır. Bu olgu aslında yabancı literatürde *disclosure* (Ullman, 2002) terimi ile karşılanmakta olsa da Türkçede iki farklı terim olarak kullanılması kavramı daha iyi ifade etmektedir. Bu nedenle bu başlık altında enformel destek mekanizmaları olan aile ve sosyal çevreye olayın anlatılması paylaşım, resmî kurumlara anlatılması ise bildirim olarak isimlendirilecektir.

1.1.1. Çocuk ve Yetişkinlerde Bildirimi Etkileyen Ortak Nedenler

Bu başlık altında öncelikle yetişkin, çocuk ve ergen mağdurlar için olayın paylaşılmasını etkileyen ortak nedenlere değinilecektir. Sonrasında mevcut literatürle benzer şekilde yaşa göre özelleşen etkenler için ayrı alt başlıklarda incelemeye devam edilecektir.

Genel olarak suç travması sonrasındaki süreçte mağdurlar, güvende olmak, anlaşılmak ve dinlenilmek, suçlanmamak, bilgilendirilmek, gerekli fiziksel ve ruhsal müdahaleye ulaşım ile sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır (ADMHDB, 2021, s.11).

Cinsel suç mağduriyetinin geç bildirilmesi veya tamamen saklı tutulması hem yetişkinlerde hem çocuk ve ergenlerde sık görülen bir olgudur. London ve diğerlerinin (2005) işaret ettiğine göre, araştırmaya katılan mağdurların üçte ikisi çocukluk döneminde kimseye anlatamadıkları olayı ancak yetişkinlik döneminde bildirebilmişlerdir. Çoğu ÇCİ mağduru ya bildirim ertelemekte ya da olayı hiç kimseye paylaşmamaktadır. Bu oran mevcut çalışmalarda %55-69 arasında tespit edilmiştir (Alaggia vd., 2019; Easton vd., 2014; Gagnier ve Collin-Vézina, 2016; London vd., 2005; London vd., 2008). Finkelhor ve diğerlerinin (1990) yaptığı bir diğer çalışmada ise araştırmacıların sorularından önce yaşadığı mağduriyeti kimseye

paylaşmayanların oranı kadınlarda %33, erkeklerde ise %42'dir. Yapılan son çalışmalarda oranların arttığı ve bildirim süresinin kısaldığı görülmektedir ancak yine de Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalarda bildirimin olaydan en az 5 yıl sonra gerçekleşebildiği görülmektedir (Hébert vd., 2009; Münzer vd., 2014; Paine ve Hansen, 2002; Sarsoli vd., 2008'den akt Mooney, 2021; Smith vd., 2000).

Yaşanan olayı paylaşabilmek için mağdurların çoğu çevrimiçi veya gerçek dünyada uygun koşulların oluşmasını beklemektedir. Bu koşullar oluşmadığında ise mağdurlar paylaşımı otuz yıl gibi sürelerle erteleyebilmekte veya hiç paylaşmadan sır olarak saklayabilmektedir (Alaggia ve Wang, 2020). ÇCİ ile benzer olarak cinsel saldırı fiillerinde de bildirim ya hiç yapılmamakta ya da olayın üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra gerçekleştirilmektedir (Ahrens vd., 2010; Carretta vd., 2015).

Yapılan uluslararası karşılaştırmalı araştırmalarda da görüldüğü gibi, bölgeler arasında anlamlı farklar ortaya çıkmaktadır. Bunun bir nedeni de toplumsal damgalama sebebiyle mağdurların bildirimden kaçınması olarak tahmin edilmektedir (WHO/VAW-IAWGED, 2021, s.30). Bu nedenle karanlık sayılar ortaya çıkmakta, mağdurlar yardıma erişememektedir. Bu çalışmaların yabancı ülkelerde yapıldığı, farklı yaş gruplarını hedef aldığı ve kültürel kodların farklılığı nedenleriyle bildirim etkileme riski mevcuttur.

Türkiye özelinde bakıldığında, cinsel veya fiziksel aile içi şiddet görmüş kadınların %91,8'i hiçbir resmi kuruma bildirimde bulunmamıştır (HÜNEE, 2009). %51'i ise şiddeti hiç kimse ile paylaşmamıştır, eğitim düzeyi arttıkça bildirim davranışının arttığı görülmüştür (HÜNEE, 2014). Şiddet mağdurları yakın çevreyle paylaşım sonrasında genellikle destek görmediklerini ve araştırma olgusunun aile içi şiddet olması nedeniyle "yuvasını bozmamaları gerektiği" konusunda telkinlere maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Türkiye'de cinsel suçlar özelinde ve romantik partnerler dışındaki failleri kapsayan bir yaygınlık çalışmasına rastlanamadığından, bu suçlara özgü bildirim davranışının yaygınlığını kestirmek güçtür.

Bildirimin ilk aşaması, olayın isimlendirilmesidir. Ancak olay cinsel suç olarak veya "kötü" olarak nitelendirilebildikten sonra durdurulması ve hukuki, psikolojik yardım alınması için başvuruda bulunmaktadır (Alaggia, 2004; Alaggia ve Kirshenbaum, 2005; Goodman-Brown vd., 2003; Paine ve Hansen, 2002). İstismar

fiilinin yaşandığı dönemde olayı anlamlandıracak cinsel olgunluğa ulaşmamış olmak; çocukluk döneminde, okul aile gibi ortamlarda cinselliğin tabu olarak kabul edilmesi ve kötü dokunuş gibi neyin normal neyin kabul edilmez olduğunun konuşulmaması çocuğun fiili anlamlandırmasını zorlaştırarak bildirim güçleştirebilmektedir. Bu konularda bilgi ve destek alacak kimsenin olmaması bir diğer engeldir (Collin-Vézina vd., 2015; Schaeffer vd., 2011).

Yetişkinlerde aynı şekilde yaşanan olayın kötü bir cinsel deneyim mi yoksa nitelikli cinsel saldırı mı olduğu ancak olayın şoku atlatıldıktan ve bir arkadaş veya akrandan destek alındıktan sonra mağdur tarafından netleştirilebilmektedir (Fisher vd., 2003; Rickert vd., 2005).

Collin-Vézina ve diğerleri (2015) istismar fiilinin mağdur üzerindeki etkilerini asgari düzeye indirerek veya anıların aniden yeniden hatırlanacağı ana kadar tamamen bastırarak (Alaggia, 2004; Hunter, 2011) tek başına başa çıkabileceğine kendini inandırmayı *kendini savunma mekanizmaları* olarak isimlendirmektedir. Bu kapsama detayları ileride açıklanacak olmakla birlikte problematik alkol ve madde kullanımı da dâhil edilmektedir.

Özetle olayı isimlendirememek hem bilgi eksikliğinden hem olayı farklı sebeplerden dolayı küçümsemekten kaynaklanabilir. Benzer bir mağduriyet yaşamış kişilerin kendi deneyimlerini çevrimiçi de olsa paylaşması diğer mağdurların yaşadıklarını isimlendirmelerine yardımcı olabilmektedir (Alaggia ve Wang, 2020).

Mağdurun cinsel suç fiiline aktif şekilde karşı koymadığı durumlarda cinsel şiddet yoktur gibi tecavüz miti kabullerinin de etkisi ile aktif direniş gösteremeyen mağdurlarda fiilden dolayı sorumluluk duyulması, kendini suçlama görülebilmektedir (Münzer vd., 2014). Collin-Vézina ve diğerleri (2015) tarafından, içselleştirilmiş mağdur suçlayıcılık olarak isimlendirilen utanç, istismardan sorumluluk duyma ve kendini suçlama duygularının bildirim engellediği öne sürülmektedir (Alaggia ve Wang, 2020). Yetişkinlerde benzer şekilde kendilik algıları olumsuz olan mağdurlarda paylaşım daha az gerçekleşmektedir (DiMauro ve Renshaw, 2021). Mağdurun yaşı, cinsiyeti, istismarın türü, olumsuz sonuç ve olaylardan korkma, çocuğun kendini suçlaması gibi nedenlerin bildirimde bulunma kararını ve zamanını etkilediği

bilinmektedir (Clark ve Quadara, 2010; Finkelhor vd., 1990; Goodman-Brown vd., 2003; Hunter, 2011; Schönbucher vd., 2012; Smith vd., 2000).

Çocukların erken yaşta yaptıkları paylaşımların sosyal destek mekanizmaları tarafından, bu yaş grubu için özellikle ebeveyn veya temel bakımveren, üstünün örtülmesi veya resmi mercilere bildirilmemesi oldukça yaygındır (Malloy vd., 2013). Hunter'ın araştırmasında (2011) sosyal destekten umduğunu bulamayan bazı mağdurlar bu nedenle polise başvurmayı tercih etmiştir.

Sosyal dünya ile ilişki olarak gruplanan son katman sebeplere geldiğimizde ise, bunlardan ilki damgalanmadır. Çocuk, "suç mağduru" veya ruh sağlığı ile ilgili destek alması gerektiğinde "deli" gibi damgalamalara maruz kalmaktan çekinebilmektedir (Collin-Vézina vd., 2015). "Suç mağduru" şeklinde damgalamanın kendisi de bazı kişilere kötü hissettirebilmekte ve mağdurlar olayı gizli tutmayı tercih edebilmektedirler (Bachman, 1998).

Ergenler, çocuklar ve yetişkinlerde en yaygın görülen engelleyici faktörlerden biri ise anlattıklarına inanılmaması korkusudur (Alaggia ve Wang, 2020; Collin-Vézina vd., 2015; Hunter, 2011; Schaeffer vd., 2011; Schönbucher vd., 2012). *Ailenin kültür ve değerleri*, olayın gizli kalmasını ve mağdurun olaydan suçluluk duymasına, utanmasına neden olabilmektedir. Geleneksel toplumlarda mağdur suçlayıcı tutumlara daha sık rastlanmaktadır. Bu ise bildirimin hiç yapılmaması veya çok geç yapılmasına neden olmaktadır (Collin-Vézina vd., 2015; Fontes ve Plummer, 2010; Hershkowitz vd., 2007; Schönbucher vd., 2012). Aileye utanç vermek, arkadaş kaybı, adliye personelinin olumsuz yanıtları gibi olumsuz sosyal tepkiler kişiyi bildirimde bulunmaktan alıkoymaktadır (Alaggia ve Wang, 2020). Aileden görülen en yaygın olumsuz tepki olayın reddedilmesi ve mağdurun suçlanmasıdır (Alaggia ve Wang, 2020). Mağdurlarda oluşan çevresindeki insanların ondan kaçacağı, anlattıklarını reddedeceği ve ona öfke duyacağı endişesi bildirimde bulunmasını engellemektedir (Collin-Vézina vd., 2015).

Mağdurun faille olan ilişkisi de bildirim davranışı üzerinde etkili faktörlerden bir diğeridir. Genç kadınlarla yapılan bir araştırmada romantik bir ilişkinin bulunması veya altı seferden fazla buluşulmuş olması bildirimi anlamlı derecede düşürmektedir (Rickert vd., 2005). Failin yabancı biri olduğu vakalarda bildirim oranı daha yüksektir

(Campbell vd., 2001). Yine benzer şekilde *failin çocukla ve aileyle olan ilişkisi* de bildirim davranışını etkilemektedir. İstismarcının aile içinden olması, ailenin güvenini kazanmış biri olması, dışarıdan sevecen ve iyi biri olarak kabul görmesi çocuğun olayı anlattığında kendisine inanılmayacağına dair endişesini güçlendirmektedir (Reitsema ve Grietens, 2016). Failin çocuğun güvendiği ve sevdiği bir kişi olduğu durumlarda çocuğun bildirimde bulunup bulunmamak konusundaki tutumu daha da karmaşıklaşmaktadır. Bir yanda kendisine yönelik zarar verici hareketlerin durması isteği diğer yanda ise yine değer verdiği bir başka kişinin zarar görmesi endişesi vardır (Jensen vd., 2005). Son olarak çocuk mağdur, failin arkadaşı olduğunu düşünerek bildirimde bulunmaktan geri durabilmektedir (Schaeffer vd., 2011)

Resmi bildirimin yapılması ve adli sürecin başlatılmasındaki en büyük engellerden biri mağdurların faille yeniden karşılaşmak istememesidir (Moors ve Webber, 2013). Adli süreç ve mercilerden negatif tepkiler alınması endişesi de bildirim davranışını olumsuz etkilemektedir (Lievore, 2003, 2004; Payne vd., 1999).

Sürecin kontrolünün mağdurda olmaması bildirim davranışını yetişkinlerde olumsuz etkilemektedir (Konradi, 2007 akt. Campbell, 2008). Bu bağlamda aile üyelerinin aksine, öğretmenlerin istismar faili ile bir bağlantısının genelde olmamasına rağmen çocukların da düşük bir oranının bildirimini öğretmenlere yapmayı tercih ettiği görülmüştür (Lyon vd., 2010). Çocuğun yaşı ilerledikçe bu oran artmaktadır, ergenlerde daha yüksektir (Kogan, 2004; Schaeffer vd., 2011). Bunun bir nedeninin yine süreç kontrolü ile ilgili olarak öğretmenlerin bildirim yükümü olması olabileceği ileri sürülmüştür (Malloy vd., 2013). Collin-Vézina ve diğerleri de (2015) benzer bir nedene işaret etmektedir; çocuk, istismarı anlattığında resmi mercilerin olaya dâhil olacağını bilmesi korkuya neden olmaktadır. Yazarlara göre, sonrasında ne olacağını, etkilerini ailesinde istismar faili dışındakilere de zarar gelebileceğine dair endişeler bunu tetiklemektedir.

Bildirimi olumlu etkileyen nedenlere bakmak gerekirse, çevrimiçi bildirimleri inceleyen Moors ve Webber, (2013) çalışmasında paylaşımı tetikleyen dört ana tema bulunmuştur. Bunlar olayın isimlendirilmesi, olayın yükünü hafifletme ve hikayesini paylaşma, duygularını ifade etme ve yardım etmedir. Hunter'ın (2011) belirttiği bildirim çeşitlerinden sonuncusu da benzer şekilde yalnızca araştırmacı ile aynı şeyi yaşayan başka insanlara yardımcı olabilmek amacıyla bildirimde bulunmaktır.

Yardıma ihtiyaç duymak, anlatmanın iyi gelmesi ve bu yöndeki inanç paylaşımı tetikleyebilmektedir (Marriott vd., 2016). İçsel uyaranlar olarak isimlendirilen bu sebepler arasında yetişkinlerde de görülen diğer çocukları ve kendini korumanın (Malloy vd., 2013) yanı sıra, bu sırrını bir başkasıyla paylaşma ihtiyacı da bulunmaktadır (Schaeffer vd., 2011)

Geleneksel destek mekanizmalarından yanıt alamayan mağdurların (Moors ve Webber, 2013) yaşadıkları olayı sosyal medya üzerinden veya çevrimiçi destek grupları ile paylaşmaya başlaması son dönemde araştırılmaya başlanmıştır (Alaggia ve Wang, 2020; Carretta vd., 2015; O’neill, 2018). Sosyal medya ve destek gruplarının olayın paylaşılmasına katkı sunduğu yönünde ampirik destek bulunmuştur (Carretta vd., 2015). Yine çevrimiçi destek gruplarında mağdurların kendi hikayelerini paylaşması, aynı duyguları ve tecrübeyi yaşamış kişilerce daha destekleyici şekilde karşılandığından mağdurlar tarafından tercih edilen bir yöntemdir (O’neill, 2018).

Çocuklarda düşük bir oranda olmakla birlikte istismarın durdurulması, başkalarının (örneğin diğer kardeşin) korunması isteği ve anlatmak konusunda bir arzu hissedilmesi bildirimin nedenleri arasındadır (Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011). Bunlardan ilki gaî bildirimdir, burada adalet aramak veya sonraki istismarları önleme amacı mevcuttur (Hunter, 2011; Mooney, 2021). Yetişkin mağdurlarda da benzer şekilde bildirimde bulunma nedenlerinden biri ise failin hak ettiği cezayı bulması ve kendilerine etkin bir koruma sağlanmasıdır (Clark, 2010). Birçok mağdurun adaletin yerini bulacağı inancı oldukça düşüktür (Logan vd., 2005; Patterson vd., 2009). Bir diğer motivasyon ise onaylanma ihtiyacıdır. Bir diğer ifade ile yaşanan mağduriyetin gerçek olduğu, kötü olduğu ve failin yanına kar kalmayacağı özetle adaletin yerini bulması gerektiği düşüncesidir (Alaggia ve Wang, 2020). Yetişkinlerde dinlenilme ve inanılma ihtiyacı adalet ihtiyacının bir görünümü olarak ortaya çıkmaktadır (McGlynn vd., 2012).

Cinsel saldırı sonrasında olayı paylaşan mağdurların temel motivasyonlarından ikisi, diğer cinsel şiddet mağdurları için bir farkındalık yaratma, değişime yol açma ve kendi deneyimleri hakkında konuşarak ruhsal durumlarını iyileştirme arzusudur. Bu şekilde mağdur kendi travmalarını bir araştırma veya başka bir sebeple paylaşarak olumlu bir şeye dönüştürmeye çalışmaktadır (Yuen vd., 2019). Travma sonrası

işlevsellik ve iyileşme için paylaşım kritik faktörlerden biridir (Frattoroli, 2006; Guay vd., 2006).

Bildirimi etkileyen ortak nedenler özetlendikten sonra, önce literatürde sistematik bir açıklama geliştirmeye çalışılan çocuk ve ergenlikte bildirim süreci ve özellikleri, sonrasında ise yetişkinlikteki mağduriyetlerin bildirim sürecine özgü faktörler incelenecektir.

1.1.2. Çocuk ve Ergenlikte Bildirim Süreci ve Özellikleri

Çocuk ve ergenlerin kendilerine yönelik fiilleri paylaşmadaki örüntü ve süreçlerinin anlaşılması daha etkin bir korumanın sağlanmasını ve iyi oluşlarının desteklenmesini sağlayacaktır (Malloy, vd., 2013, s. 250).

Henüz ÇCI'nin bildirim süreci tam bir teorik çerçeveye oturtulamamış olsa bile (Collin-Vézina vd., 2015) aşağıda mevcut literatür ortak temalar üzerinden özetlenmeye çalışılacaktır. Güncel literatüre göre, bildirim davranışı yaşam boyu gelişen bir süreç olarak kabul edilmekte ve incelenmektedir. Buna göre bildirim tek bir anda gerçekleşen tek bir paylaşımdan fazlasıdır. Çocuk ve özellikle de ergenlerde üç çeşit bildirim davranışı görülmektedir. İlki kasti veya değil açıkça söyleyerek istismar fiilinin durdurulmasına yöneliktir. İkincisi ergenlerde ima yolu ile olayın aktarılmaya çalışılmasıdır. Son olarak ise hiç kimse ile paylaşımda bulunulmamasıdır (Hunter, 2011).

Çocuk ve ergenler açıkça olayı paylaşmanın yanı sıra bazı doğrudan ve dolaylı sinyallerle olayı açığa vurabilmektedir (Alaggia, 2004; Hershkowitz vd., 2007). ÇCI mağduru çocukların çoğu olayı gizli tutmak istese de bazen bilinçli bazen de kaza ile bir şeylerin ters gittiğine dair iletişimde oldukları yetişkinlere dolaylı işaretler verebilmektedir. Bu işaretlerin amacı yetişkinin olayı dinlemeye istekli ve hazır olup olmadığının kontrolüdür. Bu işaretler duygusal ve davranışsal değişimler olarak ortaya çıkmaktadır, ancak belirtilmelidir ki anılan bu değişimlerin çoğu ÇCI'ye özgü değildir (Reitsema ve Grietens, 2016). Kaygı bozukluğu, ilgi isteğinde artış, öfke nöbetleri ve uyku bozukluğunun yanı sıra TSSB, disosiyasyon ve riskli cinsel davranışlar gibi diğer psikopatolojiler de yaşanan değişimler arasındadır (Alaggia, 2004; Collin-Vézina vd., 2013; Hailes vd., 2019). Schaeffer ve diğerlerine (2011) göre, bu duygu durum

değişikliklerinin oluşturduğu duygusal baskıdan dolayı çocuk paylaşma kararı verebilmektedir.

Burada bir diğer önemli husus, çocuk tarafından verilen sinyallerin iletişime geçilen yetişkin tarafından doğru okunması ve iletişim fırsatı yaratılmasıdır (Flâm ve Haugstvedt, 2013; Plummer, 2006). Mağdur çocuk ve ergenlerin bir kısmı, sırf iletişim fırsatı bulamadığından olayı daha öncesinde kimseyle paylaşmadıklarını bildirmişlerdir (Schaeffer vd., 2011). Kadın ve daha yüksek sosyo-ekonomik statüden kişilerin anılan işaretleri daha iyi değerlendirdiği söylenmektedir (Fontes vd., 2001).

Delillerin bulunması çocuğa olayın sorulmasına ve bunun sonucunda paylaşma neden olan *dışsal faktörler*dendir. Çocuğun davranışlarındaki ve duygu durumundaki değişiklikler dış dünyadan gelen bir uyaran sonucu ortaya çıkabileceği gibi, doğruluk mu cesaret mi gibi bir oyun sırasında veya cinsellik, cinsel istismar gibi bir konu konuşulurken anlatmaya teşvik edilebilir (Hunter, 2011; Schaeffer vd., 2011). Öte yandan, bazı durumlarda çocuklar istismar fiilinin gerçekleştiğini gösteren delillere rağmen verdikleri ifadede olayı reddedebilmektedir (Hershkowitz vd., 2005; Sjöberg ve Lindblad, 2002).

Yine bildirim davranışının interaktif bir süreç olduğuna, çocuk ve ergenlerin davranışları ile yetişkinlerin karşılıklı iletişiminin bir sonucu olduğuna işaret edilmektedir (McElvaney vd., 2011). Bu iletişim, TV programı, okulda verilen bir eğitim gibi dışsal bir etken sonucu kurulabilir (Jensen vd., 2005; Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011). #metoo hareketi gibi sosyal medya hareketleri de aynı etkiyi oluşturabilmektedir, bu mecralardaki kolektif ses oluşturma trendi mağdurların paylaşımını kolaylaştırabilmektedir (Alaggia ve Wang, 2020).

Ebeveynden geleceği düşünülen *olumsuz tepkiler* çocuğun istismarı anlatmasını önlemektedir (Collin-Vézina vd., 2015; Hershkowitz vd., 2007). Aile yapısı da bildirim davranışını farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Örneğin aile bireyleri arasında iletişimde kopukluk bulunması, aile içerisinde başka stres faktörlerinin bulunması yine engelleyici bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Collin-Vézina vd., 2015; Reitsem ve Grietens, 2016). Mağdurlar bazen ebeveynlerin yaşlı olması nedeniyle veya korumacı ailenin aşırı tepki göstermesini -başını belaya

sokmasını- önlemek için ebeveynle paylaşım yapmamayı tercih edebilmektedir (Hunter, 2011).

Paylaşımın en yüksek olduğu iletişim tarzı ise ebeveynlerin özenli ancak çok koruyucu olmadığı ihtimaldir. Diğer yandan hem kız hem erkek çocuklar için ailenin ilgisiz olması çocuğun istismarı paylaşma ihtimalini düşürmektedir (Priebe ve Svedin, 2008). Cinselliğin tabu olarak görüldüğü, bekârete değer atfeden, büyüklere itaat edilmesinin öğütlediği kültür kodlarının bildirimi olumsuz etkilediği bilinmektedir (Fontes ve Plummer, 2010). Cinsiyet rolleri nedeniyle kız çocuklarda istismar nedeniyle kendilerinin cezalandırılacaklarını düşünmeleri de olayı bildirmeme sebebi olarak belirtilmiştir (Hunter, 2011).

Çocuklar genel olarak ilk paylaşımı bir ebeveyn veya ebeveyn yerine koydukları bir yetişkine, ergenler ve yetişkinler ise bir arkadaşlarına yapmaktadır (Arata, 1998; Jensen vd., 2005; Kogan, 2004; Paine ve Hansen, 2002; Stein ve Nofziger, 2008). Ergenlerin paylaşım sürecinde, özellikle de istismar failinin aile üyesi olduğu vakalarda, yakın arkadaşlar önemli bir rol oynamaktadır (Schönbucher vd., 2012). Karışık bir katılımcı grubu ile yapılan başka bir araştırmada da benzer şekilde, ilk paylaşımda bulunan kişi en yüksek oranla anne olmuş, bunu akran-arkadaş takip etmiştir (Münzer vd., 2014). Malloy ve diğerleri (2013) de 5-13 yaş grubu için en çok paylaşım yapılan kişilerin anne ve akran olduğunu bulmuştur (Schaeffer vd., 2011). Ebeveynlerden görülen sosyal destek ergenler tarafından en önem atfedilenidir (Schönbucher vd., 2014). Bu kişilere karşı duyulan güvensizlik hissi, onlara sıkıntı vermekten çekinmek gecikmiş bildirimin en yaygın sebeplerindendir (Schönbucher vd., 2012). Ancak yine de enformel destek mekanizmaları ile paylaşılmasına rağmen ÇCİ vakalarının yetişkinler ve akranlar tarafından resmi kurumlara bildirilmediği, bunun ise çocuğun resmi korumadan mahrum kalmasına neden olduğu belirtilmektedir (Münzer vd., 2014).

İstismar failinin çocuğun doğal kırılganlıklarını kullanarak *onu tehdit etmesi*, bildirimi engelleyen bir diğer etkidir. Buna göre çocuğun annesine, kardeşine veya diğer sevdiklerine zarar verileceği korkusu da çocuğu konuşmaktan alıkoymaktadır. Diğer yandan, istismarın ortaya çıkmasının ailenin dağılmasına ve aile içinde kötü olayların yaşanmasına neden olacağı korkusu bir diğer engelleyici faktördür (Arata, 1998; Collin-Vézina vd., 2015; Crisma vd., 2004; Hunter, 2011; Münzer vd., 2014;

Schaeffer vd., 2011; Schönbucher vd., 2012). Türkiye’de yapılan Gölge ve diğerleri çalışmasında (2006) da benzer şekilde çocukların bildirimde bulunmaması için olay sırası ve sonrasında tehdit edilmesi en yaygın fail davranışıdır. Nihayet, Collin-Vézina ve diğerleri tarafından (2015) aile seviyesinde sayılan engelleyici sebepler ayrıca ev içi şiddet ve sosyal yalıtılmışlıktır. Aile içi şiddet ve işlevsizlikler çocuktaki genel güvensizlik ve gerginlik hissini arttırmakta ve olayla ilgili konuşmayı zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda aile tarafından yöneltilen suçlayıcı tavırlar ve çocuğun anlattıklarına inanılmaması veya bu yönde telkinler çocuğu sessizliğe iten diğer bir faktördür (Collin-Vézina vd., 2015, s.129; Hunter, 2011, s.162). Yine fail, çocuk üzerinde hakimiyet kurarak veya mevcut durumunu kullanarak onu bildirimde bulunabileceği sosyal çevreden soyutlayabilmektedir (Craven vd., 2006). Failin evden gitmesine dair kararın çocuğa bırakılması durumunda çocuğun bu konuda karar vermekten çekinmesi de bildirim olumsuz etkilemektedir (Hunter, 2011).

Aile ile yüzleşme özellikle failin aile içinden olduğu vakalarda mağdurun anlattıklarına inanmama ve cinsel davranışa kendisinin neden olduğuna dair tepkilerle sonuçlanmakta ve aile ile mevcut ilişkiyi sarsmaktadır. Aile için de travma olması nedeniyle önce ret sonra destekleyici tavır görülebilmektedir (Hunter, 2011).

Collin-Vézina ve diğerlerine göre (2015) güç dinamikleri, failin çocuğu manipüle etmesi, failin toplumdaki konumu, ailesindeki itibarı veya açıkça tehdit etmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. ÇCI’de faillerin büyük bir bölümünün çocuğa bakım veren yetişkinler veya öğretmen, antrenör, din adamı gibi ebeveyn rolünü üstlenmiş bir yetişkin olduğunu gösteren bulgularla (Smallbone ve Wortley, 2000; Sullivan ve Beech, 2004; Paine ve Hansen, 2002) birlikte değerlendirildiğinde istismar vakalarının birçoğunda çocukların bu zorluğu yaşaması muhtemeldir. Benzer şekilde Öztürk ve diğerlerinin yaptığı çalışmada da (2017) olguların %78.6’sı çocukların tanıdıkları bir kişi tarafından işlenmiştir. Tersinden yabancı birinin fail olduğu durumlarda bildirimin süresi kısalmaktadır (Smith vd., 2000). Bir diğer bulgu ise çocuk ve gençlerin failin pişman olduğu ve mağdurun uğradığı zararı kabul ettiği durumlarda bildirimde gerek olmadığını düşünmesidir (Malloy vd., 2013).

Aynı çalışmalarda ergenlerle yapılan görüşmelerde ise anlattıklarına inanılmayacağı korkusu, istismarı tarif edecek kelime bulamama, sürecin kontrolünün

kendisinde olmaması, bilgi kaynağı eksikliği, bildirdikten sonra hiçbir şeyin değişmeyeceği algısı sıralanabilir (Hunter, 2011; Schönbucher vd., 2012).

Hunter 15 yaşın altında yetişkin birinin cinsel istismar fiillerine maruz kalmış 22 kadın ve erkekle görüştüğü çalışmasında mağdurların bildirim davranışını tetikleyen ve engelleyen nedenleri gelişimsel yaklaşıma göre sistematize etmiştir. Buna göre, ÇCI fiillerinin çocukluk döneminde ve yetişkinlik döneminde paylaşılması farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Aynı zamanda birçok çocuk yaşı ilerledikçe kademeli olarak ve farklı kişilerle paylaşımda bulunmaktadır (2011, s.167).

Alaggia (2010) ise bildiriimi etkileyen faktörleri *ekolojik model* olarak isimlendirdiği daha farklı bir sistematiikle incelemiştir. Buna göre yukarıda anılan temalar araştırmacı tarafından, *kişisel özellikler, aile dinamikleri, komşu ve çevre etkenleri, kültürel ve toplumsal tutumlar* olarak üst temalar haline getirilmiştir. Bu modeli literatür ve kendi saha çalışması ile genişleten Collin-Vézina ve diğerleri ise (2015) kişisel, aile ve sosyokültürel-yapısal seviyede sebepler olarak gruplama yoluna gitmiştir.

Collin-Vézina ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada (2015) *grounded theory (gömülü teori)* metodu kullanılmış ve üç farklı seviyede on bir alt temaya ulaşılmıştır. Buna göre ÇCI'nin bildirilmesindeki engeller ilk olarak *kişinin içindedir*, sonrasında *diğerleri ile olan ilişkisinde* ve son olarak da *sosyal dünya ile olan ilişkisinde* ortaya çıkmaktadır. Yukarıda literatürce işaret edildiği belirtilen temalar bu üç seviyeye özgülenererek teorileştirilmeye çalışılmıştır.

İlk seviyede Alaggia'nın (2010) kişisel düzeyde nedenler olarak sınıfladığı suçluluk ve utanç hissi, istismar hakkında konuşabilmeyi ve anlamayı etkileyen gelişimsel etkenler, misillemeden korkma, inanılmama korkusu (Schaeffer vd., 2011), duygusal güvenlik ve bastırılmış anılar yer almaktadır (Alaggia, 2004). Hunter da (2011) bastırılmış anıların bilinç düzeyine çıkışını ÇCI'nin yetişkinlik döneminde bildirilme nedenleri arasında göstermektedir. İkinci seviyede güç dinamikleri, aile içi şiddet ve diğer işlevsizlikler, kırılğan sosyal bağlar ve paylaşmanın etkilerinin ayırında olmaktadır. Son seviyede ise damgalama, cinsellikle ilgili tabular, (yardım) hizmetlerinin eksikliği ve kültür veya zamansal dönem yer almaktadır. Son olarak, çocuğun sosyal bağları kırılğan-zayıf olduğundan etrafında olayı anlatabileceği

kimsenin olmaması ihtimali söz konusu olabilir. Alaggia'nın (2010) sosyo-kültürel ve yapısal seviye olarak isimlendirdiği bu temalarda ise bildirim davranışını engelleyen etkenler, tabular, muhtemel istismarın diğerleri tarafından sorgulanmaması, çocukların beyanlarına toplumda önem atfedilmemesi, beklenen veya deneyimlenmiş olumsuz tepkiler, medyanın gençlerin tavırları ile ilgili verdiği karışık mesajlardır (Collin-Vézina vd., 2015).

1.1.3. Yetişkinlikte Bildirim Süreci ve Özellikleri

Yetişkinlik döneminde gerçekleştirilen bildirimlerin kendine has sebepleri ve özelliklerine gelindiğinde, cinsel saldırı mağdurlarının büyük bir bölümü olayı en az bir kişi ile paylaşmaktadır (Ahrens vd., 2007; Filipas ve Ullman, 2001). Mağdurların büyük bir bölümü bildirimini bir yıldan daha uzun süreler geciktirmektedir. Yine çocuk ve ergenlerde olduğu gibi, yetişkinlerde de ilk başvurunun resmi olmayan destek mekanizmalarına yapıldığı görülmektedir (Ahrens vd., 2007, 2009; Filipas ve Ullman, 2001). Yine başka bir çalışmaya göre genç kadınların yalnızca %9'u resmi kurumlara bildirim yapmayı tercih etmiştir (Rickert vd., 2005).

Kampüste gerçekleşen cinsel suç olaylarının ancak çok küçük bir bölümü, mevcut araştırmada %2,1'i polise, %4'ü ise kampüs yetkililerine, resmi mercilere bildirilmektedir. Diğer şiddet suçları ile karşılaştırıldığında cinsel suçların bildirim düzeyinin daha düşük olduğu ortaya konmuştur (Fisher ve Cullen, 1999 akt. Fisher vd., 2003). Olayın ağırlığı arttıkça bildirim davranışında artış görülmektedir.

İstanbul'da üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada cinsel taciz teşkil eden fiillere maruz kalan öğrencilerin yalnızca %3'ünün olay sırasında resmi veya resmi olmayan kaynaklardan destek istemiş, kalanı ise olayı yok sayma ve ortamı terk etmeyi tercih etmiştir (Eroğlu vd., 2017).

Bildirim davranışının da rasyonel bir tercih olduğu kabulünden hareketle mağdur, olay adli süreçten sonuç alamayacağını düşündüğü ciddiyette başvuruda bulunmamayı tercih etmektedir (Fisher vd., 2003; Tjaden ve Thoennes, 2000). Bazı durumlarda ise, özellikle enformel destek mekanizmalarına yapılan paylaşımlarda kâr-zarar analizi bilinçli şekilde yapılmadan, yöneltilen sorular sonrasında aniden paylaşımda bulunulduğu görülmektedir (Ahrens vd., 2007). İkincil mağduriyet yaşayacağını ve kırılğan durumdaki ruhsal durumlarının daha kötüye gideceğini

düşünen mağdurlar, kendilerini bu etkilerden korumak için bildirimde bulunmaktan geri durabilmektedir (Patterson vd., 2009). Yine benzer şekilde başka sebeplerle ani bir kararla resmi süreci de başlatabilmektedirler (Ullman ve Brecklin, 2003). Her iki ihtimalde de bildirim dışsal bir durumun tetiklediğinden bahsedilir. Ancak mağdurların tek bildirim örüntü rasyonel ve kasdi olmadığı gibi, bu bildirim çeşidini etkileyen faktörler sonuç alamama ve mağdur suçlayıcı tepkilerle sınırlı değildir.

Ahrens ve diğerleri (2010) bildirim türlerine göre dört farklı yetişkin mağdur çeşidi bulunduğuna işaret etmiştir. Bunlar bildirimde bulunmayanlar, geç bildirimde bulunanlar, derhal bildirimde bulunup geri çekenler, bildirimde bulunup devam edenlerdir. Bildirim çeşitlerine göre mağdurların deneyimledikleri tepkileri ve bu tepkilerle hem olay sonrası hem bildirim sonrası ruhsal ve fiziksel esenlikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Buna göre mağdurun olay anı ve hemen sonrasında tecavüz olarak tanımlayamadığı saldırılarda hiç bildirmeme veya geç bildirimde bulunma yaygın olarak bulunmuştur. Geçmiş cinsel suç mağduriyetlerinin bildirim üzerinde etkili olmadığını tespit etmiş olmalarına rağmen literatürde aksi yönde bulgular da mevcuttur (Smith vd., 2000). En yüksek olumsuz yanıtı maruz kalan grup ise kriz bildirim olarak isimlendirilen, bildirim aniden sonlandıran gruptur. Mağdur suçlayıcı ve olumsuz tepkiler, mağdurların bildirim ve yardım arama sürecini sona erdilebilmektedir (Ahrens, 2007).

Çocuk ve ergenlikte ebeveynler ile akranlar birincil sosyal destek kaynağı iken yetişkinlerde bu kaynak romantik partner ve arkadaşlardır (Alaggia ve Wang, 2020; Fisher vd., 2003). Yine de yetişkinler ÇCİ olayına dair aile ile yüzleşebilir, polise bildirimde bulunabilir veya ilk defa araştırmacı ile paylaşabilir (Hunter, 2011).

Romantik partnerle yapılan paylaşım bazen sınırlı olabilmekte, mağdurlar olayın tamamını anlatmaktan kaçınabilmektedir (DiMauro ve Renshaw, 2021). Benzer şekilde Hunter'ın çalışmasında (2011) değindiği ikinci paylaşım çeşidi seçici paylaşım, muhatabına olayı yalnızca bilmesi gerektiği kadarını örneğin romantik partnere söyleyerek aileyi etkilerden korumak bu kapsamdadır (O'Neill, 2018).

Yetişkinlerde en destekleyici grup psikolojik danışmanlar ve arkadaşlar olarak ortaya konmaktadır. Yüksek seviyede duygusal destek verilmesi, sürece dair yönlendirme yapılması mağdurların süreçte iyileşmesine ve süreci devam ettirmesine

katkı sunmaktadır (Ahrens vd., 2009). Paylaşımında bulunulan kişinin yaşadığı şok veya verdiği benmerkezci tepki dahi bazen olayın ciddiyetinin mağdur tarafından kavranabilmesine (Ahrens vd., 2009) ve resmi sürecin başlatılabilmesine olanak sağlayabilmektedir (Alaggia ve Wang, 2020).

Fiilin, mağdurun veya failin bir madde veya alkol etkisindeyken işlenmiş olması bildirim davranışını etkileyebilmektedir. Mağdur olayı kendisi hatırlayamaması ve sonrasında bulgularını gördüğünde olayın farkına varmış olması bildirim önündeki engellerden biridir (Fisher vd., 2003). Aynı zamanda alkol ve madde kullanımının mağdurun güvenilirliğini etkileyen bir etken olarak görüldüğü ve bildirim ihtimalini düşürdüğü, hatta bazen mağdurun da olayın kendi rızası ile gerçekleşip gerçekleşmediğine dair hem kendisinin hem failin algısından şüphe duyduğu, bu nedenle olayı suç olarak vasıflandırmaktan ziyade kötü cinsel deneyim olarak tanımlama eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Koşullardan dolayı kendini suçlama eğilimi de görülmektedir (Alaggia ve Wang, 2020). Aksi yönde failin alkol etkisinde olmasının mağdurun bildirim ihtimalini arttırdığına dair bulgular mevcuttur (Rickert vd., 2005).

Böyle durumlarda mağdurların özellikle çevrimiçi ortamda rızanın ne olduğunu, kendi başlarına gelen olayın cinsel saldırı olup olmadığını anlamak için hikâyelerini anlatabilmektedirler. Açıkça tepki gösterilemeyen ve hayır denemeyen ve tanıdık birinden gelen cinsel davranışlarda kadınların yaşadıkları olayı anlamlandırmak için rıza konusunda aydınlatma talep ettikleri ve destek gruplarından fikir almak istedikleri görülmüştür. Mağdurların kendilerinin içselleştirdiği tecavüz mitleri nedeniyle yaşadıkları olayın cinsel saldırı olup olmadığını anlamak için de aynı yola başvurduğu görülmektedir (Ahrens, 2007; O’neill, 2018). Bildirmeme sebepleri arasında mağdurların haklarını, hangi mercie başvuruda bulunacaklarını bilmemeleri de bulunmaktadır (Eroğlu vd., 2017).

İşyerinde gerçekleşen cinsel taciz ve saldırılarda, işini kaybetme korkusu bildirimini engellemektedir. Özellikle “toksik bir çalışma ortamı” olarak tanımlanan işyerlerinde mağdurların işe ihtiyaçları oldukları için çalışmaya devam ettikleri ve olayı da paylaşmaktan kaçındıkları bulgusu ortaya konmuştur (Alaggia ve Wang, 2020; GREVIO, 2018, s.44).

Tecavüz mitleri ile benzer şekilde, cinsel suçların bir silah kullanılması suretiyle işlenmesi, failin yabancı biri veya artık iletişimde olunmayan eski bir tanıdık olması, kampüs özelinde yurt gibi yaşam alanları dışında işlenmiş (*olay yeri*) olması bildirim ihtimalini arttırmaktadır (Fisher vd., 2003). Yazarlar bu bulguyu, yer, fail ve olayın ciddiyeti açısından klasik tecavüz tanımına uygunluğu çerçevesinde, resmi mercilerin karşısında kendilerini daha inanılır kıldığı için olayın oluş biçiminin bildirimde önemli görüldüğü şeklinde yorumlamışlardır (Lievore, 2003). Bir diğer deyişle bildirimde bulunmak için öncelikle kadının kendisini mağdur olarak nitelendirebilmesi gereklidir (Rickert vd., 2005). Son olarak olayın vasıflandırılmasında sorun yaşamasa dahi, klasik tecavüz tanımına uymayan olaylarda delillendirmedeki zorlukları düşünen mağdurun, bildirimde bulunmamayı tercih etme ihtimali yüksektir (Fisher vd., 2003).

Fisher ve diğerlerine göre (2003) bildirim engelleyen nedenlerin ilki olayın kendisine ilişkin olanlardır. Bunlar olayın yeterince ciddi olmaması, failin gerçekten suç işleme ve zarar vere niyetinden emin olunamamasıdır. Benzer şekilde olayın polis ve diğer resmi yetkililer tarafından yeterince ciddi olarak algılanmayacağına düşünülmesi de bildirim etkilemektedir. Delil bulunmaması nedeniyle polisi meşgul etmeme düşüncesi yine bildirimde engel olmaktadır.

Fisher ve diğerlerine göre (2003) bildirim engelleyen nedenlerin bir diğeri mağdura ilişkin olanlardır. Sırasıyla mağdurun daha genç olması, düşük sosyo-ekonomik seviyeden olması, korku ve cinsel suç ve ceza adalet sistemine dair inanışları bildirimde bulunma ihtimalini düşürmektedir. Aksi yönde Lizotte (1985) mağdur kadınların eğitim oranı arttıkça bildirim oranının düşebildiğini belirtmektedir. Bunun muhtemel açıklaması eğitim seviyesi yüksek kadınların mağduriyetin damgalayıcı etkisi yüksek olduğundan bildirim davranışından kaçınabilmeleridir. Bu konuda her iki yönde de bulguların bulunduğunu söylemek gerekir.

Türkiye’de aile içi cinsel ve fiziksel şiddet araştırmasında da uluslararası literatür bulguları ile aynı yönde en sık belirtilen bildirmeme nedenleri “çok ciddi bir sorun olmaması” ve “suçlanmaktan korkmak”, bildirim nedeni ise “daha fazla tahammül edememek”, “hukuki destek almak istemek” ve “kötü bir şekilde yaralanmak” olarak ortaya konmuştur (HÜNEE, 2009).

Faille mağdur arasındaki ilişki bildirim davranışını etkilemektedir. Failin tanındığı olaylarda, mağdur onun kimliğini açık ettiğinde failin kendisinden intikam alacağından korkmak, aileden saklanmak istenen utanç verici bir olay olarak görmek gibi nedenlerle bildirimde bulunmaktan vazgeçebilmektedir (Fisher vd., 2003). Aynı zamanda tecavüz mitleri ile bağlantılı olarak fail-mağdur ilişkisi arkadaş çevresinden alınacak olumsuz tepkilere sebep olabileceğinden resmi olmayan sosyal destek kaynakları ile de paylaşmaktan geri durulmaktadır (Fisher vd., 2003).

Adalet ihtiyaçları enformel ve çevrimiçi dünyada farkındalık yaratılma çalışmaları esnasında da tatmin olabilmekte, mağdurların kendi hikayelerini paylaşması daha da kolaylaşabilmektedir (Fileborn, 2014; McGlynn, 2011). İfşa ve intikam da çevrimiçi paylaşım için bir motif olabilmektedir (Cohen ve Ryan, 2017; Henry ve Powell, 2016; Salter, 2013). Bazı mağdurlar ise olay esnasında ve sonrasında deneyimledikleri ruhsal ve fiziksel değişikliklerin normal olduğunu bilmeye ihtiyaç duydukları için paylaşımda bulunmaktadır (O’neill, 2018).

Mağdurlar paylaşımın gizli ve anonim olarak yapılmasını tercih etmektedir. Bu nedenle adli sürecin başlatılmaması, sosyal çevrenin olaydan haberdar edilmemesi gibi saiklerle başka paylaşım yöntemleri ile mevcut ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmaktadır (O’neill, 2018). Diğer bir söyleyişle bildirim sürecinde kimliğin gizli tutulabilmesi imkânı bildirimi arttırmaktadır.

1.2. MAĞDURİYET SONRASI RUHSAL DURUM

1.2.1. Cinsel Suç Sonrası Mağdurda Yaygın Görülen Psikopatolojiler

Cinsel suçlar, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını tehdit eden önemli etmenlerdir. Cinsel suç mağduriyeti, mağdur kaç yaşında olursa olsun bireyin fiziksel sağlığını tehdit etmekle beraber, sosyal ve psikolojik iyi oluşunu da olumsuz etkilemektedir. Cinsel suç mağdurunun özel alanına güç kullanarak hâkimiyet kurmak, insanın özgür doğasını ve kendi hayatını kontrol edebilme ve kişisel alanını koruma yetisini derinden sarsar ve bireyin varoluşunu tehdit eder (DSÖ, 2002). Bazı psikopatolojiler doğrudan travmayla ilişkili olabilmekle beraber, bazıları ise dolaylı olarak travmatik olayla ilişkili olarak görülebilmektedir. Cinsel suç mağduriyeti

sonrası yoğun olumsuz duygulanım ve psikopatoloji bildirenlerin oranı %80-94 arasındadır (Petrak ve Hedge, 2002, s. 31; Roathbaum vd., 1992).

Cinsel suç, ilişkili eylemler mağdurlarda kaygı, utanç ve korku duygusu eksenli psikolojik yanıtı neden olmaktadır. Mağduriyet sonrası en sık bildirilen psikopatoloji TSSB olmakla beraber, Depresyon, Anksiyete, Yeme Bozuklukları, Riskli Cinsel Davranışlar, Cinsel İşlevsizlik, Alkol-Madde Problemi de özgül olarak ya da birbirleriyle eş tanılık gösteren psikopatolojilerdir (Faravelli et al, 2004; Resnick et al, 2007). Tüm bu psikopatolojiler yaygın görünen psikopatolojiler olup, kişide olayı takiben başka psikopatolojilerin görülmesi de olasıdır.

Bu bölümün altında cinsel suç sonrası sıklıkla görülen psikopatolojilere değinilecektir. Psikopatolojiler, güncel Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda (DSM-V) geçen isimleriyle anılacaktır.

1.2.1.1 Örselenme ve Tetikleyici Etkenle İlişkili Bozukluklar

Hayatı tehdit eden doğal afetler, fiziksel saldırı, ciddi kazalar, cinsel saldırılar gibi tüm olaylar travma olarak anılmaktadır. Bir olayın travma olarak anılabilmesi için, kişinin gerginlik seviyesini ani ve beklenmedik bir şekilde arttırması, kişinin günlük işlevselliğini bozması ve yoğun dehşet, kaygı ve panik duyguları uyandırması gerekmektedir. Cinsel suç sonrası Akut Stres Bozukluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve dissosiyasyon psikopatolojileri örselenme sonrası görülebilecek patolojilerdir.

Örseleyici olaya maruz kalmak ya da bir başkasının başına gelen olaylara ya da etkilerine yoğun şekilde tanık olmak sonucunda kişinin mesleki, sosyal ve günlük yaşantısının önemli ölçüde olumsuz yönde etkilendiği durumlar gelişebilmektedir. Bunlar, ilgili olayın yeniden oluyormuş hissine yineleyici şekilde kapılma, olayı anımsatan içsel ve dışsal uyaranlara karşı uzun süreli stres deneyimleme, olayı anımsatan düşünce ya da duygulardan kaçınma, olay sonrasında uyku ve odaklanma sorunları ile irkilme, her an tetikte olma, saldırganlık, aldırılmaz ya da aşırı tedbirli davranmaya ek olarak süreklilik gösteren olumsuz duygulanım, olayın bir kısmını hatırlayamama, kendine ve dünyaya karşı güvensizlik hissi, daha önceden keyif alınan etkinliklere karşı ilgisizleşme, başkalarına ve kendine karşı yabancılaşma hissi olarak tanımlanmaktadır. Tarif edilen durum travmatik olaydan sonra bir ay içinde

görülyorsa bu durum Akut Stres Bozukluğu, bir aydan uzun süredir devam ediyorsa da Travma Sonrası Stres Bozukluğu olarak tanılanmaktadır (DSM-V). Creamer ve ark. (2001) Avustralya’da yaptıkları araştırmada, cinsel suçların tüm travmatik olaylar içinde en çok Travma Sonrası Stres Bozukluğuna yol açtıklarını raporlamıştır.

Cinsel suç mağduriyeti sonrası TSSB’nin şiddeti diğer travmatik olaylara göre daha yoğun olmaktadır. Toplumsal inanışlar ve cinsel suçların toplum içerisindeki damgalayıcı doğası, travma sonrası mağdurlardaki utanç duygusunu beslemektedir. Aynı zamanda yaşanan yoğun duygulanımlardan birinin de utanç olmasının, cinsel suç mağdurlarının yaşadıkları TSSB şiddetinin diğer travmatik olaylara göre daha yoğun yaşanmasında belirleyici rolü olduğu belirtilmektedir (Bhuptani ve Messman, 2021).

Travma sonrasında bellekte, algı fonksiyonlarında ve bilişsel fonksiyonlarda değişim de gözlemlenebilir. Cinsel suç mağduriyeti sonrası travmatik olayla tekrarlı başa çıkma denemelerinin beyinde aşırı uyarılmaya neden olduğuna dair nörolojik görüntüleme bulguları bulunmaktadır. Tekrarlayan başarısız bilişsel işleme, travma mağdurlarında artan öfke ya da düşmanlığa ve ayrışma tepkilerine neden olabilir (Keefe vd., 2020). Özellikle, travmatik olayı takiben olayla karakterize örüntüleri ve kendiliğe ilişkin parçaları algılama ve hatırlama fonksiyonu bozulabilmektedir (Hetzl-Riggin, 2010). Bu algısal bozukluk, bireyin ruhsal bütünlüğünü tehdit eden aşırı streten kendisini koruma mekanizmasıdır ve dissosiyasyon olarak adlandırılır. Dissosiyasyon, kişinin algısının yanlı olmasını ve belleğinin kısmi olarak aktifleşmesini sağlayarak travma sonrası bireyi streten korumak için işlevsel olmakla birlikte, olayın sonuçlarının bilişsel olarak işlevsel şekilde işlenmesini engellemektedir (Derin, 2018, s.73).

Dissosiyasyon tepkileri, kendine yabancılaşma (depersonalizasyon) ya da gerekdişilik (derealizasyon) olarak ortaya çıkabilir. Kendine yabancılaşma, kişinin zihnen kendi bedeninden çıktığını düşündüğü ve olayları kendisine dışarıdan bakıyormuş gibi algıladığı halidir. Gerekdişilik ise, dış gerçekliğe karşı zaman algısının daha yavaş ya da daha hızlı olması, çevreye karşı algının bozulması olarak görülebilmektedir (DSM-V).

Cinsel suç mağdurları; mağduriyet sonrası erken dönemde, olaya ilişkin öğelerden (mekân, zaman, kişi, eşya vb.), cinsel eylemin sonuçlarından (istenmeyen

gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar), gelecekte gerçekleşmesi muhtemel yeni bir saldırıdan korktuklarını bildirmişlerdir. Bununla birlikte mağdurların olay sonrası üçüncü haftada maksimum kaygı seviyesine ulaştıkları raporlanmıştır (Petrak ve Hedge, 2002 s. 31).

Travma Sonrası Stres Bozukluğunun gidişatını belirleyen demografik ve travma odaklı pek çok etken vardır. Brewin ve ark. (2000), Travma Sonrası Stres Bozukluğunu yordayan risk faktörlerini araştırdıkları meta analiz çalışmasında, en büyük etkiyi sosyal destek eksikliğinde bulmuşlardır. TSSB'nin gidişatını etkileyen diğer faktörler ise sırasıyla stresli yaşam, travmatik olayın şiddeti, olumsuz çocukluk yaşantıları ve düşük sosyal zekâ olarak bulunmuştur.

1.2.1.2 Depresyon Bozuklukları

Travma sonrasında, Travma Sonrası Stres Bozukluğundan sonra en yaygın görülen psikopatoloji depresyondur. Depresyon ve TSSB yapılan araştırmalara göre benzer yaygınlık oranlarına ve olay sonrası görülme zamanlarına sahiptirler ve travma sonrası TSSB'yle depresyonun görünüm sıklığının fazla olması travma mağdurunun olay sonrası yalnızlığının göstergesidir (Au vd., 2013).

Çökkünlük, umutsuzluk, suçluluk ve değersizlik hissi, daha önce keyif alınan eylemlere katılmada isteksizlik-zevk alamamayla birlikte iştah ve uykuda azalma veya artma, bilişsel ve psikomotor olarak yavaşlama, enerji azalması, süregelen yorgunluk, konsantrasyon güçlüğü ve kendine zarar verme düşüncelerinden en az yarısının iki haftadan daha uzun süredir olma durumu Majör Depresif Bozukluk olarak tanımlanır (DSM-V).

Erken dönemde yaşanan cinsel suç mağduriyetinin kişinin bilişsel ve psikolojik gelişimini durdurucu ve olumlu benlik algısını bozucu etkisi vardır. Ergenlik dönemi, kimlik kazanımı ve psikolojik sağlamlık için kritik bir dönem olup bu dönemde yaşanan cinsel suç mağduriyeti, mağdurun bilişsel ve psikolojik gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir.

Cinsel suç failleri genellikle ergenlikte aile içinden ya da tanıdık biriyken, yetişkinlikte kadının bir dönem romantik ilişki, flört yaşadığı kişidir. Literatürde, mağdurun kendini suçlamasının, cinsel travma failinin ilişkide yakın olunan biri

olmasının ve depresif semptomun da cinsel suçları bildirme düşüncesini olumsuz yönde etkilediği yönde görüşler bulunmaktadır (Kaukinen ve DeMaris, 2005).

Depresyon ve cinsel suç mağduriyetini ilişkilendiren araştırmalara bakıldığında, travmatik olayla adaptif ve adaptif olmayan başa çıkma davranışlarının etkisi görülmektedir. Adaptif davranışlar, kişinin olay sonrası yeni duruma uyumlanmasına yardımcı pozitif davranışlarken, adaptif olmayan davranışlar ise adaptasyonu negatif yönde etkileyen davranışlardır. Cinsel travma sonrası depresyonu araştıran çalışmalar, olayla ilgili adaptif olmayan davranışların kişileri ikincil mağduriyet için riskli davranışlara sevk ettiğine ve tekrarlı mağduriyetin ise kendini suçlamayla birlikte depresyona yol açtığına yönelik modeller içermektedir (Najdowski ve Ullman, 2011).

1.2.1.3 Problematik Alkol ve Madde Kullanımı ve Cinselliğe İlişkin Sorunlar

Batı literatüründeki araştırmalar, cinsel suç mağduriyetinin problematik alkol kullanımı davranışı açısından büyük bir risk olduğuna işaret etmektedir. Çocuklukta ya da yetişkin hayatında cinsel suç mağduru olmak ileride alkol kullanım sorunu için aynı derecede risk taşımaktadır (Ullman vd., 2005). Cinsel suç mağduriyeti sonrası problematik alkol kullanımı diğer psikopatolojik sorunlarla çok büyük oranda eş tanılabilir (Ullman et al, 2008). Bu duruma, olay sonrası TSSB semptomlarının kişide yarattığı gerginliği alkol kullanarak azaltmaya çalışması neden olmaktadır ve bunun cinsel travmayla adaptif olmayan başa çıkma mekanizması olduğu düşünülmektedir (Ullman vd., 2005; Najdowski ve Ullman, 2011).

Cinsel suç mağdurlarının destekleyici sosyal ilişkilere sahip olmaması, suçu bildirip profesyonel olarak yardım arama davranışında bulunmaması, daha ağır TSSB semptomlarıyla ilişkili olmakta; daha ağır cinsel travmaya sahip olmaları mağdurları problematik alkol ve madde kullanımına yatkınlaştırmaktadır. Alkol kullanımının, cinsel suçun mağdur üzerinde yarattığı kendini suçlama, korku, kaygı ve utanç duygularıyla başa çıkma mekanizması olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak problematik alkol kullanımı ve cinsel suç mağduriyetiyle etkin başa çıkma arasında bir kısır döngü bulunmaktadır (Lindgren vd., 2012); mağdurlar sosyal çevre ve resmî kurumlar tarafından “alkolik” olarak etiketlenmemek ve suçlanmamak için cinsel suçu

bildirmekten daha geri durmaktadırlar. Suçu bildirmemeleri ise bu durumla başa çıkma yöntemlerini sağlayacak destekten kendilerini uzaklaştırmaktadır (Ullman vd., 2008).

Alkol kullanımı, cinsel suç mağduriyetinin sosyal ortamda paylaşılma davranışını arttırmaktadır. Bu anlamda alkolün gerginlik düzenleyici etkisinin travmanın paylaşılmasında olumlu bir etkisi olabilmektedir (Ullman vd., 2005). Madde kullanımı ise cinsel suç mağduriyetinin yarattığı duygulanımdan negatif başa çıkma yöntemleri içinde kaçınma olarak kendisini göstermektedir.

Cinsel suç mağduru olmak özellikle çocukluk dönemi cinsel istismar olgularında kişinin duygu düzenleme fonksiyonunu bozucu etkiye sahiptir. Duygu düzenleme fonksiyonundaki problemler kişileri alkol madde kullanımı ve riskli cinsel davranışlar için potansiyel risk grubuna koymaktadır. Çocuk yaşta cinsel istismara uğramış olmak; daha fazla cinsel partnerle, daha sık cinsel ilişkiyle, daha fazla rastlantısal cinsel eylemle ve daha erken izinli cinsel eylemle ilişkili bulunmuştur (Noll vd., 2003). Riskli cinsel davranışların cinsel suç mağdurları için gerginlik azaltıcı bir başa çıkma mekanizması olmasının yanı sıra, bu durum kişilerin yeniden cinsel saldırı mağduru olma risklerini arttırmaktadır (Messman-Moore vd., 2010).

1.2.2. Mağduriyet Sonrası Ruhsal Durumu İnceleyen Çalışmalar

Bu alt başlık altında yukarıda üç başlık altında tanımlanmaya ve cinsel suç mağduriyeti ile ilişkisi açıklanmaya çalışılan psikopatolojilere dair ampirik bulgular özetlenmeye çalışılacaktır. Cinsel suç mağdurlarında birden çok psikopatolojinin birlikte seyretmesi, araştırmaların da benzer şekilde birden çok olguya aynı anda odaklanmaları nedeniyle yaygın görülen psikopatolojilerin bir başlık, araştırma bulgularının ise bunu takip eden bir diğer başlık altında incelenmesi yoluna gidilecektir.

Olayı resmi veya resmi olmayan destek mekanizmalarından hiçbirleriyle paylaşmayan mağdurların daha yüksek depresyon, TSSB ve fiziksel sağlık semptomları gösterdiği görülmüştür. Anlatmanın kendisinin iyileştirici etkisinin bu durum üzerinde etkisi olduğu söylenebilir (Ahrens vd., 2010; Kogan, 2004). Bildirimde bulunmayan mağdurlarda kaçınma mekanizması görüldüğünden TSSB bulgularının daha ağır ve uzun dönemli seyretmesi olasıdır (Arata, 1998). Bu da aslında ikili bir riske neden olmaktadır. Şöyle ki, bu kişilerde hem hiçbir sosyal ve

resmi destek mekanizmasına başvurmadığı için destek göremeyen hem de bulguları ağır seyreden bir tablo görülmektedir. Yapılan sistematik derleme çalışmasında, ÇCİ mağdurlarının yetişkinlik döneminde yeniden cinsel suç mağduriyeti yaşama riskini arttıran faktörler ortaya konmuştur. Bunlar riskli cinsel davranış, TSSB, duygu düzenleme bozukluğu, madde kullanımı ve diğer uyumsuz başa çıkma mekanizmalarıdır. Bir diğer söyleyişle, ÇCİ sonrası meydana gelen ruhsal patolojiler eğer müdahale edilmezse sonrası cinsel suç mağduriyetleri için risk artışına neden olmaktadır (Scoglio vd., 2019).

Stres sonrası görülen işlevsiz başa çıkma mekanizmalarından kaçınma, disosiyasyon ve inkâr ÇCİ mağdurlarında yaygındır (Cromer ve Goldsmith, 2010). ÇCİ yalnızca TSSB semptomları ile değil, sapma davranışı, akademik güçlük, davranım bozukluğu, madde kullanımı, depresyon, anksiyete ve intihar düşüncesi ile de ilişkilidir (Dallam vd., 2001).

Cinsel şiddet sonrasında yapılan araştırmalarda psikopatoloji görülme sıklığının TSSB için %17-65 arasında, kaygı bozukluğunda ise %73-82 arasında değiştiği görülmektedir (Campbell vd., 2009; Hébert vd., 2014). Cinsel suç sonrasında görülen TSSB ve buna bağlı semptomlar, kişilerin fiziksel yakınlık kurmada zorluk yaşamasına ve cinsel işlev bozukluklarına neden olabilmektedir. Bu etkiler aynı zamanda ilişkinin kalitesini ve partnere yönelik güvenini de olumsuz etkilemekte ve mağdurun hayat kalitesini daha da düşürmektedir (DiMauro ve Renshaw, 2021).

İstismar çok sayıda kısa ve uzun dönem sosyal ve psikolojik etkilere neden olmaktadır (Ullman ve Brecklin, 2003). Cinsel suç mağduriyeti sonrası oluşan fiziksel ve psikolojik olumsuz etkiler mağdurun özel hayatını, akran ilişkilerini, kendi çocukları ile olan ilişkisini, işteki performansını, akademik başarısını etkilemekte ve hayatının birçok alanında sorunlara neden olmaktadır (Alaggia ve Wang, 2020). Cinsel suça özgülenmemiş çocukluk ve ergenlik dönemi travma türlerinin tamamının sağlık üzerindeki etkilerini derleyen çalışmada, Hughes ve diğerleri (2017) istismar ve cinsel riskli davranışlar, ruhsal bozukluklar ve problematik alkol kullanımı arasında güçlü ilişki; problematik madde kullanımı ve kendisine veya başka kişilere yönelik şiddet davranışı ile ise çok güçlü ilişki bulunmuştur.

Yaşanan olayın yoğun stresi mağdurun kendini suçlaması, öfke ve yoğun kaygı, geleceğe dair umutsuzlukla birlikte yetişkinlik yaşamında daha çok depresif duygu durumu, daha fazla alkol ve madde kullanımıyla ilişkili bulunmuştur (Kaukinen ve DeMaris, 2005). Genç yaştaki mağdurların yoğun TSSB bulgularıyla baş etmeleri ve uyuşturucu kullanımı pozitif ilişkili bulunmuştur (Ullman vd., 2013). Ancak madde kullanımı özellikle yakın partnerin cinsel saldırısıyla ilişkili bulunmuştur ve uyuşturucu etkisi altında cinsel suç mağdurunun yeniden mağdur edilme riski uyuşturucu kullanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Resnick vd., 2012).

Schaeffer ve diğerleri tarafından (2011) içsel etkenler olarak isimlendirilen olay sonrası ortaya çıkan duygusal ve fiziksel yakınmalar öfke, kaygı, rahatsızlık, baş ağrıları, kâbuslar, odaklanma bozuklukları olarak ortaya konmuştur. Kaygı bozukluğu, ilgi isteğinde artış, öfke nöbetleri ve uyku bozukluğunun yanı sıra TSSB, disosiyasyon ve cinsel davranışlar gibi diğer psikopatolojiler de görülmektedir (Alaggia, 2004; Amado vd., 2015; Collin-Vézina vd., 2013; Goodyear-Brown vd., 2012; Maniglio, 2009). Cinsel suç mağdurlarında çok fazla ve karmaşık duygunun deneyimlendiği görülmektedir. Bunların başında utanç, yalnızlık, korku, kafa karışıklığı, duygusuzlaşma gelmektedir (Moors ve Webber, 2013).

Okula olan bağlılığın ÇCİ mağdurları için koruyucu etkisi olduğu belirtilmektedir. Bu yönde destek verilmesi travmanın etkilerinin azalmasına yardımcı olacaktır (Domhardt vd., 2014). Duygusal esneklik kazandırılması, süreçte yaşanması muhtemel sosyal ve duygusal riskleri (damgalama, utanç, insanlara güvensizlik, suçlu hissetme) tolere etme yeteneği kazandıracığından mağdur üzerindeki olumsuz etkilerin engellenmesine fayda sağlayacaktır (Domhardt vd., 2014; Hébert vd., 2014). Terapiye fiille ilişkisi olmayan ebeveynlerin dahil edilmesinin başarıyı arttırdığı görülmüştür (Deblinger vd., 2001).

Travma odaklı bilişsel davranışçı terapinin ÇCİ sonrası psikolojik semptomlarında başarılı olduğu belirtilmektedir (Hailes vd., 2019). Mağdurların terapiye ulaşımının sağlanması önemlidir. Konuda uzmanlaşmış kurumların ve diğer kamu kurumlarının etkin bir ruhsal destek sağlaması, mağdurların olay sonrası hayatlarına dönüşleri ve süreçte deneyimleyebilecekleri olası ikincil mağduriyetin etkilerinin azaltılması için, özellikle de terapiyi kendisi finanse edemeyecek dezavantajlı gruptaki mağdurlar bakımından oldukça önemlidir (Campbell vd., 2001;

Koss vd., 2003). GREVIO raporunda (2018, s. 47) Türkiye özelinde belirtilen eksiklerden biri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) daha dezavantajlı gruplar olan 60 yaş üstü kadınlar, şiddetli psikolojik rahatsızlığı bulunan mağdurlar ile zihinsel ve bedensel engelinden dolayı öz bakımını gerçekleştiremeyen kadınlara destek sağlamamasıdır (ŞÖNİM Yönetmeliği, m.12/2). Ayrıca personel eksikliği ve başvuru sayısının yüksekliği nedeniyle yukarıda belirtilen suç travmasına bağlı uzun dönem etkilere yönelik desteğin güçlendirilmesi gerekliliğine dikkat çekilmektedir (GREVIO, s.48).

ÇCI sonrası TSSB semptomlarının azalması için hem akran desteğinin hem ebeveyn desteğinin güçlendirilmesi gereklidir. Ayrıca çocuk veya ergenin duygu durumunu düzenlemesini sağlayacak beceriler geliştirmesi için profesyonel desteğe ulaşabilmesi klinik bulguları azaltacaktır (Hébert vd., 2014). Korku, utanç ve kendini suçlama gibi travma ilintili duyguların normal olduğu, başa çıkılabilir olduğunun anlatılması mağdurların bildirim ve paylaşım davranışını arttırabilir (Hunter, 2011).

İstismarın türünün, ciddiyetinin ve faille olan ilişkinin çocuğun sağlığı üzerinde etkileri olduğu bilinmektedir, ancak bu etkilerin ortaya çıkmasında diğer aracı değişkenlerin etkileri vardır (Hébert vd., 2014; Maniglio, 2009). Maniglio tarafından derlenen çalışmalardan özetle (HÜNEE, 2009) ÇCI mağdurlarında kaygı (TSSB ve OKB dahil) ile doğrudan (Maniglio, 2012, 2013); psikotik semptomoloji, depresyon (Amado vd., 2015), disosiyasyon, yeme bozuklukları (Caslini vd., 2016), somatizasyon, kişilik bozuklukları (özellikle Borderline Kişilik Bozukluğu; Hailes vd., 2019), öz kıyım düşünce ve davranışları, cinsel işlev bozuklukları, problematik alkol ve madde kullanımı, riskli cinsel davranışlar (erken yaşta cinsel ilişki, korumasız ilişki, çok partnerle ilişki gibi), sosyal uyumsuzluk (*impairment*) ile ise daha zayıf ve dolaylı ilişki olduğu görülmektedir (Hailes vd., 2019; Steine vd., 2017).

Olumsuz aile koşullarının çocuk üzerindeki yukarıda anılan problemleri arttırdığı bilinmektedir (Briere, 1988; Briere ve Elliot, 1993; Schmidt vd., 1997; Weis vd., 1999). Fergusson ve diğerleri (2013) 30 yaşına kadar takip edilen aynı mağdurlarla yapılan çalışmada daha düşük hayat tatmini gibi olumsuz etkilere ulaşmıştır. Bu nedenle mağduriyetin uzun dönemli etkilerine ayrıca dikkat çekilmektedir (Fergusson vd., 2013). Öte yandan çocukların duygusal esnekliği gibi diğer özelliklerinin TSSB semptomlarının oranı üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Hébert vd., 2014).

Yetişkinler bakımından ise önceki cinsel suç mağduriyetinin, savunma mekanizmalarının, olay öncesi psikolojik özellikler ve durumun, olay sonrası ruhsal durumu etkilediği bilinmektedir (Ahrens vd., 2010).

Aileye ve akranlara bağlılık, kız çocukları bakımından koruyucudur. Her yaş grubunda en yüksek önem atfedilen sosyal destek kaynağı farklı olmakla birlikte romantik partner, aile ve arkadaşlardan gelen sosyal destek de koruyucu etkiye sahiptir (Domhardt vd., 2014).

Deneyssel müdahaleler ile yapılan çalışmalarda mağdurlar bu konuda uzman kişilerden ruhsal destek almaktadır, ne yazık ki gerçek hayatta her mağdur bu kalitede bir desteğe ulaşamayabilmektedir. Bu nedenle de bu çalışmalarda elde edilen iyileşme ve TSSB gibi psikopatoloji oranlarının gerçek hayatta daha farklı olabileceği belirtilmelidir (Koss vd., 2003).

Türkiye’de yapılan araştırmalarda literatürle benzer şekilde cinsel istismar mağdurlariyeti ile TSSB, disosiyasyon ve depresyonla arasında güçlü ve anksiyete arasında zayıf bağlantı bulunmuştur. Bu ilişki fiziksel istismar mağdurları ile karşılaştırıldığında cinsel istismar mağdurlarında daha yüksektir. Araştırmacılar bu durumu ÇCİ vakalarının daha yüksek utanç düzeyi ile ilişkisinin daha derin bir duygusal başa çıkma mekanizmasını tetiklemesi ile açıklamışlardır (Boysan vd., 2009).

140 istismar mağduru çocuk ve ergenle yapılan çalışmada, katılımcıların %60’ının en az bir psikiyatrik tanı kriterini karşıladığı görülmüştür. %77.4’ü travma bağlantılı bozukluklar, %45.2’si depresif bozukluklar, %12’si kaygı bozukluklarına dair tanı almıştır (Öztürk vd., 2017).

Cinsel suç mağduriyeti kişilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal iyi olma halini ciddi şekilde tehdit eden bir etmendir. Cinsel suç mağdurlarında yaygın görülen psikopatolojiler ilk başlık altında özetlenmeye çalışılmış ikinci başlıkta ise ruhsal durum ile cinsel suç travması arasında ilişkiyi inceleyen çalışma bulgularına yer verilmiştir. Yukarıdaki bölümde özetlenmeye çalışıldığı gibi cinsel suç mağduriyeti farklı psikopatolojilerle ilişkilidir. Özellikle risk grubundaki kişilerde etkilerin daha ağır seyrettiği literatürde işaret edilen bir durumdur. Anılan psikopatolojiler hem kişinin mağduriyet sonrası bildirim davranışını hem de resmî kurumlardan

beklentilerini oldukça yakından etkilemektedir. Bu bakımdan politika önerilerinde daha detaylı değinileceği gibi koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması, resmi kurum personelinin anılan psikopatolojiler konusunda bilgilendirilmiş olması, sürecin mağdurların ruhsal durumlarını dikkate alarak iyileştirilmesi oldukça önemlidir. Takip eden bölümde ise mağdurların yardım arama sürecinde karşılaştıkları yanıtların ruhsal durumları üzerindeki ikincil etkisine odaklanılacaktır.

1.3. BİLDİRİM SONRASI MAĞDURA YÖNELİK DAVRANIŞLAR VE ETKİLERİ

Bildirim ve yardım arama eğer olumsuz tepki ile karşılaşmaz ise psikolojik stresi azaltmaktadır. Diğer yandan bildirimin her zaman olumlu etkisi yoktur. Bildirimin mağdurun üzerindeki etkisi olumsuz tepki alıp almamasına, olay sonrası yaşadığı travmanın niteliğine ve paylaşımda bulunulan kişi ile yakınlığına kadar birçok faktörden etkilenmektedir (Ahrens vd., 2010). Mağdurların yaptıkları bildirim ve paylaşımlar genellikle mağdur suçlayıcılık ve utandırıcılık, küçümseme ve güvensizlikle karşılanmaktadır (Ahrens vd., 2009; Filipas ve Ullman, 2001). Küçümseyici tavırlar mağdura ihanete uğramış ve önem verilmemiş hissettirebilmektedir.

Mağdurlar hem olayı sosyal çevreleri ile paylaşırlarken hem de resmî kurumlara bildirimde bulunurken olumsuz davranışlarla karşılaşabilirler. Paylaşımın amaçlarından biri, bir önceki bölümde bahsedildiği gibi mağdurun kendini ruhsal olarak iyileştirme isteğidir. Olumlu ve destekleyici tepkiler TSSB görülme sıklığını düşürmektedir (Campbell vd., 2001; Dworkin ve Schumacher, 2018; Ullman, 1996). Duygusal destek, destekleyici dinleme, mağdura kendisinin önemsendiğinin ve onun için endişe edildiğinin hissettirilmesi ile olanların mağdurun hatası olmadığına dair güven verilmesi olarak tanımlanmaktadır (Ahrens vd., 2009).

Ullman'a göre (2000) mağdurlara verilen sosyal tepkiler toplam yedi başlık altında toplanabilir. Bunlar sırası ile duygusal destek, yönlendirici yardım, suçlama, kontrolü alma, dikkat dağıtma, farklı şekilde davranma ve benmerkezci tepkilerdir.

Öte yandan, destekleyici tepki ve yanıtlar yerine olumsuz olanlarla karşılaşılması ise iyileşmenin aksine ikincil mağduriyete neden olmakta ve mağdurun saldırı sonrası ruhsal durumunun daha da kötüleşmesine neden olabilmektedir. Örneğin, işlevsiz başa çıkma yöntemleri, kendini suçlama ve TSSB semptomlarında

artıya sebebiyet verebilir (Ullman vd., 2007). Bu olumsuz davranışlar mağdur suçlayıcılık, şüphe duyma, ayrımcılık, dikkat dağıtma, benmerkezci tepkiler olarak ortaya çıkabilir (Ahrens vd., 2007; Ullman, 2000).

Bazı durumlarda mağdurlar olumsuz yanıt alsa dahi bu yanıtların kendileri üzerinde negatif etkiye neden olmadığını belirtmişlerdir. Ahrens ve diğerleri tarafından yapılan analizlerde (2007) bunun gerekçesi olarak üç sebep gösterilmiştir. Bunlar sırasıyla, alınan tepkinin önemsiz olarak nitelendirilebilmesi, şok nedeniyle tepkinin tam idrak edilememesi, tepkinin kendi üzerindeki olumsuz sosyal etkilerini kavranamamasıdır.

Destek kaynağına göre aynı tepkilerin mağdur tarafından olumlu veya olumsuz algılanabildiği bilinmektedir. Mağdurlar, tepkinin çeşidinden ziyade tepkinin hangi niyetle yapılmış olduğuna bakarak onu destekleyici veya yaralayıcı olarak nitelendirebilmektedirler. Daha yakın görülen aile, romantik partner gibi resmi olmayan sosyal destek kaynaklarından gelen tepkilere karşı mağdurların daha hassas olduğu, resmi kaynaklardan beklenen tepkinin ise daha güven verici olması beklendiği ortaya konmuştur (Ahrens vd., 2009; Filipas ve Ullman, 2001). Sosyal çevrenin mağdura olay sonrasında farklı şekilde davranması büyük oranda olumsuz olarak algılanmaktadır (Ahrens vd., 2009).

Arkadaşlar, adli personel ve danışmanlardan yönlendirici destek görülmesi daha yüksek ihtimal dâhilindedir. Ancak bazı durumlarda bu tepkilerin duygusal destekle birlikte gelmemesi, mağdurlar üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır. (Ahrens vd., 2009).

Bir diğer göreceli tepki ise, paylaşımda bulunulan kişinin kendi cinsel suç mağduriyetini paylaşmasıdır. Bazı mağdurlar bunu destekleyici bulmakta ve yalnız olmadığını hissetmekte iken bazıları ise kendi mağduriyetinin önemsenmediği şeklinde bencil bir yanıtla karşılaştığını algılamaktadır (Ahrens vd., 2009).

Mağdurların karşılaşılabileceği muhtemel tepki ve yanıtlar ile mağdurlar tarafından bu yanıtların bazı durumlarda farklı şekillerde algılandıklarına dair literatür özetlendikten sonra, ileriki bölümde olumsuz davranışlara ve nedenlerine odaklanılacak, takip eden başlıkta ise mağdurların üzerinde yarattığı ikincil mağduriyet incelenecektir.

1.3.1. Mağdur Suçlayıcılık

Cinsel suç olaylarını gerçekleşmesi toplum açısından bir travmaya neden olmaktadır. Travmatik bir olayın paylaşımı sonrasında mağdurlarının olumsuz yanıtlar almasının bir nedeni de budur. Bu kapsamda olayın reddi, mağduru suçlama destekleyici yanıtlar kadar sık görülmektedir. Mağdur suçlayıcılığın sosyal psikoloji literatüründe ilk ele alındığı bağlamlardan biri araştırma konumuza benzer biçimde ÇCI vakaları olmuştur. Kişilerin kendileri ile paylaşılan veya şahit oldukları bu travmatik olayların kendi üzerlerinde yarattığı etkiyi aza indirmek için olayın algılanan kötülüğünün ve adaletsizlik duygusunun indirgenmesi değinilen olumsuz yanıtlara neden olabilmektedir (Maercker ve Horn, 2013, s.473). Araştırma konumuzu ilgilendirir gerekçeler ise cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışlarla temellendirilmektedir. Bu kapsamda tecavüz mitleri ve cinsel istismar mitleri ile kabullerine ilişkin literatüre yer verilmelidir.

Tecavüz miti, Burt tarafından (1980) tecavüz, fail ve mağdur hakkındaki yanlış inanışlar şeklinde tanımlanmıştır. Cinsel agresyonu meşrulaştıran her türlü inanışı içermektedir (Gerger vd., 2007). Literatürde dört ana grupta incelenmektedir, bunlar: mağdur suçlayıcı inanışlar, faile mazeret oluşturan inanışlar, iddiaları şüpheye sokan inanışlar ve tecavüz olaylarının toplumun yalnızca bir kesimine özgü olduğuna dair inanışlardır (Bohner vd., 2009).

Türkçe uyarlama ve güvenirlik geçerlilik analizi Çoklar vd. tarafından yapılan (2015) Illionis Tecavüz Miti Kabul Ölçeği (Payne vd., 1999) tecavüzün toplumda ayıksı bir vaka olduğu, kadınların hayır dediklerinde aslında “naz yaptıkları”, açıktan olmasa da cinsel davranışa rıza gösterdikleri, erkekler yalnızca dürtülerine hâkim olamadığı için tecavüz eder gibi toplumsal cinsiyet ve kültürel kodlardan kaynaklı yanlış inanışların kabulünü tespite yöneliktir. Aşağıda anılacak çalışmaların çoğunda tecavüz mitleri kabulüne ilişkin bu ölçek kullanılmıştır. Son zamanlarda Modern Cinsel Agresyon Mitleri Kabul Ölçeği (*The Acceptance of Modern Myths About Sexual Aggression*) kullanılmaya başlanmıştır (Gerger vd., 2007).

Olumsuz yanıtlar, mağdurun yaşadığı mağduriyetin ciddiyetinin reddedilmesi, resmi veya resmi olmayan destek mekanizmalarından herhangi bir yanıt alınmaması, aslında rızası dâhilinde normal bir ilişki olduğunun ifade edilmesi gibi tepkilerdir. Bu

tepkiler mağdura kendisine inanılmadığı ve olay yüzünden kendisinin suçlandığını hissettirerek yaralayıcı olabilmektedir (Ahrens vd., 2009).

Crisma ve diğerlerinin (2004) çalışmasına göre mağdurlar bildirimde bulundukları profesyonellerden çok az destek gördüklerini bildirmişlerdir. Enformel olanlarla karşılaştırıldığında resmi destek mekanizmaları ile yapılan paylaşım sonrasında olumsuz algılanan tepkilerle karşılaşılması daha olasıdır (Ahrens vd., 2007, Filipas ve Ullman, 2001). Martin ve Powell'a göre (1994) bunun nedeni adli ve tıbbi sistemin mağdurun ihtiyaçları değil kendi devamlılığı esas alınarak düzenlenmesidir.

Tecavüz mitlerine inanma ve mağdur suçlayıcılık, kamuoyu, adli merciler, sağlık çalışanları ve kolluk görevlileri arasında görülebilmektedir (Suarez ve Gadalla, 2010). Adli personel tarafından yönlendirici ve bilgilendirici tavır gösterilmiş olsa bile, bu profesyonel tavrın bazı mağdurlar tarafından duygudan yoksun, soğuk ve anlayışsız olarak algılanması ve olumsuz olarak nitelenmesi mümkündür. Bu nitelime mağdura, karşısındaki kişinin kendisi ile empati kuramadığını ve hatta suçladığını hissettirebilmektedir (Ahrens vd., 2007, 2009).

Mağdur suçlayıcı tutumlar nedeniyle kişilerin resmî kurumlara başvuru ihtimali düşmektedir. Öte yandan, kolluk görevlilerinin CAS'a girişte eşik rolü oynadığı belirtilmelidir. Bu nedenle kolluk görevlilerindeki tecavüz miti kabullerinin sürecin ilerlemesi, yapılan bildirimin resmi kayıtlara geçmesi, soruşturmanın etkin şekilde yapılması ve kovuşturma aşamasının başarısını etkilediği belirtilmektedir (Hine ve Murphy, 2019; Sleath ve Bull, 2015; Spohn ve Tellis, 2012). Adli personel kanuni tanımların yanı sıra kendi hayat tecrübeleri ve inanışlarını da kendilerine görev sırasında gelen bir olayı değerlendirirken kullanmaktadır (Campbell ve Johnson, 1997). Olayın cinsel saldırı olarak değerlendirilmesi, personel tarafından "soruşturulmaya değer" görülmesi ve mağdurun beyanlarının güvenilirliği tecavüz miti kabullerinden etkilenmektedir (Hine ve Murphy, 2019; Page, 2010; Sleath ve Bull, 2017). İrادی alkol tüketimi, mağdur ve fail arasında yakın ilişki, silah kullanılması kolluk tarafından olumsuz değerlendirmelere yol açabilmektedir (Campbell, 2008; Campbell vd., 2015; Felson ve Paré, 2008). Mağdurun cinsel hayat geçmişi (Campbell vd., 2015), mesleği (Page, 2010), olay sırasında direniş gösterip göstermediği (Venema, 2016) ve direnişin derecesi gibi mitlerin kolluk personelinde mağdur suçlayıcılığını arttırabildiği ortaya konmuştur.

Ek olarak, tecavüz mitlerinin bildirimin dava ve mahkûmiyetle sonuçlanmasını olumsuz etkilediği aşınma oranı (*attrition rate*) denilen sistemden atılma oranlarını yükselttiği bilinmektedir (Dinos vd., 2015; Temkin, 2010). Avrupa ülkeleri ve ABD’de yapılan jüri çalışmalarını derleyen Dinos ve diğerleri (2015) karar sürecinin hukuk dışı nitelendirilen birçok faktörden etkilendiğini göstermiştir. Bunlar arasında, fiziksel direniş gösterip göstermediği, fiziksel direniş emareleri, madde veya alkol kullanılmış olması ve bildirimin hızı bulunmaktadır. Benzer bulgu Ahrens ve diğerleri (2010) tarafından da ortaya konmuştur, geç bildirimde bulunan ve derhal bildirimde bulunmasına rağmen aniden süreci sonlandıran mağdurların en yüksek negatif tepkiyle karşılaşanlar olduğu görülmüştür.

Genç kadınların veya azınlık grupların mağdur olduğu, daha düşük sosyo-ekonomik seviyeden mağdurların dosyalarının CAS’ta ilerleme ihtimalinin daha düşük olduğu bulgusu mevcuttur. Yine yukarıda anılan alkol tüketimi gibi tecavüz miti kabullerine uyan dosyaların, klasik tecavüz tanımına uygun dosyalarla karşılaştırıldığında sistemden atılma olasılığının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Campbell vd., 2001). Resmi destek mekanizmalarının yanı sıra alkol ve madde etkisinde gerçekleşen mağduriyetlerde, arkadaşlarla paylaşıldığında da benzer şekilde olayın küçümsenmesi ve inanılmaması gibi tepkiler yaygın olarak bulunmuştur (Alaggia ve Wang, 2020).

Ayrıca Parratt ve Pina (2017) tarafından yapılan derlemede kolluk görevlilerinin tecavüz miti kabulleri incelenmiştir. Buna göre alkol kullanımı, mağdurun kıyafeti, faille mağdurun ilişkisi mitlerinin polislin mağdurun beyanına dair algısını olumsuz etkilediği yapılan çalışmaların ortak sonucu olarak belirtilmiştir. Kadın ve erkek memurlarda farklılık olmakla birlikte farklı tecavüz mitlerinde kadın memurların daha yüksek kabul gösterdiği ortaya konmuştur. Bu yanlış inanışlarla bağlantılı olarak, kolluğun yalan ihbarlarla ilgili algısının yanlış olabileceği söylenmiştir. Buna göre görevliler geriye dönük olarak dosya sayısını mevcut oranlardan daha yüksek olarak hatırlama eğilimindedir (Mennicke vd., 2014). Son olarak cinsel suçlarla ilgili çalışarak tecrübe kazanmış görevlilerde *date rape* vakalarında daha yüksek sempati düzeyi bulunmuştur (Parratt ve Pina, 2017, s.49).

ÇCİ mitleri ise literatürde daha az değinilen ve henüz tecavüz mitleri kadar ampirik çalışma yapılmayan bir konudur (Cromer ve Goldsmith, 2010). Collings

(1997) tarafından geliştirilen ÇCI mit ölçeği çocukluk döneminde yaşanan istismar konusunda kişilerin yanlış inanışlarını üç faktörle incelemiştir. Bunlar sorumluluğun dağıtılması, istismar niteliğinin inkârı ve sıkı stereotiplerdir. Sonrasında yapılan araştırmalarda bu başlıklar genişletilmiştir. Farklı kültürler ve toplumlarda öne çıkan temalar ve kabul yoğunlukları farklı olsa da sorunun küresel olduğuna işaret edilmelidir (Collings vd., 2014). Tecavüz mitleri ile benzer şekilde cinsel istismar, mağdurlar ve failer hakkındaki yanlış inanışlar olarak tanımlanmaktadır. Cromer ve Goldsmith tarafından yapılan içerik analizi çalışmasında (2010) mevcut mitler beş tema altında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla, ÇCI'nin neden olduğu zararın küçümsenmesi veya abartılması, ÇCI yaygınlığının inkârı, failin sorumluluğunun (*blame*) dağıtılması, fail ve mağdur stereotipleridir. Cinsel istismara yönelik yanlış inanışlar Cromer ve Goldsmith'in (2010) genişlettiği haliyle özetlenecektir.

Buna göre ilk başlık altında ÇCI sonucu meydana gelen zararın abartılması veya küçümsenmesine değinilmesi gerekir. Çocukların yetişkinlerle yaşadıkları cinsel davranış ve ilişkilerin aslında çocukların da cinsel ihtiyaçları olabilecekleri, cinsel anlamda çekici oldukları ve bu dönemde yaşanan bu tipteki davranışların çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimine zararı olmadığına yönelik inanışlar küçümsenme kapsamındadır. İlişki, cinsel ihtiyaçlar, sevgili gibi kavramların kullanılması örtülü bir rızaya işaret etmektedir. Zararın abartılmasına geldiğinde ise, mağdurun çaresiz ve geri döndürülemez şekilde zarar gördüğüne ilişkin inanışlar ve medya tarafından bu yönde yapılan haberler yazarlar tarafından bu kapsamda ele alınmıştır. Bu inanış ve mesajlar mağdurun iyileşme ve normal hayata dönüş sürecine zarar vermektedir.

Bir diğer yanlış inanış, ÇCI vakalarının toplumda nadir görülen ve uç durumlarda ortaya çıkabileceğine dairdir. Bu bakımdan erkek çocukların istismara uğramayacağı, ensest olaylarının küresel tabular nedeniyle ancak çok ekstrem durumlarda görülebileceği, boşanma vakaları sonrası istismar iddialarının çıkar elde etmek veya intikam almak için gündeme getirildiği gibi inanışlar bu başlık altında incelenmiştir.

Toplumda bilinen vakaların ortalama aile ve kişilerin başına gelmeyeceği, eğer böyle bir bağlamda ortaya çıkmış bir vaka var ise de yanlış olduğuna dair inanışlardır (Cromer ve Goldsmith, 2010). Bu aşamada belirtilmelidir ki geriye dönük yapılan araştırmalarda ÇCI bildirimlerinin asılsız çıkma oranı oldukça düşük, %2-4

bandında ortaya konmuştur (Denver vd., 2000; Trocmé vd., 2003). Cromer ve Goldsmith (2010) ise her iki durumda da delillendirmesi güç vakalar olduğundan her iki yönde de kesin bir tahmin yapmanın zor olduğunu belirtmektedir.

İncelenen üçüncü ÇCİ miti, fail sorumluluğunun dağıtılmasıdır. Burada istismar faili olmayan ebeveyne, özellikle ergenlik dönemine gelmiş ve cinsel davranışı ayırt edebilir yaştaki çocuklara ve ailede bulunan bu yöndeki bir eğilime atıfta bulunarak failin sorumluluğu fiile şahit olan veya hiç ilgisi bulunmayan kişilere dağıtılmaktadır. Çocuğun olayı derhal ebeveynlerle paylaşmaması veya okuldaki yetkililere bildirmesi örtülü rıza olarak görülebilmektedir. Genç kızların provokatif giyim tarzı cinsel davranış istediğine yönelik yorulabilmektedir (Cromer ve Goldsmith, 2010).. ÇCİ’de failin ebeveynin partneri, akrabası veya yakını olduğu durumlarda çocuğa daha az inandığı ve daha az destekleyici davrandığı bilinmektedir (Elliott ve Carnes, 2001). Bu inanın ampirik karşılığı olmakla birlikte olayın paylaşıldığı kişiler için tanıdıkları insanların cinsel suç faili olduklarını öğrenmeleri anlamına gelmekte ve aile dinamikleri veya toplumsal travma nedeniyle üstü örtülebilmektedir. Tüm ihtimallerde asıl zarar gören mağdur olmakta ve korumadan mahrum kalma riski artmaktadır.

Özetle yetişkinlere yöneltilen yanlış inanışlarda olduğu gibi fiziksel bulgunun bulunmadığı durumlarda suç olmadığı, bir diğer deyişle örtülü de olsa rıza olduğu, istismara uğrayan çocukların olayı derhal ebeveynleri ile paylaşacakları, erkek çocuklarının ÇCİ mağduru olamayacağı, eğer oldular ise de gelecekte eşcinsel olabilecekleri gibi yanlış inanışlar bulunmaktadır (Cromer ve Goldsmith, 2010). Bu inanışlar ise mağdurun koruma ve destek mahrum kalmasına neden olmakta, olay sonrası ruhsal durumunu kötüleştirmektedir.

Tecavüz mitlerinde olduğu gibi cinsel istismar mitlerini kabul, mağdur suçlayıcılık ile pozitif, beyanlarına duyulan güven ile negatif yönlü ilişkiye işaret edilmektedir (Cromer ve Freyd, 2009). Bu bağlamda CAS aktörleri tarafından cinsel istismar mitlerinin kabulünün yüksek olduğu ve bunun bildirim davranışına olduğu gibi sonrasında karşılaşılabilecek tutumlarla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Shakel, 2008). Mağdura yönelik sağlanacak korumaların ilk adımı olan resmî kurumları etkileyen mitler (Cromer ve Goldsmith, 2010), hem yargılama sonucu verilen kararları hem de koruma talebi sonucu verilen kararların niteliğini belirlemektedir (Hamilton, 2008’den

akt Cromer ve Goldsmith, 2010). Diğer yandan, mit kabuleri zorunlu bildirim yükümü altındaki profesyonellerin çocuğun beyanı ile harekete geçme ve resmî kurumları haberdar etme olasılığını düşürmektedir (Collings, 2003).

ÇCİ'ye yönelik bir diğer mit, faillerin özelliklerine dair gerçeğe örtüşmeyen kabullerdir. Bu kapsamda faillerin genelde çocuğun tanımadığı yabancılar olduğu, düşük sosyo-ekonomik seviyeden kişiler olduğu, eşcinsel oldukları, orta yaş veya daha ileriki yaşlarda kişiler oldukları, hepsinin pedofili olduğu gibi kabuller yaygındır. Bunun sebeplerini yazarlar, tanıdıktan gelen vakaların açığa çıkmasının zorluğuna, uç olaylara duyulan medya ilgisine ve toplumsal önyargılara dayanıyor olabileceği şeklinde açıklamışlardır (Cromer ve Goldsmith, 2010). Yaygınlıkla ilgili yukarıda verilen bilgilerde özetlendiği gibi, ÇCİ faillerinin çocuğun yakın çevresinden olması, mağdur çocuğa yaşça yakın bir başka ergenler veya genç yetişkinler olması, ebeveyn veya bu rolde görülen biri olması yanlış inanışların aksine yaygındır.

Yetişkinlerde romantik partnerlerin diğer sosyal destek sağlayıcılarla karşılaştırıldığında en yaralayıcı ve negatif olarak nitelendirilen tepkileri verdikleri görülmektedir (Ahrens vd., 2009; Smith, 2005). Ancak bunun sebebinin paylaşım yapılan partnerin ve adli personelin genelde erkek olmasından kaynaklı olabileceği de ayrıca belirtilmektedir (Ahrens vd., 2009). Erkeklerde tecavüz miti kabulünün daha yüksek olduğu bilinmektedir (Suarez ve Gadalla, 2010). Yüksek düzeyde öfke, hayal kırıklığı ve belirsizlik erkek romantik partnerlerde en yaygın görülen olumsuz duygusal tepkilerdir (Ahrens ve Campbell, 2000; Smith, 2005).

Ahrens'in çalışmasına göre (2007) enformel kaynaklardan mağdur kendini suçlama hissini yenmesini sağlayacak desteği bulamayabilmektedir. Ahrens (2007) bu durumda olumsuz değil yetersiz yanıtta bahsedilmesi gerektiğini söylemektedir.

Kontrolcü tepkilerin de olumlu veya olumsuz algılanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. Buna göre sosyal çevreden yöneltilen kontrolcü tepkiler, mağdurun kendisini zayıf, çaresiz ve “mağdur” gibi hissetmesine yol açtığında olumsuz ve yaralayıcı etkisi, aksine önemsenmiş ve destek görmüş hissedildiğinde ise olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Ahrens vd., 2009).

Dikkat dağıtıcı tepkiler, olayın daha fazla konuşulmasının ve paylaşılmasının istenmemesi olarak tanımlanmaktadır (Ullman, 2000). Aile ve partnerlerden sıkça görülen bu tepkinin, mağdur tarafından tahammülsüzlük olarak algılanması ve

olumsuz etki doğurması muhtemeldir. Öte yandan arkadaşlardan ve danışmanlardan gelen aynı yöndeki tepkilerin, yaşanan mağduriyetin dünyanın sonu olmadığı ve mağdurun bunun üstesinden gelebileceği hayatına devam etmesi gerektiği şeklinde destekleyici etkiye sahip olduğu görülmüştür. (Ahrens vd., 2009).

Benmerkezci tepkilere bakıldığında, paylaşımın ve bildirimin yapıldığı kişinin duygularıyla verdikleri tepkiler kastedilmektedir. Bu bağlamda üzüntü, öfke ve şok tepkileri yaygındır (Ullman, 2000). Bu tepkiler yakın sosyal çevreden geldiğinde, mağdurun önemsendiğini hissettirebilmekte ve olumlu algılanmaktadır. Olumsuz algılanabileceği bir durum ise mağdurun, paylaşımda bulunulan kişinin duygularının kendi mağduriyetinin önüne geçtiğini düşüştüğü senaryolardır. Öte yandan bir aile üyesi özellikle de annenin verdiği üzüntü tepkisi, bazen bu üzüntüden sorumlu hissettirdiği için mağdur bakımından olumsuz ruhsal etkiler doğurmaktadır. Son olarak paylaşımda bulunulan kişinin olayın öfkesi ile faile bir zarar verebileceği endişesinin olumsuz etkilerine değinilmektedir (Ahrens vd., 2007, 2009).

1.3.2. İkincil Mağduriyet

Mağdurların saldırı sonrası yardım arama süreçleri bütünüyle kötü veya yeniden travmatize edici değildir (Campbell vd., 2001). Ancak yine de ikincil mağduriyet başvurusunda bulunan mağdurların karşılaştığı önemli bir sorun olarak birçok toplumda varlığı korumaktadır.

İkincil mağduriyet suç mağdurlarının olumsuz yanıtlar, mağdur suçlayıcı davranışlar ve kurumlarca verilen geç yanıtların veya retlerin sonucunda üzerlerinde oluşan suçtan bağımsız olumsuz etkilerdir. Bir diğer deyişle, mağdurların suçla ilişkili olarak idari ve adli mercilere yaptıkları başvurularda önemsenmemeleri ve giderim sağlanmaması ikincil mağduriyete yol açmaktadır (ADMHDB, 2021, s.2; TBMM-İHK, 2014, s.117). Bu durum literatürde “ikinci tecavüz”, “ikinci saldırı” veya “ikincil mağduriyet” olarak da adlandırılabilir (Campbell vd.,1999, 2001; Martin ve Powell, 1994).

Yalnızca resmi destek mekanizmalarından değil, resmi olmayan sosyal destek kaynaklarından gelen yanıtlar da mağdurda ikincil mağduriyete neden olabilmekte ve ruhsal durumunu kötüleştirebilmektedir. Bu nedenle bu bölümde önce resmi kurumlardan sırasıyla kolluk, diğer adli merciler, sağlık kuruluşları ve ruhsal sağlık

profesyonellerinin yanıtlarının ikincil mağduriyete etkisinden bahsedilecek sonrasında ise resmi olmayan destek kaynaklarına geçilecektir.

Mağdurların adalet arayışının bir görünümü olarak adli süreçten aldıkları yanıt ve meramlarını anlatamadıklarına dair algıları ikincil mağduriyete yol açmaktadır. Cezalandırma ilişkisinin somut suçun mağdurundan ziyade devlet ile fail arasında kuruluyor olması, mağdura muhakeme sürecine katılmak için imkânlar sağlanmış olsa bile onun sistemin pasif süjesi olarak kabul edilmesine yol açmıştır (Özek, 1984, s.15). Bu ise CAS'ın suç olayına mağdur açısından bakmadığını ve mağduru koruma konusunda eksiklikler yaşandığını ortaya koymaktadır.

20. yüzyılın sonlarına kadar CAS suçun önlenmesi, topluma yeniden kazandırma yaklaşımları nedenleriyle fail odaklı gelişim göstermeye devam etmiş, ancak son dönemlerde mağdur haklarının ve mağdurun muhakeme sisteminde etkin bir süje olması yönündeki eğilimler ve reformlar artmaya başlamıştır (Uslu, 2013, s.245). Mağdur ve failin haklarının CAS'ta dengelenememesi, sistemin mağdurların ihtiyaçlarına yanıt verecek nitelikte olmaması ikincil mağduriyete neden olmaktadır (UNODCCP, 1999, s.9). Diğer yandan, mağdurlar fail süreçte aktif rol oynarken kendilerinin çoğu zaman pasif kaldığını düşünmektedirler. Bir diğer beklenti ise failin yargılamada kendilerine yaptıkları kötülüğü itiraf etmesi ve bununla yüzleşmesidir (Clark, 2015). Mağdurun ihtiyaçları ve amaçlarının yanında adli sistemde amaç davanın kazanıp kaybedilmesi sağlık sisteminde ise yalnızca hastaya müdahale edilmesidir (Ahrens, 2007). Bu nedenle mağdurların resmi süreçte muhatap olduğu kurumların merkezinde mağdur ve ihtiyaçlarına yer açılması gereklidir.

Geleneksel CAS anlayışında mağdurun ihtiyaçları ana odak noktası değildir. Önceki araştırmalarda mağdurların kendi ihtiyaçlarının CAS tarafından öncelik olarak görülmediğini fark etmelerinin “şok” etkisi yarattığı ve suç mağduriyetinin yarattığı etkilere eklendiği ortaya konulmuştur (Clark 2015; Herman, 2005; Koss, 2006). Sistemin içerisinde mağdurlar mağdur olmaktan çok tanık ve şikâyetçi olarak görülmektedir (Clark, 2010, 2015; Uslu, 2013; TBMM-İHİK, 2014, s.120). Cinsel suç mağdurları bakımından işlenen suçun hiç yaşanmamış gibi geri alınamayacağı açıktır. Ancak buna en yakın çözümün sistem tarafından bir yanıt olarak sunulması mümkündür. Mağdurların bu noktadaki beklentilerinin nasıl farklılaştığına bildirimin amacı ve önemi ile ilgili bölümde değinilmişti. Her mağdur ortak örüntüler

bulunmakla birlikte kendi beklentilerini gerçekleştirmek için bildirimde bulunmayı tercih etmektedir.

İkincil mağduriyetin üç temel sebebi olarak tecavüz miti, resmî kurumların yapmadıkları işlemler veya vermedikleri yanıtlar, verilen desteğin yardımcı olacağından şüphe duymak gösterilmektedir (Campbell vd., 2001). Mağdurun cinsel davranışı kışkırttığına veya olayla ilgili yalan söylediğine dair yanlış inanışların adli personelde yaygın olabildiği belirtilmektedir.

Cinsel suç yargılamalarında mağdur hem sosyal hem de kurumsal olarak suçlandığını hissetmektedir. Sosyal alanda, olay anındaki giyimi davranışları nedeniyle olaya onun neden olduğu suçlaması ile karşılaşmakta kurumsal olarak ise mağdur suçlayıcı yanıtlar kolluk, adli mercilerden gelmeye devam etmektedir (Campbell ve Johnson, 1997; Clark, 2015; Comack ve Peter, 2005). Bu yöndeki mağdur suçlayıcı ve olumsuz yanıtların mağdurların hâlihazırda yaşadıkları travma sonrası olumsuzlukları arttırdığı bilinmektedir (Flood ve Pease, 2006) Cinsel saldırı mağdurlarının iyileşme süreçleri ve esenlikleri toplumdaki ve adli mercilerdeki tecavüz miti kabullerinden etkilenmektedir (Moor, 2007). Yine de tecavüz mitleri her durumda ikincil mağduriyete neden olmamaktadır.

İkincil mağduriyet travma konusunda bildirilmemiş, bilinçsiz davranışlardan da kaynaklanabilir (Ullman, 1999). Olumsuz yanıtların yanı sıra hiç yanıt verilmemesi veya geç yanıt verilmesi de mağduru olumsuz etkilemektedir (Alaggia ve Wang, 2020; Mooney, 2021). Bildirim ya kovuşturmayla geçmeden sonuçlanmakta ya da geçildi ise hafif cezalara hükmedilmektedir (Hester ve Walker, 2018; Rotenberg, 2017). Örneğin muhtemel cinsel suçların önlenmesi için bildirimde bulunan mağdurların beklentisi kolluğun faille derhal bağlantıya geçmesidir. Bu bağlantı ifadeye çağırma gözaltı gibi işlemlerin tamamını kapsamakta ve mağdurlar tarafından gerçek önleme başarısının ötesinde caydırıcı algılanmaktadır (Clark, 2010,2015). Eğer bu CAS yanıtı geç sürede verilmiş veya hiç böyle bir işlem yapılmamışsa mağdurun ikincil mağduriyet yaşaması ihtimali oldukça yüksektir. Resmî kurumlardan beklenen işlemlerin gerçekleştirilmemesinin ve yanıt alınamamasının da mağdurlar üzerinde olayın yarattığına ek bir stres oluşturduğu belirtilmektedir. Bu ise mevcut ruhsal ve fiziksel semptomları kötüleştirmektedir (Sarica ve Coşkun, 2020). Bu nedenle uluslararası

düzenlemelerde adli süreçlerin olabildiğince hızlı gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir (DESA/DAW, 2010, s.39).

Mağdurlar ikincil mağduriyeti en çok CAS sürecinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bildirimlerin büyük bir kısmı soruşturma aşamasında kalmış, yalnızca %10'unda kovuşturma aşamasına geçilmiş ve %5'i mahkumiyetle sonuçlanmıştır (Campbell vd., 2001). Tecavüz mitleri ile ilişkili olarak klasik tecavüz tanımına uygun olaylarda soruşturma oranı %80 iken failin tanındık biri olduğu olaylar %20 oranında kalmıştır. Araştırmaya katılan mağdurların %52'si hukuki süreci yaralayıcı olarak nitelendirmiştir, bildirim sonucunda etkin soruşturma yürütülmeyen ve mahkumiyetle sonuçlanmayan vakalarda yaralayıcı olarak niteleme oranı anlamlı şekilde artmaktadır (Campbell vd., 2001). Filipas ve Ullman'ın çalışmasında (2001) bu oran benzer şekilde %43 olarak tespit edilmiştir. Özetle sonuçsuz kalmış bildirimler ikincil mağduriyetin en ağır görünümünden birine neden olmaktadır (UNODCCP, 1999, s.45).

Son olarak özellikle adli süreç personel tarafından gerekli işlemler yapılsa bile mağdurlarca yorucu ve yıpratıcı olarak nitelendirilmektedir (Frazier ve Haney, 1996). Bir başka deyişle resmî kurumların sundukları destek mağdurların ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte görülmemektedir. (Campbell vd., 2001). Travmajenik modelin kullanıldığı çalışmada İrlanda'da resmi mercilere başvuran ÇCİ mağdurlarının yetişkinlik döneminde üzerlerinde devam eden etkiler ve başvuru sürecinin etkileri araştırılmıştır. Erkek katılımcıların çoğunlukta olduğu çalışmada travmatik, ihanet, damgalama ve güçsüzlük temaları ortaya konmuştur. (Mooney, 2021)

Mağdurların başvurudan bir diğer beklentilerinin ise, yaşadıkları olayın kötü ve haksızlık olduğunun, hayatlarını ve aslında tüm sosyal çevreleri üzerinde büyük bir etkisi olduğunun resmi bir ağızdan onaylanmasına duydukları ihtiyaç olduğundan bahsedilmişti (Clark, 2015). Birçok mağdur bildirimde bulunduktan sonraki süreçte, CAS tarafından yaşadıkları olayın ve üzerindeki etkilerinin hafife alındığını hissetmektedir (Ahrens, 2007; Clark, 2015).

Mağdurların kollukla iletişim esnasında olumsuz yanıtla karşılaşılması daha olasıdır ve bu TSSB semptomlarında artışla ciddi şekilde ilişkilidir (Filipas ve Ullman, 2001; Staryznski vd., 2005). İletişim esnasında yaşanabilecek ve ikincil mağduriyete yol açabilecek bazı davranışlar ADMHDB (2021, s.17) tarafından emredici, suçlayıcı, alaycı tavırlar, teselli ve öğüt verilmesi ve göz temasında bulunulmaması olarak

sıralanmıştır. Kolluk personelinin aile içi şiddet konusunda doğrudan veya dolaylı yargılayıcı bir tavır sergilediği, barıştırma girişimlerinde bulunduğu, sürece dair bilgilendirmede bulunmadığı gibi olumsuzluklar katılımcılar tarafından belirtilmiştir. ŞÖNİM’de yaşadıklarına ilişkin olumsuz bir görüş bildirmeyen katılımcılar süreci genel olarak destekleyici bulmuştur. İlk kabul biriminin ise kalabalık olması ve personelin ilgisiz olması nedeniyle rahatsızlık yaşadığını belirtenler vardır (HÜNEE, 2014).

Mağdurların olay sonrasında yaşadıklarının yargılandığı ve itibar edilmediği duygusu yaşadıkları belirtilmektedir (Lievore, 2004). Etkin bir soruşturma sonucu failin suçlu bulunması ile sonuçlanabilecek olayların, CAS tarafından tecavüz mitleri ve diğer önyargılı tutumlar nedeniyle kendilerinin inandırıcı ve güvenilir kabul edilmemesi nedeniyle sistemden atılması mağdurların zararını arttırmakta ve yaşadıkları adaletsizlik hissini pekiştirmekte, TSSB semptomlarını arttırmakta (Campbell vd., 2001; Clark, 2010, 2015) ve bildirimin işe yararlığını sorgulamalarına neden olmaktadır (Ahrens, 2007). Adli personelden görülen anlayışsız tutum, süreçlerin çok uzun sürmesi nedenleriyle mağdurların adalet talepleri karşılanmamakta ve mağdurlar ikincil travma yaşamaktadır (TBMM-İHİK, 2014, s.135). İlk başvuru yapılan kurumlarda mağduru karşılayan personel birçok olayda kolluk görevlisi olmaktadır. Bu görevli ikincil mağduriyet ve adli sürecin ne kadar yorucu olabileceği, failin yakalanma ihtimalinin yakalansa bile mahkûm olma ihtimalinin ne denli düşük olduğunu açıklayarak mağduru bildirimden vazgeçirmeye çalışabilmektedir (Campbell, 2005, 2006; Campbell ve Raja, 2005; Filipas ve Ullman, 2001). Ek olarak mağdurun eğer soruşturmada beyanları ile ilgili şüpheler ortaya çıkarsa kendisinin suçlamalarla karşılaşabileceğine dair uyarılar yapılmaktadır (Logan vd., 2005).

Campbell (2005) ile Campbell ile Raja (2005) tarafından ortaya konan bulgularda, katılımcıların %87’si adli personelle olan iletişimin kendilerine kötü hissettirdiğini, %71’i süreçte depresif hissettiklerini bildirmiş %80’i ise sürece devam edip etmemek konusunda kararsızlığa düştüklerini belirtmişlerdir.

Mağdurlar olayın detayları ile ilgili sorulara defalarca maruz kalmakta, her birimde yeniden ifade vermekte ve beyanların tutarlı olup olmadığı kontrol edilmektedir (Campbell, 2008). Burada ruhsal durumla birlikte değerlendirilmesi

gereken bir diğerk husus ise travma ve buna bağı olumsuzlukların hafıza üzerinde de etkileri olduğudur (Halligan vd., 2003). Bu nedenle izlenen yöntem hem mağdurun travma sonrası stres düzeyini arttırarak durumunu kötüleştirmekte hem de istenen amacı sağlamaya uygun görünmemektedir (Sarica ve Coşkun, 2020). Adalet Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmada ÇCI nedeniyle bildirimde bulunmuş bir çocuğun ortalama 17 sefer ifade verdiği veya olaya ilişkin açıklama yapması gerektiğı ortaya konmuştur (Akco vd., 2013, s.306). Bunun yanında, mağdurlar defalarca aynı sorulara muhatap kalmalarına rağmen resmi kurum personeli tarafından sürecin nasıl ilerleyeceğine dair bilgilendirilmemekte (Clark, 2010) ve bu mağdurların stres düzeyini daha da arttırmaktadır. Birçok mağdur adli süreçte yaşadıklarını önceden bilselerdi bildirimde bulunmayacaklarını belirtmişlerdir (Logan vd., 2005). Sürecin kontrolünün mağdurda olmaması bildirim davranışını etkilediğı gibi sonrasında yaşanacak stresi ve buna bağı ruhsal durumu da etkilemektedir (Konradi, 2007'den akt. Campbell, 2008).

Ayrıca özellikle jürili yargılamanın yapıldığı ülkelerde mağdur savcılık tarafından sorulara nasıl cevap vereceğı, mahkeme salonunda nasıl giyineceğı ve davranacağı gibi konularda çalıştırılmaktadır (Konradi, 2007'den akt. Campbell, 2008). *İdeal mağdur* olmadan sistemin etkin şekilde harekete geçirilememesi ise bir başka sorundur. Bu nedenle mağdurlar süreci ve bildirimini genelde yeniden mağdur edici, kumar, tehlikeli olarak algılayabilmektedir (Clark, 2015). Yargılamada mağdura yöneltilen sorular aynı zamanda mağdur tarafından da bilinen tecavüz mitleri ile aynı seyretmektedir. Örneğın olay sırasında ne giydiğı, geçmiş cinsel deneyimleri, saldırıya nasıl yanıt verdiğı mağdurların birçok ülkede sıkça karşılaştığı sorulardır (Campbell, 2005, 2006; Campbell ve Raja, 2005; Campbell vd., 2001; McGlynn, 2017). Birçok mağdur bu soruları kendisini yaralayıcı ve travmatik olarak nitelendirmektedir (Campbell ve Raja, 2005).

Tecavüz kalkanı düzenlemeleri duruşmada sunulacak delilleri sınırlamaya yöneliktir. Ancak birçok olayda bildirim sonrasında adli süreç bu aşamaya gelmeden ya sistem dışına atılmakta ya da mağdur tarafından sonlandırılmaktadır (Flowe vd., 2007). Bu nedenle anılan düzenlemelerin ikincil mağduriyetten koruma alanı oldukça sınırlı kalmaktadır.

Ek olarak yapılan mevzuat değişiklikleri tek başlarına mağdurların yaşadıkları ikincil mağduriyeti engellemekte yetersiz kalmaktadır. Bunun başlıca nedeni pratikteki hukuk ve mevzuat arasında genelde farklılık olmasından kaynaklanmaktadır (Campbell, 2008, s.705). Özellikle yapılan sistematik mevzuat değişiklikleri sonrası oturmuş uygulama pratiklerinin değişmesi konusunda direnç görülmesi olasıdır. Cinsel suç mağduriyeti konusunda tecavüz mitleri de eklendiğinde uygulamada sistemli ve devamlı bir değişiklik yapılmasındaki zorluk anlaşılır hale gelir. Özek’e göre (1984, s.65) mağdurların suçtan kaynaklanan zararlarının giderilmesi meselesi yalnızca hukukun katı normatif yaklaşımı ile çözülemez, toplum dinamiklerine odaklanılması ve geleneksel çözümlerin ile dolaylı giderim yöntemlerinin yetersizliği kabul edilerek yenilikçi çözümler getirilmesi gerekir (Özek, 1984, s. 66-7).

Sağlık kuruluşları, kolluktan sonra en sık başvurulanan ilk basamak resmî kurumlardandır. Sağlık kuruluşlarından adli tıbbi destek alabilen mağdurların yarısından fazlası istenmeyen gebelik ve bulaşıcı hastalıklar konusunda bilgilendirilmemiş, gerekli önlemler alınmamıştır (Campbell vd., 2001). Adli tıbbi inceleme sırasında mağdurun bedeni suç mahalli gibi incelenmekte ve delil toplanmaktadır (Yalçın, 2019, s.212). Özellikle olaydan hemen sonra iç beden muayenesinin gerçekleştirilmesi mağdurlar için başka bir şok ve travma yaratabilmektedir. Sürecin ilerlemesi için gerekli olmakla birlikte mağdurun vücut bütünlüğünü ihlal etmekte ve işlem sürecini mağdurlar soğuk, üzücü ve yaralayıcı olarak tanımlamaktadırlar. Bu noktada Yargıtay’ın mağdurun rızası bulunmaması durumunda dahi genital muayenenin yapılabileceği görüşünün³ ayrıca sorunlu olduğunu da belirtmek gereklidir. Mağdurun birden çok kere muayene olması, durumu pekiştirmektedir (TBMM-İHİK, 2014, s.128). Bu duygular daha yüksek TSSB semptomları ile ilişkilidir (Campbell ve Raja, 2005). Yine de hukuki süreçte karşılaşılan adli personele nazaran daha az mağdur suçlayıcı tutuma maruz kaldığı bildirilmektedir (Campbell, 2005, 2006; Campbell ve Raja, 2005; Campbell vd., 2001). Sağlık kuruluşlarına başvuru ile ilgili bir diğer problem ise acil servisteki sağlıkçıların birçoğunun adli tıbbi müdahale ve cinsel suç muayenesinde uzman olmamasıdır (Plichta vd., 2006).

³ “...mağdurun rızası aranmaksızın vücutu üzerinde suç delillerinin tespiti amacıyla muayene kararı verilebileceği gözetilmeksizin...” Yargıtay 14. CD. 12.04.2012, E.2012/1955, K. 2012/4351

Mağdur yardım arama sürecinde ruhsal desteğe geleneksel kaynaklardan adli süreçle birlikte ilerlerken ulaşabilir ya özel bir klinik eliyle ya da kadın dernekleri veya kadına karşı cinsel veya fiziksel şiddet üzerine uzmanlaşmış kurumlardan ulaşabilir. Ruh sağlığı profesyonelleri ikincil mağduriyet bakımından en düşük riskli grup olarak görülmektedir. Etkin bir desteğe erişilmesi hem diğer destek sağlayıcıların süreçte neden olabileceği ikincil mağduriyetin etkilerini azaltmakta hem de bu başvurudan beklenen yanıt alındığı için ikincil mağduriyetin oluşumunu önlemektedir (Campbell vd., 2001). Starzynski ve diğerlerinin çalışmasına göre (2017) terapistin tepkilerini suçlayıcı olarak niteleyen kadınlar, terapi sürecinin kendilerine daha fazla zarar verdiğini veya ruhsal yardım arama sürecini sona erdirdiklerini veya terapist değiştirdiklerini bildirmişlerdir. Öte yandan destekleyici yanıtlar alan mağdurların, terapinin süreçteki diğer olumsuz yanıtların etkilerini de azalttığını ve kendilerini suçlama düzeylerinde düşüş olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bölümde son olarak sosyal çevreden, resmi olmayan kaynaklardan gelen yanıtların ikincil mağduriyete yol açması incelenecektir. Sosyal çevre ile yapılan paylaşım veya resmi mercilere yapılan bildirim sonrası alınan olumsuz yanıtlar mağdurun esenliği üzerinde zararlı etkilere sahiptir (Ahrens vd., 2009, 2010; Ullman, 2011). Ek olarak, Ullman'ın (2011) bulgularına göre olumsuz yanıtlarla karşılaşan mağdurların bildirim sürecini, eğer resmi bildirim yapıldı ise adli süreç olarak da ortaya çıkmış süreci sona erdirmesi mümkündür.

Mağdurların çoğu travmanın etkisi ile diğerlerinin söylediklerini içselleştirmekte ve olaya dair kendilerini suçlama eğilimi gösterebilmektedir. Bu ise zaten travma etkisinde olan mağdurun gelen olumsuz tepkilerle ikinci travmatizasyona açık olduğunu göstermektedir. Aile ve arkadaşlara yapılan paylaşımların olumsuz etkileri olabilmektedir (Kaukinen ve DeMaris, 2009). Bunun bir sebebi benmerkezci tepkiler olabileceği gibi (Ahrens vd., 2007; Ullman, 2000) bir başka sebebi aile ve arkadaşlardan gelen desteğin kadının mağdur olarak damgalanmasına yol açması ve güçsüzlük hissinin devam etmesine neden olması olabilir (Kenney, 2004).

DiMauro ve Renshaw tarafından yapılan çalışmada (2021) romantik partnerden gelen olumsuz tepkiler ile TSSB semptomları ve utanç duygusuyla arasında anlamlı ilişki bulunmazken, beklenen olumlu tepkinin her iki değişkende de azaltıcı etkisi olduğu ortaya konmuştur. Romantik partnerden gelen olumsuz tepkiler romantik

ilişkiyi de olumsuz etkilemektedir (Campbell vd., 2000). Romantik partnerlere diğer kişilerden daha fazla önem verildiği için etkilerinin daha yoğun olması muhtemeldir (DiMauro ve Renshaw, 2021).

Yaşadığı istismarı paylaşan çocuğa verilen yanıt, çocuğun olay sonrası yaşadığı psikopatolojik semptomların şiddetini etkilemektedir (Lovett, 2004). Çocuk tarafından verilen sinyallere ve anlatıma verilen tepkiler yalnızca bildirim sürecini değil çocuğun hayatının ileri safhalarını da etkilemektedir (Reitsema ve Grietens, 2016).

Çevrimiçi paylaşımların henüz yeni bir fenomen olması bu konudaki çalışmaların azlığına neden olmaktadır. Ancak mevcut çalışmalar (Moors ve Webber, 2013) kontrolsüz şekilde çevrimiçi paylaşımın travma sonrası dönemde kırılgan olan mağduru internet zorbalığına maruz kalma riski altına soktuğunu belirtmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA AMACI VE YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Cinsel suç mağduriyetinin travmatik etkileri mağdurların adli kurumlara başvuru sürecini özellikle kılmaktadır. Cinsel suç mağdurlarının yardım arama sürecinde nasıl bir tutum ile karşılaştıkları travma sonrası dönem için son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı ise; cinsel suç sonrası cinsel suç mağdurlarının bireysel tutumlarını, mağdurların cinsel suç sonrası başvurdukları resmî kurumlardaki deneyimlerini, başvuru kararını nasıl aldıklarını ve bu kurumlara dair düşüncelerini ortaya koymaktır. Böylelikle hem ceza adalet sistemine (CAS) başvurunun mağdurlar üzerinde ikincil mağduriyete neden olması riskinin en aza indirilmesi hem de CAS'ın travmatize olmuş mağdurlar için etkin bir destek mekanizmasına dönüştürülmesine yönelik çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda başvuru kararının alınmasında, olay sonrası ruhsal durum üzerinde önemine değindiğimiz sosyal destek mekanizmaları da incelenecektir.

Türkiye'de bu konuya ilişkin HÜNEE ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014) yürütülmüş olmakla birlikte, çalışmanın nitel aşaması, yalnızca aile içi şiddeti kapsamına almış ve cinsel şiddet türlerine spesifik olarak ayrıca odaklanmamıştır. Aile içi olgularla sınırlı olmadan yalnızca cinsel suçlara hasredilecek olan bu çalışmanın mevcut literatüre temel katkısı, HÜNEE ve ASPB (2014) çalışması bulgularının derinleştirilmesi ve cinsel suç mağduriyeti deneyimlerine daha detaylı odaklanmasıdır. Bu amaçlarla çalışma kapsamında cinsel suç mağdurlarının resmî kurumlara başvurma(ma) deneyimlerini, nitel araştırma yaklaşımı izlenerek incelenmiştir. Fenomenoloji deseni ile yürütülmüş olan çalışmada, yarı yapılandırılmış form kullanılarak yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, mağdurların suç bildirim davranışının nasıl şekillendiği, maruz kalınan olgunun cinsel suç olarak nitelendirilmesi ve nitelendirmedeki zorlukları, gayri resmî (sosyal) destek mekanizmalarının bildirim davranışı üzerindeki etkisi; bildirim sonrası süreçte ise tecavüz mitleri, TSSB belirtilerinin mağdurun adli süreci yürütmesinde yaratabileceği olası problemler olası tema başlıkları olarak belirlenmiştir. Ayrıca resmi bildirim süreci kadar etkili olan ve resmi bildirimi, resmi merciler ve sürecin sonucuna ilişkin algı ve tutumları etkilendiğinden (bkz. 1.1 Bildirim Davranışı başlığı) sosyal destek mekanizmalarının etkisi irdelenen konulardan bir diğeridir. Sosyal destek mekanizması aktörleri ihtiyaç duyulan yardıma en hızlı ve doğru yoldan ulaşılması bakımından önemli kabul edildiğinde çalışmada irdelenen noktalardan biridir. Çalışma sonucu elde edilmesi beklenen bulgular ışığında CAS'da yapılması gereken değişiklikler ve genel farkındalık kazandırılmasına ilişkin etkili olabilecek yöntemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.2. ETİK

Çalışma İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığınca 11.01.2021 tarih ve 01 sayılı toplantıda görüşülerek etik yönden uygun bulunmuştur.

Daha önce paylaşımda bulunmamış katılımcılar, bunun için ayrıca kışkırtılmamış, kendi iradeleri ile çalışmanın konu ve kapsamını duyduklarında katılma iradesi göstermişlerdir. Ses kayıtları telefon ile alınmış, sonrasında ise kayıtlar

araştırmacının şahsi bilgisayarındaki sabit diske aktarılmıştır. Her mülakattan itibaren altı ay içerisinde ses kayıtları gürültü ekleme yöntemi ile anonimleştirilmiş ve bu şekilde saklanmıştır. Dosyalar ve işletim sistemi şifre ile korunmaktadır. Anonimleştirilme sonrasında veri kaybının önlenmesi amacıyla ayrıca kilit altında tutulan bir hard diske yedeklenmiştir. Altı ay içerisinde anonimleştirilen kayıtlar katılımcının kimliğinin açığa çıkmasına neden olabilecek tüm bilgilerden arındırılarak deşifre edilmiş, tamamı yazıya dökülmüştür. Ses kayıtlarına ek olarak yapılan deşifrelerin saklanması, araştırmanın raporlanması sırasında geçerlilik ve güvenilirlik kontrollerinin araştırmacı tarafından yapılması için önem arz etmektedir. Bu nedenle deşifrelerle birlikte ses kayıtları ve tüm kodlar aynı şekilde şifreyle korunan bir dâhili ve bir harici diskte yedeklenerek saklanılmıştır.

Katılımcı tarafından ses kayıtlarının anonimleştirilerek saklanması yeterli mahremiyet hissini sağlamayacağı araştırmacıya bildirilirse bu durumda ivedi şekilde deşifre edileceği ve o katılımcıya ait ses kaydı derhal imha edileceği bilgisi verilmiştir (McCrae ve Murray, 2008). Katılımcılardan bu yönde bir talepte bulunan olmamıştır. Yalnızca bir katılımcı mesajlaşma yoluyla soruları cevaplamayı tercih etmiş, onun izni ile mesajlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca onam formları katılımcıların açık kimlik bilgilerini içerdiğinden hassas niteliktedir. Araştırmacı tarafından kilit altında tutulmaktadır ve üç yıl sonrasında imha edilecektir.

Öncelikle, katılımcı çalışmanın örneklem parametrelerine uygun olmakla birlikte deneyimi yakın sosyal çevresiyle paylaşmamış olabilir. Bu nedenle çalışma tanıtım metninin yakın çevre tarafından görülmesi riskinin önlenmesi için mağdurlara doğrudan ulaşmak yerine onların zaten dâhil oldukları, iletişim halinde bulundukları gruplar kullanılarak, irtibat (kilit) kişilerinden duruma ilişkin ön bilgi ve uyarılar alınmıştır.

Cinsel suç mağduriyetinin utanç duygusuna neden olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, tüm katılımcılara araştırmanın tanıtımı yapılırken ve mülakata başlanmadan önce aşağıda sırasıyla verilen, uyarı ve önerilerin hatırlatmaları yapılmıştır.

Mülakatın gerçekleştirileceği mekân kendisini güvende ve daha rahat hissetmesi için katılımcının tercihinə bırakılmıştır. Katılımcı eğer talep ederse araştırmacı tarafından sağlanan travma konusunda uzman bir psikoloğun mülakata

eşlik edebileceği hatırlatılmıştır. Araştırma konusunun cinsel suç mağduriyeti deneyiminin kendisi değil sonrasındaki süreç olduğu hatırlatılmış ve olaya ilişkin mağdura doğrudan hiçbir soru yöneltilmeyeceği bilgisi hem mülakata başlamadan önce hem araştırmanın tanıtımı yapılırken verilmiştir. Mülakat başlamadan önce ve mülakat esnasında katılımcının zorlandığı gözlenen durumlarda; istenilen sorunun cevapsız bırakılabileceği, ses kaydının derhal kalıcı veya geçici olarak durdurulabileceği ve isterse mülakatın derhal sonlandırılabilceği hatırlatması yapılmıştır. Ancak katılımcının onayı ve devam etme isteği beyan edildikten sonra görüşmeye devam edilmiştir.

Mülakat başlamadan önce, anlattığı olay ve verdiği bilgilerden (normal prosedürde anonimleştirilecek olanlara ek olarak) talep edilen bölümlerin kayıtların deşifresi sırasında çıkarılmasını ve çalışmaya dâhil edilmemesinin mümkün olduğu hatırlatılmıştır.

Mülakat formu, öncesinde bir uzman psikolog ve bir uzman araştırmacıya kontrol ettirilmiş, travma tetikleyici veya araştırma etiğine aykırı soru olmadığı görüşü alınmıştır. Tüm önlemlere rağmen travmanın tetiklenmesi durumunda ise ücretsiz olarak, bu durum sonrası ortaya çıkacak belirtilerle başa çıkma sürecinde uzman bir psikoloğa yönlendirme yapılacağı hatırlatması yapılmıştır. İki katılımcı görüşmeye araştırmacının yanında uzman psikoloğun katılmasını talep etmiş, bir katılımcı ise mülakatı doğrudan anılan psikolog ile gerçekleştirmeyi tercih etmiştir.

2.3. ARAŞTIRMA DESENİ

Nitel araştırma yöntemi, nicel yöntemle kıyaslandığında mağdurların deneyimlerine daha doğrudan ve derin bir yaklaşımı mümkün kılmaktadır (Reitsema ve Grietens, 2016). Travmatik ve kişisel deneyimlere dayalı bu konuda çözüm önerileri getirmek ve mağdurların benlik algılarını daha derinlikli ortaya koyma hedefiyle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir (Berg ve Lune, 2015, s.32). Cinsel suç mağduriyeti sonrası resmî kurumlarda yardım arama süreci olgusu, fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılarak irdelenmiştir. Bu şekilde bütün katılımcıların farklı ağırlıktaki fiillerle deneyimledikleri cinsel suç mağduriyeti olgusu sonrasında bildirimde bulunup bulunmama konusundaki ortak tutumları ve zihinsel süreçlerinin derinlemesine keşfedilmesi amaçlanmıştır. Amaca yönelik örnekleme tekniği

kullanılan araştırmamızda veri toplama yöntemi olarak görüşme seçilmiştir. Araştırılan olguya ilişkin deneyim ve anlamları keşfetmek için mülakat yüz yüze etkileşim ve verilen cevaplarla daha derine inebilme şansı verdiğiinden seçilen bir yoldur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.74-75,134).

Her mağdurun yardım arama sürecinin, başvuruda izlediği yöntemin ve yönlendirildiği resmî kurumların farklı olması nedeniyle yarı yapılandırılmış form tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.132). Sonda sorularla farklı deneyimlerin derinlemesine incelenmiştir (A.e., s.141). Cinsel suçlarda bildirim davranışı ve ikincil mağduriyet kavramlar çerçevesinde gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda, adli süreç aşamalarını izleyen bir yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Form öncelikle kimlik bilgilerini içermeyen demografik bilgilerin istendiği sorular, sonrasında konuya daha yumuşak bir geçiş sağlanması için katılımcının "cinsel suç" kavramının hangi filleri kapsadığına dair bilgisi ve bu olguya ilişkin tutumuna odaklanan sorular, sosyal destek ile ilgili sorular ve son olarak ise adli süreçte deneyimlenen yardım arama sürecini irdeleyen ve daha etkin bir yardıma ulaşmak için sistemde gerçekleştirilecek değişiklik önerilerini irdeleyen sorulardan oluşmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.143-4).

Görüşmeler esnasında katılımcıların izni alınarak ses kaydı alınmış, sonrasında bu kayıtlar tamamen deşifre edilmiş ve anonimleştirilmiştir (Creswell, 2017, s.276). Mülakatların bazı bölümlerinde katılımcıların isteği üzerine ses kaydı durdurulmuş ve elle notlar alınmıştır. Yapılan bire bir görüşmeler esnasında alınan notlar da sistematik analize dâhil edilmiştir.

Çalışmanın derinlemesine görüşme yolu ile veri toplanan bir nitel araştırma olması nedeniyle herhangi bir yer sınırlaması bulunmamaktadır. Görüşmelerin katılımcıların kendilerini güvende hissettikleri ve kendi belirledikleri bir yer (Ellard-Gary vd., 2015, s.5), böyle bir yerin katılımcı tarafından seçilmediği durumlarda ise görüşme mahremiyeti sağlanarak ve pandemi önlemleri alınarak yüz yüze gerçekleştirilmiş, bunun araştırma döneminde değişen pandemi tedbirleri nedeniyle mümkün olmadığı durumlarda ise çevrimiçi olarak ZOOM uygulaması üzerinden katılımcının yalnızca ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Veriler toplanıp deşifre edildikten sonra ana ve alt temalara göre manuel olarak analizi yapılmıştır.

Literatürde çok sayıda çalışmanın adli dökümanlardan içerik analizi ile yapıldığı görülmüştür (Goodman-Brown vd., 2003; Hershkowitz vd., 2005; Malloy vd., 2011; Priebe ve Svedin, 2008; Schaeffer vd., 2011) ancak *dead-end disclosure* denen ve aslında sosyal destek mekanizmalarına bildirilmesine rağmen resmi mercilere yansımayan olayların bu yöntemle yakalanması mümkün olmadığından ve incelenen beyanların adli süreç amacıyla alınmış olması bildirim davranışının temellerine inmeyi mümkün kılmadığından, mağdurlarla derinlemesine mülakat yapılmasına karar verilmiştir (Malloy vd., 2013, s.250). Çalışmamızın yöntem bakımından literatüre katkı sunmayı amaçladığı noktalardan biri budur.

2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, araştırmanın ana konusunu oluşturan olguyu deneyimleyen Türkiye'de yaşayan cinsel suç mağduru yetişkin kadınlar oluşturmaktadır. Cinsel suçlar, karanlık sayıların en yüksek olduğu suç grubudur. Bu nedenle, bilinen veya olası cinsel suç mağdurları araştırmamızın evrenini daha kapsayıcı şekilde ifade etmektedir.

Mağduriyetin paylaşılması söz konusu olduğunda, her iki cinsiyet için de mağduriyetin paylaşılma oranları az olmakla beraber erkek mağdurlarda mağduriyetin paylaşılması davranışının daha düşük olduğu bilinmektedir (Easton, 2013, s.345; Lowe ve Rogers, 2017). Erkeklerin kendilerine özgü zorluklar yaşadığı, mağdur olarak kabul edilmemek, eşcinsellik damgasına maruz kalmak gibi bilinmektedir (Collin-Vézina vd., 2015; Hunter, 2011). Bu nedenle erkek mağdurlarda bildirim davranışı daha seyrek (Hébert vd., 2014). Erkek ve kız çocuklar arasında bildirim davranışları arasında da fark olması cinsiyet temelli bir yaklaşımı gerektirmektedir (Priebe ve Svedin, 2008). Bu araştırma bir yüksek lisans tezi olması ve zaman kısıtlaması nedeniyle erkek cinsel suç mağdurları araştırma kapsamına alınmamıştır.

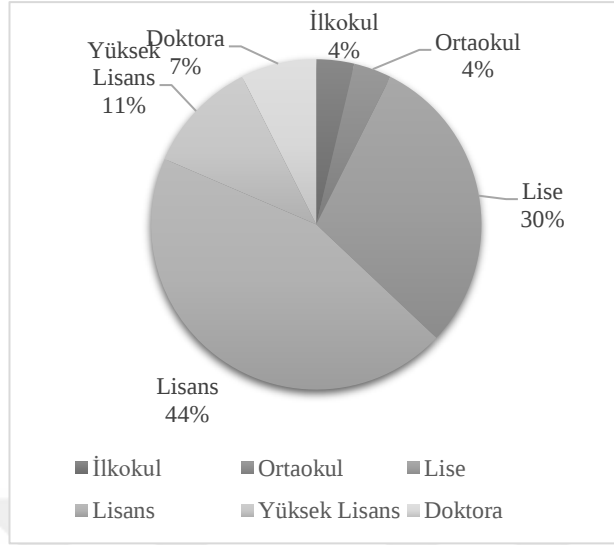
Cinsel suç mağduru kadınlar, maruz kaldıkları fiili paylaştıklarında hem psikolojik hem fiziksel olarak zarar görme riski taşıdıklarından kırılğan, öte yandan bir kısmı deneyimledikleri olguyu cinsel suç olarak niteleyemedikleri; bir kısmı ise bildirim ve paylaşımda bulunmadıkları için saklı bir çalışma grubudur. Ulaşılması zor, kırılğan ve saklı gruplarda çoklu örnekleme stratejilerinin kullanılması önerilmektedir (Ellard-Gary vd., 2015).

Anılan nedenlerle, ilk adımda farklı iller, meslek grupları ve sosyo-ekonomik sınıflardan katılımcılar seçilerek adli sürece dair farklı bilgi düzeyi ve tutumlara sahip olması beklenen grupların yaşadıkları sorunların farklılaştıkları veya ayrıştıkları noktaların temsiline çalışmaya yansıtılması hedeflenmiş, yaşanan kısıtlılıklar ilgili bölümde belirtilmiştir. Buna ek olarak farklı ağırlıktaki fiillerin mağdurun suç sonrasındaki davranışlarını etkileyebilmesi mümkündür, bu nedenle üç farklı ağırlıktaki ve farklı gelişim dönemlerindeki suç mağduriyetleri de kapsama alınmıştır. Bu amaçla örneklemede bilgi çeşitlemesini sağlamak için Amaçlı Örnekleme çeşitlerinden Maksimum Çeşitlilik Örnekleme kullanılmıştır (Creswell, 2017, s.268; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.120).

Bu katılımcılara kadın örgütleri ve dayanışma ağlarına ait e-posta ve sosyal medya ağları kullanılarak ulaşılmış; ikinci adımda ise ulaşılan ilk halka katılımcıların kendi dâhil oldukları sosyal, destek gruplarından çalışma örnekleme uygun kişileri yönlendirmeleri ve çalışmaya davet etmeleri rica edilmiştir. Böylelikle benzer deneyimi yaşayan ve resmi veya gayri resmi topluluklarda birbirini tanıyan kadınlara kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmaya çalışılmıştır (Ellard-Gary vd., 2015)

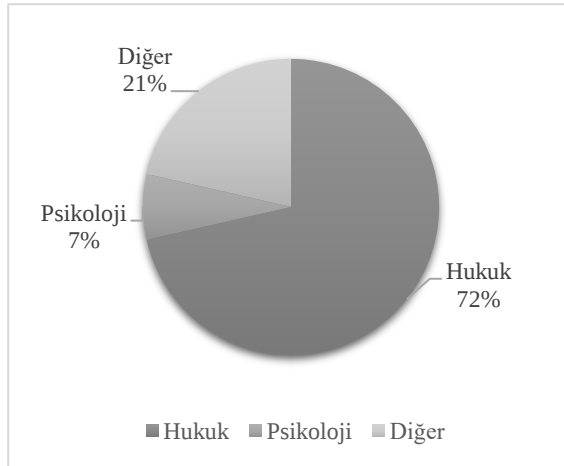
18 yaş ve üzerindeki kadınlar örnekleme dâhil edilmiştir. Üniversite Etik Kurulundan onay aldıktan sonra, saha araştırmasına başlanmıştır. Katılımcılara ulaşmak için öncelikle çalışmanın kısa bir tanıtımı, amacı ve aranan katılımcı özelliklerinin yer aldığı bir metin paylaşılmıştır. İletişime geçen kadınlara etik meseleler, gizlilik ve çalışma hakkında yeniden bilgilendirme yapılmış ve onlardan gelen sorular cevaplanmıştır.

Şekil 2.4.1: Katılımcıların Eğitim Seviyesi

tamamladıkları seviye esas alınmıştır. Buna göre 1 katılımcı ilkokul mezunu, 1 katılımcı ortaokul mezunu, 8 katılımcı lise mezunu, 12 katılımcı lisans mezunu, 3 katılımcı yüksek lisans mezunu ve 2 katılımcı ise doktora mezunudur. Özetle katılımcı grubu eğitim seviyesi Türkiye ortalamasının üzerinde ancak tüm eğitim seviyelerinden katılımcıyı içerir durumdadır.

Şekil 2.4.2: Katılımcıların Uzmanlık Alanları

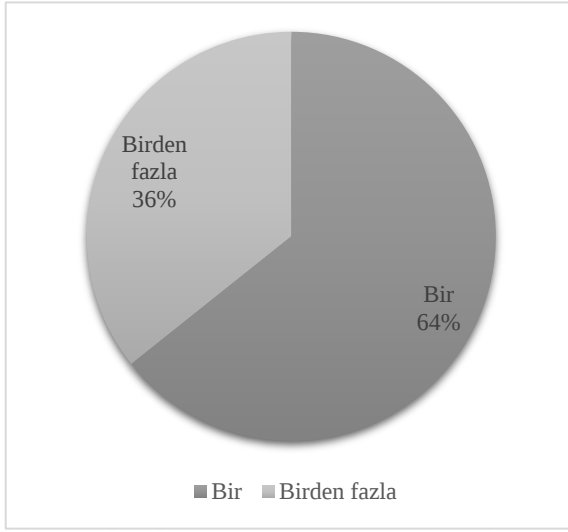

istatistikler verilerken de hukuk, psikoloji ve diğer şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. Katılımcıların 20'si hukuk eğitimi almış veya halen devam etmektedirler, yine katılımcılardan 2 tanesi psikoloji eğitimi almış veya çalışma sırasında eğitimlerine devam eden kadınlardır.

Çalışmamıza 28 kadın katılımcı dâhil olmuştur. Üç katılımcı araştırma davetine dönüş yapmasına rağmen görüşmekten imtina etmiştir. Katılanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen kayıtlar 7 dakika ile 1 saat 55 dakika arasında değişmektedir. Ortalama 51 dakikadır. 7 dakikalık istisna dışında en düşük süreli görüşme 23 dakika sürmüştür. Katılımcıların eğitim durumları raporlanırken son

Katılımcıların (n=28) cinsel suç sonrası yaşadıkları travmaya ilişkin bilgileri nedeniyle psikoloji formasyonuna sahip katılımcılar ve resmi başvuru süreçlerine ilişkin bilgileri nedeniyle hukuk formasyonlu katılımcılar analizimiz bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle katılımcılara ilişkin betimleyici

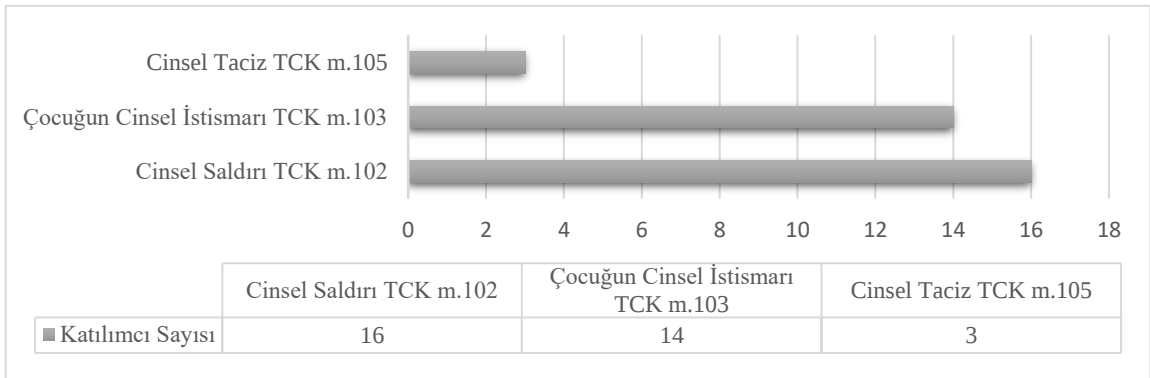
Şekil 2.4.3: Paylaşılan Mağduriyet Sayısı

Araştırmacıyla paylaşılan mağduriyet sayıları ise değişmektedir. Özellikle çocuğun cinsel istismarı suçu mağduriyeti bildiren katılımcıların birden fazla fiile maruz kaldığı gözlenmiştir. Toplam 10 katılımcı birden fazla olay paylaşmıştır. Ayrıca bazı katılımcılar birden fazla farklı suç tiplerine ait mağduriyet bildirmişlerdir. 18 katılımcı ise yalnızca bir mağduriyeti paylaşmıştır. Hayat boyu

mağduriyet sıklığı sorulmadığı için, bu dağılım yalnızca çalışmacıyla paylaşılan olayları kapsamaktadır. Benzer şekilde, Şekil 4'te cinsel taciz suçundaki düşük bildirim katılımcıların başlarına gelen daha ağır olayları paylaşırken daha önemsiz gördükleri fiilleri çalışmacı ile bile paylaşmaktan çekinmelerinin sonucu olabilir. Cinsel saldırı fiillerine organ veya sair cisim sokulması suretiyle işlenen ağırlaştırıcı nitelikli hal ile kesintili veya sarkıntılık düzeyinde kaldığı haller de dâhildir. Cinsel taciz olaylarının tamamı toplu taşıma araçlarında gerçekleşmiştir.

Şekil 2.4.4: Mağduriyetlerin Türü

2.5. KISITLILIKLAR VE SONRAKİ ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

Çalışmanın örneklemini evreni temsil etmeyen bir gruptan oluşmaktadır. Çalışmanın belli bir eğitim ve sosyal statüye sahip kişilerin sosyal medya hesaplarından paylaşılmış olması katılımcılarının çoğunun üniversite mezunu ve hukuk formasyonu alan veya almış kadınlardan oluşmasını sonuçlamıştır. Bu durum,

bulgular kısmında bahsedildiği gibi literatürde öncesinde tarafımızca tespit edilemeyen yeni örüntüleri ortaya koymuş olsa da çalışmanın geneli bakımından bir sınırlılık oluşturmaktadır. Literatürde işaret edildiği gibi, daha düşük sosyo-ekonomik sınıftan kadınların ekonomik imkansızlıklar, bilgisizlik ve hareketlilik konusunda bir başkasına bağımlı olmaları gibi nedenlerle bildirimde bulunmak ve destek almak konusunda dezavantajlı durumdadırlar (Bryant-Davis vd., 2010) Bu nedenle sonraki çalışmaların anılan dezavantajlı gruplara ayrıca eğilerek cinsel suç mağduriyeti olgusunu incelemesi önem taşımaktadır.

Erkeklerin araştırma kapsamına zaman kısıtı ve kendilerine özgü bildirim örüntüleri nedeniyle dâhil edilememiş olması bir kısıtlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası literatürde de benzer şekilde çocukluk dönemi dışında erkeklerin cinsel suç mağduriyeti araştırmalarındaki eksikliğe işaret edilmektedir (DSÖ, 2002, s.154). İleriki çalışmaların Türkiye’deki erkek cinsel suç mağdurlarının hem resmi süreçlerde karşılaştıkları tutumları hem de bildirimde karar verme veya vermeme süreçlerinde dikkate aldıkları kabullere odaklanması gereklidir.

Bazı katılımcılar ile görüşmenin çevrimiçi şekilde yapılmış olması, görüşmenin fiziksel olarak gerçekleştirildiği ortam ve araştırmacının sonda sorularının bulgular üzerindeki etkisi azaltılmaya çalışılmış olmakla birlikte tamamen dışlanması mümkün değildir.

Beyanların gerçeği yansıtmaya gayesi yoktur, çalışmada analiz edilen mülakatlar katılımcıların sürece dair kendi deneyimlerini ve bu deneyimlere dair tutum ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

Buna ek olarak destek mekanizmalarından destekleyici yanıt alamayan katılımcıların çalışmaya katılmayı yanıt alabilen katılımcılara göre daha fazla tercih etmesi mümkündür. Bir başka deyişle adli süreç ve sosyal çevresinden destek gören kadınlar “anlatacak bir şeyim yok” diye düşünmüş olabileceği gibi sistemden istediği yardıma erişemeyen kadınlar hem uygulamaların iyileştirilmesi, kendi yaşadıklarının önlenmesi için hem de yaşadıkları haksızları dile getirmek için çalışmada daha fazla temsil edilmiş olabilirler. Bu nedenle resmi süreçlerde alınan olumlu yanıtlara dair daha az yanıtla ulaşılmış olabiliriz. Benzer şekilde, hukukçu katılımcıların yoğunlukta

olması CAS'tan beklentiyi arttıran bir faktör olarak daha yüksek olumsuz deneyim bildirimine neden olmuş olabilir.

Geleneksel kaynaklardan yanıt ve destek alamayan mağdurların yaşadıkları olayı sosyal medya üzerinden ve çevrimiçi gruplarla paylaşmaya başlaması son dönemde sık görülmeye başlanmıştır (Alaggia ve Wang, 2020; Carretta vd., 2015). Bu paylaşımlar üzerinden yapılacak içerik analizi Türkiye'nin daha fazla ilinden ve daha çeşitli sosyo-ekonomik seviyelerden katılımcılara ulaşılmasını sağlayabilir. Aynı çalışmanın veri toplama yöntemi değiştirilerek yinelenmesi hem bu araştırmanın bulgularının geçerliliğini kontrol ederek hem de yeni örüntü ve temalara ulaşarak bu konudaki literatürü geliştirecektir.

Mülteciler, eşcinseller ve engelliler gibi daha dezavantajlı gruplardaki cinsel suç mağdurlarının yaşadıkları ikincil mağduriyet ve suç sonrası yardım arama süreçleri literatürde ve bu çalışmada değinilmeyen bir kısımdır (Campbell, 2008). Sonraki çalışmaların bu kırılgan gruplarla çalışması ve politika önerileri geliştirmeleri ayrıca önemlidir.

Adli personelin, sağlık personelinin ve diğer destek mekanizmalarındaki kişilerin tecavüz, çocuğun cinsel istismarı miti kabulü yaygınlığı ve etkinliği uluslararası literatüre göre açıklanmış, bu çalışma ise yalnızca katılımcıların bu olgu karşısındaki tutum ve algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. CAS'taki işleyişin geneline nasıl sirayet ettiği ve kolluk, adli personel arasındaki yaygınlığı, bunun somut etkileri ise Türkiye özelinde evreni temsil eden örneklem üzerinde genellenebilir çalışmalar ile ortaya konmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BİLDİRİM DAVRANIŞI

3.1.1. Bildirim Örüntüsü

Literatürdeki bulgulara paralel olarak bildirim davranışı tek anlık olmaktan çok zamana yayılan, bazı geri çekilmelerin yaşandığı, resmi ve sosyal destek mekanizmalarının zaman zaman yer değiştirdiği bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Devam eden bir fiilin sona erdirilmesi ve hemen ardından failin ele geçirilmesi için bildirimde bulunulan dört olay dışında tüm katılımcılar öncelikle sosyal destek mekanizmaları ile paylaşımda bulunmayı tercih etmiştir. Bu paylaşım, olayın anlamlandırılması, resmi bildirimde bulunulup bulunulmayacağı kararının verilmesi, resmi bildirim için nasıl bir yol izleneceğinin belirlenmesi konularında önem arz etmektedir.

Öncelikle failin mağdurun bir arkadaşı ya da romantik partneri olduğu bazı saldırı fiillerinde rıza kavramının doğru değerlendirilmesi için bir arkadaşla paylaşımın veya yapılacak bir sorgulamanın önemine katılımcılar dikkat çekmiştir. İlk cinsel ilişkilerde özellikle olay hukuken nitelikli cinsel saldırı olmasına rağmen cinsellik ve rıza konusunda bilgisizlik nedeniyle fiil hakkında yalnızca kötü cinsel deneyim nitelenmesi yapılması mümkündür.

bunu bana anlatan bir arkadaşım olsaydı.o dönem, kesinlikle rıza sorgulamasını yaptırırdım ona. Kendim asla yapmadım Ama ... Kesinlikle şey derdim sen kendinde miydi? Hatırlıyor musun sen ne olduğunu ... akli başında bir arkadaşım yokmuş. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Öte yandan birden fazla katılımcı, fiziksel bulguların toplanması ya da 72 saat içerisinde toplanması gerekliliği konusunda sosyal çevreden bir yönlendirmeye ihtiyaç duymuş veya bilgi aldıktan sonra harekete geçmiştir.

...Hani bana bunun böyle tokadını vuracak biri olsaydı Gerçekten adli tıbbı giderebilirdim hani oradan çıkıp belki ama birinin bunu söylemesi lazımdı. ... o an gerçekten birinin tutup sarsması gerekiyor çünkü dediğim gibi böyle tekme tokat bir şey yaşamayınca insan ...[K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Çünkü gerçekten mağdurun o an istediği şey beni bırakın ben bu köşede iyileşeyim. Açılan yaralarımı sarayım. Ee ne olacağı hiç umurumda değil ...[K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bir diğer katılımcı ise nitelikli cinsel saldırı sonrasında yıkanmaması gerektiğini o sırada olayı ilk paylaştığı arkadaşının annesinden öğrenmiş ve süreçte fiziksel bulguların toplanması ve dosyaya sunulması sağlanabilmiştir. Onun yönlendirmesi ile kurumlara başvurmuş ve etkin bir yönlendirme almıştır.

Cinsel istismara gelindiğinde, mağdurların büyük bir kısmında, özellikle de ergenlik öncesi dönemde istismar fiillerine maruz kalan katılımcılarda, yaygın örüntü, olayın beklenmeyen şekilde ergenlik sonrası yaşlarda hatırlanmaya başlanması, uzun bir anlamlandırma ve detayları hatırlama süreci sonrasında ise hatırlanan ve idrak edilen olaya ilişkin travma sonrası ruhsal belirtilerin takip ettiği bir sürecin yaşanmasıdır. Bildirim ve paylaşım ise bu aşamadan sonra gelmektedir.

Önceleri aslında yaşadığım şeyin ne olduğunu bilmiyordum.... Bir şey yaşadığımı da çok fazla bilmiyordum. Bu sanırım çocukluk cinsel istismarının ortak bir özelliği yaşadığımız şey sizin için bir sır gibi oluyor ve sırf başkalarından değil kendinizden de sakladığınız bir şey oluyor. 13 yaşında internette yazmaya başladığım bir kadının sözlüğünde başka kadınların yaşadığı taciz hikayelerini falan okudum. Oradan sonra biraz hatırlamaya başladım. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Cinsel istismar için literatürde değinilen ve bulgularımızda da ortaya çıkan bir başka örüntü ise dışsal faktörlerle paylaşımın tetiklenmesi, çocuğun dolaylı şekilde yetişkinlere sinyaller vermesi veya sorumlu bir yetişkin tarafından fiillerin fark edilmesidir. En yaygın örüntü dolaylı şekilde çocuğun yetişkinlere sinyal vermesidir, bu sinyaller çocuğun o yaştaki iletişim şekline uygun ifadelerle yapılmaktadır. Bir katılımcı tarafından durum şu şekilde belirtilmiştir:

Onlara sadece böyle sinyal veriyordum. Söyleyemiyordum ağzımdan çıkmıyordu. İstemiyorum gelmesinler falan. Bundan sonra ailem ... o insandan ... nefret ettiğimi fark etmeye başladı. Niye sevmiyorsun ... bu insanı? Ben de söylemiyordum. Sadece of hayır gelmesin, ıyy onunla mı gidicez falan böyle ergen ergen şey yapıyorum. ... [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Kendi yaşadığı olayı paylaşarak sosyal çevresindeki cinsel istismar mağdurlarının paylaşımına uygun ortam hazırlayan bir diğer katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Normalde, asla anlatamayacak insanlar, ben ... anlattığımda kendi başlarına gelen şeyi anlatıyorlar. Yani ilk defa bana anlamış oluyorlar. Bunun iyileştirici gücünü seviyorum [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Araştırmamız kapsamında son incelenen olgu ise cinsel taciz suçu mağduriyetidir. Bu olgu kapsamında dört katılımcıdan biri olayın işyerinde diğer üçü ise toplu taşımada gerçekleştiğini söylemiştir. Olayın gerçekleştiği yere göre bildirim davranışında değişiklikler görülmüştür. Örneğin toplu taşıma araçlarında gerçekleşen olaylarda failin ele geçirilmesi için önce yolcuların dikkatinin çekilmeye çalışılması, onlardan destek alındıysa şoförle iletişime geçilmesi ve doğrudan en yakın kolluk merkezine gidilmesi yaygın bildirim örüntüsüdür. Ancak diğer yolculardan destek alınamadıysa veya fail toplu taşıma aracının durduğu ilk durakta elden kaçtı ise “nasıl olsa yakalanamaz” düşüncesi ile mağdurların başvuruda bulunmaktan imtina ettikleri görülmüştür.

...ben zaten bu süreci yaşadığımda benim o sene 3. tacizimdi hani ilki metrobüste olmuştu şikâyet etme imkânım olmadı. Adam bi anda indi çünkü. 3.sü bu şekilde patladı ve sonunda şikâyete gidebildim.. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Bir diğer ortak durum ise, bu suç tipi mağduriyetinde kolluğun çok fazla harekete geçmek istemediği ve gerekli kurumlarla iletişime geçerek kamera kaydı gibi delillerin mağdur tarafından toplanmaya çalışıldığıdır.

Polis bana diyor ki, kamera kayıtlarına ohoo ulaşana kadar, ben zaten orada öğreniyorum. O zamana kadar onlar zamanaşımına uğrar deyince, evet kayıt süresi kısa olabilir, benim bunun peşine düşmem lazım diyorum. Ben orada ifade verebilmek için, şikâyetçi olabilmek için bile bayağı bir cebelleştim. [K23, 28, DOKTORA, HUKUK]

İşyerinde gerçekleşme durumunda, sözlü taciz durumunda önce olayın anlamlandırılmaya çalışılması sonrasında ise işyerindeki diğer kadın çalışanlardan beklenen desteğe göre hareket edilmektedir. Aynı zamanda işini kaybetme korkusu nedeniyle yeni bir iş bulana kadar fiilin etkilerini azaltmaya çalışmanın dışında bir tepki verilmemesi de katılımcıların davranış örüntülerindendir.

Şundan dolayı hiç bir şey yapmadım, ordaki kadınlar birbiriyle asla dayanışma içinde değil. [K4, HUKUK, 24, LİSANS]

Fiziksel temasa, cinsel saldırı boyutuna varan durumlarda ise ortamın derhal terk edildiği ve sonrasında devamındaki alt temalarda inceleyeceğimiz kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı nedenlere göre bildirim kararı alındığı görülmüştür.

Özetle her suç tipi mağduriyetinde olayın kendi özellikleri nedeniyle farklı paylaşım ve bildirim örüntüleri görülmektedir. Bu nedenle her mağduriyet tipini

derinlemesine analiz eden ve bildirim davranışlarını daha açıkça ortaya koyan çalışmalara ihtiyaç vardır.

3.1.2. Kolaylaştıran Etkenler

Bu alt tema altında, bildirim davranışını kolaylaştıran nedenlere dair bulgular özetlenmeye çalışılacaktır. İlk olarak mağdurların bildirim ve paylaşım motiflerinden bahsedilecek sonrasında bu kararlarını kolaylaştıran ve destekleyen etkenlerden bahsedilecektir.

İlk bildirim motifi mağdurun *kendi maruz kaldığı fiilleri sonlandırmak istemesi* olarak ortaya konmuştur. Katılımcılardan biri kendisini takip eden fail tarafından devam eden fiiller sırasında kolluğa bildirimde bulunmuştur. Durumu ise şu şekilde ifade etmiştir:

Olay anında direkt polisi aradım ... çünkü yalnızdım sabah çok erken bir saatti O an yani beni en yakın kurtarabilecek kişinin polis olduğunu düşündüm çok çok boştu sokaklar, çok erken bir saatti ve ailem de bana o kadar hızlı ulaşamaz diye düşündüm. O yüzden ilk polisi aradım yani merkezi bir yerdeydim çünkü daha yakın olurlar diye. [K7, PSİKOLOJİ, 20, LİSE]

...aileme anlatmaktan korkmuştum tabii ki. Başka türlü anlattım yani. Çünkü tek başı ma kurtulabileceğini bir olay değildi. Ailemin dahil olması lazımdı... ben ısrarla tak p ediliyorum işte bir adam beni sürekli rahatsız ediyor, mesaj atıyor falan gibi çok d üşük dozlarda söyleyerek uzaklaştırdım kendimden [K5, HUKUK, 27, LİSANS]

Bir katılımcı çocukken yaşadığı ilk istismar fiilinden sonra fail tarafından takip edilmeye devam edilmiş ve fiilin yineleneneğinden korkarak durumu bu olayların son bulması için annesi ile paylaşmıştır. Ailesinden bu konuda destek göremeyen bir başka katılımcı ise sosyal medyadan ulaştığı bir kişi aracılığıyla yardım talep etmiştir. Amaç yine fiilin yinelenmesini önlemek ve kendini korumaktır.

Hani bitireceğim, benim olacaksın falan gibisinden konuşuyordu, evleneceksin benimle gibi, bu gece tekrar geleceğim falan diyordu. Ondan sonra ben de o konuştuğum kadını aradım. Anlattım her şeyi tekrardan kurtar beni dedim, sonra kadın Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan üç tane görevli yolladı [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Bir önceki bildirim motifi ile bağlantılı olarak, birçok katılımcı başka motiflerle birlikte veya tek başına en sık olarak *failin başkalarına zarar vermesini önlemek* için bildirimde bulunduklarını ifade etmiştir.

Ertesi sabah uyandım dedim ki yani bu böyle olmayacak çünkü ben değil bu sadece birçok insan var bunları yaşayan ve umm benim kaldığım yurttta yaklaşık 500 kız var benimle beraber, kız öğrenci var ver herkes çocuğunu buraya bırakıyor yani güvenli değil. [K6, HUKUK 22, LİSE]

ortanca kardeşime de başladı, o zaman ben kaçarken annemin aşağı inmesini istemiştım. Annem aşağı inince görür ... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Başka bir katılımcı ise tanıdığı failin olay sonrasında verdiği sözlere güvenerek adli süreci başlatmama kararı almış, ancak sonrasında başka kişilere yönelik fiillerini gördükten sonra bildirme kararı alarak süreci başlatmıştır.

Çünkü gerçekten iyileşebileceğine inandım. Sonrasında baktım ki bu adam iyileşmiyor ve sadece tacizleri bana da değil, başka bir arkadaşımı taciz etti. Bu adamın gerçekten sınırları yok. Belki çocukları da taciz edecek. Gerçekten şikayetçi olmalıyım dedim o zaman... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

... hastane polisinin şu (yaka silkme) hareketini gördükten sonra Ee yani başka kadınlara yapmasın anlatabiliyor muyum bunu? Bu benim için çok önemliydi... hiç kimseye yapmasın, bana zaten bir daha yapamayacak ... Ve sonra biz öğrendik ki ... üç tane kadın daha... aynı ifadeleri yani neredeyse birebir hani yaşadıkları [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bir diğer katılımcı ise sosyal çevresi tarafından failin “kendisine takabileceği” uyarılarına rağmen sürece devam etmesini başka kişilerin benzer bir şey yaşamasını önlemek amacıyla açıklamıştır.

ben bugün bu mücadeleyi vermezsem başkasına sebebiyet vermiş olucam başkasının böyle bir şeye uğramasına böyle bir psikoloji yaşamasına sebebiyet vermiş olucam o yüzden kendi kendime söz verdim uğraşacağım. Sonuna kadar zarar da görecekt olan benim Ee sıkıntıya düşecek olan da benim ama biliyorum ki ben uğraştıkça en azından birisinin bunu yaşamasını önleyeceğim ... [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Adalet beklentisi bildirim motiflerinden bir diğeridir. Farklı katılımcılarca farklı şekillerde ifade edilmiştir. Birçok katılımcıda konunun ceza ve caydırıcılık ekseninde tartışılması ve algılanmasının bir görünümü olarak başkalarına zarar verilmesinin önlenmesi motifi ile birlikte dile getirilmiştir. Yeterli ağırlıkta olmayan cezalar veya diğer seçenek yaptırımlar bazı katılımcılarca “teşvik edici” olarak nitelendirilmiştir. Bazı katılımcılar ise tam aksine diğer tüm motif ve beklentileri önceleyerek yapılan bir yanlışın karşılığı olarak adli sürecin başlaması ve ilerlemesi gerekliliğini ifade etmişlerdir.

...kimse kuzenimi sorgulamadı bir kere gidip karakola ifade verdi ve o kadar. Davanın açılmasını çok isterdim hala da çok istiyorum. ... davayı kendimi kuzenimden korumak için ya da işte kuzenimden intikam almak için açmak istemiyorum davayı, davayı en başından beri istememin sebebi bunun bir suç olması ve bu suçun bir

cezasının olması. ... biri yapmaması gereken bir şey yaptığı zaman bunun bir karşılığı olmalı... [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Bir diğer katılımcı, adalet talebinin bu kadar yüksek olmasını hukukçu kimliğine bağlamış ve süreçte deneyimleyebileceği ikincil mağduriyete rağmen olayın üzerine gideceğini belirtmiştir.

Şimdi biraz sanırım hukukçu olmak. Biraz böyle şeyde insanı daha katı demeyeyim ama evet bu başıma geldi. Bundan sonrasına bakmalıyım gibi bir düşünce geliştirmesine sebep oluyor. Çünkü evet ben çok yaralandım, hırpalandım günümüün içine etti bu olay ama bu bunun yanına kar kalmamalı. Hani benim orada sinirimden bir damla gözyaşı akıtmama sebep olduğu ise bu adam sonuna kadar o a damla uğraşmalıyım ne kadar yıpransam da onunla mahkeme koridorunda karşılaşsam da buna değer düşüncesi var bende. O yüzden de kadar yıpransam da etsem de vazgeçmiyor insan. [K23, HUKUK, 28, DOKTORA]

Öte yandan yalnızca davanın açılması veya faile yönelik bir adli işlem yapılması dahi bazı katılımcılar için adalet beklentisini karşılayabilecek nitelikte görülmüştür.

ekip oto aracına kafası eğik bir şekilde hastaneye cinsel taciz sebebiyle sevk edilmesi unutulmayacak bir cezalardan bir tanesi olduğunu için [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Yine aynı katılımcı tarafından bildirim motifi, tersten bir bakışla ceza adalet sisteminden beklenti yaptığı fiil ile ifşa edilmesi ve bunun etkilerini ömür boyu yaşaması olarak dile getirilmiştir.

...onun sicilinde kalsın bir ömür boyu utansın iş bulamasın çocukları onu tacizci baba diye bilsin ...[K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Ancak katılımcılarda hem kendi tecrübelerinden hem de çevrelerinde başvurmuş mağdurların CAS deneyimlerinden, son olaraksa sosyal ve geleneksel medyada kadın meselelerine dair yapılan haberlerden adalet beklentisi konusunda umutsuz bir tablo olduğu söylenebilir.

Yani adaletin yerini bulmasını istedim ama bana gelene kadar.... [K14, ?, DİĞER, ?]

Bazı hukuk formasyonlu katılımcılarda adalet talebinin yalnızca kendi başlarına gelen olay için değil tüm kadınlar için hissedildiği ve bu motivasyonla bildirimde bulunduğu veya bildirimde devam edildiği bildirilmiştir. Yakın olarak, başvuruda bulunmamayı kendi yeterliliklerine ve mesleklerine ters düşüğünü, başvuruda bulunmayı bir sorumluluk olarak gördüklerini bildirmişlerdir.

...ben avukatım.. şu an ben kendimi savunmazsam. Diğer kadınlar ne yapsın? [K24, 26, LİSANS, HUKUK]

Üstüne bir de orada bana zorluk yaşıyorlar çok çarezi hissediyorum bir yandan diğer kadınlarla empati kuruyorum ... Gerçekten belki de o an o kadar ağlamamın, o öfkenin sebebi de bir yandan oydu. Yani tüm kadınların yükü sanki benim omuzlarımdaydı yani o savaşı kazanmalıydım öyle hissediyordum, bunu da gerçekten. [K25, HUKUK, 25, LİSANS]

Dünya üzerindeki bütün bilgilere sahip olsa bile aslında onları kullanabilecek mental durumda olmuyoruz yani o yüzden ... şeyi çok iyi anlıyorum. Yani biz bile bu sistemi bir şekilde harekete geçirmiyorsak ya da doğru ilerlemesini sağlayamıyorsak başkaları ne yapsın? [K26, HUKUK, 28, LİSANS]

Bir diğer bildirim motifi ise anlatma ihtiyacı veya anlatmanın iyi gelmesi olarak ifade edilebilir. Farklı zamanlarda farklı faillerden gelen fiillere maruz kalan katılımcı, olaylardan birini bildirip süreci başlatabildiği için kendini rahatlamış hissederken diğer olayı kimseyle paylaşmadığı için ruhsal durumunun ikinci olayda daha ağır seyrettiğini belirtmektedir.

... hala kabuslarım bitmedi benim ve ama bu sefer kuzenimle olan şeyleri değil ... O (konuda) bir nebze de olsa içim rahatlamıştı yani iyi değildi ama yine de biraz olsun içim rahatlamıştı çünkü söylemişim, şikayet etmişim, hani ben elimden gelen her şeyi yapmışım o konuda. İçim rahattı ama beden hocasını kimseye anlatmamışım ben kendimi o kadar kötü hissediyordum ki [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

... Yani ilk defa bana anlatmış oluyorlar. Bunun iyileştirici gücünü seviyorum [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Dış bir etken olarak konu hakkında okuma yapılması veya alınan formasyon çerçevesinde maruz kalınan fiilin suç veya yalnızca “kötü” olduğunun öğrenilmesi katılımcıları bildirimine itmiştir.

Yani Ee öncelikle şöyle belki benim burada olmamın da sebebi o yani bir şekilde kayıtlara geçsin istiyorum bu durum -sesi çatlar- yani o zamanlar hukukla falan bir ilgim yoktu. yeni yeni bu konuda haklarımı öğrenmeye başladım, Bunun işte suç olduğunu görmem [K18, HUKUK, 21, LİSE]

“benim suçum olmadığını işte bunda utanılacak bir şeyim olmadığını” [K21, 29, HUKUK, LİSANS]

Literatür bölümünde bildirimin bazı durumlarda rasyonel bir davranış olduğu ve mağdurlar tarafından karşılaşılabilecekleri olumsuzluk ve elde edebilecekleri fayda arasında bir muhakeme yapılarak resmi süreçlerin başlatıldığından bahsedilmişti. Bu kapsamda kadınları bildirimine iten, bir diğer deyişle adli sürece dâhil olmanın kendi üzerlerinde yaratacağını tahmin ettikleri yorgunluk ve diğer olumsuz etkileri göze almalarını sağlayan etkenlerden biri fiilin ağırlığıdır. Tecavüz mitlerine iç içe geçmiş

şekilde ortaya çıkmakla birlikte, mitlere uygun davranışlar daha ciddi, ağır ve tanımlaması kolaydır bu nedenle bildirim davranışında bulunma ihtimali daha yüksektir.

Ayrıca belirtilmelidir ki hukuk formasyonlu katılımcılar, özellikle ceza hukuku dersleri aldıktan sonra bildirim için daha detaylı şekilde fayda risk analizi yapmaktadır. Bir anlamda katılımcı geriye dönük olarak bildirimin başarı oranını hesaplamıştır.

...ama mesela bu sene cmk gördük. şey düşünüyorum işte olay caddeye , yakın ama daha ücra bir yerde gerçekleşti tanışımın falan olduğunu düşünmüyorum. Ya da o zamanlar daha yakın zamanda başvursaydım adam oral yaptıktan sonra adamda Ee yani menisini tükürmüştüm o raya. belki işte o ... en azından bir şansım olduğunu biliyordum. rızam olmadığını kanıtlayamasam veya mahkeme buna karar vermese bile ben on üç yaşındaydım Adam işte yirminin üzerindeydi onu biliyorum yirminin üzerindeydi. ne yaptığını da biliyordum. Bu yüzden ceza alacağını düşünmüştüm. [K18, HUKUK, 21, LİSE]

Ailesindeki kişilerle güvenli bir iletişim kuramayan bir diğer katılımcı paylaşımı sosyal medya üzerinde gördüğü ve gönderileri nedeniyle kendisinde güven oluşturan bir yabancı ile yapmıştır.

...o zaman sosyal medyada dolaşırken bir tane kadın önüme çıktı ama böyle kadın çok farklı. Yani çocukları ile fotoğrafları var böyle çocukları ile çok ilgili ben hiç görmedim annemden ilgi falan çok hoşuma gitmişti. Kadının ilgisi bi yandan... kadına yazmak istedim... yazdım kadınla konuştum... o gece benimle sabahladı [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Çocukluk dönemi mağduriyetlerde rastlanan çocukların verdikleri sinyallerin ebeveynler tarafından fark edilmesi önemli bir açığa çıkma durumudur. Literatür bölümünde değindiğimiz gibi çocukların ani ruhsal değişimleri veya yaşlarından beklenmeyecek cinsel bilgi veya davranışlar özenli ebeveynler tarafından fark edildiğinde istismar ortaya çıkmaktadır. Bir katılımcı durumu şu şekilde dile getirmiştir.

Ee annemin anlattığına göre bir çocuğun bilemeyeceği kadar fazla şey biliyormuşum.. Şöyle bir şey yaşıyor ... o gün odaya giriyor ve ben kendime şemsiyenin ucunu sokmaya çalışıyorum. Annem görüp diyor ki bir çocuk bir şey sokulması gerektiğini bilmez. Burada bir delik olduğunu bile sonradan fark eder. Ondan sonra beni bununla ilgili bir doktora götürmek istiyor.[K27, 21, HUKUK, LİSE]

Literatürde cinsel saldırı suçunun paylaşılması ile ilgili rastlanmayan ancak katılımcılardan biri tarafından belirtilen bir bildirim davranışı ise cinsel istismar

bildirimi ile benzer görülmektedir. Burada katılımcı çocukların yetişkinlerin yapacakları paylaşıma hazır olup olmadıklarını önceden kontrol etmesine benzer şekilde kolluğa başvuru sürecine girmiştir. Polis merkezine gittiğinde ne hissedeceği, polislerin ilk yanıtlarının nasıl olacağına bağlı olarak süreci devam ettirme iradesini ortaya koyacağını planlamıştır. Sonrasında ise mahremiyetin sağlanmaması ilk yanıt veren polis tarafından sorulan sorular itham edici algılandığı için süreç katılımcı tarafından sona erdirilmiştir.

Bilmiyorum ama sanırım en kötü kapıya kadar gideyim A ben orada ne hissettiğime göre karar veririm girip bunu yapmak istiyorum yoksa gibi. Gittim kapıda bir sigara içtim. Böyle asla karar veremiyorum hala falan Ee karar vermeyi Bir aşama daha erteleyeyim dedim ve içeri gireyim ve biraz daha herkesin tavrına bakayım dedim..[K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

3.1.3. Zorlaştıran Etkenler

Yukarıda kolaylaştırıcı nedenlerle birlikte incelenen etkenlerden ayrı olarak katılımcıların anlatılarından elde edilen alt temalar aşağıda sırasıyla ilgili alıntılarla sunulacaktır. Bu alt temalar sırasıyla olayı isimlendirmede yaşanan zorluk, failin tehdidi veya zarar vereceği endişesi, faille bir daha karşılaşmak istememek, delillendirmede güçlük ve sosyal veya resmi destek mekanizmalarından olumsuz yanıtlar alınacağı endişesidir.

Birçok katılımcı ailelerinin ve arkadaş çevresinin olayı öğrenmesinden çekindiği için resmi bildirimden geri durmuştur. Özellikle eve tebligat gönderilmesi ihtimali, katılımcıları aileleri üzülmemesi için veya katılımcılar tarafından “muhafazakâr” veya “korumacı” olarak nitelenen ailelerinden olayı kendilerine yönelik bir baskı veya kısıtlayıcı tepkilerle karşılaşmamak için bildirmemeye itmiştir. Üzüntü ve korumacı olarak nitelendirilen tepkilerin göreceli olduğu ilgili alt tema altında ayrıca incelenecektir.

...ben çok muhafazakâr bir ailenin çocuğuyum dolayısıyla benim normal arkadaşım dahi olmasına izin verilmiyor. Erkek yani. Tabii ki ben kendi sosyal hayatımı kuruyorum onların haberi olmadan ama sonuçta onların yani bilgisi çerçevesinde olmuyor bunlar. Dolayısıyla herhangi bir arkadaşımın böyle bir şeye maruz kaldığında bunu onlara anlattığımda benim için çok daha büyük karşılıkları olacak... sadece beni savunmak olmayacak dertleri yüksek ihtimalle. Dolayısıyla ee bunun hesabını vermektense bunu kendi içimde yaşamayı tercih ettim hep. [K7, PSİKOLOJİ, 20, LİSE]

Bir katılımcı, “bırakın adli sürece başvurmayı” sosyal çevrenin durumu anlaması kaygısının yanında fail tarafından da aniden ilişkilerinin kesilmesi durumunda bunun “şüphe uyandıracığı” gerekçesiyle yakın arkadaş kalmaları yönünde telkinlere maruz kaldığını paylaşmıştır.

Nasıl... okuldakiler bunu öğrenmez. Bu çok önemli bir detaydıO yüzden tavırlarım normal olmak zorundaydı. Çünkü onunla bir anda görüşme kesersem, insanlar bundan şüphelenirdi karşı taraf bir de beni böyle manipüle ediyordu. arkadaş kalcaz di mi gitmeyeceksin değil mi bak insanlar yanlış anlar... [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Bir diğer katılımcı ise yanında staj yaptığı kişi tarafından uğradığı cinsel taciz sonrasında her şeyi delillendirmesi gerektiği ve aynı zamanda kendisinin de “ifşa olacağı” için adli süreci başlatmadığını ve aynı zamanda araştırmaya katkı sunma konusunda anonimliğin etkili olduğunu belirtmiştir.

Şu anda anlatma nedenim bir ... senin bu konuda (verdiğin) güven çok önemli, ikincisi böyle bir çalışmaya anonim olarak katılmak çok önemli. İsim zaten söylemedim (ama) bir dava açtığımda her şeyi delillendirmem gerekecek. [K24, HUKUK, 26, LİSANS]

Katılımcılar kendilerinin ifşa olacağı ve bu olayla yaşamak zorunda kalacakları endişesi ile resmi süreçten uzak durduklarını ifade etmiştir.

...ben suçlanırım, ben ifşa olurum onun işte suratı mozaiklenir isminin soyisinin baş harfleri yazılır ama beni naklen yayınlarlar yani ben hayatıma devam edemem bu ülkede. Çünkü o bana yapışacak, ona değil. ... [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Bir başka katılımcı ise akrabalarıyla yaptığı paylaşımın ebeveynlerine aktarılacağı endişesi ile yalan söylediğini söyleyerek paylaşımı sonlandırmış. Adli süreçte ise bu geri çekilme davranışı çelişkili beyanlar nedeniyle zorluk yaşamasına sebep olmuştur.

Teyzeme beden hocasının bana yaptıklarını (anlatmışım) ... Anneme falan söyleyeceğim diyince “Teyze ben yalan attım sana dedim sonra konuyu kapattım...”[K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Uygun konuşma zemini oluşturulması çocuklar bakımından paylaşımın yapılabilmesi için önemlidir. Literatürde cinsel istismar bakımından belirtilen kolaylaştırıcı etken katılımcılar tarafından da farklı şekillerde ifade edilmiştir. Güven veren bir yabancı, duygusal bir anda yanında bulunan aile üyesi, çocukla arası iyi olan bir öğretmen, ebeveyn dışında bir temel bakımveren gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Katılımcıların anlattıkları bu kişilerle ilgili ortak bağlam çocuğun paylaşımına duygusal hazır hissetmesi ve anlatılacak kişinin dinleyeceği algısıdır.

Buna paralel olarak bir katılımcı cinsel istismar suçu özelinde bildirimini “*Bir çocuğa inanmak isterseniz o çocuk size bunu her türlü söyler.*” şeklinde özetlemiştir. Aynı katılımcının öncesinde aile içinde bir yetişkinle paylaştığı cinsel istismar olayı başta kapatılmış. Sonrasında ise ebeveynler, devam eden cinsel istismar fiillerinden şüphelenmiş ve katılımcıya olayı sormuşlardır. Ancak sorunun formüle edilişi çocuğu güvenli hissettirmekten ziyade kendi kabahati olan bir fiil hakkında konuşuluyormuş gibi hissettirmiş ve bu nedenle uygun konuşma zemini oluşamadığından paylaşım gerçekleşmemiştir. Bunun yarattığı en büyük sorun ise fiillerin bu noktada kesilebilecek iken ileriki yaşlara kadar devam etmesi olmuştur.

... babamın şey diye sorduğunu hatırlıyorum “Bana anlatmak istediğim bir şey var mı?”. Bu genelde biz yaramazlık yaptığımızda bize yaramazlığı itiraf ettirmek için kullandığı cümle, ben de şey dedim “Yok yok hayır yapmadım” [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Cinsel istismar fiiline maruz kalan çocuklarda, cinsel saldırı fiilinin tanındık ve güvenilen bir failden geldiği durumlarda yetişkinlerde ve son olarak cinsel tacizde kalabalık veya alkollü ortamlarda fiilin cinsel suç olarak nitelendirilmesinde tereddütler yaşanmakta ve bu tereddüt bildirimini olumsuz etkilemektedir. Cinsel olgunluğa erişmediği bir dönemde cinsel istismar fiillerine uzun süre maruz kalmış bir katılımcı bu konudaki anıları “*yaşadığınız şey sizin için bir sır gibi oluyor ve sırf başkalarından değil kendinizden de sakladığınız bir şey oluyor*” şeklinde tarif etmiştir. Aynı katılımcının fiilleri hatırlama ve hatırladığı anıları anlamlandırması ise şöyle olmuştur:

Önceleri aslında yaşadığım şeyin ne olduğunu bilmiyordum. Bir şey yaşadığımı da çok fazla bilmiyordum. ... 13 yaşında internetten yazmaya başladığım bir kadının sözlüğünde başka kadınların yaşadığı taciz hikayelerini falan okudum. Oradan sonra biraz hatırlamaya başladım. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Yaşça daha büyük bir dönemde fiillere maruz kalan bir katılımcı ise davranışların “cinsel niteliğinin” farkında olmamakla birlikte “yanlış” ve durdurulması gereken bir durum olduğunu idrak ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Ee yani o cinsellik kavramları benim kafamda çok oturmamıştı. Çok geç oturdu o zamanlar tam Bilmiyorum neyin ne olduğunu. Cinsellik aslında ne. Ama yine de onun o anlamda o yönde yanlış bir şey olduğunu hissediyorum hareketlerin. Buna karşı da çıkıyordum hani [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Onun dışında birincisinde şikayetçi olamadım, çocuktum zaten çok bir şeyin farkında değildim. [K2, HUKUK, 24, LİSANS]

Kolaylaştıran etkenler altında incelenen uygun iletişim zemini ile ilişkili olarak aşağıda alıntılanan katılımcı, o sırada olayı isimlendiremediğini ancak bunun o yaştaki olgunluğu ile ilgili olduğu ve ancak bir yetişkin tarafından verdiği dolaylı sinyallerden anlaşılmasının tek yol olduğunu belirtmiştir.

Bende terslik olduğunu biri fark edip bu soruyu sormalıydı ki ben gidip birine bunu anlatayım çünkü hala o yaşta şey değildim. Böyle şikâyet etmem gereken bir şey olduğunu bilmiyorum. Evet hani bunda yanlış gelen bir şey var ama bu bir suç mu, bunun bir cezası var mı? (bilmiyorum) [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Yetişkinlik döneminde ise yakın arkadaş, romantik partner gibi bir figürden gelen fiillerde; mağdur alkol etkisinde ise kendisini sorgulamakta “gerçekte rızası var mıydı” ya da karşı tarafta bir yanlış anlaşılma mı oldu irdelemesi yapılmaktadır.

Ve bizim kafamızda cinsel saldırı böyle şey diye şartlanmış sanki bilmiyorum bana öyle geliyor...Biri böyle ağzını burnunu kapatsa, kafana silah dayasa seni dövse, hani tecavüz böyle şartlanıyor insanın kafasında. Bu şekilde olacağını düşünmüyorsun. ...Bana kötülük yapmış olamaz. Bunlar ben istedim diye oldu. Yani ben yol açtım benim rızam vardı asla şeyi düşünmüyorum hani benim o sırada rızam yoktu ... asla aklıma gelmedi. Böyle kötülük yapmaz çünkü. Ben de istemişimdir, istediğimi hatırlamıyor olabilirim [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Aynı katılımcı tecavüz mitlerine vurgu yaparak, mitlere uygun olmayan davranışları “tecavüz” olarak isimlendirmenin zorluğundan bahsetmiştir.

Ama böyle çok bir şey hissetmiyorum aslında. Yani tatsız biri gece şeklinde yaklaşab ileceğimi düşünüyordum ama en yakın arkadaşımı gördüğüm gibi ağlamaya başladım falan böyle [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Katılımcıların bu sorgulaması bazen bir paylaşım esnasında veya duygusal bir patlama sonucunda fiilin cinsel suç olduğu kabullenilebilmektedir.

Ayrıca daha öncesinde cinsel eğitim almamış veya cinsel birliktelik yaşamamış kadınlarda süreç daha karmaşık ilerlemekte, olayın cinsel saldırı olduğunun fark edilmesi bazen seneler alabilmektedir. Bu sırada mağdurların konu hakkında düşünmeye, paylaşma ve “okumalara” devam etmesi olayı isimlendirmeyi kolaylaştırmaktadır.

... ama tam olarak olayı adlandıramıyordum ilk başta. Yani kötü bir şeyler oldu şeklinde ... Daha önce zaten herhangi bir cinsel deneyimim olmamıştı. O yüzden hem birazcık başka kişilerle konuşmalarım hem de o dönemde yavaş yavaş farkına varmaya başladım [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

...manipölasyon olsun, onay inşası olsun rıza olsun onlar da çeşitli okumalar yapınca hep birlikte bir aydınlanma yaşadık biz, olaydan dört sene sonra... Herkes kendi başına gelenleri bir soğuk duş etkisiyle idrak etti. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Tanıdık olmayan ancak toplumda saygı duyulan bir figür olarak bir sağlık çalışanının fail olduğu bir cinsel saldırı olayında katılımcılardan biri, olay anında yanlış giden bir şeyler olduğunu içten içe bildiğini belirtmesine rağmen faile ve o duruma cinsel suçu “konduramadığını” belirtmektedir. Sonrasında sosyal çevresi ile yaptığı paylaşımlar esnasında olayın “şokunu” atlatarak olayı isimlendirebilmiş ve süreci başlatmıştır.

Ve yani zaten hani anlıyorsunuz, beyniniz bir şey yapıyor ama orada gerçekten kilitledim. Yani şey diyorum kendi kendine “Hayır, şu an bu muayenenin bir parçası”. Hani böyle kitlendim yani ... konduramadım böyle bir şeyi o an... [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Cinsel taciz veya sarkıntılık düzeyinde kalmış saldırı durumunda ise hem mevcut iş ilişkisi olayın gerçekleştiği fiziksel koşulları mağdurun durumu anlamlandırmasını zorlaştırabilmektedir. Eski işvereni tarafından cinsel tacize uğrayan bir katılımcı durumu şu şekilde ifade etmiştir.

Ee yani şöyle uzun bir aralıkta yaşandı. Yani benim bunun taciz olduğunu anlamam bile bi ay sürdü, iyi niyetli söylemler gibi algılarken devamında amacın konuşma tarzının bu olduğunu anlamam bir ay sürdü [K4, HUKUK, 24 LİSANS]

Alkollü bir mekânda yaşanan olayda ise bunun kazayla gerçekleşmiş bir temas mı yoksa iradi bir hareket mi olduğu konusunda mağdurda olmasa bile o an yanında bulunan arkadaşları açısından tereddüt yaşanmıştır.

O sırada arkadaşım E bana inanmadı, Karşımda bir erkek arkadaşım vardı dedi ki yani alkollü mekân insanlar gelip geçerken çarpmıştır bak emin misin [K11, HUKUK, 25 LİSANS]

Yetişkinlik döneminde yaşanan olaylarda fiilin isimlendirilememesi tecavüz mitleri dışında bir savunma mekanizması olarak da ortaya çıkabilmektedir. Daha açık söylemek gerekirse, güven duyulan veya sosyal ilişki içerisinde bulunan bir kişiden gelen “ihnet”in reddedilmesi, sosyal sonuçların göze alınamaması veya “mağdur olmak” istememek fiilin aslında kişinin rızasıyla gerçekleştiği yönünde bilişsel çarpıtmaya başvurmasına neden olabilmektedir. Son durumu katılımcılardan biri “yeterince uzun süre güçlü taklidi yaparsanız güçlü olursunuz” diyerek ifade etmiştir.

Bunu normalleştirmek zorunda gibiydim çünkü nasıl gidip şikayetçi olayım yani adamın yanında beş dakika önce ağladım ben. Olamazdım şikayetçi, nasıl yapayım ben bunu ona modundaydım ... Bunu normalleştirmek zorundaydım ... Bu bana olmadı, bunu ben yaptım. ... Ben mağdur olmak istemedim. ... (faili) hayatımdan çıkarmak bile çok zordu. [K8, HUKUK, 25, LİSANS].

Bir erkeğin elinin dilinin penisinin beni mağdur statüsüne sokması konsepti. Ee kabullenemediğim bir şey yani bende psikolojik de olsa bir etki bırakmalarını reddediyorum çünkü bu zaten. ... takılmayayım biraz da şey işte ... kontrol oluştursun istemiyorum. Tecavüz korkusu gibi şeyler o yüzden tam da bana etki etmeyen şeylermiş gibi bir yere alabiliyorum aslında...[K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Yine aynı katılımcı yargılamaların uzun süreceği algısı nedeniyle bu süreçte mağdur olarak damgalanmanın da süreceğinden ve bu durumun ruhsal durumuna daha kötü etki edeceğinden endişe ederek resmi bildirimden imtina etmiştir.

... altı ay sürse mesela dedim altı ay boyunca bununla yaşamak istememek çok etkili çünkü biraz sanki daha gerçek olacaktı gibi hissettim bunlar başlarsa yani. Hani onun suçlu olduğunu ispat etmek için kendi mağdur statümü de ispat etmem gerekecek. Ve bu benim aslında bir an evvel çıkmak istediğim bir kafa ama bana bir nevi yapışacak gibi evet o yüzden daha da ciddi bir hale sokmak istememek gibi ... [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Kişinin olay esnasında kendini yeterince koruyamadığı düşüncesi ile tetiklenen kendini suçlama durumu da aynı ret tepkisinin verilmesi ile sonuçlanabilmektedir.

İlk başta şikayetçi olmayışım, bunun suç olduğunu kavramam baya uzun zaman aldı, donup kaldığım için kendimi affedememişim falan. Yeterince savunamamışım. Cinsel taciz konusunda bir sürü şey biliyorum ama kendimde uygulayamamışım. Hani, ben baya kötü hissettim. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Bir diğer katılımcı ergenlik döneminde kendi ifadesi ile “kontROLSÜZCE” yaptığı paylaşımlar nedeniyle arkadaşlarının aileleri ve öğretmenleri tarafından damgalanmış ve sosyal olarak dışlanmaya maruz kalmıştır. Katılımcı bu nedenle şimdiki aklı olsa aynı şekilde paylaşımda bulunmayacağını ve durumun damgalayıcı etkisinden kendisini koruyacağını ifade etmiştir.

Tecavüz edilmiş olmak insanı inanılmaz bir şekilde stigmatize eden bir şey yani sınıfta böyle bir çocuk var. Kızınızla arkadaş ... dediler M.'ye de onunla konuşma dediler...Sonra annesi M. ile konuşma yaptı benden uzak durması ile ilgili sonra annesi onu okuldan aldı başka bir okula yazdırdı ... ve ben fark ettim ki öğretmenler onu benden korumaya çalışıyordu ama kimse beni korumaya çalışmıyordu [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Olay sonrasında bildirim olumsuz etkileyen bir diğer faktör failin zarar vereceği endişesidir. Bu endişe failden gelen tehditlerden kaynaklanabildiği gibi

mağdurun sosyal çevresi veya kendisinin bizzat veya medya üzerinden edindiği tecrübelerinden de kaynaklanabilir.

Aynı zamanda bu süreci başlatmak bile büyük bir korku da oluşturdu ilk başta benim için çünkü karşı tarafın herhangi bir şekilde misilleme yapabileceğinden korktum. Ama bir süre sonra bundan haberleri olup da bir şey yapmadıklarını gördüğümde o korku biraz geçti en azından peşime düşebileceği ihtimalinin çok da olmayacağını bir süre sonra öğrendim. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar faillerinin tehdidi sonucunda katılımcıların yaşadıkları korku şu şekilde ifade edilmiştir.

Tehdit alıyordum zaten, evimin adresini her şeyini biliyordu. Bazen kapımın önünde bazen gittiğim markette tarif ediyordu beni. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

...beni fırına atıp yakmakla tehdit ediyordu. Ve maalesef o zamanlar fırına atılabilecek olan küçük inanıyordum yani çünkü bir miniğim ve sığıyorum [K8, HUKUK, 25, LİSANS].

Aynı katılımcı kuzeni tarafından uğradığı cinsel istismar sonrasında imam nikahı ile evlendirilmek istenmiş, yine başka aile üyeleri tarafından evliliği kabul etmesi için kardeşine zarar vermekle tehdit edilmiştir. Çocuğun doğal hassas noktaları kullanılarak yapılan tehdit sonucu katılımcı intihar girişiminde bulunmuştur.

Eğer evlenmeseydim kardeşim ölecekti. Bir küçük kardeşim, sekiz yaşında. Ben evlenmesem o ölecekti amcam tehdit ediyordu beni. Ben dedim ki en iyisi ben öleyim ne kardeşime zarar gelsin. ... ben ölürsem kardeşimi öldürmezler zaten. Çünkü ortada bir şey kalmıyor... [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Aynı fiille bir başka arkadaşı da taciz edilen katılımcı hem ailesinin hem de kendisinin yaşadığı endişeyi dile getirmiştir. Ayrıca katılımcının arkadaşı ailesinden gelen “zarar göreceksin” telkinleri sonucunda süreci takip etmeyi sona erdirmeyi düşünmüştür.

Evet çünkü ya benim babamın en büyük korkusu şu anda ile ya bu adam sana takarsa yani taksın da ne yapabilirim ben. Bir ömür acaba bana takacak mı diye yaşayamam... Ama insanlar bulaşmak da istemiyorlar çünkü arkasında şey var ya bu adam bana takarsa, benimle uğraşırsa. Ben de inatla onunla uğraşıyorum çünkü hani Ee uğraşıyorum korkuyor muyum ya inanın korkuyorum yani gecenin birinde karşıma çıkacak ben senin yüzünden ceza aldım diyecek de korkuyorum sonuçta bu adam tutuklanmayacak ki istinafi var şusu var busu var tutuklanmayacak [K1, 25, HUKUK, LİSANS]

İşyerinde gerçekleşen olaylar sonrası ise katılımcılar bunu resmi makamlara bildirirse bir daha iş bulamayacaklarını veya “adlarının çıkacağını” düşünerek hukuki süreç başlatmaktan imtina etmiştir.

Hukuk camiası küçük belki onu şikâyet etmek... benim önüme çıkabilirdi sonra [K24, 26, HUKUK, LİSANS]

Peki onurum ne olacak böyle bir şeyle. Bir de sektörden bu şekilde taciz edilmiş kadın olarak anılacaksın. [K4, 24, HUKUK, LİSANS]

Failin vereceği zarardan çekinmekle benzer şekilde faille bir daha karşılaşmak istememek de bildirim ihtimalini düşüren düşüncelerden biri olarak ortaya konmuştur. Bu bağlamda yine kişinin ceza yargılamasının nasıl ilerleyeceğine ilişkin izlenimleri çevreden veya medya yoluyla edinilmiş olabilir. Karşılaşılması durumunda failin yarattığı ruhsal etkilerin daha da artacağı ve yeni olumsuzluklar doğacağı endişesi kişiyi bildirimden alıkoymaktadır.

Benim için aynı daha yıpratıcı bir süreç olurdu yani çünkü anladığım kadarıyla yani sürekli bir sarsılma süreci. Mesela ben o adamı asla görmek istemezdim bir daha. ... çünkü bir şekilde mutlaka karşı karşıya geleceğim bu adamla. Yaşadığım yer o zaman çok küçük bir yerdi. O zaman hep şöyle hikayeler duyuyoruz etrafımda birkaç kişinin yaşadığı. Eve gelip vazgeçirmeye çalışmalar. Çok yakın bir tanıdığım da bu tarz bir olay yaşadı, eve gelip vazgeçirmeye çalıştılar. ... o arkadaşım sürekli o adamın ailesiyle muhatap oluyordu sürekli. Memleketimizde yaşandı bu olay ve sürekli olarak ortaya çıkması adamın bir yerde karşısına çıkması hadi uzaklaştırma kararı aldın aile üyelerinden birinin karşısına çıkması, yapma etme, bak girmesin hapse, bize evimize o bakıyor demesi, yani bu insanların benim karşıma çıkmama ihtimali yoktu. Bu benim için çok daha berbat bir süreç olurdu. [K6, HUKUK 22, LİSE]

Katılımcılardan biri bu endişeyi resmi bildirim sürecinin en başında çok kaygılı olmasının nedenleri arasında saymaktadır. Bir diğer neden ise mahremiyet alt temasıyla bağlantılı olarak yaşanan olayı süreç boyunca ve bir sürü kişiye anlatacak olmaktır.

ve adli sürecin çok da istediğim gibi gitmeyeceğinden kaygılandım. Onun dışında hem savcılıkta hem de mahkemede insanların önünde olayla ilgili detayları anlatmak çok kaygı uyandırdı veya mahkemeye çıkınca o kişiyle karşılaşma onlarla yüzleşmek bunlar çok kaygı uyandırdı bende. O yüzden aşırı derece kaygılıydım sürekli. [K3, HUKUK, 28, LİSANS]

Öte yandan bu durum bir önceki etkenle birlikte resmi personel tarafından mağdur veya yakınlarına hatırlatılarak bildirimden vazgeçirme kollukta görülen olumsuz yanıtlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olumsuz yanıtın ise izlenime ek olarak bildirim karar vermiş mağdurun kararından dönmesi olarak ortaya çıkabileceği gibi ikincil mağduriyete neden olması da mümkündür. Anılan ikinci kısım ilgili alt temada incelenecektir.

Orada çok yakın bir yerde yakalandı ama sonrasında şikayetçi olmamasını istedi polisler. Şikayetçi olunursa şayet benle daha çok yüz yüze geleceğini Ee işte sürekli

birbirimize maruz kalmamız gerekeceğini mahkemeye çıkmamız gerekeceğini falan söyledikleri için daha sonrası için benim ee bu konudan daha fazla tedirgin olmamamı istemediklerini söyleyerek babamı ikna etmeleri sebebiyle şikayetçi olmadık [K7, PSİKOLOJİ, 20, LİSE]

Delillendirmede güçlük yaşanacağı endişesi dolaylı olarak bildirim ihtimalini düşürmektedir. Şöyle ki, resmi süreçte özellikle fiziksel bulgu olmamasından kaynaklanan, daha fazla zorlanılacağı daha fazla mağdur suçlayıcılığa maruz kalınacağı düşüncesi mağdurları resmi bildirimde bulunmaktan alıkoymaktadır.

O yuzden bu yönde bir şey yapmadım. Belge falan toplamaya kalkmadım. Sonuç alamayacağımı düşündüm ... Delil yok cezayı neye göre adama ceza verecekler... Şey aklıma geldi Böyle bir hâkim falan dese işte kızım işte niye hiç bağırmanın vurmada etmedim falan filan Sonuçta hala daha kötüsü de olabilirdi... sorgulanacak bazı şeyler ve olay hani çok otele gelmişsiniz alkol almışsınız Öyle ben zaten orda kalmaya rıza göstermişim. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Tecavüz mitleri ile bağlantılı olarak karşılaşılmaması düşünülen olumsuz tavırlar ve süreçten sonuç alınamaması olayın mitlere uygun özellikleri olması ve fiziksel bulgu eksikliği iç içe geçmektedir.

Ee hani “bir şey çıkmayabilir”in belki, dank etmesi olabilir bütün bunlar [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Şu an gitsem ne duyacağımı biliyorum “bunca yıl neden hiçbir şey söylemedin” üç gün sonra gitsen bile aynısını söyleyecekler. Tecavüze uğramışsın neden üç gün sonra geldin. Şok etkisiyle üç gündür evde cenin pozisyonunda sallanıyor da olabilirim ama bu onlar için önemli değildir, neden aynı gün gelmedin? Neden bu saatten sonra kendimi rezil edeyim? ... bir duş aldıktan sonra ben bunun olduğunu anlasam ne anlamasam ne delil yok hiçbir şekilde delil yok bunu kanıtlayacak ... rızasıyla oldu diyecek nasıl aksini kanıtlayabilirim...boynunda morluk, kolunda halat izi olmayınca kimse sana inanmıyor bunun bir tecavüz olduğuna [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Bir katılımcı tecavüz mitlerini reddetmesine rağmen, yaşadığı olayın belgelendirilebilir şekilde şiddet içermediği için “gerçek tecavüz” tanımına uymadığını ve bildireceği ağırlığa ulaşmadığını belirterek neden bildirimde bulunmadığını ifade etmiştir.

(Başka biri anlatsaydı tek) düşündüğümüz şey gerçekten rızanın olup olmadığı olurdu, Ama bu kendi içimde ister istemez ... Yani bu evet bireysel ve yapabileceğim bir şey sanırım. ... hani böyle hiç tanımadığım bir insanın gece sokakta beni çevirip işte bana bir saldırıda bulunmasından bir şekilde daha farklı olaylar olarak değerlendiriyorum. Çünkü belli bir noktaya kadar, ... düşük dozdaki başka şeyler için şöyle veya böyle rızanın olduğu, iyi veya kötü tanıdığım kişiler olduğu için çok böyle. hani ilk bahsettiğim türden bir şey yaşasam çok daha farklı şekilde etkileneceğini düşünüyorum.... daha kötüsü olsaydı (başvurmayı) düşünürdüm [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Bir katılımcı ise delillendirmeye bile çalışmadığını çünkü bildirimde bulunduğu takdirde kendi meslek örgütünden destek göremeyeceğine inandığını belirtmiştir.

Bir kere şöyle benim bir kere delillendirme amacım yoktu. Şöyle bu işten zararlı çıkacağımı şu yüzden düşündüm bir kere stajyer avukatım, stajyer avukata barolar sahip çıkmıyor... nereye bizi okul yollamıyor bizi bilmediğimiz bir adamla aynı ofiste beşe kadar bırakıyor barolar. Böyle bir şey yok. Kayıt altında değil stajlar bir kere... [K4, HUKUK, 24, LİSANS]

Aynı zamanda bildirimin rasyonel bir davranış olduğu durumlarda, mağduru başvurmaya iten motiflerin delil bulunmaması nedeniyle elde edilemeyeceğine dair inanç kişileri bildirimde bulunmamaya itmektedir.

Süreçten “zaten bir şey elde edilemeyeceği” yönündeki kanaatler bazen paylaşımlar esnasında güçlenebilmekte, benzer mağduriyet yaşamış kişilerin kendi tecrübelerini ve destek alamadıklarını aktarmaları ile perçinlenmektedir.

... Onlar da işte zaten sürekli kendi yaşadıklarını bana anlattılar, sürekli kendileri ne yaşamışsa bana onu anlattılar. Sürekli bir karşılık aldım yani. Biz de böyle bir şey yaşadık ve polis bize böyle bir cevap verdi, yardım alamadık, işte uı mahkemeye gittik yardım alamadık tarzında söylemleri oldu. [K6, HUKUK 22, LİSE]

Bazı mağdurlar ise bazen bildirimin gecikmesi nedeniyle bazen ise ceza adalet sisteminin verebileceği yanıtların kendi mağduriyetlerini gidermeyecek nitelikte olması sebebiyle bildirimde bulunmayı başından işe yaramaz bulmaktadır.

En büyük sebebi şu: hiçbir şey değiştirmeyecek, değiştirmeyecek yani. Ben yaşadığımı yaşadım, yaşadık. Onun hapse girmesi bunu geri alır mı almaz. Yani bana hiçbir faydası yok onun hapse girmesinin. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Katılımcı eğer fiiller devam ederken durum bir yetişkin tarafından fark edilseydi ve o yaşta süreç resmî kurumlara taşınıyorsa sürece devam etmenin bir anlamı olacağını, bunun sonucunda korunabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda o yaşta verilecek beyanların yetişkinler verirken verilenlere göre daha az travmatik olabileceğini belirten mağdur, bildirim zamanında yapılmış olsaydı kendi üzerindeki etkilerinin de azalacağını düşünmektedir. O yaşta yapacağı bildirimle adli süreçle de daha az uğraşması gerekeceğini bunun ise yaşayacağı zorluğu azaltacağını belirtmiştir.

Oraya bilinçli bir öğretmen koysalardı anasının gider gibi tıngır mıngır gidip bana olayı anlattırsalardı Ben mahkemeye çıkmasaydım herhangi başka bir şey takip etmek zorunda kalmazaydım sorun değildi. Giderdim anlatırdım ama o yaşta anlatırdım. Şu

an bana deseler ki on yıl daha şikâyet hakkın var şikâyet et deseler etmem. Bana hiçbir faydası yok.

...Tehdit altında olmayacaktım, faili benden uzaklaştırmış olacaktı... ya da ne bileyim yani o yaşta zaten olduğu gibi anlatıyorsun ve tam olarak ne yaşadığının farkında değilsin ve [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Paylaşımında bulunulan kişilerin faile zarar vereceği endişesi de mağduru paylaşımında bulunmaktan alıkoymaktadır. Aile içi mağduriyetlerde daha yaygın görülen zorlaştırmacı neden olay “ailede duyulursa kötü şeyler olur” şeklinde ifade edilmektedir. Kültürel kodlar nedeniyle özellikle erkek aile üyelerinden olayın saklanması, onların başlarını derde sokması ve intikam alması endişesi nedeniyle görülmektedir.

e onun dışında neden şikâyetçi olmadım? Çünkü yani kendi aileme bile söyleyemiyordum yani onlar öğrenirdi..., babam gider kuzenimi öldürür falan. Bir de çocuk psikolojisi yani böyle şeyler görüyorsun kan çıkacak, Bir de çocuk psikolojisi yani böyle şeyler görüyorsun kan çıkacak...[K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi ailenin öğreneceği endişesi ile resmi bildirimden kaçınma diğer başka etkenlerle bir arada görülebilmektedir.

Babama hiç bunu söyleyemedim hala da söyleyemiyorum çünkü ... babam da bunu söylesem çok dağılacak ve kendisi de çare aramaya çalışacak, kendi başını belaya sokacak, öyle rahat bir babaya da sahip değilim o yüzden. Geçer yapacak bir şey yok hakkımızı ararız der ama farklı yollardan da arayabilir korkum ondan. [K6, HUKUK 22, LİSE]

Ailede kötü şeyler olacağı endişesi ile ebeveynin üzülmesi endişesi yukarıdaki alıntıda birbirine geçmiştir. Her ikisi de katılımcıyı olayı baba ile paylaşmaktan alıkoymuştur. Aşağıda alıntılanan katılımcı ise bu endişesine rağmen mahkeme salonunda yaşadıklarını paylaşmak için normalde davrandığından farklı şekilde anlatmayı tercih etmiştir. Sonrasında ise annesini üzdüğü için pişmanlık yaşamıştır.

Anneme söyledim ama annem daha hassas bir kadındır, ...e hastalanır ... Çok böyle şey yapar ya ben ee asla normalde anneme bir şeylerimi yansıtmayı sevmem ama ben duruşmadan çıkınca annemi de ağlayarak aradım ve hani bütün gün annemin, tansiyonu falan... ve şey modu oluyor “Ben kızımı koruyamadım” [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Mağdurların sosyal ve resmi destek mekanizmalarından alacaklarını düşündükleri olumsuz tepkiler bildirimde ve paylaşımında bulunmalarını engellemektedir.

İnsanların yargıya ve hastaneye başvurmakta en büyük korkuların sebebi, yargılanma, aşağılanma, damgalanma [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Ben modellik yaptığım için kötü kız rolündeyim sülalem için... Anlatsam da bana inanmazlar [K14, ?, DİĞER, ?]

... Yani atlatamadım kimseye de anlatamadım çünkü. Benim ailem bunu böyle anlayışla karşılayacak bir insan değildi sonrasında olacakları biliyordum. Ya ben ölecektim, ya o. o ölmezdi o yaşardı ya ben ölecektim ya da beni bile biriyle evlendireceklerdi. Bunun kurtuluşu buydu ya da işte memleketi yollayacaklardı bir daha hiç İstanbul'a gelemeyecektim. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Adli sürece, destek mekanizmalarına ve hukuki düzenlemelere dair olan bilgisizlik mağdurların kendi haklarını ve nereden nasıl destek alacaklarını bilmemelerine neden olduğundan hareketsiz kalmalarına yol açmaktadır. Bu durum hukuk formasyonu almış katılımcılarda dahi gözlenmiştir. Lisans öğrencilerinde uygulamayı bilmemek, mezunlarda ise travma etkisiyle dışarıdan yönlendirmeye ihtiyaç duymak ortak alt temasına ulaşılmıştır.

biraz aslında hukuki destek konusu açılınca hala bir yere başvurma imkânım var mı diye düşündüm hani kendim de hukuk okumama rağmen o şansı kaçırdığımı düşünüyordum. Üzerinden zaman geçtiği için..[K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Bir katılımcı olayın cinsel saldırı olduğunu şoktan sonra anlamış ve sosyal çevresinden bilgi alarak başvuracağı mercii öğrenmeye çalışmıştır. Yargılama sürecinde iki farklı kurumdan alacağı raporun farklı etkileri olabileceği konusunda o an bilgilendirilmediğini ve “daha az geçerli” olan kuruma yönlendirildiğini ifade etmiştir.

Bana yani özellikle aradığımızda o anda Ee Çapa⁴'ya gitmem söylendi. Biz yani şeyi bile bilmiyoruz. Yenibosna'da bir Adli Tıp'ın⁵ olduğunu bile bilmiyoruz. Ee, hani şeyi de bilmiyorsun ya İstanbul üniversitesinde olduğunu ve hiçbir şey hiçbir, sıfır bilgi. Eeee aslında sanıyorum ki gidilmesi gereken yer de Yenibosna'daki yermiş daha geçerli olan [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bir diğer katılımcı ise fiziksel bulguların 72 saat içerisinde toplanması, bu sürede tuvalete ve duşa girmemesi gerekliliğini olaydan hemen sonra iletişime geçtiği arkadaşının annesinden tesadüfen öğrenmiş ve ilgili kuruma başvurarak delillerin

⁴ İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

⁵ İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı

toplanmasını sağlayabilmiştir. Kendisi sürecin sağlıklı ilerlemesini bu bilgiye bağlamaktadır.

3.2. RUHSAL ETKİ

İlgili bölümde, literatür bulguları ve tanımlar özetlendiği gibi cinsel suç travması sonrası mağdurlar birçok ruhsal problem deneyimlemektedirler. Kaygı, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyasyon ve somatizasyon bu psikopatolojilerden bazılarıdır. Katılımcıların yaşadıkları ruhsal durum örnekleri alt temaları oluşturabilmek adına ayrı ayrı verilmiş olsa da pek çok katılımcıda birkaç psikopatolojiye yönelik örüntüler birlikte görülmektedir. Bu nedenle alıntılarda alt temalara dair katılımcı ifadelerine yer verilmekle yetinilecektir.

3.2.1. Akut Stres Bozukluğu ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Katılımcıların çoğu cinsel suç travması sonrası şok, kâbus, geri çekilme, kendini suçlama, olayı yeniden yaşama, tetiklenmeler, ağlama atakları, uyku bozuklukları deneyimlemiş ve günlük hayatları ciddi oranda olumsuz şekilde etkilenmiştir.

Yani kötü bir şeyler oldu şeklinde, yani şok ve şaşkınlık içerisindeydim daha çok ve korku [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

o dönemde yavaş yavaş farkına varmaya başladım ve hani yine psikolojim daha kötüye gitmeye başladı o dönemden sonra ve hani u tamamen böyle farklı bir hale geldim ve hani böyle depresyona girdim ve kaygı kabuslar ... İlk başta daha çok bir kendimi suçlama ve kendi hatam olduğunu düşündüm.... ben bunu geride bırakıp unutmaya çalıştıkça gittikçe daha da kötüye gidiyordu psikolojim ve bir süre bastırmıştım. Yok gibi davranmaya çalışmışım aslında ama sonrasında kabuslar ve şeyler artmıştı. Ne denir hem insanlardan geri çekilme, içine kapanma ve hayata karşı daha olumsuz bakış, okula derslere gitmemeye (başladım) ... [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

ben zaten tüm olaylarda, hep kendimi suçladım. Yıllarca böyle devam etti, hani hepsi Benim yüzümden oldu işte voleybola gitmeseydim futbola sevdam olmasaydı orada antremana gitmeseydim. hoca bana bir şey yapmazdı. ya da ailemle tatile gitmek için ısrar etseydim. ben de onlarla giderdim ve kuzenim bana dokunamazdı hep kendimi suçladım [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

yavaş yavaş şöyle başladı. Flashbackler olmaya başladı. İlk başta fark ettikten sonra tabii bastırmaya devam ettim tabii ki. Geri dönüşleri vücutsal bazda yaşamaya başladım, bunların olayın nasıl gerçekleştiğine dair ipuçları vermeye başladı. Hani olayın nasıl gerçekleştiğini nasıl olduğunu hiç hatırlamıyorum sadece kişiyi hatırlıyorum. Beni rahatsız ettiğini hatırlıyorum. Benim suçlu olduğumu hatırlıyorum ve değersiz olduğumu hatırlıyorum. Duyguları bu. Bedenin alt bölgesinde bir

baskılanma hissediyorum sürekli, biri gidip geliyor sanki üzerimde [K4, 24, HUKUK, LİSANS]

ben kendimi kötü hissediyordum bir de, ben o çocukla evlenmeyi düşünüyorum hayalim buydu. Onla beraber ve onunla yatamıyordum bile yatmaktan kastettiğim şey sevişmek değil sevişebiliyordum ama yatamıyordum çünkü gözümü kapatıp uyumak bana bambaşka bir şey aslında. Ona tamamen güvenip kendini emanet etmen de aynı zamanda ve bu kadar yapamıyordum. Bu kadar ileri gidemiyordum onunla, çok zorluydu [K4, 24, HUKUK, LİSANS]

Katılımcıların kendi maruz kaldıkları fiilleri, dersin ele alınışından bağımsız olarak çalışmak ve dinlemek zorunda kalmaları ise travma tetikleyici olmuştur. Bu nedenle bazı katılımcılar konunun ele alındığı dersleri takip edememiş veya sınavlarında odaklanamayarak birkaç defa başarısız olmuştur.

3. Sınıfın en başında ceza özel dersimiz var ve konu cinsel saldırı, istismar. Dayanmaya çalışıyorum, sınıfta zaten kimseyi tanımıyorum ilk defa girdiğim bir sınıf çünkü tekrar öğrencisiyim. O kadar sinir krizleri geçiriyorum ki ama oturduğum yerde bir derste ki s. hoca girdi çok güzel anlatıyor gerçekten en ufak bir mağdur suçlayıcılık yok aşırı liberal. Harika bir insan cinsel suçlar konusunu bile anlatırken iyiydi ama ben bahsedildiğinde bile çok kötü hissettim falan bazen arada dersten çıkıyordum falan [K4, 24, HUKUK, LİSANS] 18. Katılımcı da benzer bir tetiklenme deneyimi bildirmiştir.

on üç on dört yaşından sonra üç dört senem kötü geçti ama sonrasında oldukça azalmıştı yani ve bir olay görmedikçe bir film bir diziden etkilenmedikçe ee çok günlük hayatımda rahatsızlık duymadan yaşıyordum ama ceza dersleri gerçekten benim için çok katlanılmaz olmaya başladı. [K5, 27, HUKUK, LİSANS]

Aynı katılımcı olayla ilgili tetiklendiğinde panik atak nöbetleri geçirdiğini ve hastaneye gitmek zorunda kaldığını ancak sonrasında psikolojik destek aldığını bildirmiştir.

Bir diğer katılımcı ise çocuklukta yaşadığı mağduriyet sonrasında kendisiyle benzer şeyler yaşayan kişilere destek olmak istediğini ancak ruhsal olarak bunu yapamadığını belirtmiştir.

...benim yaşadıklarımı yaşamış çocuklara ya da destek olmak dosyalarına bedava olarak böyle çalışan derneklerden birisine katıldım... benzer şeyler yaşamış insanlara yardım etmek istedim ama yapamıyorum [K21, 29, HUKUK, LİSANS]

Ben daha çok sosyal yönüne yönelmişim gibi. Yani meslek hayatına girdiğimde de bu olayla mücadele etmeyi düşünen biri olarak, çok istiyorum ama dayanamıyorum. Önüme birkaç tane dosya gelmişti çalıştığım büroda ve yaşananlar çok kolay olaylar değil ve çocukların ifadesini okuyorum aynı şekilde. [K28, HUKUK, 22, LİSE]

Bir sağlık çalışanı tarafından cinsel saldırıya maruz bırakılan katılımcı ise, ona olayı hatırlattığı için günlük hayatındaki sağlık kontrollerinde zorlandığı ve artık yaşadığı travmanın etkilerinin geçmesini istediğini belirtmiştir.

doktora tek başına gittim yani zorlandım evet, zorlandım hala. Hani fiziksel bir muayenede zorlanıyor muyum? Zorlanıyorum evet, ama ben bu bununla yaşamak istemiyorum yani [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Yani sonuçta orada ben artık tamam. Bir müşteki konumundayım şikayetçi konumundayım ama oraya gidince bir avukat sıfatım da var... sonra benim sinirlerim boşaldı ve hıçkırarak ağlamamaya başladım böyle elim ayağım titriyor. Ne yapacağız ne edeceğiz [K11, 25, HUKUK, LİSANS]

kesinlikle bağımsız çalışırım ve bir erkekle bir daha O kadar yani uzun süre ofis, ortamlarında bile olmam yani çünkü korku bırakmaktı benim içimde [K4, HUKUK, 24, LİSANS]

yani bu mesela şey okuyorum kitabı diyelim ya kendi olayımı düşünmüyorum bu arada asla ama kitaptaki olaylar gözümün önünde o kadar rahat canlanabiliyor ki, hani gözümü kapatıyorum işte Sabahlar olmasın [K8, HUKUK, 25, YÜKSEK LİSANS]

3.2.2. Kaygı

Cinsel suç mağduriyeti sonrasında birçok katılımcı maruz kaldıkları yüksek düzeydeki stres nedeniyle kaygı bozuklukları yaşamış, günlük işlevselliklerinde önemli sorunlarla karşılaşmışlardır. Olayı hatırlatacak uyaranlardan, mekanlardan uzak durma, kirlenmiş hissetme, karşı cinsle ilişkilerde ve insan ilişkilerine yaygın güvensizlik, yükselmiş risk algısı katılımcılar tarafından bildirilen yakınmalardır.

çocuktum da diyordum ki kapanırsam her tarafımı örtersem belki kimse bana dokunmaz diye düşünüyordum ... yani sadece odamdaydım, sürekli kimseyle konuşmazdım odadan çıkmazdım işe giderdim, işten eve gelirdim annemler haftasonu dışarı çıkardı Asla hiç kimseyle dışarı çıkmazdım bir dört duvarın arasındaydım [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Mesela hala yeni birileriyle tanışırken çok temkinliyim, karşı cinsle tanışmıyorum mesela rahat bir şekilde, tanışsam da korkuyorum asla u tenhalarda تنها sokaklarda dolaşamıyorum ya da تنها olmasını bırakın kalabalık yerlere giremiyorum [K6, HUKUK 22, LİSE]

Ben kendimi böyle, bunu söylemek doğru değil ama “kirlenmiş gibi” hissediyorum. Pismiş gibi hissediyorum [K6, HUKUK 22, LİSE]

uzun bir süre benim hiçbir şekilde erkeklerle sevgili olamamam durumu yaşandı. Güvenemiyordum hiçbirine inanamıyordum. Çünkü hani o geçmişimden dolayı kendimi kirlenmiş de hissediyordum bir yandan. Aynı zamanda da güvenemiyorum [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Ben gerçekten bir erkekle birlikte olabileceğime çok inanmıyorum. Kendimi kötü hissediyorum ve tacize uğrayacağımdan korkuyorum çok saçma biliyorum hani kimse beni taciz etmeye kalkışmasa bile çok saçma hani. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

çünkü eskiden her zaman böyle olmuştu ben donakalıyordum[saldırı esnasında] yani elimden gelen bir şey yoktu saldıramadım bir şey yapamadım ve kendimi savunamıyorum. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Ee yani böyle bir yere gidiyoruz, crop giyiyorum biri bakmasa bile bakışlar bendeymiş gibi rahatsız oluyorum ve hemen önümü kapatmak ihtiyacı hissediyorum hani aslında bu bir yerde baktığınızda toplumsal baskıya da dönüşüyor yani karşınızda güvenmediğimiz bir erkek varsa eğer siz kendinizi çok tedirgin hissediyorsunuz [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

3.2.3. Depresyon

Olayı takip eden dönemde umutsuzluk, mutsuzluk, isteksizlikten öz kısıma kadar varan yakınmalar katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Alkol ve madde kullanımında aşırılıklar, kendisini sevmeme gibi belirtiler de benzer şekilde olayla bağlantılı olarak katılımcıların hayatlarını zorlaştırmıştır.

O gece intihar etmiştim ben ama ölmedim. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Hani mağdur o şey yaşadktan sonra direk şey istiyor beni bırakın Ben yalnız kalayım burada Hani şey yapıyım kendi kendime ağlayayım, zırlayayım hani bu acımı yaşayayım [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Sonrası acı çektim, çocukluğumda yaşadığım şeyle ilgili bu kadar acı çektiğimi hatırlamıyorum her gece alkol aldığımı hatırlıyorum, istisnasız ama her gece, ders çalışırken bile. ... ama aslında çok mutsuzmuşum ... bir şekilde bunları bastırmıştım Saçlarımı falan kestiğimi hatırlıyorum, belime kadar saçımı enseme kadar kestim ... Çok ağladığımı hatırlıyorum. Çok ağlamıştım. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Ben hep kirlenmiş hissettim. Ben kötüyüm. 18 yaşuma kadar o kadar derine gömmüşüm ki Kendim bile fark etmemiştim İçten gelen acıyı Kendimi sevmiyodum değerli, güzel hissetmek istiyordum [K14, ?, DİĞER,?]

3.2.4. Somatizasyon

Bir katılımcı süreç sonrasında fibromiyalji, bir katılımcı ise yalnızca olayla bağlantılı olarak psikosomatik şikâyetler yaşamıştır.

bir baskı içerisinde yaşıyorsunuz, baskıyı içinde yer edinmişsiniz ki ben oradan döndükten sonra yazın kurdeşen misali bacaklarımda göbeğimde yaralar vardı ki ilk dönemlerim çok sancılıydı [K6, HUKUK 22, LİSE]

3.2.5. Dissosiyasyon

Bir katılımcı olay esnasında yaşadığı depersonalizasyonu şu şekilde tarif etmiştir:

Sanki ben istemeden ama ben yani benim vücudum gidip kendisini aşağı atacak. Sanki vücudumla ben ayrı bir şeymişim... yani olayları sürekli hatırlayınca da bazen seyreliyormuşum sanki benim bedenim aşağıda ve ben yukarıdayım ve böyle seyreliyorum. Kendime zarar vermesini böyle önlemişim [K2, HUKUK, 24, LİSE]

3.3. MAĞDURA YÖNELİK YANITLAR

Mağdurlar yardım arama sürecinde karışık yanıtlar almakta ve bu yanıtlar üzerlerinde önemli bir etki bırakmaktadır. Destekleyici yanıtlar olayın neden olduğu ruhsal etkileri azaltıp mağdurun iyileşme sürecine katkı sunmaktadır. Diğer yandan mağdur suçlayıcılığa kadar varabilen olumsuz tepkiler ise bazı durumlarda olayın kendisinden daha travmatik ve yaralayıcı olabilmektedir. Son grup yanıtlar ise mağdurdan mağdura farklı algılanmakta bazıları tarafından olumsuz bazıları tarafından destekleyici addedilebilmektedir. Anılan yanıtlar resmî kurumlara yapılan bildirimlerde alınabileceği gibi sosyal destek mekanizmalarına yapılan paylaşımlarda da karşılaşılabılır. Aşağıda katılımcılar tarafından yaptıkları bildirim ve paylaşım sonrasında aldıkları yanıtlar olumlu ve olumsuz olarak iki alt tema, bu temalar altında da hangi aşamada geldiği alt başlıklarına göre bulgular raporlanacaktır.

3.3.1. Olumlu yanıtlar

3.3.1.1. Resmi destek mekanizmaları

Birçok katılımcının ilk başvuru noktası kolluktur. Bu aşamaya ilişkin olumsuz yanıtlar yaygın olmakla birlikte, katılımcılar tarafından olumlu ve destekleyici olarak nitelendirilen yanıtlar bu tema altında irdelenecektir. Kolluk personeli tarafından süratle işlem yapılması katılımcı tarafından olumlu algılanan bir yanittir.

Ben bunları yapıp eve gittikten sonra gece 01.00 gibiydi sanırım. Bunu direkt yakalamışlar bu adamı direkt ifadesini almışlar. Yani çok iyi bir şey de yapmışlar bir yandan. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Aynı katılımcı sosyal çevresinden olaya ilişkin hiç destek görememiş, bu nedenle de mağdur suçlayıcı ve travmaya duyarsız yanıtlar almış olsa dahi sürecin ilerlemesi için bir işlem yapılmış olmasının kendisine yeterli geldiğini belirtmiştir.

Şikâyetten vazgeçmeyi düşünmedim çünkü benim için bir şeyler yapılmaya başlanmıştı. O ifade alınması bile bana yeterli gelecek kadar kötü durumdaydım hani. Çok kötüydüm yani gerçekten. Arkadaşlarım yoktu etrafımda bana destek olan neredeyse hiç kimse yok. Hani polisin ifademi alması bile bir destektir benim için neredeyse. Desteğe yorumlanabilecek bir şeydi [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Bir diğer katılımcı fail ve arkadaşları ile birlikte götürüldüğü polis merkezinde polislerin kendisine yönelik koruyucu, olayın ciddiyetini belli eden ve sakinleştirici tavrını destekleyici bulmuş ve olay sonrası yaşadığı duygusal durumu anlatmasında yardımcı olduğunu belirtmiştir.

...ama yani cinsel saldırı olunca insan ister istemez sakın kalamıyor. Benim arkadaşım beni polisler çok iyi davranarak gerçekten Allah razı olsun bir odaya koydular siz burada sakince durun. Bu basit bir olay değil cinsel saldırı [dediler]... [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Aslında polisten aldığı yanıtla sürece devam etmeme kararı alan katılımcı polis merkezinden ayrıldıktan sonra karşılaştığı kolluk personeli tarafından söylenen “hep buradayız” desteğinin polise duyduğu genel güvensizliğe rağmen iyi hissettirdiğini belirtmiştir. Yine de bu destek katılımcının süreci devam ettirmesi için yeterli olmamıştır.

...ben kararınızı etkilemek istemiyorum ama biz hep buradayız işte. Ee fikrinizi değiştirirseniz hani gelebilirsiniz.” Böyle asla inanmadığım bir tabir olsa da duymak sanırım hoşuma gitti böyle. Devlet her zaman arkanızda falan, bir şeyler söyledi ama o an yine de söylemesi söylememesinden iyidir. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Adli tıp süreci birçok mağdur tarafından yorucu ve yıpratıcı olarak tanımlanmıştır. Buna rağmen alınan katılımcının anlaşıldığını ve desteklendiğini hissettiren tavırlar kişinin ruhsal iyi oluşu üzerinde olumlu etkiye neden olmuştur. Hem sosyal çevresinden destek alamayan hem de resmi süreçte karşılaştığı diğer tüm personelin bir iki istisna dışında tavrını olumsuz olarak niteleyen katılımcı, destekleyici ve duyarlı bir yanıt karşısında nasıl hissettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

ya bu çapadaki doktor Böyle melek gibi bir şey ya gerçekten. Hatta ben kendi içimde sorguladım yani bu kadın neden bana iyi davranıyor artık öyle bir şey ki Kadının bana zaten kötü davranmasını bekliyorum ... çünkü iyi davranan insanlar yok zaten yani görevlilerde ... öyle bir hayranlıkla bakıyorum ki yani anlatamam kadın geliyor, benim gözyaşlarımı falan siliyor ... Aslında gerçekten varmış iyi insanlar ama nedense bize hep kötülerini denk gelmiş. Öyle... [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Yine benzer şekilde psikiyatrik adli tıbbi rapor için resmi bir kuruma başvuran katılımcı olumlu ve olumsuz tavır arasındaki farkı kendi kıstasları ile aşağıda

özetlemiştir. Ayrıca destekleyici ve güven veren tavırla kendini daha iyi ifade edebildiğini belirtmiştir.

Ben hani çok bir şey konuşmadım. Onlar da beni öyle çok rahatsız edici şeyler sormamaya çalıştılar. Olayı anlat dediler biraz. Kötü hissediyordum biraz, kendimi üzgün hissediyordum. Üzgün hissettiğimi falan fark ettiler zaten. Bir de konuşabildim. Hani o kadar güvenli geldiler ki bana hani orası. Soru sorarkenki ses tonları bile çok iyileştiriciydi benim için, çok da iyi geldi o adamın bana üzülp beni oraya götürmesi bile bana iyi geldi ...Daha destekleyici şekilde sordukları için cevapları daha istediğim gibi verebildim. Beni sürekli sorgulayan şüphe eden değil de soru soran gerçekten merak eden soru sorarken... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Birden fazla kere adli tıbbi muayene olan katılımcı ilk başvurduğu üniversite hastanesindeki yanıtı “insancıl” olarak nitelemiş, sürecin kendisi için zorlayıcı olmasına rağmen işlemin mağduru yıpratmadan gerçekleştirilmeye çalışılmasını olumlu addetmiştir.

Ee ondan sonra adli tıpta tam şey yapmadılar, ilk adli tıpta aslında iyilerdi yani çok da hani mağduru yıpratmadan, hani oradakilerden gerçekten, Yine de bir daha insancıldır bence bana kalırsa Ee şey zorlayıcıydı yani adli tip süreçleri, ...Hiç suçlanmadım ... ben orada yani onlar bana Ee öyle ekstra beni suçlayacak hiçbir şey Sadece olayı şey yaptılar ... [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Katılımcılardan hiçbiri mahkemede hâkim veya heyet tarafından gösterilen olumlu yanıt bildirmemişlerdir. Duruşma safhasında resmi destek mekanizmasından belirtilen tek destekleyici yanıt ise muhakemeye katılan ASPB avukatının hukuki anlamda mağdurların hakkını etkin şekilde savunması ve alanında yetkin biri olmasıdır.

ASPB avukatı çok savundu ya inanılmazdı. Yani kadın bir beyan yazdırdı şok geçirirsiniz yani ... E inanılmaz dosyayla ilgilendi, inanılmaz beyanlarda bulundu ve ben çok şaşırdım. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Katılımcılardan yalnızca biri savcılık aşamasında “iyi” bir yanıt aldığını belirtmiş, bu yanıtı ise olumsuz bir şey yaşamaması ile tanımlamıştır. Destekleyici yanıtı dair katılımcılardan bulgu edinilememiştir.

Bu da hani ilk ifade verdiğim savcının davranışları iyiydi hani herhangi bir olumsuz bir şey görmedim ama yine de orada ifade vermek ve anlatmak aşırı zordu yani. Çok büyük bir kaygı uyandırmıştı. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Klinik psikologlar ve psikiyatrlar sağlık çalışanı olduğundan ruhsal destek için yapılan başvurular da resmi destek mekanizmaları altında incelenecektir. Bu kapsamda etkin bir desteğe ulaşabilen mağdurların, olayın kendi travmatik etkilerinin

yanı sıra olay sonrası dönemde aldıkları olumsuz yanıtların neden olduğu ikincil mağduriyetin etkilerinin de üstesinden gelebildiği ve ruhsal iyi oluşlarının daha iyiye gittiği ortaya konmalıdır. Aşağıda alıntılanan katılımcı aldığı ruhsal destek ile eksikliğini hissettiği sosyal desteği tolere edebilmiştir.

...zamanla suçluluk duygum azaldı. Terapinin de etkisi olmuştur. O gün ben ayağa kalktığımda kimse yanımda olmadı diyordum ama benim arkamda o gün terapistim vardı [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Bir diğer katılımcı ise aksi yönde kendisini olayı aşmış ve iyileşmiş olarak görürken kendi kontrolü dışında gelişen adli süreç terapötik müdahalenin etkilerini ortadan kaldırmış ve olayın kendisinden daha çok zarar vermiştir.

Terapide öyle bir yere gelmiştik ki artık O anılar benim anılarım değil de bu sadece tanık olduğum başka bir kişinin başına gelmiş bir olay gibi geliyordu bana. Çok iyi bir yerdeydik sadece yani bir kız vardı çok kötü şeyler yaşadı ama O kız ben değildim. Sonra hani buraya gelmişken daha sonra bu adli süreçlerin başlaması bu tekrar mahvetti çünkü orada hani beni koruyacak bana iyi gelecek ve tedavi edecek, bana destek olacak bir şey görmedim. Sadece o şeye daha fazla maruz bırakmış oldular. [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Bu olayda ikincil mağduriyet terapiden sağlanan faydayı tamamen ortadan kaldırmış, ruhsal destek sürecine yeniden başlanması gerekmiştir.

Cinsel şiddet özelindeki kurumlardan olan ÇİM'e yapılan başvurularda katılımcıların neredeyse tamamı destekleyici ve olumlu bir yanıt aldıklarını belirtmiştir. Ancak bir katılımcı aynı kuruma farklı olaylar için yaptığı başvuruda kendisiyle ilgilenen kurum çalışanının tavrının tamamen farklı olduğundan, biri oldukça destekleyici ve bilgilendirici iken ikinci personelin duyarsız ve anlayışsız tavırlarının işlemleri kendisi için "saçma" ve anlamsız kıldığından bahsetmiştir.

ilk gittiğimde ifade verdiğimde İ. hoca bana çok iyi davrandı zaten. ... Ama bu son gidişimde ... ikincisinde farklı başka biri vardı. Ben hatta şey demiştim burada bir tane İ. abla var o gelsin. Onlar da o(nun) başka bir kuruma gittiğini söylediler. Ondan sonra başka kadın geldi. O da robot gi biydi E suratıma bakmazdı İ. hoca mesela benle şeyden önce konuşmuştu Odaya girmeden önce benle konuştu. Odanın kurallarını anlattı işte kötü hissedersen sonlandırabileceğimi ya da çıkmak istersem odadan hemen çıkartabileceğini hem ses hem görüntü kaydı alıyorlardı ve arkadan polisler mi izliyormuş iki polis ve bir avukat o bana bunları anlatmıştı. Ama o kadın benimle hiç konuşmadı ...Odaya girdik saçma sapan fotoğraflar gösterdi. Evet, ya belki de saçma değil ama bana saçma geldi fotoğraflar [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Bu aşamada sürece dair yapılan bilgilendirme, mağdur ile iletişimin doğru şekilde kurulması destekleyici olarak algılanmakta ve kişinin sürece etkin katılımını temin etmektedir. ÇİM aşamasında zorunlu vekil olarak işlemlere eşlik eden avukatın ilgisi de mağdur tarafından destekleyici görülmüştür. Sonrasında tehditle ifadesini değiştirmek istemesi üzerine zorunlu vekil kendisiyle ayrıca görüşmüş ve onu sakinleştirmek için telkinlerde bulunmuştur.

... Benimle o kadar iyi ilgilendi ki gelen avukat da öyleydi barodan atanan avukat da benimle çok ilgilendi, [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

3.3.1.2. Sosyal Destek Mekanizmaları

Sosyal destek mekanizmaları bağlamında aile, arkadaş çevresi ve daha geniş sosyal çevreden gelen yanıtlara dair bulgular raporlanacaktır. İlk olarak yakın sosyal çevre olan aile değerlendirilecek aile üyelerinden gelen olumlu yanıtların katılımcılar tarafından nasıl algılandığı ve üzerlerindeki etkiler özetlenecektir.

Ebeveynleri tarafından şefkatli ve istismar konusunda bilinçli bir tavırla karşılaşan katılımcı, kendisini paylaşım sonrası daha üzgün hissetmiştir. Ancak bunu üzgün olmak için artık fırsatı olduğu ve hislerini yaşayabildiği şekilde açıklamıştır. Olayın ebeveyn tarafından anlaşılması üzerine yakın çevreden olan fail uzaklaştırılmış ve katılımcının ruhsal destek alması sağlanmıştır. Katılımcı hızlı bir iyileşme süreci yaşadığını ifade etmiştir.

Çok şefkatliydi yani o yüzden anlatmamı istedi detaylı. İşte bana göster, benim üzerimde göster falan klasik ...Çünkü şöyle kendim de üzgün hissetmek için konfor alanı bulmuş oldum annem sayesinde. Daha güvende hissettirdi. ... da destekleyiciydi yani annemin de babamın da tavrı onlar benden özür diledi. Şefkatli ve destekleyiciydiler. Hani şey değildi hiçbir zaman ay tamam sus yeter demediler [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Mağdurun beyanlarına inanılması olumlu bir yanıt olarak kabul edilmekle birlikte sonrasındaki süreçte faille iletişimin kesilmemiş olması katılımcı bakımından yaralayıcı olarak nitelendirilmiştir. Failin aile içinden olması karışık nitelikte yanıt verilmesi üzerinde etkili görünmektedir.

Annem başta inanılmaz üzüldü Ağladı Bana inandı Ama Şu an hala konusuyo onunla [K14, ?, DİĞER, ?]

Bir diğer sosyal destek mekanizması arkadaşlardır. Katılımcıların kendi sosyal çevrelerini oluşturdıkları yaşlardan, ortalama olarak ergenlik döneminden itibaren

yaşadıkları mağduriyeti ilk ve en sık paylaştıkları grup arkadaşlar olarak ortaya konmuştur. Arkadaşlardan gelen olumlu yanıtlar, bilgilendirici ve yönlendirici, inandığını gösteren, “ne karar verirsem vereyim arkamda” ifadeleri ile tanımlanmıştır. Arkadaşlardan gelen yanıtlar sonrasında resmi sürece başvuru kararının da temellerini oluşturmaktadır. Olayın isimlendirilmesi, ciddiyetinin idrak edilmesi ve izlenecek yolun belirlenmesi büyük oranda arkadaşlarla yapılan paylaşımlarda ortaya çıkmaktadır.

İl biraz daha rahatlamamı sağlıyordu. Paylaşmak tabii iyi geliyordu. Özellikle anlayışlı tepkiler verdiklerinde biraz daha yani... anlaşıldığımı hissettirdiği açısından daha iyi hissediyordum. Öncelikle ıı en yaşadığım şeyin önemli bir şey olduğu, yani basit ve hani önemsiz bir şey olmadığı ayrıca benim hatam olmadığını söylemeleri yani evet en kritik olan buydu. Benim büyüdüğüm ya da abarttığım değil yaşadığım etkilerin normal olduğunu hissettirmeleriydi. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Çok destek verildi de Ee yani özellikle eşim yani iyi ki o vardı var.. Böyle bir şey tek başına gerçekten çok zor. Yani tek başına yaşıyor olsanız ya da kimse size inanmıyor olsa? Bir dava bittikten sonra Ee paylaştığımda böyle bazı kadınlar yazıyor bana. Kimse bana inanmadı, Şöyle söyledi Eeee, hani travmanın kendisinden O yakınlarının desteğini alamamaktan şey yapıyor kadınlar. Ama ben çok şükür Ee hem eşim hem arkadaşlarım, hem atıyorum işyerindeki genel müdüründen tutun herkese çok yanımda oldular ve dava sürecinde de çok destekledi [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Arkadaşları için de gergin geçmesine rağmen “hassasiyet” göstererek ona destek vermeye devam etmeleri katılımcıyı güvende hissettirmiştir. Yetişkin bir kadın olarak adli sürecin, kendisinde güvensizlik hissi doğurması nedeniyle ise rahatsızdır.

... hem de insanların arkamda desteği olunca kendimi çok daha bu iğrenç bir kelime olabilir belki ama kendimi güvende hissettim. Ben niye böyle bir şey hissedeyim ki yani ben kendi ayakları üzerinde durabilen bir insanım ben. Neden ben başkasının güvenine ihtiyaç duyayım ki ben duruşmada bile böyle hissettim. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Bir diğer katılımcı destekleyici tepkinin benmerkezci olmaması gerektiğini, mağdurun kendi kararlarını etkilememesi gerektiğini ifade etmiştir. Yakın arkadaşından aldığı yanıt sırasında onun kararlarını etkilememek için kendisini kontrol altında tutmasını ise ideale yakın bir destek olarak yorumlamıştır.

Çok şaşırdı sinirlendi ama çok ince biridir. Bireysel hissettiklerinin benim yaşadığım şeyin önüne geçmesini engelleyecek şekilde kendini, ee tepkilerini frenlemeye çalıştı, bunun farkındaydım. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Daha geniş sosyal çevre alt temasında resmî kurumlara dahil edilmeyen ve aile ile arkadaşlar dışındaki destek mekanizmalarından alınan yanıtlar değerlendirilecektir. Olumlu yanıtlar kapsamında iki katılımcı kadın derneklerine yaptıkları başvurular

sonucu gördükleri desteğin takip ettikleri adli sürece ve bu esnada ruh hallerine nasıl etki ettiğini ifade etmişlerdir. Mağdurun adli süreçte “yalnız yürümesine” müsaade edilmemesi, anlayacağı şekilde sürece dair bilgilendirme ve yönlendirme yapılması destekleyici olarak nitelendirilmiştir.

... unutmuyorum... kadın meclislerinden hakikaten her duruşma öncesi aradılar. Ee ben gitmesem bile onlar gitti. Ee bazen çok kalabalık geldiler ... hani bir destek bulmak gerekiyor ya da sosyal medyadan vesairenden bir şekilde ... bu mağdur burada böyle yalnız değil yani biz varız ki onlar zaten çok kez şey istediler Ee bizde müdahil olalım diye tabii ki kabul edilmedi. Ama orada o destek çok önemli hakikaten yani bir arayıp “asla yalnız yürümeyeceksin” [sesi çatlar] demelerinin gerçekten çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

KADAV’dan randevu aldım oraya gittim, çünkü onların takipsizlik almış davaları da çalışan bir ekipleri olduğunu öğrendim. Ve hani şansımı denerim diye düşündüm ve KADAV gerçekten çok güzel bir yerdi. [gülüşmeler] ... Ve dosyama gerçekten baktılar ve gerçekten okudular hepsini ve bana sonra şu şu sebeplerden tekrar açılmaz şu şu şartlar altında tekrar açabilirsin tekrar belki bir ihtimal diye anlattılar tek tek. İftira davası açsalar bile ceza almayacağımı öğrendim mesela orada [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

3.3.2. Olumsuz Yanıtlar

Bu alt tema altında duyarsız, destekleyici olmayan ve yaralayıcı yanıtlara dair katılımcı ifadeleri raporlanacaktır. Anılan tepkileri nasıl algıladıklarının ve tanımladıklarının yanı sıra bu tepkilerin sürece etkisi ile yarattığı ikincil mağduriyeti ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.3.2.1. Resmi Destek Mekanizmaları

Resmi destek mekanizmalarından cinsel istismar konusunda en önemli olan okul ve öğretmenlerdir. Çocuğun güvendiği bir öğretmenle paylaşımda bulunması, hal ve hareketlerinden ihmal veya istismara uğradığının anlaşılması mümkündür. Bu durumda öğretmenin bildirim zorunluluğu bulunmaktadır.

Aynı kurumdan başka bir öğretmenin fail olduğu cinsel istismar fiiline ilişkin müdürle görüşmeye giden katılımcı, mağdur suçlayıcı tavırla karşılaşmıştır. Bunun sonucunda yaşadığı stresten astım krizi tetiklenmiştir.

Kadın bana diyor ki sen M. hocaya nasıl iftira atarsın o benim sağ kolum. Dedim ki itiraf attığımı nereden biliyorsunuz? O gün burada mıydınız? ... gördünüz mü de konuşuyorsunuz bu şekilde. O hoca öyle bir şey yapmaz iyi biri o. Biz bugüne kadar bir zararını görmedik, kaç yıldır beraberim... Bir

sürü şey söyledi kadın resmen. Hani bana hakaret etti orada [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Yurtta kaldığı dönemde yaşadığı cinsel suç mağduriyeti için yurt yönetimine başvuran bir katılımcı, destek alamamış ayrıca mağdur suçlayıcılıkla karşılaşmıştır.

*Böyle böyle bir olay yaşadığımı ve benim ihbarda bulunmak istediğimi ve kamera kayıtlarını istediğimi söyledim. Bana yurt müdiresi hanım efendi bana “akşamın 10’unda dışarı çıkmayı biliyorsun, [buranın] nasıl bir yer olduğunu biliyorsun, niye dışarı çıkıyorsun, hata sende” dedi. Sonra ben orada müdire hanımla konuşurken, güvenlik görevlisi muhabbete dahil oldu “siz böyle erkek arkadaşlarınızla yurda geldiğiniz zaman sizi erkek arkadaşlarınız yurda bıraktığında uuu Ç.’nin (yurdun bulunduğu ilçe) erkekleri de sizi o tür kadınlardan sanıyor” dedi. Bana or****yaftası vurdu yani kendince [K6, HUKUK 22, LİSE]*

Bir diğer katılımcı kuzeninin fail olduğu fiilleri okuldaki öğretmenleri ile paylaştığında mağdur suçlayıcılığa varmayan ancak duyarsız ve destekleyici olmayan yanıtlar almıştır. Aile içinde yaşanan olaya dair ailesiyle arasının nasıl olduğu, güvende olup olmadığına dair sorgulamaların yapılmaması yetersiz olarak tanımlanmıştır. Ayrıca olaya dair gösterilen küçümseyici tavır katılımcıya anlaşılmamış hissettirmiştir.

Ağlamıştım bana ağlama ağlama geçer demişti bana başka bir şey dememişti. Ondan sonra lisede anlatmaya başladım. ... bir ara onunla öğretmen öğretmen dolaşıp anlatıyordu(m). Tutunacak nitelikte insan arıyordum sürekli. Yani en yapabildikleri şey psikoloğa gidiyor musun diye sormaktı. Psikoloğa gidiyorsan benim yapabileceğim şey yok demekti. Ama onun dışında ailenle aran nasıl, nasıl davranıyorlar sana, iyi misin diye pek kimse olmadı. Aslında hiç kimse olmadı. Hukuki olarak, hiç kimse o konuda konuşmak istemiyordu. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Aynı katılımcı bir çelişkiye dikkat çekerek cinsel suçlara dair en çok tartışılan konunun cezalandırma ve hukuk olmasına rağmen kendisine bildirim yükümü bulunan bir meslek grubundan dahi etkin bir hukuki yönlendirme gelmemesini olumsuz bir yanıt olarak ifade etmiştir.

Yani mesela şeyi fark ediyordum mesela iyi tecavüz olayında İnsanların en çok konuştuğu şey ceza oluyordu ama ben spesifik olarak böyle böyle bir şey oldu diye gittiğim zaman hiç kimse işte dava açabilirsin, gidebileceğin yerler şuralar yönlendireyim mi? Zaten 18.yaşından küçük olduğum için polise bildirmeleri gerekiyordu bütün o yetişkinlere anlattığım (şeyleri). Öyle bir yükümlülükleri var ya hiçbirini aklımdan geçmedi [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Örneklemdaki iki katılımcı yaşadıkları cinsel istismar olayı sonrasında ASPB’ye bağlı kurumlarda korumaya alınmıştır. İlki yurda gitmeyi tercih ederken diğer katılımcı kendisine hiçbir bilgilendirme yapılmadan kendisini kurumda

bulmuştur. Kurumlarda suça sürüklenen çocuklarla bir arada kalan mağdurlar akran zorbalığı ve şiddetine maruz kalmış, her ikisi de sonrasında ilk fırsatta kurumdan ayrılmayı tercih etmiştir.

*Sonra beni apar topar aldılar, Eve bile gidemedim. Bir çocuk yurduna götürdüler. Kimsesiz çocuklar yurdu değil de sosyal hizmetlerin çocuk yurdu. Kız kardeşim de o zaman zaten hastanedeydi. Eşya falan hiçbir şey almama izin vermediler. Üzerimde bir kolyem bir şeyim vardı onu aldılar. Sonra annemden bir çanta istedim, kitap vesaire bir şey koy, burada biraz kalacağım herhalde falan diye. Sonra annemin bana getirdiği şeyleri bana vermediler. Sadece kitaplar, kalem bile vermiyorlardı. İçeri girince oradaki insanları görünce anladım neden vermediklerini ... güya beni korumak amaçlı iki ay falan orada tuttular. Gittiğim yer B***'de bir yerdı adını hatırlamıyorum işte ilk önce herkes oraya gidiyormuş. Sonra işte suça meyilli olanları başka bir yere gönderiyorlarmış. Hamile kızları başka bir yere gönderiyorlarmış işte iyi olanları da E*** civarında başka bir ev varmış [K15, 24, DİĞER, LİSANS]*

Görüldüğü gibi katılımcı gittiği kurumu ve sürecin nasıl ilerleyeceğini bilmemekte ancak oradaki diğer çocuklardan aldığı bilgi ile ne olacağını kestirmeye çalışmaktadır. Aynı katılımcı bir anda ortadan kaybolması nedeniyle aynı zamanda sosyal hayatında da problemler yaşadığını belirtmiştir. Herhangi bir şekilde arkadaşları ile iletişim kuramayan ve böyle bir süreç yaşadığından bahsetmek istemeyen katılımcı aynı zamanda kurumdaki diğer çocukların akran zorbalığı ve fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. Ancak kurum içindeki personelin ilgisiz olduğu ve kendisini korumayacaklarını düşündüğü için olaydan kimseye bahsetmemiştir.

Bir diğer katılımcı nitelikli cinsel istismar sonrasında, faille aynı apartmanda yaşamaları ve diğer aile üyelerinden şiddet görme ihtimali nedeniyle ÇİM'de sorulduğunda yurda gitmek istediğini belirtmiştir. Ancak kuruma girişte mahremiyet gözetilmeden yapılan arama kendisini mağduriyet sonrasında yeniden travmatize etmiştir.

Zaten ilk adım yetiştirme yurtlarına gitmeden önce kalınan bir yani bir hafta iki hafta orada kalıyorsun gittiğimde gece saat on iki birdi zaten Ee oranın uygulanması da o kadar pis ki gittiğim ilk gece beni banyoya soktular tüm üstümü çıkartıp benden oturup kalkmamı üç defa istediler yani hiçbir şey olmayacak üstümde tamamen çıplak olacağım ve üç defa oturup kalkacağım üstümde bir şey var mı diye? Ama çok saçma bir uygulama. Ben bunu istemedim bayağı. ...Kadın da bana dedi ki ... bu şekilde bunu yaparak burdan çıkmazsan eğer sabaha kadar burada kalacaksın... Ben de banyoda kalmayı tercih ettim sabaha kadar. Sonra kadınlar on dakikada bir gelmeye başladı, hatta biri zorla üzerimi çıkardı. Sadece altımı bıraktılar orayı da ellediler zaten oraya daha önce uyuşturucu koyup da giren olmuş, orayı da elleyerek şey yaptılar, ondan sonra geçtim yatağıma. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

İlk katılımcı ile benzer şekilde ikinci katılımcı da akran şiddetine maruz kalmış ve kurum personeline durumu bildirmesine rağmen kendisine inanılmamış, duyarsız kalınmıştır.

... biri gece kollarımı kesmiş, benim oradaki kızların hoşgeldin şeyi, partisi gibi bir şey. Hani bu şekilde hoşgeldin diyorlar... Ben kalktığımda kurumuş kandı, yani belliydi. Başta ne olduğunu anlamaya çalıştım. Sonra oradaki psikoloğun yanına gittim. Ee dedim ki biri benim kolumu kesmiş çünkü bunu ben yapmış olamam yani ben uyuyordum, ondan sonra o da bana şey dedi, burada herkes kendine yapıyor sen de onlardan olmasan burada ne işin var. Sen kendin yapmışsındır dedi. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Aynı katılımcı kurum müdürü tarafından güvenlik ihtiyacı gözardı edilip yalnızca ekonomik durumuna atıfta bulunarak bu desteği hak etmediğine dair yapılan konuşmalardan sonra kurumda verilen yemekleri reddetmiş ve yatak işgal etmemek için yerde uyuduğunu anlatmıştır.

müdire anne bana şey derdi sen burada yetimlerin hakkını yiyorsun senin anne babanın durumu oldukça iyi sen burada onların hakkını yiyorsun. Yatacak yerin yok senin ben sırf bu yüzden günlerce orada yemek yemedim. Yatakta değil de yerde betonda yattım sırf kimsenin hakkına girmemek [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Kolluk birçok mağdurda ortak başvuru noktası olduğundan önem arz etmektedir. Katılımcıların çoğu olumsuz nitelenen yanıtlarla karşılaşmışlardır. Bu kapsamda mağdura yalan beyanda bulunduğu ve iftira attığının söylenmesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, “savsaklayıcı” tepkiler alınması, gizliliğe önem verilmemesi, travmaya karşı duyarsız tavır ve fiziksel koşulların bulunması, olayın ifadeyi alan personel haricindeki kişiler tarafından da defalarca anlatırılması, beyanların tutanağa aynen geçirilmemesi ve yalnız hissettirilmesi mağdurlarca ifade edilen olumsuz yanıtlardır.

abimler geldi. Sadece sesleri ve bağırıışlarını duydum. bir odada kilitliydim Ah ah saat on bir buçuğa kadar o odada kilitli kaldım. ne bir su ne bir şey verdiler sadece. Bir tane polis var hiç unutmam sürekli odana gelip doğruları söyle bak eğer bu yalansa çok kötü olacak Sen hapse gireceksin orada sana neler neler yapacak o polis bir saatte bir sürekli benim yanıma geldi ve bana sadece bunları söyledi. Başka hiçbir şey değil. Başın belaya girecek. Bak herkes herkesle işte öldürecekler, seni ailen seni öldürür, sağ bırakmaz Yol yakinken doğruları söyle, biz de bir şey yok diyelim yollayalım, seni kurtarırsız falan Böyle eve gidersin hiçbir şey olmaz gibi sürekli baskı uyguladılar. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Bu süreçte polislerin kendisinin iyiliğini değil yalnızca kararından vazgeçirmek istediğini düşünen katılımcı karşılaştığı bu tavır sonrasında hala günlük

hayatında polisle karşılaştığında korku duyduğunu belirtmiştir. Aynı katılımcı kendisine yapılan muamelenin “failden farkı olmadığını” hatta daha kötü hissettirdiğini, hiçbir şekilde duyarlı bir yanıtı ulaşamadığını ifade etmiştir.

... Hani gözaltı olur ya, bir odada kalırlar sanki suçlu bendim de o değildi tek farkı siyah odada değildim. Normal bir odadaydım ve küçük bir camı vardı. Dışarısı gözüküyordu. Tek fark buydu ...lavaboya gitmek istediğimi söyledim, adam beni lavaboya bile götürmedi ya...Ağlamaktan artık nefes alamıyordum, Çıkarmakla beri en azından gözaltına alınanları lavaboya ya götürüyorlar onu biliyorum. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Katılımcı polislerden destek göreceğini, “çocuk aklı” ile televizyonda gördüğü gibi olacağını düşünmüş, sosyal çevresinden göremediği yardımı kolluktan alacağını düşünmüştür ancak istediği yardıma erişemediği gibi başvurusuna neden olan olay dışında bildirimde bulunmak istediği ikinci olayı gördüğü tavır nedeniyle bildirmekten vazgeçmiştir.

Beni ilk başta A e şey nasıl desem televizyonlarda zaten görüyordur izliyordum ama televizyonlardaki polisler iyi davranıyorlardı gerçekten iyi davranıyorlardı. E ben de şey sandım hani bizimkiler de böyledir herhalde polis polistir küçüğüm ya hani filmi, oyunu gerçekten ayırt edemiyordum. Sonra dedim ki onlar bana iyi davranır herhalde ailemden bile daha iyi davranırlar belki hiç umduğum gibi gitmedi, hiç gitmedi. ... [ikinci olayı] aslında karakolda anlatacaktım zaten ben daha önce demiştim karakola gidersem bu olayı da anlatacağım diye kendi kendime söylüyordum zaten. Ama ben ee kuzenimin yaptıklarını anlattıktan sonra bana bu şekilde davrandılar ve ben korkudan anlatamadım. Diğer olayı diğer olayı anlatsaydım acaba Polis bana ne yapacaktı beni iki üç gün daha tutarlardı ... [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Ayrıca sosyal çevreden destek verecek kişilerin polis merkezinde mağdurun yanına alınmaması, olay sonrası ruhsal durumla birlikte değerlendirildiğinde zorlayıcıdır. Bir katılımcı bu aşamada kendisini çok yalnız hissettiğini belirtmiştir.

... Eşim, dostum falan da dışarıda kalmış. Bir de zaten tek başımayım orada kesinlikle insan yalnız hissediyor hani şey de çok büyük travmanın hemen ... ardından olması [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bir diğer katılımcı teşebbüs aşamasında kalmış fiil için تنها ve sıkça bu tarz olayın yaşandığı bölge için kolluktan yardım istemiş ancak duyarsız bir yanıtla karşılaşmış, destek görememiştir.

Ben bir yardım istiyorum ve kolları elimi uzatmışım polis memuruna ve demişim ki ben böyle bir olay yaşıyorum ve yardımınızı istiyorum adam da bana gelmiş diyor ki, biz oraya gelince olay olmuyor, siz bizi olay olunca arasanız olmaz mı? ... Şimdi şöyle bir şey var, olay olduğunda zaten hayatım kaymış kendi açımdan düşününce, hani ben

sizi nasıl arayabilirim? ...Şimdi 18 yaşında bir kız çocuğusunuz, çocuksunuz yani hala bir yerde [K6, HUKUK 22, LİSE]

Benzer şekilde bir başka katılımcı toplu taşıma aracında uğradığı cinsel taciz sonrası yaşadığı olayın önemsenmediğini hissetmiş ve başvurudan vazgeçirilmeye çalışılmıştır.

Fakat emniyette en azından benim burada gözlemlediğim şu. Evet onu bir çeşit iş yükü olarak görüyor. Ya bu zaten bulunmayacak, tanıyor musun? Hayır. O zaman zaten niye uğraşıyoruz ki? E ama bunu bulman senin görevin. [K23, 28, DOKTORA, HUKUK]

Kolluk ifadesi sırasında mahremiyetin fiziksel koşullar nedeniyle sağlanamamasının yanı sıra personelin duyarsız ve meraklı tavırları zaten mağdur için zor olan ifade verme sürecini daha zor ve rahatsız edici hale getirmektedir. İfade alan personel dışında müdahale ve soruların yöneltilmesi olayın aynı kurum içerisinde de yeniden anlatılmasına neden olmaktadır.

Orada benim ifademi almaya başladı, tek başımızayız ikimiz. Böyle diğerlerinin çok katılmasını istemediğini de anladım. İyi ki de katılmadılar dedim. Ondan sonra tek tek gelmeye başladılar. Kapıyı örtemiyorsun tabii. O yüzden teker teker biri elinde sigara ile geliyor biri kahve ile geliyor soruyor ne oldu olay tekrar anlat tekrar anlat ... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

ifademe işte bir genç, bir polis aldı o polis çok ... iyiydi ama yani ortam şöyleydi Ben orada ifade veriyorum zaten daha travmayı yeni yaşamış, aynı gün içerisinde bir kaç saat sonrasına gitmişim. Ağlıyorum, ifade vermeye çalışıyorum. O yazmaya çalışıyor bir adam yani polis başka bir polis geliyor, baklava getiriyor, işte baklava geldi falan diye böyle şey yapıyor. ... çocuk da hani şimdi ifadeyi bitireyim sonra geleyim falan gibi öyle bir ortam vardı hani böyle herkese açık gibi bir ortam Ee işte ... insanlar geliyor, çıkıyor yani biraz daha şey ... gizli bir ortam, gizlilik olmasını beklerdim... Ifademi bile almayacak bir polis gelip bana neden olayı anlattırıyor ve ... ifademi verip çıkmak istiyorum. Yani ben hem sana anlatıyorum hem giriyorum içeride iki şey veriyorum. ... yani ilk önce sanki o polisin onayından geçmesi gerekiyormuş da ifadeye uygunluğu o belirleyecekmiş gibi bir şey, ... yani çok kötü hissettiriyor. [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Olaydan çok sonra kendi dışında gelişen bir adli süreç nedeniyle ruhsal destek sayesinde iyileşmesini takip eden ifade verme süreci katılımcı tarafından yaralayıcı olarak betimlenmiştir.

Ve ben hani böyle bir iki senedir üzerine set çektiğim, düşünmediğim bir şeyi tekrar hayatıma almış gibi falan oldum. Yani polisler ifade verirken her şeyi detaylı anlatmamı istiyorlar o şeyleri tekrar gözünün önüne getirmek istemiyorsun. Çünkü gözünün önüne getirdiğinde gerçekten küçük bir kız görüyorsun yani. [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Mahremiyetin bulunmamasının yanı sıra olayın kesintisiz dinlenmemesi duyarsız olarak algılanmış ve katılımcının bildirim kararından vazgeçmesine neden olmuştur. Bu durumu “istemediğim şeyler yaptırılıyormuş gibi hissettim” şeklinde ifade eden katılımcı, bildirimde bulunmakla yanlış bir karar verdiğini kanaatine varmıştır. Polis merkezinde yaşadığı stresin etkisiyle baş dönmesi, ateş basması gibi psikosomatik yakınmaları başlamış ve bunu takiben sigara içme bahanesiyle merkezi terk etmiştir.

Ee böyle şey oturttu beni yanındaki bir yere ve işte olayı daha detaylı başından falan anlatmamı istiyor. Yani Ee ben anlatıyorum ama başka insanlar duyuyorlar mesela bunu, ben anlatırken... Mesela telefonu çalıyor ve pardon bir saniye deyip onu açıyor hani. Ben böyle bitmesini bekliyorum. Olayın devamı anlatmak için ... ama yani sonra ben bu işi bunlarla yapmak istemediğime karar verdim. Çünkü bunun bir de hastane süreçlerini hayal bile etmek istemiyorum. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Romantik partnerden gelen cinsel saldırılarda tecavüz mitlerinin yaygın olduğundan literatür bölümünde bahsedilmişti. Kadının partnere iftira atmak için bildirimde bulunduğu ve aslında yalan söylediği, partnerler arasında cinsel saldırı suçunun işlenemeyeceğine dair yanlış inanışlardan kaynaklı mağdur suçlayıcı ve “destek yerine köstek” olan yanıtlarla karşılaşan katılımcı, polis merkezinde bildirimden vazgeçirilmeye çalışılmasını şu şekilde anlatmıştır:

*“...niçin aldırıyorsun koruma kararı yazık değil mi, günah değil mi?” falan diyor. Neden olsun yazık günah? Bu arada bütün polisler de bana niçin şikayetçi oluyorsun diyorlardı. Ne olmuş ki? **Bekaretini bozmamış senin ne olmuş ki?** Neden şikayetçi oluyorum diye **hepsi bir şüphyle bakıyor bana, intikam almaya çalışıyorum çünkü...**Sonrasında şey dedi amirleri kızdı sinirlendi bana böyle şey mi olur falan yaptı. ..., “şimdi sen koruma kararı aldın diyelim, bu çocuk yarın bir gün okulunun orda bir yerde senin karşına çıktı, elinde bir gül hatta elinde de değil ağzında da bir gülle, diz çökmüş, elinde bir yüzükle, sana evlenme teklif ediyor sen ne yapacaksın, koruma kararım var deyip polis mi çağıracaksın?” dedi. Ben şok oldum. Nasıl ya bu kadar da olamaz falan modundayım. Tabii ki koruma kararını göstereceğim, tabii ki polis çağıracağım dedim. Adam **“gelsin benim eşim de şikayetçi olsun” dedi. “Ben de eşime bir sürü şey yapıyorum” dedi. “Onun istemesi mi lazım yani?” dedi. “Bütün kadınların tamamı hepsi kocalarını mahkemeye versinler.” İnşallah, diye içimden geçiriyorum ama işimi yapacak bunlar, o yüzden de sesimi çıkaramıyorum. Sessiz bir şekilde yere bakıyorum falan [K2, HUKUK, 24, LİSE]***

Yine tecavüz mitleri ile ilgili olarak katılımcıya yöneltilen soru kendisinin suçlandığına ve kendisine inanılmadığına dair algı oluşturmuş ve öfkelenmiştir.

... yani alkol falan aldık diyorsunuz emin mısınız falan gibi bir şey böyle ... Birazcık sinirlenmeye başladım [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Başvuru motifleri arasında belirtilen adalet aramanın bir görünümü mağdurun kendini anlatabilmesidir. Mağdurun kendisini etkin şekilde ifade etmesine izin verilmesi bu ihtiyacın karşılanması için gereklidir. Aksi olarak yapılan işlemler örneğin mağdur beyanlarının tutanağa geçirilmesi sırasında aynen aktarım yapılmaması olumsuz bir yanıt olarak nitelendirilmiştir.

İfademi zaten çok kötü aldılar bu arada. O konuda yani, benim söylediğim cümleyi o kadar değiştirip alıyorlar ki sinirim bozuldu. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Polislerin profesyonel olmayan tavırları ve kendilerine bilgi vermemeleri katılımcılara tedirgin hissettirmiştir.

Polisler yine çok kaçıyorlar benden, garip davranıyorlar. Kadın polis geliyor falan gerçekten kendimi şeyde falan hissettim. Hapishaneye falan mı gireceğim ne oluyor? Yani o zamanlarda yani bu benim haberim yok. Bu nasıl, benim haklarım gibi bir şey yoktu. Kavramlar yoktu benim beynimde. Çünkü ergenlik çağı on beş yaşındayım. Hissettiğim şey aslında korkuydu. Ben bir şey yapmadım ama hani şimdi ne olacak... acaba bu kadar kötü mü her şey? Başta mı gitmem lazımdı, şimdi bana ne olacak. Geri dönebilecek miyim? Endişe vericiydi. [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Böyle önemli olduğuna kanaat getirdi herhalde ben böyle deyince ama bir şey dehşet, bir afallama yüzünde o andan itibaren başladı. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Son olarak olay nedeniyle kaygı düzeyi yükselmiş katılımcının kurumlar arası yönlendirilirken kendisine ulaşım için destek sağlanmaması zorlayıcı olarak nitelendirilmiştir.

Önce ilçe emniyete gittim onlar beni asayişe yönlendirdi. Karanlıktı saat 9 falandı kışın ortası bir de boş sokaklardan falan geçiyorum baya da korkarak gittim [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Adli tıp muayenesi sürecinde katılımcılar farklı kurumlardan travmaya karşı duyarsız ve suçlayıcı yanıtlarla karşılaşmışlardır. İlk katılımcı kollukta başka katılımcılar tarafından ifade edilen duruma benzer şekilde beyanlarının özensiz dinlenildiği ve rapora hatalı geçtiğini belirtmiştir. Aynı zamanda kendisiyle görüşen doktorun tavırlarının kendisini tedirgin ve rahatsız hissettiğini söylemiştir.

... ATK'da sadece 5 dakikalık bir muayene yapıldı ... Sonrasında rapor geldiğinde ise, benim söylediklerimin ... farklı bir şekilde rapora geçirildiğini gördüm. ...doktorun tavırları yaklaşımı, baştan aşağı yargılayıcı ..., suçlamasa bile yaklaşımı konuşma tarzı hep tedirgin ve rahatsız hissettirmişti zaten. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Göz teması kurulmaması, psikiyatrik adli tıbbi rapor için heyetle görüşülen ortamın katılımcıya “sorgulanıyor” hissettirmesi yıpratıcı olarak tarif edilmiştir.

*... başka bir odada bir tane adamla konuştum. Doktordu, o yine suratıma bakmadı....
Sonra beni böyle nasıl anlatsam böyle ki etraf çevrili bir sürü
insan var, masa var böyle ortası, boş etrafı çevrili masa var, Hepsi dolu
hepsinde birileri oturuyor, doktorlar
oturuyor ortasında bir sandalye yine böyle sanki sorgudaymışım
gibi, ortasında bir sandalye ve ben ortalarında oturuyorum işte. [K12, 18, DİĞER,
ORTAOKUL]*

*Odaya aldılar odada bir sürü insan vardı. Bana hiç birini tanıtmadılar bazıları
arkamda bazılar önümde duruyordu stajyer falan vardı sanırım öğrenci olabilirler,
...doktor ve psikiyatrist karşıma oturdular ve beni bayağı böyle sorguya aldılar ... Ben
de çok gerildim ... İçeride çok fazla insan vardı ve ... tekrar tekrar bir sürü insanı
anlatmaktansa bir sürü bir sürü insana aynı odada anlatmanın benim iyiliğim için
yapılan bir uygulama olduğunu anlattılar. Ben de bir sorsaydınız ben hangisini tercih
ederdim diye dedim. Çünkü en azından kendilerini tanıtabilirlerdi ve aralarında
erkekler de vardı ve erkekler olmayabilirdi ... [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]*

Bilgilendirme görüşme öncesinde değil sonra yapılmıştır. Katılımcı, süreçte söz sahibi olamamasından ve kendisini rahatsız eden noktalara müdahale edememesinden dolayı süreçte kaygılı ve rahatsız hissetmiştir. Aynı katılımcılar kendilerine yöneltilen suçlayıcı tondaki sorular nedeniyle stres yaşamış ve desteğe ihtiyaç duyduklarını, kurumdan çıkarken ağladıklarını anlatmışlardır.

*Adam bana ...olayı anlattı bana şey diyor bana annen sana niye inanmadı ya ben
diyorum ki Ailem bana inanmadı diyor ki neden inanmadı. Yani insan insana neden
inanmaz ben de. ... işte ben dedim ki ben bunu [feşarbını gösterir]
takmadığım için onlar bana ... yardımcı olmuyor. Benden nefret ediyorlar, yalan söy
lediğimi düşünüyorlar. ... Adam bana diyor ki “Böyle bir şey olamaz
hiçbir anne bunu yapamaz.” Doktor bana bunu diyor. [K12, 18, DİĞER,
ORTAOKUL]*

*...tam olarak ne olduğunu da hatırlamıyorum ve hatırlamıyorum dedim bir yere kadar
hatırlıyorum ama sonrası yok dedim ... Bence hatırlıyorsun ama bize hatırlamıyormuş
gibi davranıyorsun dediler böyle bayağı Ne diyeceğimi bilemediğim uzun uzun
sessizlikler oldu Orada bana kendimi çok güçsüz hissettirdiler, çok zavallı
hissettirdiler ve çok şüpheli hissettirdiler... yani kendimi hem çok güçsüz hem de suçlu
hissettim. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]*

İlk başta bir üniversiteden adli tıbbi rapor alan katılımcı, mahkeme sürecinde yeniden rapor alınması için ATK’ya yollanmıştır. Bu süreçte olayın şoku nedeniyle tepki verememesi nedeniyle suçlayıcı yanıtlar almış ve yaşadığı stres nedeniyle psikosomatizasyon yaşamıştır.

*... muayeneye orada Korkunçtu korkunçtu Korkunçtu ve ben onun arkasından üç ay
yürüyemedim. Stresten yani fibromiyalji diye bir teşhis koydular Çok çok zor, çok*

stresli... Yani orada beni çok suçladılar. Üç buçuk sene geçmiş bir de üzerinden. Ee heyet var zaten. İnanılmaz böyle çok kalabalık. Ee on kere falan neredeyse şeyi sordular “Neden tepki vermedin? Neden tepki vermedin?” Anlatıyorum böyle böyle diyorum. ... “Tamam ...şok olmuş olabilirsin. Evet böyle şeyler var ama sen üniversite mezunusun nasıl tepki vermezsin, sen Anne olmak istiyor musun işte? Neden istemiyorsun? Bu olaydan dolayı mı yoksa kariyerden dolayı mı şey yapıyorsun” da abuk subuk sorular yani **[K13, DİĞER, 32, LİSANS]**

Fiziksel bulgu yoksa tecavüz yoktur yanlış inanın bir görünümü olarak, katılımcılar beden muayenesine zorlandıklarını, olayın üzerinden uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen yine de bekâret kontrolü anlamına gelebilecek şekilde beden muayenesine sevk edilmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Mesela bana tabii yine fiziksel muayene yaptırmaya çalışıyordu [C. Savcısı] bana “senin fiziksel muayene istememen yalan söylediğin anlamına gelir” dedi ... Öncelikle fiziksel muayeneyi daha küçük çocuklara ve cinsel istismar şüphesi ile gelen çocuklara default olarak yapıyorlar ve bu çocuğa tecavüz etmek demek. Çocuğun baya içine dokunuyorlar ve bir tecavüzcü ne yapacaksa bunu yapıyorlar. Sadece medikal bir ortamda yapıyorlar ... Ve bu bana korkunç geliyor. Ya insanların bedenleri suç mahalli değil ve eğer öyle düşünüyorlarsa tecavüzcünün bedenine baksınlar. **[K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]**

... diyorum ki adama [C. Savcısı] böyle böyle oldu, hiçbir bulguya rastlayamazsınız hani ben adli tıbbı gitmek istemiyorum. Adam bana diyor ki sen adli tıbbı gitmek istemezsen ben seni sulh ceza hâkiminden alınacak karar ile zorla beden muayenesine yollarım **[K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]**

Kolluktaki mahremiyet sorununa ek olarak bir katılımcı adli tıp sürecinde de benzer bir endişeyi dile getirmiştir. Başka bir muayeneye ilişkin eğitici nitelikteki broşürlerin mağdurun kişilik haklarına saldırı olduğunu ve orada benzer sebeplerle bulunan kişiler için tetikleyici olduğunu belirtmiştir.

Afişte çocuğun anal ... muayenesinden yakın çekim fotoğraflar vardı, poposunun içinin baya fotoğrafları. Yani muayeneyi yapmışsınız, yaparken fotoğraf çekmişsiniz, muayeneyi yaparken zoomlamışsınız ve sonra onları gelip duvarlara aşımışsınız adli tıbbın duvarlarına ve insan görsün diye.... Ve oraya ben tecavüz davasıyla ilgili gidiyorum ve karşıma çıkan fotoğraflar bunlar. ... o afiş bir insanlık suçuymuş bence... Bana da bunu yapacaklar diye düşündüm **[K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]**

Bürokratik sorunlar nedeniyle rapor hem çok gecikmiş hem de yeniden aynı muayene sürecinin yaşanması gerektiği ancak mağdur ve ailesinin raporun akıbetini araştırması üzerine öğrenilebilmiştir.

Yaklaşık 8 9 ay geçti sanırım ve raporu vermediler kimse de aramıyordu annem aradı artık, ne oldu vesaire diye dediler ki sizin raporu imzalayan kişi görevden ayrıldı. O yüzden işte tekrar görüşme ayarlanması gerekiyor tekrar görüşmelerin sonunda, yeniden randevu alınacak ve yeni bir rapor yazılması gerekiyor ve onu da yeniden imzalaması gerekiyormuş **[K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]**

Süreçte karşılaşılan olumsuz yanıtlara tepki gösterdiğinde daha agresif bir yanıt aldığını ve kendisine kötü hissettirildiği bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir.

Hem mahkemelerde hem adli tıplarda bir şeyi anlatırken nedense siz bir şey söylediğinizde ve bakın ben bunu anlattım zaten. Bir de ufacık böyle bir. Hani küçük itirazımsı bir şey söylediğinizi direk ne daha fazla şey oluyorlar böyle. Artık egolardan şeylerden mi bilmiyorum ama biz işte onun için şey yapmadık bilmem ne bilmem ne. [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bildirimi zorlaştıran nedenlerde değinildiği gibi öncesinde yaşanan birçok endişe duruşma açıldıktan sonra mahkeme salonunda yaşanacaklara dairdir. Bu kısımda ise mağdurların endişe ettikleri değil süreçte deneyimledikleri olumsuz durum ve yanıtlara odaklanılacaktır. Duruşma aşamasında karşılaşılan tüm yanıtlar incelenecektir. Bu kapsamda sanık müdafisi, hâkimler, sosyal çalışmacı, sanık ve duruşmaya katılan yakınlarından gelen olumsuz davranışlara katılımcılar tarafından görüşmelerde yer verilmiştir. Katılımcıların “sorgulanıyor” hissetmesi, sanıkla yüz yüze gelmenin bizatihi kendisi, sanık tarafından olaya dair yalan beyanlarda bulunulması, adalet beklentisi özelinde usulî haklardan eşit şekilde yararlanılamaması ve katılımcıların kendilerini istedikleri gibi ifade edememeleri, barodan atanan vekilden yeterli yönlendirmeyi görememe, katılımcının ruhsal olarak zorlanmasına önem verilmemesi araştırma soucu ulaşılan olumsuz tepkiler olarak sıralanabilir.

Sürecin uzun olması başvuruyu takip eden süreçte yargılamaya çok uzun bir süreden sonra geçilmesi, özetle sistemden geç yanıt gelmesi katılımcılar tarafından olumsuz ve zor olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda dosyaya bakan hâkimdeki değişiklikler sürecin uzamasına yol açabileceği gibi mağdurun süreçten beklentisini de olumsuz etkilemektedir.

O kısım çok zor geçti [sinirli gülüş] ilk söyleyeceğim şey ve çok da uzun sürdü. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

iki sene sonra ilk defa duruşmaya gittim [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Sonra her duruşmada farklı bir hâkim önüme geldi. Maşallah 2-2,5 yıl sürdü duruşma ve şeyler. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Faile karşılaşmak travma tetikleyici ve katılımcıların günlük hayatlarına etki eden bir durum olarak ortaya konmalıdır.

İlk duruşma gerçekleştiği zaman, karşı taraf geldi ama o gelene kadar onlarla karşılaşınca kadar o kadar kötü hissettim ki o kadar kötü oldum ki çünkü karşı taraf yanında birkaç arkadaşıyla gelmişti. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

İşte Adli tıbbı, mahkemesi hep aynı şeyler gibi geliyor yani mahkemede zaten bir kere hani hem sanığı görmek yani çünkü ilk başta şey olmuşum. Adamın tipine benzer birini bile sokakta gördüğünde irkiliyordum. [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Ayrıca savunma kapsamında olayın reddedilmesi, mağdurun beyanlarının doğru olmadığına söylenmesi katılımcılara kendi yaşadıklarının “inkâr edildiği” hissini yaşatmış ve ruhsal olarak zorlanmalarına neden olmuştur.

Yani ee ben orada avukat olarak duramıyorum. Müşteki konumunda olmak çok farklı bir şeymiş. Kendi müvekkillerimi daha iyi anladım ama ortada bir cinsel saldırı da varken o sinir harbi ve inanın gerçekten nasıl biliyor musunuz? Bütün celse boyunca erkek arkadaşımın bacağını sıktım yani stresinden tamamen yani duramıyorsunuz yani karşınızda adam size sürekli bakıyor... ve sürekli aksini iddia ediyorlar. Bir şey olmamış gibi yapıyorlar hayatlarına devam ediyorlar. Yani bu insanı psikolojik olarak çok yıpratana bir şey. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Katılımcılar tarafından adalet beklentilerini ve meramlarını anlatma konusundaki isteklerini sarsan bir diğer sorun ise yargılamanın ilerleyişinin onlara kendi seslerini yeterince duyuramadıklarını ve yeterince temsil edilemediklerini hissettirmesidir.

İl hâkim çok kötü davrandı, karşı tarafın avukatı yine çok çirkin davrandı yani ı öncelikle hâkim şöyle diyebilirim. Sanığı sadece 5 dk sorguladı hiçbir şey doğru düzgün fazla bir şey sormadı ve avukatlarım tam biz sanığa soru yöneltmek istiyoruz dedikler-kurul halinde oldukları için kalabalık gelmişlerdi. İl onlar bunu talep ettiklerinde susturdu avukatları ve sordu sordurmadı. Ve sonra beni yarım saat boyunca sorguladı beni hâkim ve karşı tarafın avukatı. İstedikleri her şeyi sorabildiler ve baya uzun bir süre sorguladılar ve benim ifadem baya bir uzun geçti. Ve en azından sanığın dışarı çıkarılması talebini kabul ettiler daha rahat ifade verebilmem için.[K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Yine avukatlarım tanıklara soru sormak istediğinde bütün soruları reddetti. Konuyla ilgisi yok dedi reddetti, konuyla ilgiyi reddetti. Hatta bir iki sefer mesela detaylı açıklama yapmaya çalıştığında avukatlarımdan birisi hâkim “burası mahalle kahvesi değil oturun yerinize” diye bağırdı. Ondan sonra annem kürsüye çıktığında annem tabii olaydan sonraki halimi anlatmak için tanıklık yapacaktı, eve geldiğimdeki durumumu. Anneme o da kaygılı tabii kötü bir ruh hali ile çıktı kürsüye “sen niye sallanıp duruyorsun yoksa alkol mü alıyorsun” diyerek azarladı hâkim. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Katılımcıların yakınları için zorlayıcı olan süreçte tanık olarak yargılamaya katılan yakınların da travmaya karşı duyarsız bir tavırla yanıtlandığı görülmektedir. Bir diğer katılımcı ise aynı olayda mağdur olan arkadaşı ile kendisinin farklı özenle dinlendiğini belirtmekte ve bu ayrımcılığın adli personelin tutumuna nasıl yansıdığını şöyle özetlemektedir:

yani ben avukatım diye özellikle diye.bangır bangır
bağırmasam baro dahil olmasa barodan avukatlar gelmeseydi orada beni bu kadar iyi
dinleyecek miydi bilmiyorum çünkü son celsede bende böyle bir soru işareti oluştu
yani ben niye böyle bir savunma yapmak zorunda kalayım ki, yani sıradan vatandaşı
düşünelim ... zar zor getirdiğimiz Ee şikayetçiler var zar zor getirdiğimiz
müştekiler var utanıp sıkılan yani hiç... onları nasıl dinliyorsunuz muameleniz
nasıl? Bana çok kibar olmanızın sebebi bu mu? Yani arkadaşşıma farklısınız bana
farklısınız. Benim beyanlarım zapta tam geçti arkadaşşımların eksik geçti **[K11, HUKUK, 25, LİSANS]**

Sanığın aslında “iyi bir insan” ve “iyi bir aile babası” olduğuna dair yapılan savunmalar katılımcının tetiklenmesine neden olmuş ve kendi deyimiyle fevri tepki vermiştir. Bunun üzerine ise olayla doğrudan ilgili olmayan bu beyanlara müdahale edilmezken kendisinin salondan çıkarılacağı yönünde ihtar edilmesi haksızlığa uğradığını hissettirmiştir.

Hatta hiç unutmuyorum, iyi bir aile babası falan demişti ben de kalkıp yerimden şey dedim niye aynı evde mi yaşıyorsun nerden biliyorsun iyi aile babası olduğunu, yani dışarıdan bir insanın babalığının iyi olup olmadığını anlayamaz kimse. ...Bunlar tamamen şeydir çocukluğunu yaşayamamış bir vatandaşdır falan gibi konuşmaya başladı. Sonra işte bu adamın çocukluğuna inelim falan dedi çocukluğ u çok zor şartlarda geçti işte, tek başına okumak zorunda kaldı gibi şeyler söyledi. Sinirlendiğim [zaman] benim fevri hareketlerim vardır ve yerimden fırladım. Yani sandalye falan fırlatarak şey dedim, o zaman benim de çocukluğuma inelim. O adamın benim elinden aldığı çocukluğa inelim dedim, o kadar konuştu. Hâkim onları değil beni susturdu. Sonuçta burada onun çocukluğundan bana ne? Ben onu dinlemek zorunda değilim. ... Bir avukatın özellikle inmesi çok saçma. Hukuki olarak savunmasını yapıyorsa yapsın bu hukukun dışında resmen ...hâkim yoksa bir daha izinsiz konuşursan seni dışarı atarım dedi **[K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]**

Tecavüz mitleri ile bağlantılı olarak mağdurun aktif bir şekilde fiile direndiğini kanıtlaması beklenmiştir. Buna yönelik sorular ise mağduru suçlanmış hissettirmektedir.

... hep aynıydı zaten, hep hakimlerin soruları bana yönelikti. Bağırдың mı, bağırдың mı bağırдың mı yani sussam ne bağırısam ne sanki o an bir şey oldu ve ben şoka girdim konuşamadım, bağıramadım ama bağıramayan bir insan sizin karşınıza geldi. O zaman o mu suçlu oluyor? ... Üç defa üstüne bastıra bastıra sordu bunu bağırдың mı diye ama ben bağırardım da, zaten bağırmasam da bu benim suçum olamaz yani.**[K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]**

Katılımcının cinsel ve özel hayatıyla ilgili bilgilerin onun “kabul edilebilir bir mağdur” olmasını etkilemesi için olayla doğrudan ilgisi olmayan beyanlarda bulunmasına yargılama sürecinde izin verilmiş ve mağdurun yaşadığı süreç daha da zorlaştırılmıştır.

Ya mesela duruşmada alkoliktir, lezbiyendir... hani normalde doğru olan şeyleri bile mahkemede bu kelimelerle söylememesi gerekiyordu [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Karşı taraf bana önce avukatı aracılığıyla soru sormaya başladı. Ben anlatırken olayı. Şey dedi, daha önce geçmişinde yaşanmış bir istismar var mı? Ne boyutta? Bununla ilgili başka sorular da sordular, bundan dolayı psikolojin etkilenmiş olabilir mi, karşı tarafa bunu söylüyor olabilir misin gibi? Sonuçta sen çocukken tecavüze uğramışsın dedi avukat. Başka şeyler de söylemeye başladı. Mahkeme başkanı durdurdu. Zaten tek hakimdi. Asliye cezada görülüyordu. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Ya kardeşim depresyondaydımsa da ne alakası var? Bununla alakası var mı? Ve bu kaç duruşma böyle gitti. Sadece aynı şeyler. Benim bütün sağlık bütün ama şu ana kadarki yani şey dosyası...bütün sağlık her şeyim raporlarım o gittiğim doktorlar, bilmem neler falan. [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Hâkim tarafından sanık müdafinin soruları durdurulmuştur. Ancak mevcut yargılamada katılımcının bu duruma dair algısı “çünkü dakika geçiyor, hâkim benim iyiliğimi düşünmüyor, eve gidecekler son duruşma artık bitecek kurtulacaklar bizden onu düşünüyor” şeklindedir. Diğer yandan sanığın yakınları ve müdafisi tarafından iletişime geçilen mağdurlara süreci takip etmemeleri için para teklifi yapılması ise katılımcılardan biri tarafından şöyle özetlenmiştir:

... karşı taraf bize eskortmuşuz gibi kişi başı elli biner liradan para teklif etti. Biz tabii şok geçirdik yani. Neyim ben? popomu elleyeceksin, ben de üstüne para alıp dosyayı mı kapatacağım. Yani böyle bir şey. Mümkün olabilir mi? [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Neden verdiği ifadeyi değiştirdiği üzerine sorular sorulan katılımcı durumu açıklamasına rağmen hâkimin suçlayıcı tavrından kaçamamıştır.

Diyorum ki işte öğretmenlerle o aynı okuldaydı ona söylerler, sorarlar o da tekrar benim peşime düşer diye korktum. Daha çok küçüktüm yani her şey değil ya bunları geçtim. En ufak bir tıkrıtı bile beni o kadar korkutuyordu ki o yaşımda söyledim bunları, işte bu şey olamaz hani. [Hâkim bana] bu bir sebep olamaz demişti bana. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Ayrıca fiziksel bulgu bulunmayan durumlarda katılımcı ne yaparsan yapsın mahkemeyi inandıramayacağı kanaatine varmıştır. Bir diğer deyişle süreçten artık sonuç alabileceğine dair umudunu yitirmiştir.

... beni kurtaracak tek şey beden muayenesiydi, bir tek ona inanıyorlar yani ben önlerine delil de götürsem ses kaydı da götürsem fotoğraf da götürsem hiçbirine inanmayacaklar hepsine bir şey bulurlar [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Mağdura hukuki süreçte destek olması için atanan vekille yaşanan genel sorun celseler öncesinde mağdurla iletişime geçilmemesi, etkin bir hukuki yönlendirme yapılmaması ve vekillerin işlemleri özenli şekilde takip etmemesi olarak belirtilmiştir.

İlgili aşamalarda vekilin eşlik ettiği işlemlerde yaşanan benzer olumsuz yanıtlara o bölümde yer verilecektir.

Avukat istediğimi belirttim sonrasında bana avukat atandı ama avukatı ilk gün görüyorum. Yani duruşmadaki ilk gün görüyorsun yani CMK avukatını. Daha öncesinde görüşme imkânın yok. Ne konuşacaksın yani sen o avukatla ve o ne biliyor olacak senin dosyanla ilgili, hiçbir şey... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Barodan bir tane avukat görevlendirdiler ama onunla hiç görüşmedim. Mahkeme salonunun önündeydik, geldi. Ben sen temsil edeceğim dedi, durdu. O kadar. [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Bana barodan bir avukat atadılar avukat beni bir ortaya götürdü dedi ki sen burada 500 tane ifade vermişsin ama ben yine de soracağım dedi çünkü sormam gerekiyor dedi kuzenin senin içine girdi mi diye sordu. Sessizlik. Ben girmek sözcüğünün kullanmıyorum diye kadın uzun uzun anlatım anlatmaya çalıştım sonra da netice olarak o kısmı hatırlamıyorum dedim [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Cinsel istismar fiili ile ilgili devam eden yargılama sırasında kendisi ruhsal olarak kaldıramayacağı için tanık beyanlarının kendisine okunmamasını talep etmesine rağmen okunan katılımcı duruşma salonunda ağlamaya başlamış, kendisinin anlaşılmadığını taleplerinin dikkate alınmadığını belirtmiştir.

...mahkemede benim o ilk başta polis istasyonunda verdiğim ifadeyi ve kardeşimin verdiği ifadeyi bana detaylı bir şekilde okumaları gerekiyormuş. Bu da çok saçmaydı. Ben orada başta dedim ki bana okunsun istemiyorum. Ne yazdığını gerçekten hatırlıyorum. Şu şu şu doğru, bu bu böyle, ben bunu böyle anladım. Okumayın, okumaya devam ettiler. Okumayın dedim, okumaya devam ettiler. Ağladım, ara bile vermediler. Hâkim zaten çok böyle soğuk şey bir kadındı. Ee sen şu an nerede olduğunun farkında mısın? Güya orda kendi otoritesini şey yapmaya çalışıyor. Beni orda ergenlik çağında asi bir şey gibi bellemiş. Yani sonuç olarak [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Şüpheli ve suçlayıcı yanıtlar duruşma evresinde farklı süjeler tarafından yansıtılabilmektedir. Kendisini hukuki olarak desteklemesi için görevlendirilen avukattan benzer bir tepki alan katılımcı durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Avukat bana şüpheyle ve korkunç bir gözle bakıyordu. Hani sanki ben suçluymuşum benim sıkıntılarım varmış gibi bakıyordu. O kadar net hissettim ki yani sinirim bozulmuştu. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Bu aşamada değinilecek son husus ise çalışmamız örnekleminde hiçbir katılımcının AGO'da beyan vermediği, duruşma aşamasına geçilen süreçlerde tamamının mahkeme salonunda yargılamaya katıldığıdır.

Savcılık aşamasında katılımcıların defalarca beyanlarının alınması, bir katılımcının beş defa beden muayenesine gönderilmesi ve bunlara ek olarak genel yanıt süresinin çok geç olması ortaya konması gereken bulgulardır.

Bana yaklaşık üç dört ay sonra kâğıt geliyor ya da çocuk izlem merkezinden çağırdıklarını söylüyor, hatta belki daha fazl adır bu durum ÇİM'e gittim yeniden merkezine gittim, merkezde ifade verdim ondan sonra savcılıktan çağırdılar ... ki defa orada ifade verdim. Sonra ÇİM'e bi daha çağırdılar. Tekrar çağırdılar orada yine ifade verdim. Savcılık yine iki defa çağırdı orada tekrar ifade verdim. Hep bir ifade verdim ama. Hiçbir şey olmuyordu, sadece ben ifade veriyordum. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Aynı katılımcı sürekli olarak savcılığa çağırılması ve beyanlarının doğru olup olmadığı yönünde soruların yöneltildiği tavır nedeniyle savcıdan korktuğunu belirtmiştir.

Adamın bana söylediği şey gerçekten senin içine soktu mu? Bu yani savcı söylüyor bunu bana hiçbir şey diyemedim Adamın yanında adam bana üç defa aynı şeyi tekrarladı ben de evet diye bağırdım ama sonra beni korkutuyordu...Biliyor musunuz? Sürekli beni yanına çağırıyordu baskı uyguluyordu bana. Bunları gerçekten yaptı mı diye beni o kadar korkmuştu ki ... [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Olay sonrası yaşadığı travmaya bağlı sorunlar yaşayan ve saldırının romantik partnerden gelmesi nedeniyle olayı isimlendirmekte ve buna bağlı olarak resmi bildirim kararında zorlanan katılımcı ise C. Savcısı tarafından bu durum nedeniyle suçlanmıştır. Ayrıca yine diğer resmi destek mekanizmalarında görülen mağdur beyanlarının aynen geçirilmemesi sorunu bu aşamada da raporlanmalıdır.

Çağlayana gidip savcıyla görüştüğümde ilk dilekçemi verdiğimde savcı şey dedi sen hukuk öğrencisisin ve nasıl böyle bir olayı bu kadar uzun zaman geçtikten sonra bildiriyorsun? ...böyle hukuk öğrencisi mi olur diye beni azarlardı. Sen nasıl avukatlık hâkimlik savcılık yapacaksın dedi. Ben de bir şey diyemedim. İşte sonra ifademi aldı değiştirdi anlayamadım ilk başta. Ben bir şeyler söylüyorum kendi dilinde yazıyor ama ne yazıyor. Kurduğum cümleyi birebir yazmıyor kendi içinden seçiyor onu yazıyor falan böyle bir şok oldum. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Mahkeme sürecinde kendisindeki travmaya bağlı psikopatolojileri ve aldığı tedaviyi belgelemek için gittiği psikolog kendisine anlayışsız bir tavır gösteren katılımcı, destek göremeden ayrılmak zorunda kalmıştır.

... psikolog da u bana tepki gösterdi. Direkt ilk gittiğim olduğu için, öncelikle şikayetçi olduğum için bana "neyi amaçladığım, ne elde etmeye çalıştığım" şeklinde çıkıştı. Böyle bir tavırla karşılaştım ve bana herhangi bir tedavi olduğuma ilişkin bir yazı

vermeyeceğini söyledi. Sadece mahkeme isterse bir şey yazabileceğini söyledi [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Aynı katılımcı, olayın yaşandığı dönemde öğrenci olduğu ve ekonomik durumu kötü olduğu için terapiye erişimde güçlük yaşadığını belirtmiştir. Sonrasında bir kadın derneği üzerinden ücretsiz terapi desteğine ulaşabilmiştir.

İlk başta sadece psikiyatriste gidiyordum, ilaca başlamıştım olaydan birkaç ay sonra. Birkaç defa da psikoloğa gitmişim ama öğrenci olduğum için o dönemde mali olarak yetişemiyordum. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Cinsel istismar sonrasında koruma altına alındığı dönemde yaşadığı uyku problemi ve kâbuslar nedeniyle psikiyatri servisine götürülen katılımcı aldığı duyarsız yanıtı şu şekilde tarif etmiştir:

Yüzüme bile bakmazdı kadın. Nefret ediyorum böyle insanlardan zaten yüzüme bakmadan beni dinlemeden bana ilaç yazıp yolluyordu. Hani neden uyumuyorsun? Seni uyutmayan şey ne rüya mı görüyorsun kâbus mu görüyorsun niye sürekli ayaktasın diye soru sormuyordu bir sürü ilaç yazıp beni yolladı zaten her ay böyle gidiyordum, hiç dinlemedi. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Terapisti tarafından anlaşılmadığını düşünen katılımcı sonrasında başka bir ruh sağlığı profesyonelinden destek almaya başlamıştır.

... Eski terapistim bana sürekli şunu söylüyordu sen arzularını gizliyorsun, sen arzularını saklıyorsun. O yüzden sevgiline karşı çok yoğun bir cinsel arzu hissedemiyorsun diyordu. Ben halbuki taciz mağduruyum yani korkmamdan daha normal ne olabilir yani. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Cinsel şiddet özelindeki kurumlardan ÇİM'e yönlendirilen katılımcı, beyan verirken zorlandığı bir esnada kendisi ile görüşen sosyal çalışmacıdan duyarsız yanıtlar almıştır.

Mesela ben benim anlatmak istemediğim şeyi Hadi ama Çabuk bitmesini istiyosan devam etmen gerekiyor gibi şeyler söylüyordu. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Aynı katılımcı daha önce yönlendirildiği kurumda hem sosyal çalışmacı hem mağdur vekillerinden destekleyici tavır görmesine rağmen son başvurusunda personelin farklı olması nedeniyle aradığı desteği bulamamıştır.

Sonra kadın bana dedi ki sen geç şu odada bekle sonra kadın hiç yanıma gelmedi. O avukat da yanıma gelmedi avukatım erkekti iğrenç biriydi ... güven vermedi ama diğer Ee kuzende [diğer ceza yargılamasında] gelen o beni kurumda ziyarete bile gelmişti. Gittiğim zaman ikinci haftasında geldi ziyaretime benim bir de öylesine yani hiç bu meselelerle ilgili sorular sormadı yerin nasıl rahat mısın falan oturdu.

Bahçede gezdik biraz. Bu adam da sadece geldi bana ve belge imzalattırdı o kadar. İfadeyi falan imzalattırdı. Sonra gitti. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

...götürdüler orada ben kamerayla ifade verecekmişim orada kameraya anlatacakmışım ve benden tek cümlelik bir ifade istediler kuzenim bana açık açık ne yaptıysa söyleyeceksin şunu şunu şunu yaptı Şurama burama dokundu vesaire diye bir ifade tek cümle bir şey söylememi istediler Orada mesela şey olmuştu hangi sözcüğü kullanacağım bilememiştim çünkü o videoyu hâkim izleyecek... oturdum yarım saat ifade veremedim çünkü kameraya bir şeyler demem gerekiyordu ben o şeyleri kameraya söyleyemiyorum [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Kollukta yaşanan problem ÇİM’de de görülmüştür. Mağdurun kendisinin anlamayacağı ifadelerle tutanağa geçirilen beyanları aynı zamanda süreç üzerindeki denetimini de olumsuz etkilemektedir.

Sonra yine 1 paragraflı vesaire ifade yazmışlar bu arada nereye gitsem böyle ifadeyi yazıp önüme veriyorlardı Ben onun altına imza atıyordum ama oraya ezanlardan hiçbirine hiç söylemişim ben fiili livata oldu falan yazıyor ama ben ne olduğunu bilmiyorum.[K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

3.3.2.2. Sosyal Destek Mekanizmaları

Ailenin verdiği olumsuz tepkilerde en sık görülen bulgu inanmama ve failin aile içinden olduğu olaylarda faille olan ilişkisini kesmemedir. Bir diğer olumsuz yanıt ise aile üyelerinden birinin yargılamaya tanık olarak katılması gerektiğinde “buna bizi bulaştırma” şeklindeki tavidir.

Zaten karşı tarafın haber olması, tanıkların haberinin olması sürecinde baya sıkıntı yaşadım. Kuzenimle büyük tartışmalar yaşadım. İı o açıdan çok ve hani sadece kuzenim değil teyzemler de ıı bana karşı cephe almaları gibi durumlar yaşadım çünkü kuzenimin mahkemede ifade vermesi isteniyordu . İı veya en azından olayları pek de olduğu gibi anlatmak istemiyordu, yardımcı olmak istemiyordu kısacası [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

öğrenip telefonumu benden almıştı telefonum falan da yanımda yoktu yani karakola gittiğimde, Ondan sonra abim telefonumu getirmiş, polislere vermişti polis bana verdi telefonu sonra abim aradı ...Ondan sonra sen ne yaptığını, sanıyorsun işte kuzenin sana Nasıl böyle şeyler yapar... falan diye bağırmaya başladı, iftira atma sen onu seviyorsun diye ona iftira atıyorsun o sana Evet dememiş diye sen ona iftira atıyorsun. ...bana her şeyi anlattı, demişti ... Sen gitmeden önce baban seni bana emanet etti. Ben ne diyeceğim? Seni baban öldürür gibi senin falan gibi şeyler söyledi ben de telefonu suratına kapattım. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Ailenin yaşadığı sosyal çevre ve kültürel kodlar mağdura verilen olumsuz yanıtı etkiliyor görülmektedir. Katılımcı failin de yaşadığı aile apartmanına dönmesi, korumaya alındığı yurttan ayrılması için ailesi tarafından baskı görmektedir.

Ben yurtttayken ondan sonra benim ailem sürekli geliyordu sürekli psikolojik baskı uygulayıp duruyorlardı ve eve dön diye. Çünkü rezil olmuşlar çevrelerine. Herkesten kız evden kaçtı kocaya kaçtı diye bir şeyler söylemiş o yaşında kocaya kaçmışım öyle şeyler söylenmiş işte o yüzden her hafta gelirlerdi böyle baskı uygularlardı. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Katılımcı yurttan maruz kaldığı akran zorbalığı ve şiddetinden sonra ailesi ile görüşüp taşınma şartı ile eve dönmüştür. Ancak sonrasında kendisine inanılmadığını öğrenmiş ve failiyle aynı ortamda yaşamak zorunda kalmıştır. Bu esnada ailenin erkek üyeleri tarafından kendisine uygulanan psikolojik ve fiziksel şiddet ise devam etmiştir.

Hadi artık taşınalım buradan onun da bana söylediği. Tek şey şu olmuştu işte. Ben senin için, senin yaptığın sapan iftiralar yüzünden ailemi, kardeşlerimi , kardeşimin oğlunu bırakıp hiçbir yere gitmem demişti. Sen de burada yaşayacaksın dedi. Tokat gibi çarptı her şey suratıma dövseydi daha iyiydi cidden. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Kültürel kodlarla ilgili olarak olayın gerçekliği tartışmaya açılmadan aynı katılımcının annesi “*Seni bu yaşından sonra kim isteyecek?*” bu yüzden “*gözüme uyku girmiyor*” demiştir. Mağduriyetin ve üzerinde bıraktığı etkilerin umursanmaması katılımcı için yaralayıcı olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde aynı apartmanda yaşayan bir aile içinde gerçekleşen cinsel istismar olayında “hiçbir şey olmamış gibi davranılması” katılımcının devamlı olarak “kötü hissetmesine” neden olmuştur.

Hiçbir şekilde ne taşınma oldu ne bir şey , annem istemedi taşınmayı falan annem hala kuzenime selam veriyordu, günlük hayatımız devam ediyordu. Hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu, herkes öyle davranıyordu. Ben kendimi sadece kötü hissediyordum. O bana baktığı zaman merhaba dediği zaman bile kötü hissediyordum [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Aynı katılımcı yetişkinlik döneminde yaşadığı cinsel saldırı ile ilgili ailesi ile paylaşımda bulunup bulunmadığı sorulduğunda ise ilk olaya dair aldığı yanıt nedeniyle bir daha destek istemediğini belirtmiştir.

... Annem bu arada o ilk olaydan sonra, ben 18-19 yaşlarımda o olaydan dolayı şikayetçi olmak istiyorum dediğimde olayı tekrar açtığımda yıllar sonra. Annem bana dedi ki o benim yeğenim, ve sen onun üzerine böyle bir iftira atamazsın deyip bana bir tokat yaptırmıştı. O yüzden o olay direkt öyle kapanmıştı. Bir daha annemden bu konuyla ilgili destek istemedim zaten . [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Çok küçük yaşta uğradığı istismar fiillerini o anki bakımvereni babaannesi ile paylaşan katılımcı babasına anlatmaması konusunda tembihlenmiş ve fiillerin sona erdirilmesi yönünde hiçbir girişim olmamıştır.

Babaannem bunun üzerine hiçbir şey yapmadı. Yıllar sonra öğrendim ki şeyi düşünüyormuş zaten. E bu lise çağıma denk geliyor zaten benim, kuyruk salladığımı düşünüyormuş. Ee o yüzden de bir şey yapmamış tabii haliyle. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Aile yaşanan yüzleşmelerden sonra ilişkilerin kısa süreli veya kalıcı olarak zarar görmesi yaygın olarak görülmektedir.

Anlattıktan sonra sürekli kavga etmeye başladık. Annem beni bunu unutmam için psikoloğa yollamak istedi. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Katılımcı ailesinin kendisine inanmadığını ve onlardan destek alamayacağını fark ettikten sonra diğer destek mekanizmalarına başvurmaya ve olayı “kontROLSÜZ” şekilde anlatmaya başlamıştır. İnternette yaptığı paylaşımlardan birinde ise paylaşımda bulunduğu kişi tarafından uzun bir süre taciz edilmiştir.

Sonra bir noktada annemin bana inanmadığını öğrendim ve ailemdeki kimsenin bana inanmadığını öğrendim.... Ablam da benzer şekilde “anne babası boşanan çocuklar bazen böyle tecavüz hikayeleri uydurmuş” demiş...Ondan sonra biraz kurum kurum gezdim gibi oldu. ... Bence sadece zaman geçti., yani.... Bir şey oldu ve annem ikna oldu gibi bir şey yaşamadık. ...annem teyzemle çok yakındı.ve en başta istediği şey bu olaylar kapansın ve biz herzamanki gibi bir aile olmaya devam edelim oldu. Bence bunun olmayacağını gördükten sonra inanmaya başladı yani asla kapatmadım çünkü [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Ailenin ilk tepkisi inanmamak olmuş ancak sonrasında bu ret katılımcının ısrarı ve süreci devam ettirme kararlılığı sonucunda anne ile iletişimin yeniden ve daha öncesinde olduğundan daha sağlıklı kurulması ile sonuçlanmıştır. Yukarıda alıntılanan olaydan daha önce yaşanmış bir sarkıntılık fiili nedeniyle polise başvuran aynı katılımcı ise annesi ve yanındaki arkadaşı tarafından cezalandırılacağı tehditleri ile karşılaşmıştır. Bu sırada kolluğun kendisini bu durumdan korumaması ise katılımcının işaret ettiği bir diğer sorundur.

.... Çünkü annem oraya senin bacaklarını kırarım diye bağıra bağıra girdi ve arkadaşı da ... benim kızım olsaydın seni öldürürdüm falan diyordu. Niye çünkü biri beni taciz etti..... Burada bir koruma işlevleri olmalıydı bence bu duygusal bir şiddet olsa bile [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Arkadaş çevresinden alınan olumsuz yanıtlar genel olarak indirgeyici olayı normalleştiren, suçlayıcı, inanmayan, başvuru konusunda cesaret kırıcı nitelikte ortaya çıkmıştır. Yurdun bulunduğu bölgede kız öğrencilerin devamlı cinsel suçlara maruz kaldığı ve şahit olduğu bir olayda arkadaşları tarafından katılımcıya sakın olması ve yapacak bir şey olmadığının söylenmesi sonrasında katılımcı önce eğitim hayatına ara

vermiş sonrasında ise başka bir üniversiteye geçerek eski arkadaş çevresi ile iletişimi kesmiştir.

Sonra içeriye girdim ağladım o gece baya, sonra arkadaşlarım da üzülme burası da böyle yapacak bir şey yok, sen böyle bir yerden gelmedin o yüzden bu kadar kaygılanman normal, hani diyerek teselli ettiler. [K6, HUKUK 22, LİSE]

Bu duruma karşı birlikte tepki verilmesi gerektiğini düşünen katılımcı kendini korumak için kendi davranışlarını düzenlemesi gerektiği yönündeki mağdur suçlayıcı yanıtları yıkım olarak nitelendirmiştir.

Ben aslında arkadaşlarımın bu tepkiyi vermesini beklemedim çünkü bir hepimiz bir şekilde karşı gelmeliydik hani çünkü böyle olaylar yaşanıyordu. ...kızım keşke dışarıda beklemeseydin sen de içeride konuşsan olmuyor muydu diyen birkaç tane arkadaşım vardı. Yine suçu bana yıkılmıştı mesela. Çok... yıkımdı benim için [K6, HUKUK 22, LİSE]

Romantik partneri tarafından cinsel saldırıya uğrayan katılımcı, ortak arkadaş çevreleri ile olayı paylaşması sonrasında kendisine inanılmadığını ve sorunun kendisinde görüldüğünü şu şekilde anlatmıştır:

Onların hepsi inanmadı hiç kimse inanmadı çünkü onların gözünde öyle bir insan. Zordu. Çok kültürlü çok böyle perfect harika bir adamla birlikteyim ve ben sıkıntılıyım hani. Böyle bir şey mümkün değil, böyle bir şey gerçekleşmemiştir yapmaz o. Benim bir sorunum vardır. Hiç kimse inanmadı. ... [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Bir diğer katılımcı yaşadığı olayı işvereni ile paylaştığında olayın yaşandığı yerin alkollü bir mekân olması nedeniyle suçlayıcı bir tutumla karşılaşmıştır.

O günlerde bunu patronuma anlatmıştım ve şey demişti bana senin öyle yerlerde ne işin var Aslında en büyük değişmesi gereken şey bu değişmesi gereken insanlar, caydırıcılığınız koyduğunuz kanunu uygulamanız. Kendisi de böyle mekânlara giden bir insan ilk değişmesi gereken bu mekânlarla değil kişilerle ilgili bu. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Resmi bildirim ve başvuru konusunda demoralize edici olumsuz yanıtlara gelindiğinde ise katılımcılar bu konuda karışık yanıtlar almışlardır. Aşağıda alıntılanan iki katılımcıda da bu olumsuz yanıt azınlıkta olmakta birlikte yine de zorlayıcı ve kırıncı olarak nitelendirilmiş, kendisine inanılmama ihtimalini hatırlatmış ve anlaşılmadığını hissettirmiştir.

Herkes tabi ki şey diyenler oldu ya uğraşma uğraştığınla kalacaksın, hiçbir şey çıkmaz. ... [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

... ee bundan sonra başıma bir şey gelebilecek kadar birilerini ikna edemeyeceğim bir şey bir gibi bir yankısı oldu. Sanki anlaşılmamış hissettim sanırım yani böyle

ciddiyetini anlatamadım mı olayın falan. Kırıldım yani neyine tam kırıldım bilmiyorum ama o an duymayı tercih etmeyeceğim bir şeydi. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Kişinin adli süreci yalnız başına yürütmek zorunda kalması ayrıca travmatize edicidir.

ATK önüne gittiğimde yanımda kimse yoktu. Etrafıma bakıyorum böyle başka mağdurlar da geliyor, 6. İ.D. genel cinsel suçlara bakıyorlar. Bakıyorum böyle etrafıma, kimisinin yanında halası var, kimin anneannesi var, babası var. Baya aşırı kötü hissettim. Bekliyorum orada ama sürekli herkesin yanında birileri var birileri gelip gidiyor ve ben hala bekliyorum. Beni kim götürmüş benim yanımda polisler var. İki tane onlar götürmüşler beni. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Yakın bir arkadaşı tarafından nitelikli cinsel saldırıya uğrayan katılımcı, sonrasındaki romantik partnerinin olayı öğrenmesi üzerine olaya kendisinin neden olduğu ve bunu “hak ettiği” yönündeki tepkisi karşısında kendini suçlamıştır.

Kendimi suçladım yani ben, o kadar kötü biriymişim ... ben aslında bunları atlatmışım sonra birileri sen bunları hak etmişsin dedi. Sen ki beni dünya üzerinde en çok seven insan bunu diyorsan hak etmişimdir. Tabii sonra toksik ilişkimden kendimi sıyrıp sınırlar konusunda bir şeyler okuduktan sonra idrak ettim bunların hiçbirini benim suçum değil. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Ailesinden destek göremeyen, aile tarafından hareket ve dışarıya erişimi kısıtlanan katılımcı araçlar kullanarak yardım aramaya devam etmiştir ancak bu süreçte resmi hatlar ve yöntemler yerine gerçek kişilerle iletişim kurarak onlar aracılığıyla destek mekanizmalarına ulaşmaya çalışmıştır. Bu süreçte olumlu yanıtlar almış olmakla birlikte bazıları kendisini sosyal medya hesapları üzerinden engellemiştir.

Telefonumu falan her şeyimi elimden almışlar ama yine Öyle boş, durmuyorum yani gittim Kendime ikinci el bir telefon aldım. Yaşım tutmuyor diye açık hat aldım. Sosyal medyadan birilerine ulaşmak bana yardım etmeleri için onlara da sürekli anlatıyordum yani günde on kişiye ulaşıyordum en az. Bir gün sonra hepsi beni engelliyordu. Neden olduğunu anlamıyordum. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Bir diğer katılımcı çocuk yaşta başladığı yardım arama sürecinde sosyal destek mekanizmalarındaki eksikliğe dikkat çekmiştir.

Mesela çocuk derneklerinden ya da sosyal hizmet uzmanlarından ya da feminist örgüt ve kişilerden her şeyden önce dayanışma bekliyordum. Ve ben bir insana ulaşıp bunu internetten anlattığım zaman hiç kimse bana şu an nasılsın diye sormadı. Şu an annenle yaşıyorsun ve bu senin için nasıl bir şey diye sormadı... cinsel şiddetten sonra özellikle 18 yaşından küçükseniz aslında dayanışma almanız asla mümkün olmuyor hiçbir yerden. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

3.3.3. Göreceli Yanıtlar

Resmi ve sosyal destek mekanizmalarından alınan bazı yanıtların olumlu veya olumsuz nitelenmesi durumun şartlarına ve mağdurların ön kabullerine göre değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda incelenecek ilk tepkiler benmerkezci olarak isimlendirilen, paylaşımda bulunulan kişinin kendi duygu ve deneyimlerine dair yanıt verdiği tepkilerdir.

3.3.3.1. Benmerkezci Tepkiler

Romantik partneri de çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış katılımcı, kendi mağduriyetini paylaştığında verilen yanıtı güven verici bulmuş ve kendisinin anlaşıldığını hissetmiştir.

İmmh kendisi de çocukken istismara uğramış. Onu anlattı. Ben de kendiminkini anlattım. Böyle karşılıklı olarak biraz yakınlaştık falan böyle duygusal anlamda kendimi çok güvende hissettim. Bu duyguları yaşadığın için sen biliyorsun tabii ne kadar travmatize ettiğini ne kadar rahatsız hissettiğini değil mi dedim. O da evet tabii dedi o anların ne kadar rahatsız edici, kötü, korkunç şeyler olduğunu biliyorum dedi. Bir daha yaşamayacaksın dedi. [K, HUKUK, 24, LİSANS]

Benzer bir karşı anlatı sonrası ise bazı katılımcılar, kendi yaşadıkları şeyin hafife alındığını veya karşı tarafın kendilerini öncelediğini hissederek bu tavrı destekleyici bulmamışlardır.

Mevcut aile dinamikleri içerisinde kendisine verebileceği en yüksek desteği verdiğini düşünerek ailesinin yanıtını olumlu değerlendiren katılımcı, annesini olayı paylaşabileceği bir “suç ortağı” olarak tanımlamıştır.

Kızlar annelerin kaderini yaşar diye. O kendi içinde kendini suçladı çünkü. Yani çocukken ağır bir istismar değil ama o dönem ee bir şekilde tacize uğramış işte kızlar annelerin kaderini yaşar’dan kaderini aktarmışçasına suçlamaya girdi ...Annemin yapacağı çok bir şey yoktu çünkü bizde her zaman güç ve otorite babaydı. Annemi suçlayamam o nedenle yapabileceği kadar yaptı, ...ya bana bir arkadaş oldu, en azından yanımda destek olacak ya da ağlayıp zırlayabileceğim bir suç ortağım vardı, benim için yani her şeyi anlatabileceğim. Benim için daha kolay oldu bir şeyler [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Aynı katılımcı babasının umursamaz ve indirgeyici sayılabilecek tepkisini aile ve kişilik yapısını gözeterek o ebeveyn den alınabilecek yanıt skalasında değerlendirmiştir. Objektif olarak olumsuz addedilebilecek bu yanıt destekleyici olmasa da olumlu algılanmıştır. Öte yandan bu durumda verilebilecek çok duygusal

bir yanıtın kendisini daha güçsüz hissettirebileceğini bu nedenle daha yaralayıcı olabileceğini belirtmiştir.

Meseleleri böyle mesele haline getirmeme tavrı vardı. Tamam, duyguları asla belli etmez hani ağlarken göremezsiniz hani üzülmeye değmez modunda bir adam olduğu için. Eeee o konu orada kapandı bir daha hiç konuşmadık ama şey inanmadığını hiçbir zaman düşünmedim, ama şey hissi veremedi bana seni koruyabilirim hissi veremedi... Gerçekten olduğu babadan çok pişman olduğunun farkındayım. Ee ama işte o gün söylemedi bunu o gün hiçbir şey yokmuş gibi davrandı ama bir yandan da ama şu açıdan iyi, biri bir şey varmış gibi davranınca insanın daha çok ağlayası geliyor. Bir şey yokmuş gibi davranılması bir açıdan tamam okey demek ki o kadar büyütülecek bir şey değil.... Eğer ah vah edilseydi şu an bunları böyle gülerek anlatamazdım... "ah vah başına neler geldi çocuğumuzun" beni daha çok yaralardı... [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Aynı katılımcı öğretmeniyle yaptığı paylaşım sonrasında bildirim yükümüne rağmen bildirimde bulunmamasını istemiş ve kendisi benzer bir mağduriyet yaşamış olan öğretmenle paylaşma devam etmiş, bu iletişimi iyileştirici bulmuştur.

Ee, o zamanlar hocam olan ...o anlattığını biliyor. Ee onun da başından benzer bir olay geçmiş işte ortak yaralar birbirini bulurlar. Yani o açıdan destekleyici olmuştu benim için Ya Ama bunu hiçbir şekilde bildirmedi, bildirmesini de istemedim ... yani empati açısından benim için inanılmaz destekleyici oldu. ... Eğer darlasaydı ben kendimi kapatırdım çünkü o dönem ailemin yani babamın öğrenmesini istemediğim bi dönemdi [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Normalde mağdur suçlayıcı ve tamamen olumsuz olarak nitelendirilebilecek bir yanıt yine destekleyici olmasa da objektif olarak bir başkasından geldiğinde yapacağı yaralayıcı etkiyi yapmamaktadır.

Ee, anlattım olayı ... annem ee şöyle direkt başladı sen de daha bi gündür tanıdığın adamların evine gidiyorsun. ... Yani gerçekten ilk söyleyeceğin şey bu mu? ... bir otorite pekiştirmek için bunu böyle malzeme olarak kullanmak yerine bence gerçekten yani o şey kafasını değiştiremiyorum annemde. Ee ama dediğim gibi, yani aslında benim için endişelendiğini, tekrar böyle bir şey ya şamamamı istemediğini yani öyle öyle düşündüğü için bunları söylediğini düşünüyorum .[K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Bir katılımcı ise bildirimde bulunduktan sonra iletişime geçtiği arkadaşından yalnızca yaptığı davranışı onaylayan bir tepki almasını duyarsız olarak nitelendirmiş ve kendisinden sosyal destek beklediğini ve bu beklentisinin karşılanmadığı için üzerinde olumsuz etki bırakan bir yanıt olduğunu belirtmiştir.

ee biri ceza hukuku çalışıyordu, belki dahasını da yapamazdı bilmiyorum ama aa çok iyi yapmışsın. Böylelerini takip etmemiz lazım ama ben senden bunu beklemiyorum ki. Yani ben se nden alkış beklediğim için bunu yazmadım ki ve ben sen bana destek olasın diye yazdım. [K23, HUKUK, 28, DOKTORA]

3.3.3.2. Yönlendirici Ancak Duygusal Destekten Yoksun Tepkiler

Genelde resmi destek mekanizmalarından alınan bu nitelikteki tepkiler bazı mağdurlar için duyarsız ve anlayışsız olarak nitelendirilebilecekken diğerleri tarafından profesyonel ve olması gereken olarak tanımlanmıştır.

Onlar açıkçası konu çok iğrenç bir konu olduğu için uzak ve soğuk mesafeli davranmaya çalıştılar. Çünkü orada polisin bana bakıp ağlaması da komik olurdu. Veya işte o elini omzuma koyup işte tamam canım geçti falan demesi de komik olurdu, o yüzden çok soğuklardı . Daha mı iyiydi? Yani bilemem. Kişiden kişiye değişir. Mesela bazı insanlar öyle anlarla daha fazla şefkate ihtiyaç duyar. Ben biraz daha mesafede daha da konforlu hissediyorum. Bu yüzden soğuk olmaları benim için sıkıntı değildi [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

3.4. İKİNCİL MAĞDURİYET

İkincil mağduriyet mağdurların yardım arama süreçlerinde yardım mekanizmalarına başvururken elde etmek istedikleri yardıma erişemediklerinde, olumsuz yanıtlarla karşılaştıklarında suç mağduriyetinin yarattığı ruhsal etkilerden bağımsız ikincil olarak ortaya çıkan olumsuz etkilerdir. İkincil mağduriyetin anlaşılması için hem literatürde hem de bulgularımızda kişilerin başvuru motifleri, destekleyici tutum beklentileri ve algıları, bunları etkileyen diğer faktörler analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu tema altında ise mağdurların resmi ve sosyal destek mekanizmalarına yaptıkları bildirim ve paylaşımları takip eden süreçte ruhsal olarak yaşadıkları zorluklar, bunların hayatlarına etkileri kendi ifadeleri ışığında sunulmaya çalışılacaktır.

Öncelikle adli süreci başlatan tüm katılımcılar süreci yorucu, yıpratıcı, kaygı verici ve travmatize edici olarak nitelemektedir. Birçoğu olayın kendisinden daha ağır etkileri olduğundan bahsetmiştir. Süreçte olaya dair beyanların yenilenmesi, faille karşılaşılması, ispat faaliyetinin kendisi, bununla bağlantılı diğer kurumlara başvurular mağdurun iyileşme sürecini kesintiye uğratmakta ve hatta daha kötüye gitmesine neden olmaktadır.

...siz o travmayı her o duruşmaya çıkışınızda tekrar yaşıyorsunuz. Her çıkışınızda inkâr ediliyorsunuz. Yani ve karşınızdaki hâkimin size inanmama ihtimali var. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Yani aşırı derecede travmatize edici bir süreç. Hatta bence mahkeme süreci cinsel saldırının kendisi kadar psikolojik etti yarattı diyebilirim yani o kadar ağır bir hem sisteme karşı güven kaybı hem yargılanma çok çirkin muamelelere maruz kalma şeklinde olabiliyor. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Çünkü gerçekten çok yorulmuştum. Gerçekten çok kötü hissettim bu duruşma olayları, kendi arkadaşlarım, davayı takip etme süreçleri, dilekçeler, beni inanılmaz yordu çok yıprattı, canımı çok yaktı ve beni her zaman şeydeydim hani o olayın tekrar yaşıyorsun ve olayı milyon kez yaşıyorsun ve hani o eski destek bulamamış halini hatırlıyorsun ve o travmaları tekrar tekrar görmek ...hatırlamak insanın çok zoruna gidiyor ve ben artık ondan ayrı bir kişiliktim [K2, HUKUK, 24, LİSE]

... Sürekli zaten aynı şeyi anlatıyorsunuz. Unutmanız gerçekten mümkün olmuyor çok uzun süre... mağdurun hakikaten... iyileşmesi gecikiyor benim psikiyatristim şey demişti ve biz şimdi tamam tedavi bir şey yaptık senle şu anda ... ama sen her mahkemeye gittiğinde tekrarlıyor. Yine aynı şeye dönüyor yani o stres seviyem ...çünkü hatırlıyorum, o adamla yüz yüze geliyorum, tekrar tekrar anlatıyorum bir dünya yalan dinliyorum. Ee şey falan demişti yani. ...Yani senin buraya gelmen şey olmayacak çünkü normalde zaten iyileşeceksin yani bitecek olan ama bir türlü bitmiyor... [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Yani şu ee şu anda da oluyor. Çok büyük yorgunluk hissediyorum. Aşırı yani şu an bunları anlatırken falan bile dönüp düşündüğümde Ee yani bir de insan diyor ki en güzel yıllarımız şu şekilde Ee şey yaparak mücadele etmeye çalışarak geçirdik [K13, DİĞER, 32, LİSANS]

Bir katılımcı yaşadığı stresin günlük işlevselliğini olumsuz etkilemesini şu şekilde ifade etmiştir.

Geçen hafta tamamen travmalarım arttı ve ben iki gün boyunca sadece uyudum. Yani böyle bir kitap okudum ne bir şey yaptım ve ne yazmam dilekçeleri hiçbir şey yapamadım. Yani ağlamaktan içim dışıma çıktı ve hani istemsizce bunu eve de yansıtıyorsunuz. [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

İyileşme için birçok katılımcı adli sürecin bitmesini beklemekte veya iyileşmenin ancak süreç bittikten sonra mümkün olduğunu ifade etmektedir.

... Tekrar bu yargılama bir an önce bitsin de en azından psikolojisini atlatayım hissiyatıyla yaklaşıyorum. Böyle omuzunda deve hendeği gibi duruyor ve bir an önce bitmesini istiyorum ceza alacak ya da almayacak istinafa gideceğim ya da gitmeyeceği ee önemli değil... [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Hani ne zaman bir yerlere bu konu hakkında gitmeye veya bu konuyu bir yere götürmeye bıraktım o zaman kendimi daha iyi hissetmeye başladım [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Bir diğer katılımcı sürecin üzerinde yarattığı etkilere daha fazla maruz kalmamak için yanlış ifade verdiğini söyleyerek süreci sonlandırmayı tercih etmiştir.

Mahkeme iyice uzadı, ben de en sonunda ifademi geri alıyorum, ben yanlış anlamışım aslında öyle bir şey yokmuş, benim psikolojim bozuktuk [dedim]. Sırf hukuksal süreçle uğraşmamak için. Ben aslında olan şeyi yalan söylemiş gibi bir ifade

verdim. Sonra da mahkeme kapandı. ... Yaşadığım hukuksal süreç gerçekten yaşadığım şeyden çok daha kötü geldi, çok daha değersiz hissettirdi. Ne orada kötü bir şey yaşamış çocuğa karşı davranılması gerektiği gibi davranıldı... Ben şu an yirmi dört yaşında böyle bir şey yaşasam, Yine karşımda bu tavrı görürsem yine kendimi çocuk gibi hissederim. Hukuk sistemindeki büyük bir sorun bence [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Katılımcı koruma altına alındığı dönem sona erdiğinde ruhsal olarak iyileşmiş olmasına rağmen kurumdan eve döndüğünde anoreksiya başlangıcı için destek almak zorunda kalmış, “koruma” döneminin travmasını atlatmak için ilaç kullanmaya başlamıştır.

Onların tek işi buydu. ...o iki ay beni sadece daha fazla travmatize etti. Yani hayatımı mahvettiler. ... Ee bu süreçte söz konusu suçlu olan şahıs sokakta rahat rahat geziyor. Ben güya korumaya alınmışım ama hapishanedeyim. Benim bu arada yeme bozukluğum başladı. Ee anoreksiya başlangıcı falan başladı. Otuz, otuz beş kiloya falan inmiştim. Eve geldim, yemek yiyemiyorum. Aklıma sürekli oradaki iğrençlikler geliyor... Sonra onunla ilgili antidepresan ve ee anoreksia için de bir ilaç kullanmaya başladım. [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

İki katılımcının olumsuz yanıt aldıkları kurumlarla ilgili travması günlük hayatlarını etkileyecek ve bu kurumlarda tedirgin hissedecek kadar büyüktür.

Ben o günden sonra sokakta mesela normal dışarı çıksam bile etrafımda bir polis gördüğüm zaman korkarak uzaklaşıyorum. Bir suç işlemişim gibi. Uzaklaşıyorum, kaçıyorum, istemiyorum yani. Karakolun önünden geçmeyi yıllar oldu mesela bir karakol görürsem yolumu değiştiririm. Çünkü polislerden artık çok korkuyorum. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

... aynı adliyede staja başlamıştım ve bir süre için staj bile benim için travmatikti bir süre hakimlerle yaşadıklarımın sonra hakimlerin odasına bile o hakim olmasa bile diğer hakimlerin odasına girme fikri bile beni geriyordu çünkü genel olarak bir antipati oluşmuştu. ... çok fazla u umut ve emek harcadığım bir dönem oldu o yüzden çok büyük bir yıkım yaşadığım bir dönem oldu. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Yargılama sonucunda beraat çıkması üzerine failin verdiği tepki mağdurda ikincil, sonuçtan ayrı bir mağduriyete yol açmıştır.

Kasımda son davaydı ve beraat etti ve çıkarken hani böyle oh der gibi bir hareketi vardı ve bana baka baka yaptı. Ben o gün hiç ağlamadım her davadan sonra o salonda hıçkırığa hıçkırığa ağlayan insandım ben. Bilmiyorum neden ağlamadığımı? Ancak iki hafta sonra ya kafama dank etti, iki hafta sonra ağlayabildim [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Olay sonrasında yurt yönetimi ve kolluktan destek isteyen ancak mağdur suçlayıcılık ve duyarsız yanıtlarla karşılaşan katılımcı, olayın olduğu yerden geçerken hissettiklerini şu şekilde ifade etmiştir.

Yani çok kötü hissettirdi, yani yine yalnızdım yani. Oradan güvendiğim biriyle geçseydim de beni çok yaralardı ama yani yalnız geçmek daha çok yaraladı çünkü hani karşılık alabileceğin kimse yok. Bir de bir defa yemişim o darbeyi, kamera kaydı istemişim yok, hakaret edilmiş, yani birileri üzerinden bana hakaret edilmiş, çözüm alamamışım, hani zaten yol biraz ağlayarak geçti, yol bir 300-400m. Yavaş yavaş yürüdüm ağlayarak. Arasam mı aramasam mı polisi... hani o yol benim için azap gibi geçti çünkü ben ne zaman ne zaman oraya gelsem, yurdun önüne gelsem o arabayı hala zihnimde hayal ediyorum, o adamın yüzünü hala unutamıyorum. [K6, HUKUK 22, LİSE]

Bir diğer katılımcı, süreç bittiğindeki ruhsal durumunu, çaresiz güçsüz ve umutsuz olarak tanımlamıştır. Sonrasında ise etkin bir ruhsal destekle birlikte yaklaşım biçimi değişmiş cesur hissetmeye başlamıştır. Ancak tüm bu ruhsal iyileşmeye rağmen adalete karşı hissettiği güvensizlik devam etmektedir.

Çaresiz, güçsüz, umutsuz. Genel olarak özellikle. Ama tabii sadece bunları da hissettirmede bir yandan da ilk başta en çok hissettiklerim buydu dava bittiğinde. Yine şunları söyleyebilmeye başladım tabii çok uzun bir tedavi ve terapiden sonra u hani ben elimden gelenin en iyisini yaptığım için en azından kendimi biraz daha güçlü hissettim zamanla. En azından cesur hissettim. Bu sürece girmeye cesaret ettiğim için. Onun dışında tabii ki adalete karşı bir güvensizlik hala hissediyorum. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Ağlamaya başladım neden benim yanımda hiç kimse yok diye. Hep yalnız başına bu süreçte mücadele ettim falan diye ağlamaya başladım. Sonrasında şey böyle, sonra aklıma şey geldi mücadele ettim bitti bu süreç hiçbir şey kalmadı bir karar kaldı ve her şeyi yaptım ve tek başıma yaptım başardım yani inanılmaz iyi hissettim bir anda. [K2, HUKUK, 24, LİSE]

İki katılımcı çocukluk döneminde yaşadıkları cinsel istismar sonrasında sosyal destek mekanizmalarından aldıkları farklı olumsuz yanıtlar nedeniyle intihar girişiminde bulunmuştur. İlk katılımcı imam nikâhı ile istismar fiillerinin devam etmesinden kurtulmak için, diğer katılımcı ise kendi mağdur olduğu olayda “kuyruk sallamakla” itham edildiği ve bu haksızlığı daha fazla kaldıramadığı için kendisine zarar vermiştir.

... Beni de içeri koydular, imam nikahı kıyacaklar ... hayır etmiyorum dedim. Ondan sonra hoca dedi ki, bu kız etmiyor. Ben nikahı kıyamam sonra dedim aldı hocayı dışarı çıktı... içeri geldi. ...ben sizi koca yapıyorum falan dedi sonra ben kaçtım oradan çıktım. ... nehrin dibine gittim. Kayalıklara tırmandım kayalıklardan ... nehre attım kendimi. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

... intihara teşebbüs ettim. Onun üzerine babaannemle annem gırtlak gırtlığa geldi. Yani ben zaten o dönem ... [babaannem] kuyruk salladığımı düşündüğü için intihar etmişim. [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

Katılımcıların çoğunluğunun hukuk formasyonlu ve kendini feminist olarak nitelendiren kadınlardan oluşması literatürde yetişkinlerde rastlamadığımız bir

örüntüyü ortaya çıkarmıştır. Cinsel istismar suçunda bildirimde bulunmayan mağdurların zamanla kendilerini suçlamaya başladıkları çünkü failin kendileri bildirimde bulunmadığı için başka çocuklara da zarar veriyor olabileceği düşüncesini taşıdıkları Hunter'ın (2011) çalışmasında ortaya konmuştur. Pişmanlık motifi, katılımcılardan biri tarafından yine başkalarını koruma motifi altında nitelikli cinsel saldırı fiili sonrasındaki döneme dair dile getirilmiştir.

Sonraki kız arkadaşını dayaktan bayıltmış bir insan, bundan şikâyetçi olmadığımı pişmanım. Şu anki aklım olsaydı olay olmuşken gidebilirdim ama diğer kadınlara sistematik şiddet uyguladığı için ... yine yapmaya devam etmesin diye [K8, HUKUK, 25, LİSANS]

ben bugün bu mücadeleyi vermezsem başkasına sebebiyet vermiş olucam başkasının böyle bir şeye uğramasına Böyle bir psikoloji yaşamasına sebebiyet vermiş olucam o yüzden kendi kendime söz verdim uğraşacağım. Sonuna kadar zarar da görecektir olan benim Ee sıkıntıya düşecek olan da benim ama biliyorum ki ben uğraştıkça en azından birisinin bunu yaşamasını önleyeceğim ... [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Bazı durumlarda ise bu örüntü yetişkin kadınlarda biraz farklılaşarak ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, başvuru motiflerinde yoğun şekilde adalet talebi ve başkalarına zarar verilmesinin önlenmesi iç içe geçmiştir. Buna ek olarak başvuruda bulunmayan kadınlar ise bu konuda bir baskı hissetmektedir. Bir diğer katılımcı ise aynı zamanda uygulamacı olduğu için, hem kendisi içsel olarak hem de sosyal çevresinin tutumları sonucu, adli süreçte rasyonel ve sakin davranması gerektiğini hissetmiştir.

Başlatmam noktasında bir baskı olmasına çok değişik bir etki yaratıyor çünkü sanki böyle. Ee kendi hakkını savunmaktan aciz bir görüntüsü yaratma korkusu o kadar feminist işte, kendi şeyinde bile sonuçta başka kadınların da başına böyle şeyler gelebilir. Bu ihtimali nücuunu açık bırakmış oluyoruz insanların ceza almasını sağlayacak süreci, başlatmayarak... Yani ama sonuçta bilmiyorum kendi psikolojime öncelik vermem de anlaşılır bir durum olsa gerek diye düşünüyorum. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Her ne kadar aileniz olayı bilse de arkanızda destek olarak dursa da karşınızdakiler de annebabanız ve hani. Sizin bir meslek yani bu mesleğin içinde biri olarak daha güçlü durmanızı bekliyorlar. Ama bir yandan psikolojiniz buna elvermiyor. Yani mesela cuma günü karar duruşmam var, ben karar duruşmasına gideceğim ama ee o kadar gergin geçecek ki çünkü biliyorum [K11, HUKUK, 25, LİSANS]

Bildirim motiflerinin çoğunun aslında CAS'tan beklentiler olduğunu ilk bölümde belirtmiştik. Buna paralel olarak, herkes için adalet sağlanmalı diye bildirimde bulunan ve süreci takip eden katılımcılarda, bu beklentinin karşılanmaması da ikincil mağduriyeti getiren sebeplerden biridir. Bazı hukukçu katılımcılarda

durumun aynı zamanda kendi mesleklerine-uğraş alanlarına olan güven ve inancın yitirilmesi ve daha geniş olarak sistemin işleyişini bilmeyen kadınların “kim bilir ne yaşadığı”nı düşünmek, empati yapmak, olumsuz etkiyi güçlendirmiştir.

bende böyle derin bir adaletsizlik, güvensizlik, kendinden şüphe etmeye falan yol açıyor ve insanlar çocuk yaşında tecavüze uğruyor ve onların benim kadar bir şey söylemekte yani kendini suçluyor daha fazla. Çünkü böyle bu konuda çevresinden gördüğü, öğrendiği şey benim gibi değil. Dolayısıyla onlardan çok kendisini suçluyor sessiz kalıyor. Daha kötü hissediyor. Hani ben bu kadar kötü hissettiysem yani kim bilir başka durumlarda ne hissediyorlar? Hatta benim şu an hak arayamayışım onlarda daha da daha geriliyor. Yani bunu düşünmek bile çok şey yapıyor. Böyle hani işte o beni çok üzüyor. Zaman zaman düşünüyorum ve bir cevabı olmaması, kimsenin kimseye yardım edemiyor oluşu bu konuda yani [K26, HUKUK, 28, LİSANS]

3.5. ÖNERİLER

Bu temada katılımcılara “ne olsaydı sürece devam ederdiniz?” “ne değişseydi daha iyi bir destek aldığınızı düşünürdünüz?” sorularına verilen cevaplar sistemde iyileştirme önerileri olarak özetlenecektir.

3.5.1. Travma Bilgisi

Bu bağlamda ilk öneri mağdurların yaşadıkları travma konusunda bilgilendirilmiş ve bu konuda duyarlı yanıt verecek adli personel ile karşılaşma isteğidir. Bu konuda bir denetim mekanizmasının olması da katılımcılar tarafından ifade edilen öneridir.

Öncelikle yargıda yer alan en başta hakimlerin nasıl davranması gerektiğini bilmesi eğitim alması ve sadece eğitim alması değil, denetlenmesi ve mağdurlara zarar verici şekilde davrandıklarında bunun bir sonuçla karşılaşmaları en azından mesleki bir soruşturma gibi gerçekten aktif bir soruşturma geçirebilmeleri belki ıı büyük bir değişiklik yarattı. [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Bir diğer katılımcı kendi sürecinde kullanılmayan AGO uygulamasının içeriğini özetleyerek bunu önermektedir.

Hani hakimler falan çocuklar geliyor. Ya mahkeme salonuna psikolog eşliğinde girmeli psikoloğun hazırlayacağı soruları sormalılar. Yani psikologla hâkim beraber iş yürütmeli... hani o şey öncesinde mahkeme öncesinde s oracağı soruları beraber çocuğu üzmeyecek. İşte onu aşağılamayacak ya da ne bileyim. Onda travma yaratmayaca soruları birlikte özenli seçip bu şekilde ilerleyebilmeleri gerekiyor. Yani bu bence olabilir. Yani güzel bir şey bu ben ee ben isterdim bir şey olmasını. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Barodan yönlendirilen avukatların hem bilgisiz olmasından hem de mağdurla nasıl iletişim kuracağını bilmemesinden kaynaklı sorunların giderilmesi için meslek içi eğitim önerilmektedir.

Avukatlarımız lütfen kadına şiddet ve cinsel şiddet konusunda eğitilmiş avukatlar CMK avukatı olarak bu tarz suçlar için görevlendirilmeli. Aynı bir grup olmalı bu suçlar için çünkü çok bilgisizler. Nasıl yaklaşacağını falan bilmiyor. Yani ilk duruşmada karşılaşsaydık keşke öncesinde karşılaşsaydık [K2, HUKUK, 24, LİSE]

“Bana iyi gelmeyecek” denmesine rağmen beyanları ısrarla okunan katılımcı o anki beklentisini şu şekilde ifade etmiştir.

Daha şefkat değil. Beklediğim şey zaten orda o kişinin işi bana şefkat göstermek değil, o kişinin işi orda olayın ne olup ne olmadığını anlamak. Ama işlerinden biri de bence karşıdaki insanın ruh halini anlayıp ona göre davranmak. Yani hukuksal süreç işlerliği nasıl olursa olsun benim o anki psikolojimden daha değerli değil hiçbir şey. ...Bunu sırf süreçte kitapta bu böyle yazıyor diye bunu bana orada yaşatmaması gerekiyordu. Daha anlayışlı davranması gerekiyordu. ... Hakimlerin bence hakimlerin bence çocuk psikolojisi hakkında eğitim alması gerekir [K15, 24, DİĞER, LİSANS]

Resmi mercilerin yanı sıra o yaşta paylaşım yaptığı akranlarından da destek ve olumlu yanıt alamayan katılımcı bu konuda bir farkındalık oluşturulması gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Ben 14 yaşındaydım ... Kimsesi olmayan bir desteği olmayan bir çocuk gidip insanlara tecavüz hikayesi anlattığında insanlar ne yapacaklarını bilemiyorlar. Herhalde birinin böyle bir hikâyeyi anlattığında verecek çok bir tepkileri olduğunu da düşünmüyorum çünkü yüzlerce insana anlattım ve yani herkes ne diyeceğini bilemez haldeydi genel olarak [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

3.5.2. Muhakeme Sürecine İlişkin Öneriler

Yargılama sürecine ilişkin beklenti, makul bir sürede sistemden başvuru sonrası yanıt alınması ve duruşma aşamasında mağdurun meramını anlatmasına müsaade edilmesi, taraflara ispat faaliyeti kapsamında adil davranılmasıdır. Bir diğer öneri ise sürecin mağdurun “ittirmesi ile değil” profesyonel bir şekilde ilerlemesidir.

Yani yine yargılama süreçlerinde soruşturmaların bu şekilde gereksiz uzatılmadan ve en başta zaten her iki tarafa da hakları eşit şekilde verilerek sürdürülürse ... [K3, 28, HUKUK, LİSANS]

Hıhı şöyle sürecin mümkün olduğunca benim az etkinliğimle ilerlemesi. ... neyi kime nereye şikâyet ediyoruz ...nereye gidiyoruz gibi bir şeyleri. Ben kovalamıycam da ben gideceğim durumu söyleyeceğim ve her şey kendiliğinden ilerleyecek. ... Ee, profesyonellik bekliyordum kısaca. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

3.5.3. Süreç Hakkında Anlayabileceği Şekilde Bilgilendirilme

Katılımcıların kaygı seviyelerini arttıran en büyük sorun bir sonraki aşamada ne olacağını bilmemeleri ve bu konuda yönlendirilmemeleridir. Bu bağlamda farklı aşamalara dair bilgilendirme ihtiyacı ile ilgili öneriler katılımcılarca şu şekilde ifade edilmiştir.

Adli tıbbın beden muayenesinin ne olduğunu. Büyüklere değil de küçük çocuklara detaylı şekilde onları korkutmadan incitmeden anlatmaları gerekiyor yani. Zaten ufacık ses tıkırtı bile o çocukları korkuturken beden muayenesi, işte senin üstünü açıp sana bakacaklar demeleri ne kadar büyük bir korku. Bunu bilmiyorlar çünkü. Önce bunu bir bilmeleri gerekiyor, yani daha böyle oyun şeklinde anlatabilirler en küçükler hani bir büyüklerine de hani onları rahatlatacak cümleler kurarak onları inandırarak... Zaten o çocuk o zamandan hiç kimseye güveni kalmıyor ve ufacık bir canım kelimesi bile onu o kadar mutlu edebilir ki. [K12, 18, DİĞER, ORTAOKUL]

Kişiye, olayın öznesi olan kişiye doğru düzgün bilgi verilmediğini düşünüyorum ben. Yani bu süreç şöyle gelişecek şunlar şunlar olacak, psikolojik muayenenin içeriği şudur, fiziksel muayenenin içeriği şudur, bu uzunlukta olacak ondan sonra rapor vermemiz şu kadar sürecek, raporda şu insanlar olacak, şu insanlar değerlendirecek, raporun içeriği şunlar olacak, sana şöyle bir rapor vereceğiz, şunu vermeyeceğiz - çünkü çeşitleri var bu raporların, gibi bir şey yapılmıyor. Gidiyorsun ve başına ne geldiyse çıkıyorsun. Hiçbir fikrin olmuyor orada ne yaşayacağına dair. ... sonra da adli tıp personeline nasıl seçiyorlar bilmiyorum. Personelden kastım, doktorlar çocuk psikiyatristler, psikologlar onlar sanırım atanıyordur... seçilmeleri gerekiyor bence atanmaları değil. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

Bir başka katılımcı sürecin yıpratıcılığı ve olası suçlayıcı yanıtlara karşı uyarılsaydı bu kadar etkilenmeyeceğini belirtmiştir.

... öncesinde MORÇATıda ya da ŞÖNİM gibi kurumlarda “polis size iyi davranmayacak mağdur olduğunuz için” şöyle şöyle sorular sorabilirler diye bilgi vermek gerekiyor, ...En azından o tepkileri bilirler ve hazırlıklı olurlar. Bence çok önemli bir şey. Eğer beni bu konuda uyarmış olsalardı, ben bu kadar sarsılmazdım. Böyle sorulara cevap vermek zorunda değildin, tepki gösterebilirdin burada sana bir şey diyemezlerdi o zaman. Biraz daha dik dursaydın gibi bir sürü şey söylediler ama hani bilmiyordum ki? [K2, HUKUK, 24, LİSE]

Mağduriyetin hemen sonrasında izlenecek yolu özetleyen basit bir yol haritası ve bilgilendirme önerisi için:

Biraz daha hani başıma.bu geldi, ne yapacağım şeklinde kurgulanabilir ve ee her şey in soyutluğu teorikliği işte ne bileyim, cinsel saldırı, cinsel taciz ayrımı işte falan Hani böyle ee çok garip bir ee nasıl desem prospektüs okuyormuş gibi hissetmek hoşuma gitmedi açıkçası. Biraz daha beni yönlendirecek işte. Ne yapılması gerekiyor vesaire ve bu olurken de sanki

bir arkadaşım benimle konuşuyormuşçasına bir yönerge vesaire gibi bunu ekleyebilirdim. [K16, HUKUK, 23, YÜKSEK LİSANS]

Kendi yaşadığı zorluklara çözüm olarak kadın örgütlerinin bünyesinde bir destek ağı kurulması ihtiyacına işaret eden katılımcı, ağı şu şekilde tarif etmektedir:

... Düşündüğüm şey şuydu mesela bir ağ olur, o ağa insanlar başvurur, ağda çalışan birden fazla kişi olur, çalışan birden fazla kişi tek bir kişiyle ilgilenir. Yani psikolog yönlendirmesi yapılır, hukuki yönlendirme yapılır bu yönlendirmeler süreç boyu takip edilir ve diğer yandan da hani o insanlarla görüşür ve karşınızda nasıl olduklarını sorarsınız.... Ailesiyle arasının nasıl olduğunu, anlattığı insanla neler yaşadığını bunun hayatını nasıl değiştirdiğini bununla nasıl başa çıktığını, hani o insanı yalnız bırakmayacak bir yer oluşturmak isterdim. Yani tetiklendiğinde orada bir hat olsaydı ve o hattı arayabilseydi çok büyük bir şey olurdu bence. Tetiklendiğinde arayabileceğin bir telefon olması. [K1, 21, PSİKOLOJİ, LİSE]

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Literatürde işaret edildiği gibi katılımcı grubumuzda da bildirim oldukça düşük kalmıştır (Fisher vd., 2003; Rickert vd., 2005). Bazı katılımcılar yaşadıkları birden fazla mağduriyeti paylaşmış olmalarına rağmen, resmi süreci yalnızca bir veya birkaç tanesi için başlatmışlardır. Burada olaya ilk şahitlik eden veya iradi olarak ilk paylaşılan kişinin etkisi olduğu gibi (Ullman, 2011; Sudderth, 1998), olay sonrası şok (Ahrens vd., 2009; Yuen vd., 2019), mağdurun kendini paylaşma hazır hissetmemesi, korkması, kendini suçlaması (Alaggia ve Wang, 2020; Collin-Vézina vd., 2015; Münzer vd., 2014) veya hazır bir muhatap bulamaması etkili olmuştur. Yine çocukluk dönemine ilişkin olarak, ailenin olayın üzerini örtmeye çalışması veya resmi mercilere başvurmaması (Malloy vd., 2013) çalışmamızda gözlediğimiz bulgulardandır. Bu durum özellikle failin bir aile üyesi, aile dostu veya paylaşımında bulunulan kişinin değer verdiği biri olduğunda yaşandığı görülmüştür (Elliott ve Carnes, 2001; Reitsem ve Grietens, 2016).

Yetişkinlik döneminde başvurudan bir sonuç alınmayacağının düşünülmesi (Fisher vd., 2003; Tjaden ve Thoennes, 2000), sürecin katılımcı için zorlu geçeceğinin bilinmesi (Patterson vd., 2009) bildirim geciktirmiş veya engellemiştir. Benzer şekilde özellikle bir tanıdığın fail olduğu cinsel saldırı olaylarında da bildirim ancak olayın üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra yapılabilmektedir (Ahrens vd., 2010; Carretta vd., 2015). Buna bağlı olarak, delil olmaması ve elde edilemeyecek oluşu, olayı hatırladıkları veya bildirim düşündükleri sonraki dönemlerde de katılımcıları bildirimden alıkoymuştur (Fisher vd., 2003). Bazı yetişkin katılımcılarda cinsel saldırı sonrasında “mağdur” sıfatını reddetme, olayı isimlendirmeyi zorlaştırmış ve bildirim engellemiştir (Bachman, 1998).

Cinsel istismar mağduriyetini tamamen bastırma, uzun seneler hatırlamama, bir tetikleyici etkisiyle yetişkinlik döneminde anlamlandırma literatürle uyumlu şekilde çalışmamızda da gözlemlenmiştir (Alaggia, 2004; Hunter, 2011).

Cinsel istismar olaylarının çoğu ancak yetişkinlik döneminde paylaşılabilmektedir (London vd., 2005). Katılımcılar iradi olmayan belirtiler verene kadar bazı katılımcıların maruz kaldıkları istismar fiilleri fark edilmemiş ve ancak bu belirtilerin anlamlandırılması ile olaylar ortaya çıkmıştır. Çocuğun yaşının gerektirdiği gelişim düzeyine uyumsuz cinsel davranışlar sergilemesi, normalde vermeyeceği tepkiler, alışık olunmayan duygu değişimleri katılımcılarımızın bildirdiği dolaylı bazı belirtilerdir (Alaggia, 2004; Collin-Vézina vd., 2013; Hailes vd., 2019; Hershkowitz vd., 2007; Reitsema ve Grietens, 2016; Schaeffer vd., 2011). Dışsal etkenler olarak katılımcılar dizi, film gibi görsel eserleri, üniversite eğitimi esnasındaki cinsel suç konulu derslerini saymışlardır (benzer yönde bkz. Jensen vd., 2005; Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011). Bu dışsal faktörler bazı katılımcıların olayı hatırlamasına yardımcı olurken bazılarında ise olayın isimlendirilmesine yardım etmiştir.

Cinsellik konusunda ve hukuki meselelerde bilgisizlik ile cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışların (örneğin tecavüz mitleri) benimsenmiş olması kişilerin bildirimini geciktirmiş veya zorlaştırmıştır (Ahrens, 2007; Collin-Vézina vd., 2015; Eroğlu vd., 2017; O’neill, 2018; Schaeffer vd., 2011). Ancak katılımcıların aldıkları eğitimler veya okumaları sonrasında olayı kötü veya suç diye nitelendirebilmiş ve paylaşmaya başlamışlardır. Aynı zamanda olayın oluş şekli ve failin kimliği de olayı isimlendirmede katılımcılara zorluk yaratmıştır (benzer yönde Alaggia ve Wang, 2020; Fisher vd., 2003). Bazı katılımcılar ise literatürle paralel şekilde ancak sosyal destek mekanizmalarından aldıkları dönüşler sayesinde olayı isimlendirebilmişlerdir. Sosyal destek alabilen katılımcılar alınan destekle süreci daha sağlıklı ve daha az olumsuz etki ile yürüttüğünü bildirmiştir. (Ahrens vd., 2009; Alaggia ve Wang, 2020; Fisher vd., 2003; Rickert vd., 2005) İşyerinde ve iş görüşmesinde gerçekleşen olaylarda katılımcılar iş bulamama, mimlenme gibi korkularla paylaşmaktan kaçınmışlardır (benzer bkz. Alaggia ve Wang, 2020, GREVIO, 2018, s.44).

Ailenin muhafazakâr olarak tanımlanması, katılımcının fiile maruz kaldığı sıradaki hayat tarzını veya sadece o sıradaki etkinliğini onaylamıyor olması, katılımcıların aileleri tarafından suçlanma ve kısıtlanma korkusu nedeniyle bildirimden vazgeçiren sebepler olarak ortaya çıkmıştır (Collin-Vézina vd., 2015; Hunter, 2011; Fontes ve Plummer, 2010; Hershkowitz vd., 2007; Schönbucher vd., 2012). Birilerinin başının belaya gireceği, olay çıkacağı endişeleri ise hem yetişkinlik dönemi hem çocukluk dönemi için bildirim zorlaştıran ve engelleyen faktörler olarak

karşımıza çıkmıştır (benzer yönde Arata, 1998; Collin-Vézina vd., 2015; Crisma vd., 2004; Hunter, 2011; Münzer vd., 2014; Schaeffer vd., 2011; Schönbucher vd., 2012). Ayrıca çocukların, kendisine veya bir aile üyesine zarar verileceği, ailece onaylanmayan davranışların ailesine anlatılacağı yönünde tehdit edilmesi, katılımcıları çocukluk döneminde suskun kalmaya itmiştir (benzer Gölge vd., 2006). Hunter (2011) araştırmasında belirtildiği şekilde, ailenin başta ret ve inkâr tepkisi verdiği sonrasında destek gösterdiği ise tek bir katılımcı bulunmaktadır. Bunun dışında olumsuz addedilen tepkilerin şiddeti zamanla azalsa da katılımcılar tarafından ilk aşamada olumsuz olarak nitelendirilen tepkiler olumlu ve destekleyiciye dönmemiştir. Yetişkinlik döneminde aile ile yüzleşme de araştırmamızda gözlenen bildirim örüntülerinden biridir (Hunter, 2011).

Bu bildirimin yöneldiği kişiler, literatürle uyumlu şekilde ergenlik ve yetişkinlik döneminde genellikle arkadaşlar (Schönbucher vd., 2012) ve daha az romantik partner olmuştur (Alaggia ve Wang, 2020; Fisher vd., 2003; Rickert vd., 2005). Romantik partnerlerle yapılan paylaşım genelde yaşanan cinsel sorunların anlaşılması veya ilişkinin daha ileri bir aşamaya geçmesi sırasında yapılmıştır. Daha küçük yaşlar için ise ebeveyn veya temel bakımverenlerdir (Malloy vd., 2013; Münzer vd., 2014).

Çevrimiçi paylaşımlarda Moors ve Webber (2013) ile Marriott vd. (2016) tarafından gözlenen olayın duygusal yükünün hafifletilmesi, yardım etme ve duyguları ifade etme, farkındalık yaratılması motiflerinin katılımcılarımızın yüz yüze paylaşımlarında etkili olduğu görülmüştür (Fileborn, 2014; McGlynn, 2011; Yuen vd., 2019).

Paylaşımların bir kısmı devam eden fiilleri engellemek bir kısmı ise psikolojik yardım için yapılmıştır (Alaggia, 2004; Alaggia ve Kirshenbaum, 2005; Goodman-Brown vd., 2003; Paine ve Hansen, 2002). Kendisine yönelik fiillerin yanı sıra başka bir tanıdığı veya başka kadınların mağduriyetinin önlenmesi de katılımcıları bildirim yöneltmiştir (Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011). Yardım arama sürecine ek olarak katılımcıların adalet talebi yine onları bildirim iten motiflerden biri olmuştur (Alaggia ve Wang, 2020; Clark, 2010; Hunter, 2011; Mooney, 2021). Özellikle sosyal çevresinden destek görmeyen bazı katılımcıların, yaşadıkları şeyin kötü olduğunun onaylanması için başvuruda bulunması, onaylanmanın adalet

ihtiyacının bir görünümü olarak ortaya koyan McGlynn vd. (2012) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Tersinden, failin pişmanlık göstermiş olması, katılımcının “yüzüne bakamıyor olması” bildirime gerek olmadığını düşündüren bir sebep olarak karşımıza çıkmıştır. Bu durumda katılımcılar bildirimde bulunmanın ve ceza verilmesinin bir faydası olmayacağını belirtmişlerdir (Clark, 2015; Malloy vd., 2013). Bu durum katılımcıların adalet talebini, CAS’a yöneltmesine gerek duymadıkları şeklinde de yorumlanabilir.

Bazı katılımcılarda ilk alınan olumsuz tepki paylaşım sürecini sona erdirmiştir (Ahrens, 2007; Clark ve Quadara, 2010). Resmi bildirimde bulunan katılımcıların bir kısmı ifade verme işlemleri sırasında kendilerine sorulan sorulardan, personelin tavrından rahatsız olmuştur. Görüşme protokollerinin bulunmadığı (önemi için bkz. Malloy vd., 2013; Schaeffer vd., 2011), aynı kurumda dahi farklı yanıtlar alınabildiği bildirilmiştir.

Bazı katılımcılar delil toplanmasını talep ettiklerinde, sürecin kendi kontrollerinden çıkacağı endişesini yaşaması fiziksel bulguların toplanmasını engellemiştir. Çocuklar için önceki çalışmalarda görülen birine anlatırsam olaylar kontrolümden çıkabilir endişesi ise çalışmamızda görülmemiştir (Collin-Vézina vd., 2015; Konradi, 2007 akt. Campbell, 2008). Bunun nedeni, katılımcıların çocukluklarında bildirim yükümünden ve ilgili hukuki bilgiden yoksun olması olabilir. Aksine, öğretmene veya polise yapılan bildirimlerde re’sen hareket etmesi gereken merciler işlem yapmaktan imtina etmiş veya süreci ilerletmek isteyen katılımcıyı vazgeçirmiştir (benzer yönde bkz. Münzer vd., 2014).

Yargılama süresince faille ve ailesiyle yeniden karşı karşıya gelecek olmak birçok katılımcıyı bildirimden alıkoymuş (Moors ve Webber, 2013), bildirimde bulunanlarda ise ikincil mağduriyete yol açmıştır.

Katılımcıların neredeyse tamamı olay sonrası psikolojik olumsuzluklar yaşadıklarını bildirmişlerdir (Campbell vd., 2009; Hébert vd., 2014; Öztürk vd., 2017). Olayın ağırlığına, failin kim olduğuna ve katılımcıların olay sırasında ver(e)bildikleri tepkilere göre deneyimledikleri olumsuzluklar değişiklik göstermiştir. En sık bildiren sorunlar ise travma kaynaklı olarak ortaya çıkan kaygı, kaçınma, ani duygu durum değişiklikleri olmuştur (Petrak ve Hedge, 2002, s. 31; Roathbaum vd., 1992). İki

katılımcı olay sonrası intihar girişiminde bulunduğunu bildirmiştir (Dallam vd., 2001). İki katılımcının da yeterli sosyal destek görmediklerini bildirmeleri önemlidir (benzer yönde, Au vd., 2013). Birçok katılımcı ise hala travma ile ilişkili dış etkenlere tepki verdiklerini bildirmiştir. Bazı katılımcılar resmi mercilere başvurmamasına rağmen, psikolojik destek almaya yönelebilmış, yardım arama süreçlerini adli safhayı dışarıda bırakarak yürütmüşlerdir. Uzun süre farklı sebeplerden dolayı yardım aramayan veya etkin desteğe erişemeyen katılımcılar alkol kullanımı gibi işlevsiz savunma mekanizmalarına yöneldiklerini bildirmiştir (Faravelli et al, 2004; Kaukinen ve DeMaris, 2005; Resnick et al, 2007, Ullman et al, 2008).

Katılımcıların birçoğu olay ve olayla ilgili anılara dair hatırlama güçlükleri (Hetzl-Riggin, 2010), yoğun utanma ve suçluluk duygusu (Bhuptani ve Messman, 2021; Moors ve Webber, 2013), yeni birileriyle tanışma ve romantik ilişki yaşamada (DiMauro ve Renshaw, 2021), karanlık veya tek başına dışarıda olmak gibi sosyal etkinliklerde yüksek kaygı bildirmişlerdir (Alaggia ve Wang, 2020; Amado vd., 2015; Collin-Vézina vd., 2013; Goodyear-Brown vd., 2012; Maniglio, 2009). Bir katılımcı ise disosiyasyonla uyumlu psikolojik olumsuzluklar yaşadığını ve bunun üzerine bir profesyonelden destek almaya başladığını belirtmiştir, aynı katılımcı bilinçdışına ittiği mağduriyeti gördüğü kâbuslarla hatırlamıştır (benzer yönde Cromer ve Goldsmith, 2010). Travma odaklı terapi alan katılımcıların iyileşme bildirdikleri belirtilmelidir (Hailes vd.,2016). Aksi yönde, duyarsız davranıldığı düşünülen terapötik müdahaleler ise, Starzynski ve diğerleri'nin (2017) çalışması ile uyumlu şekilde, katılımcıların yakınmalarını arttırmıştır. Bazı katılımcılar uzun süre yalnızca ilaç tedavisi aldıklarını, psiko-terapiyi finanse edemediklerini veya ücretsiz kurumlardan destek almaya çalıştıklarını, bu çabalarından bekledikleri faydayı göremediklerini söylemişlerdir.

Katılımcıların sosyal çevrelerine veya resmi mercilere yaptıkları bildirim ve paylaşımlar bazen olumsuz, duyarsız ve suçlayıcı tepkilerle karşılanmıştır. Katılımcıların dinlenilmedikleri ve ciddiye alınmadıklarını hissettiren tepkiler katılımcılar tarafından olumsuz olarak nitelendirilmiştir (benzer yönde Ahrens vd., 2009; Filipas ve Ullman, 2001). Katılımcının paylaşım sonrasında olaya ilişkin suçlanması, iftira attığı veya olayı uydurduğuna ilişkin şüpheli ve suçlayıcı tutumlar ile benmerkezci tepkiler katılımcılar tarafından deneyimlenmiştir. Bu tepkilerin temelinde, cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışlar (Suarez ve Gadalla, 2010) veya bildirim muhatabının travma tepkisi olabilmektedir. Bazı katılımcılar açıkça resmi

personel tarafından tecavüz mitlerini kabul ettikleri yönünde geri dönüşler almışlardır. Bazıları ise dolaylı olarak yaşadıkları olayın sorgulandığını ve kendilerinin sorgulandığı hissine kapıldıklarını bildirmişlerdir (Campbell, 2008; Campbell vd., 2015; Felson ve Paré, 2008; Lievore, 2004; Parratt ve Pina, 2017). Bu tepkiler sürecin her aşamasında, farklı sahada ve seviyede eğitime sahip personel tarafından katılımcılara yöneltilmiştir. Ayrıca katılımcılar kadın personellerin de benzer olumsuz yanıtlar verebildiğini belirtmiştir.

Bazı katılımcılar adli süreçte sorun yaşadıklarında “hukukçu kimlikleri” ile süreci devam ettirmeye ve daha “güvenilir” mağdurlar olduklarını belirtme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu bulgu hukuk mesleği özelinde olmasa da Page (2010) araştırması ile uyumludur.

Katılımcıların çoğu, olay sonrası kendilerine çaresiz ve muhtaç hissettirilmesini olumsuz olarak nitelendirmişlerdir (benzer yönde bkz. Ahrens vd., 2009; Kenney, 2004). Mağdur olarak etiketlenmek istememenin bildirimi engelleyen etkenlerden olduğu bulgusu ile uyumludur. Öte yandan, paylaşımda bulunulan kişinin kendi öfkesini veya üzüntüsünü katılımcının travma sonrası ruhsal durumunun önünde tutması bazı katılımcılar tarafından olumsuz (Ullman, 2000), bazıları tarafından ise kendilerinin önemsendiğini ve değer verildiğini gösterdiği için olumlu olarak addedilmiştir. Bazı katılımcılar mağdur suçlayıcılıkla karşılaşmamak için “mağdur gibi görünerek” kolluğa başvurmayı düşünmüşler ve bu yönde sosyal çevrelerinden telkin almışlardır (Clark, 2015).

Sebebinden bağımsız olarak katılımcılar tarafından olumsuz olarak nitelendirilen destekleyici olmayan yanıtlar yaygın olarak bildirilmiştir (Ahrens vd., 2007, Filipas ve Ullman, 2001). Tüm bu yanıtlar, katılımcıları yormuş, olay sonrası ruhsal durumlarını kötüleştirmiş (Filipas ve Ullman, 2001; Sarıca ve Coşkun, 2020; Staryznski vd., 2005) ve bildirimde bulunmaktan pişmanlık duymalarına sebep olmuştur (Campbell, 2005; Campbell ve Raja, 2005; Logan vd., 2005). Bildirimde bulunan katılımcıların tamamı, resmi bildirimde bulunmasalardı veya olay ortaya çıkmasaydı iyileşme süreçlerinin daha hızlı olacağını (Moor, 2007), CAS sürecinin kendilerini daha fazla yıprattığını paylaşmıştır. Burada sistemin mağdurların ihtiyaçlarına yönelik olmamasının etkisi olabilmektedir (Clark, 2010, 2015; Uslu, 2013; TBMM-İHK, 2014, s.120). Olayın defalarca anlatılması (Akco vd., 2013,

s.306; Campbell, 2008), gizliliğin sağlanmaması, beden muayenesine zorlanma veya birden fazla muayene yapılması (Yalçın, 2019, s.212), duruşma sırasında faille karşılaşmak, katılımcının kişisel özellikleri ve özel hayatının savunma esnasında ileri sürülmesi (Campbell, 2005, 2006; Campbell ve Raja, 2005; Campbell vd., 2001; McGlynn, 2017), dinlenilmiyormuş hissi katılımcılar tarafından bildirilen olumsuz yanıtlardır. Sonrasında uzun süre iş veya okul hayatına odaklanamama, ağlama nöbetleri gibi stresle ilişkili deneyimler yaşadıklarını belirtmişlerdir (benzer bulgu bkz. Campbell ve Raja, 2005).

Buraya kadar özetlenmeye çalışan bulgular büyük oranda literatür ile uyumludur. Mağdur suçlayıcılığın ve ikincil mağduriyetin yaygınlığı, başka kültürlerde yapılmış araştırmalarla benzerliği ise dikkat çekicidir. Katılımcılar özetle failin paylaşımında bulunulan kişilerin bir tanıdığı olduğunda, tecavüz mitleri ile uyumlu olaylara maruz kaldıklarında ve geç başvuru yaptıklarında sosyal destek mekanizmalarından genellikle olumsuz ve daha çok suçlayıcı tepkilerle karşılaşmışlardır. Bu tepkiler hâlihazırda olaydan olumsuz etkilenen ruhsal ve bedensel iyi oluşlarını kötüleştirmiştir. Yine belirtilmelidir ki, katılımcılar bu üç durum dışında genellikle destekleyici ve iyileştirici olarak nitelendirilen yanıtlar bildirmiştir. Resmi destek mekanizmalarına gelindiğinde ise, katılımcıların tamamı olumsuz izlenim belirtmiş, başvuran katılımcılar da iyileşmelerini geciktirdiğini kaydetmiştir. Açıkça suçlayıcı tutumların yanı sıra, duyarsız ve bilgisiz tavırlar da katılımcıların o anki ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmış ve bazıları ifadelerini değiştirerek veya şikâyetlerini geri çekerek süreci sonlandırmışlardır. Tüm bunlara rağmen süreci sürdüren katılımcılar ise, süreci travmatik ve yorucu olarak nitelendirmiş. İlk dereceden mahkûmiyet kararı alabilenler bile olayı daha fazla takip etmek istemediklerini, kendi ruh sağlıklarına öncelik vermek istediklerini belirtmiştir.

Son olarak literatürde rastlamadığımız ancak katılımcılarımızın çoğunluğunun hukuk formasyonlu veya kendilerini feminist olarak nitelendiren kadınlardan oluşması yeni bildirim örüntülerine ve motiflerine ulaşmamızı sağlamıştır. Bu motifler, meslekleri ve dünya görüşleri ile ilişkili olarak, anılan katılımcıların kendilerine ikincil mağduriyetler yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bazı hukuk formasyonlu ve feminist katılımcılarda adalet talebinin yalnızca kendi başlarına gelen olay için değil tüm kadınlar için hissedildiği ve bu motivasyonla bildirimde bulunulduğu veya bildirimde devam edildiği bildirilmiştir. Benzer şekilde, başvuruda bulunmamayı kendi

yeterliliklerine ve mesleklerine ters gören, başvuruda bulunmayı bir sorumluluk olarak addeden ve sosyal çevrelerinden bu yönde gelecek bir baskıdan çekinen katılımcılar bildirim için ek bir zorlanma hissetmiştir. Burada ek olarak belirtilmelidir ki, resmi süreci başlatan kadınlar karşılaşılabilecekleri olumsuzlukları bilmelerine rağmen bu yönde bir tercih yapmaktadır.

Aynı zamanda süreci yönetmede travma etkileri nedeniyle yaşadıkları zorluklar, bazı uygulamacılar tarafından suçlanmalarına neden olmuş, çevrelerinin soğukkanlı davranmaları, destek almadan süreci yürütmeleri gerektiği konusunda beklentileri ruhsal olarak daha fazla zorlanmalarına yol açmıştır.

Ek olarak, süreçten alınan olumsuz yanıtlar adalet duygularını zedelediği gibi daha dezavantajlı durumdaki ve sistemi bilmeyen kadınların “kimbilir neler yaşadıkları” konusunda empati yapmaları nedeniyle daha farklı bir ikincil mağduriyet bildirmişlerdir.

4.2. POLİTİKA ÖNERİLERİ

Mağdurlar çeşitli sebeplerle bildirimlerde bulunmuş ve her başvuruda bulundukları kurum ve destek mekanizmasından farklı beklentiler ileri sürmüşlerdir. Birçoğu beklentilerinin karşılanmayacağını veya olumsuz yanıtlarla karşılanacağını düşünerek bildirimde veya sosyal çevre ile paylaşımda bulunmamıştır. Bulunanlar ise destekleyici yanıtların yanı sıra olumsuz yargılayıcı veya geç yanıtlar almış veya tamamen yanıtsız bırakılmışlardır. Kuramsal çerçeve bölümünde belirtildiği gibi bu ihtimallerde suç mağduriyetinin oluşturduğu ruhsal sorunlara ek olarak doğrudan bu yanıtların sonuçları olan ikincil mağduriyet isimlendirmesi tercih ettiğimiz negatif etkiler doğmaktadır. Bu etkilerin giderilmesi için hem resmi olmayan hem resmi destek mekanizmalarında değişmesi gereken hususlar mülakatlar sırasında mağdurlar tarafından öneriler olarak ortaya konmuştur. Bu bölümde anılan öneriler ile uluslararası düzenlemeler ve konuya ilişkin akademik literatür birlikte incelenecek ve Türkiye uygulaması için politika önerileri sunulmaya çalışılacaktır. Bu sayede CAS ve sosyal destek mekanizmalarının araştırma konumuzu oluşturan olguya yönelik daha etkin bir destek vermesi sağlanacaktır.

4.2.1. Ceza Adalet Sistemine Yönelik Öneriler

İlk basamak olarak başvuruda bulunan personelin, kolluk, acil servis personeli gibi özellikle cinsel suç hakkında ve travma sonrası durumla ilgili eğitilmiş olması gerekmektedir. Bu konuda uzmanlaşmış sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapılması önerilerden bir diğeridir (GREVIO, 2018, s.39; Starzynski ve Ullman, 2014; Yuen vd., 2019). Bu konuda uzmanlaşmış personelin bulunduğu başvuru merkezlerinin kurulması, yaygınlaştırılması ve toplumun bu konuda bilgilendirilmesi yine önem arz etmektedir. Adli kurumlar, sağlık kuruluşları ve ruh sağlığı profesyonelleri arasında koordinasyona ayrıca önem atfedilmektedir (Campbell vd., 2001; DESA/DAW, 2010, s. 22; GREVIO, 2018, s.39,40; DSÖ, 2002, s.167-168). ŞÖNİM personeli tarafından da benzer bir eksiklik ifade edilmektedir, bürokratik işlemlerin kolaylaştırılması ve diğer kurumlarla koordinasyonun daha nitelikli hale getirilmesi merkezlerin etkinliğini arttıracaktır (HÜNEE, 2014). Aynı zamanda kampüslerde benzer uzman merkezleri bulunması gerektiğine işaret edilmektedir. Eroğlu ve diğerlerinin çalışmasında (2017) üniversite öğrencilerinin %52,5'i üniversitelerde cinsel taciz birimleri bulunması, bu birimlerin kişinin hakları konusunda bilgilendirme yapması, daha sonraki olası tacizi engellemek için önlemler alınması, kişiye psikolojik destek olmak gibi hizmetler sunması gerektiğini belirtmişlerdir. Cinsel suç mağduriyetinin sağlık üzerindeki etkilerin çok uzun yıllar devam edebildiğinden uygulanacak politika ve müdahale programlarının bu süreyi kapsayacak ve takibi mümkün kılacak şekilde tasarlanması gereklidir (Fergusson vd., 2013). Anılan nedenlerle, ÇİM ve ŞÖNİM uygulamalarının sivil toplum örgütlerinin sağladığı destek ile entegre şekilde ve mağdurları etkin bir şekilde takip eder hale getirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Mağdurların yaralayıcı ve olumsuz olarak nitelediği tepkilerin azaltılması için travma konusunda bilgilendirilmiş personelin mağdurlarla iletişim halinde olması önemlidir. Adli ve tıbbi personelin tecavüz mitleri, mağdura nasıl destek sağlanması gerektiği konusunda eğitilmesi, mağdur suçlayıcı yanıtları ve etkilerini azaltacaktır. Personel, işlemler boyunca yaptıkları davranışların mağdur üzerindeki etkisinden habersiz olabilir (Campbell vd., 2001). Schaeffer ve diğerleri (2011) tarafından resmi süreçteki profesyoneller için, bildirimin neden geç yapıldığı ve aslında bunun olayın ve bildirimin kendi doğasından kaynaklı olduğu, beyanların inandırıcılığının yalnızca bu noktadan değerlendirilemeyeceğine dair bir farkındalık geliştirebilmesi için meslek

içi eğitim önerilmektedir. Bunun için uygulanacak programların uzun soluklu ve derinlemesine olması gerekir (DESA/DAW, 2010, s. 19; Hein ve Murphy, 2019). Aksi halde, tecavüz miti kabul düzeyinde değişiklik yaratma ihtimali düşüktür (Parratt ve Pina, 2017; Sleath ve Bull, 2017). Bir diğer öneri ise, güncel ölçeklerin uygulanarak daha düşük tecavüz miti kabulüne sahip personelin kurumlar içerisinde tespit edilmesi ve cinsel suça özgü birimlerde görevlendirilmesini sağlamaktır (Hine ve Murphy, 2019). Bulgularımızda görüldüğü gibi, meslek içi eğitim alan ve özel birimde görevli personelden dahi mağdur suçlayıcı ve duyarsız yanıtlar alınmıştır. Bu nedenle meslek içi eğitimlerin etkinliğinin değerlendirilmesi, meslek içi testler uygulanarak mevcut algı ve tavrın ölçülmesi, konu özelinde periyodik denetim yapılması önemli görünmektedir. Ancak bu şekilde kurumların tutarlı ve etkin bir destek sağlaması mümkün olacaktır.

Mağdurların adalet taleplerinin karşılanabilmesi için bildirimde bulunma motifleri ile yansıtılan taleplerinin CAS'ın diğer amaçları ve ilkeleri ile dengeli şekilde karşılanması gereklidir. Bu bağlamda mağdur haklarının güçlendirilmesi ile yaşadıkları olayın kötü ve haksızlık olduğunun resmi bir ağızdan onaylanması (Clark, 2015), mağdurların dinlenilmesi ve inanılması ihtiyacı yani adalet ihtiyacının (McGlynn vd., 2012) süreçte karşılanması gereklidir. Lanzarote Sözleşmesi m.31/1-c mağdurların iç hukuk kurallarına uygun olarak meramlarını anlatmalarına izin verilmesi, delil sunması ve kaygılarını iletmesine olanak sağlanması yükümünü getirmektedir. Mağdurun sistem içerisinde sadece tanık olarak yer almadığının kabulü, faille karşılaşmasının etkileri ve travma sonrası ruhsal durumu düşünülerek zorla getirme ve gelmemesi üzerine sebep olunan zararın ödetileceğine dair hükümlerin yeniden düzenlenmesi ihtiyacına işaret edilmektedir (TBMM-İHK, 2014, s.120).

Kovuşturma aşamasında, duruşmaya katılması konusunda ve delil sunabilmesi için alternatif ve koruyucu tedbirlerin alınması, sanık ve mağdurun karşı karşıya gelmemesi için kapalı devre kamera sistemi, ayrı görüşme odası, mağdur koruma bölümü gibi önlemlerin alınması, mağdur beyanlarının kayıt altına alınması, mağdur ifadesinin yalnızca gerekli olduğu aşamalarda alınması ve tekrar tekrar beyanda bulunmak zorunda bırakılmaması tavsiye edilmektedir (CMK, m.52/ 3-a; ÇKKUY, m.13/4-5; DESA/DAW, 2010, s.40, Lanzarote, m.35). Bu bağlamda, mağdurların mahremiyetini ve güvenliklerini sağlamak için AGO ve ÇİM'lerde oluşturulacak alanlardan beyanların uzaktan alınarak sanıkla yüz yüze gelmeme imkânı

sağlanmalıdır (ADMHDB, 2021, s.43; DESA/DAW, 2010, s.36; UNODCCP, 1999, s.61,70; TBMM-İHK, 2014, s.129; Lanzarote, m.31/1-g, m.36/2-b). Buna ek olarak mağdurların için adli süreç ilerlerken ayrı bekleme noktalarına alınmaları tavsiye edilmektedir (UNODCCP, 1999, s.67; TBMM-İHK, 2014, s.133).

Bulgularda ortaya konduğu gibi ÇİM’de çocuk mağdurların ifadesi ses ve görüntülü şekilde kayıt altına alınmasına rağmen, yargılama sürecinde düzenlemenin amacına aykırı olarak mağdurların yeniden yeniden ifade vermeye zorlandığı ve çoğu zaman bu işlem için AGO’ların kullanılmadığı belirtilmektedir (ADMHDB, 2021, s.42; Sarıca ve Coşkun, 2020). İkincil mağduriyetin azaltılması için uygulamanın mevzuata uygun hale getirilmesi gereklidir. Benzer yönde, Sarıca ve Coşkun’un yaptığı araştırmada (2020) hâkim ve avukatların mesleki alışkanlıklar, bilgisizlik, teknik aksaklıklar yaşanması ve doğrudan doğruyalığı engelleyeceği endişesi ile AGO talebinde bulunmadığı veya AGO taleplerini geri çevirebildiğini ortaya konmuştur.

TBMM İnsan Hakları İzleme Komisyonu tarafından (2014, s.121) “Çocuğun Çocuk İzleme Merkezi’nde ifadesi alındıktan sonra tekrardan mahkemede ifadesi alınmaz.” şeklinde düzenleme yapılması önerilmiştir. Trabzon Barosu Çocuk Hakları İzlem Kurulu (2015 s.17) da benzer sorunlara işaret etmektedir. Görev bölgesinde kurulmuş olmasına rağmen ÇİM’leri kullanmayı tercih etmeyen Cumhuriyet Savcıları hakkında adli ve idari işlem yapılması, kolluk görevlilerinin ÇİM’lerde görev yapmaktaki isteksizliği nedeniyle görevlendirmeyi düzenleyen mevzuat getirilmesi, fiziksel şartların iyileştirilmesi gereklidir (ADMHDB, 2021, s.42). Ayrıca ÇİM’lerin sayısı artırılarak tüm ülkedeki asıl uygulama haline getirilmesi gereklidir (Akço vd., 2013).

Tüm meslek grupları ve mağdurlar uygulamayı ikincil mağduriyetin önlenmesi ve mağdurun beyanının daha sağlıklı alınması bakımından faydalı görürken yazarlar uygulamanın zorunlu hale getirilmesine, Barolar HSK gibi meslek içi eğitim düzenleyen kurumların uygulamaya gerekli önemin verilmesi için modüller hazırlaması, çocuklar için materyal sağlanması ve teknik aksaklıkların giderilerek Türkiye’deki tüm adliyelerde erişimin mümkün kılınmasının önemine işaret etmişlerdir. Yazarların çözüm önerileri (Akço vd., 2013; Sarıca ve Coşkun, 2020) isabetli görülmele birlikte aynı yöndeki uygulamaların yetişkin mağdurlar bakımından da uygulanması önemlidir. Cinsel suç mağdurlarının diğer şiddet ve

travma mağdurlarına kıyasla daha kırılgan bir grup olduğu göz önüne alındığında uygulamaların yalnızca çocuk mağdurlarla sınırlı kalması ihtiyacı karşılamayacaktır.

Yetişkin mağdurlar bakımından en büyük sorunlardan biri, mağdurun cinsel ve kişisel hayatının yargılama sırasında beyanlarının güvenilirliğinin düşürülmesi ve mağdurun suçlanması için kullanılması ile hâkim veya mahkeme heyetinin genel olarak duruma etkin müdahale etmemesidir. Cinsel suç mağdurlarının gizliliğini koruyacak, kişisel hayatları ile yargılamayı ayıracak önlemlere ve düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (ADMHDB, 2021, s.43; Kaukinen ve DeMaris, 2009). Bu bağlamda mağdurların geçmiş cinsel hayatlarının yargılamada ileri sürülmesi ve tartışılmasını sınırlayan “tecavüz kalkanı” olarak isimlendirilen düzenlemelerin yapılması önemlidir (DESA/DAW, 2020, s.43; HÜNEE, 2014; McGlynn, 2017).

ÇCI vakalarında olayın paylaşım ve bildirimi oldukça uzun zaman aldığından bu suçlarda cezasızlığı önlemek için zamanaşımı süresinin çocuğun 18 yaşından itibaren başlatılması önerilmektedir (Lanzarote, m. 33; TBMM-İHK, s.129). Cezasızlık nedeniyle adalet talebinin karşılanmadığı ikincil mağduriyetin yaşandığı olayların önlenmesi için etkin bir soruşturma ve fiilin ağırlığına uygun cezanın kesinliğinin temin edilmesi önemlidir (DESA/DAW, 2020, s.50; DSÖ, 2002, s.170).

Ek olarak, delillendirmedeki zorlukların ortadan kaldırılması için cinsel suçların sıklıkla meydana geldiği ve büyük oranda mağdur tarafından tanınmayan faillerce gerçekleştirildiği toplu taşıma araçları gibi insanların bir arada ve kalabalık biçimde bulunduğu yerlerde bu zorluğun önüne geçilmesi için projeler geliştirilmelidir. Özellikle büyükşehirlerdeki toplu taşıma araçlarında taksilerde bulunduğu gibi araç içinde ses ve görüntü kaydı alındığı, kaydın tutulma süresinin kaç gün olduğu ve nasıl talep edilebileceğine dair bir açıklamanın bulunması, mağdurların delil bulunmaması nedeniyle resmi mercilere bildirim yapmaktan geri durması riskini azaltabilir. Aynı zamanda kolluk ve savcılıklar ile toplu taşıma araçlarının bağlı bulundukları belediyeler arasında, kayıtların talep edilmesiyle ilgili sürecin daha hızlı işlemlerini sağlayacak bir entegrasyon planı yapılabilir ve bu konuda işbirliği protokolü hazırlanabilir.

Cinsel suç ve şiddet alanında uzmanlanmış kurumların sundukları hukuki destek ayrıca önemlidir. Mağdurların işlemler sırasında desteklenmesi ve süreç konusunda, hakları konusunda bilgilendirilmesi, mahkeme salonunda destek olunması hem yargılama sürecinin kalitesini arttırmakta hem de ikincil mağduriyeti engelleyebilmektedir (Clark, 2010; DESA/DAW, 2010, s.36; Konradi, 2007'den akt. Campbell, 2008; Lanzarote, m.31/1-a,b; UNODCCP, 1999, s.67,70; TBMM-İHK, 2014, s. 118; Wasco vd., 1999). Uygulamanın nasıl gerçekleşeceği mahkeme inisiyatifinde olduğundan mağdurlar bakımından adliyyede yaşayacakları sürecin öngörülmesi mümkün olmamakta ve yaşadıkları stres daha da artmaktadır (Sarica ve Coşkun, 2020). Bu mağdurlara ayrıca adli yardım sağlanması, ücretsiz avukat erişimi sağlanması, ihtiyaç halinde ücretsiz tercüman sağlanması adalete erişimi güçlendirmek ve ikincil mağduriyeti önlemek için tavsiye edilmektedir (DESA/DAW, 2010, s.39; Lanzarote, m.31/1-2).

Sağlık kuruluşlarında cinsel suç konusunda uzmanlaşmış personel bulunması veya bu konuda uzman bir kurumla aktif koordinasyon da önerilerden bir diğeridir. Bu sayede hem adli tıbbi inceleme daha sağlıklı şekilde yapılacak, mağdurların yeniden başka kuruluşlarda bu müdahaleye maruz kalması önlenerek, bulaşıcı hastalıklar ve istenmeyen gebelik konusunda acil ve takip gerektiren müdahaleler isabetle yapılacak (Aral, 2001), cinsel suç travması konusunda bilgilendirilen uzman personel, muayene sürecini ve önemini mağdura açıklayacakları (*tam aydınlatma*) için mağdurların süreçte yaşayacağı stres azalacak (Campbell, 2006; Campbell, 2008), son ve dolaylı olarak adalete erişim konusunda fiziksel bulguların dosya başarısını olumlu etkilediği bilindiğinden, CAS sonucundan mağdurun tatmin olması sağlanacaktır (Temel ve Şişman, 2013; Spohn vd., 2001). Çocuğun adli tıbbi incelemesinin yapılmadan önce mevcut korkularının anlaşılması buna uygun şekilde hareket edilerek gerekli delillerin toplanmasının sağlanması gereklidir (Schaeffer vd., 2011).

Öte yandan temel bildirim çeşitleri ve yaygın örüntülerin personele anlatılması, karşılaştıkları mağdurun ihtiyaçlarını daha doğru tespit etmelerini sağlayacaktır. Diğer destek mekanizmalarının yanında adli personelden mağdurların kendilerinin suçlayıcı tutumlarla karşılaşmayacağı, dosyanın ciddiyetle ele alınacağına dair güvence bekledikleri de bilinmektedir. Bu şekilde bildirim davranışında artış sağlanması ve mağdurların başvurudan bekledikleri yardıma erişimleri mümkün olabilecektir (Ahrens vd., 2007, 2009, 2010). Ayrıca birçok mağdurun cinsel suçlar özelinde

başvuracağı kurumlara dair bilgisinin bulunmaması bu konuda yapılacak kampanyalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Campbell vd., 2001).

Onarıcı adalet uygulamalarının enformel ve formel destek mekanizmalarından sağlanan desteği arttırabildiği ve mağdurun süreç boyunca deneyimlediği psikolojik sıkıntıları azaltabildiği belirtilmektedir. Hem de failin yaptığı hatayı kabul etmesi ve mağdurun kendini geleneksel yargılamadan daha iyi şekilde ifade edebilmesi iyileşme sürecini hızlandırabilecektir. Koss ve diğerleri'nin araştırmaları (2004) ışığında Arizona eyaletinde uygulanan RESTORE programı kapsamında 18 yaşından büyük, mağdurun tanıdığı ve ilk defa suç işleyen ve kabahat boyutundaki bir fiilden hüküm giymiş kişiler programa kabul edilmektedir. Cinsel suçları da kapsayan tavsiye kararlarında uzlaşmanın kadına karşı şiddet vakalarında yasaklanması yer almaktadır. Taraflar arasında güç eşitsizliğinin yaygın olduğu ön kabulünden hareketle cezasızlık sonucuna neden olacağı belirtilmektedir (DESA/DAW, 2010, s.38). ŞÖNİM yönetmeliğinde benzer şekilde şiddet uygulayan ve şiddet mağduru arasında uzlaşma ya da hukuki uyuşmazlıklarda arabuluculuk önerilemeyeceği belirtilmiştir (m.4/1-ğ).

Bu konuda Türkiye özelinde, sistematik mevzuat değişiklikleri sonrası değişime direnç gösterilmesi riskine işaret edilmekte ve bu nedenle uygulama ile mevzuat arasında oluşabilecek farklılıklar için sürecin denetimi önerilmektedir (GREVIO, 2018, s.39). “Tecavüzcü ile evlendirme” olarak bilinen eski CK düzenlemesi (m.434), kanun koyucu tarafından 2016 yılında 438 sayılı kanun tasarısına eklenen Geçici Madde 1 ile yeniden gündeme getirilmiştir (TBMM, 2016a). Yaş farkını nazara almayan ve failler için bir üst yaş sınırı konmadan evlilik üzerinden bir cezasızlık sebebi öngören düzenleme, kamuoyundan gelen tepkilerle birlikte bu madde komisyona çekilerek tasarının geri kalanı yasalaşmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi yargılama sürecinde dahi faille karşı karşıya gelmek istemeyen ve bu nedenle adalet ve yardım arama sürecini başlatmayan mağdurların, fail ile evlendirilmesi yönünde mağdur üzerinde ciddi bir sosyal baskıya ve bunun sonucu ikincil mağduriyete yol açacağı açıktır.

Yine toplum yapısı ile bağlantılı olarak, yıllarca yerleşmiş bir uygulama ve bu uygulamanın sebebi olan toplumdaki değerler bütünü yalnızca kanun değişikliğiyle bir anda ortadan kalkmayacağıdır (Can, 2012, s.392). Eski uygulama pratikleri ve alışkanların yeni olanın yerini alması zor ve uzun bir süreçtir. Bozdağ, TBMM’de

yaptığı konuşmada benzer bir ifade kullanarak, kanunların kültürü değiştirmesinin zaman aldığından bahisle önergeyi sunduklarını belirtmiştir (TBMM, 2016b). Bu düşünceye karşı belirtilmelidir ki, ceza hukukunda kanunilik ilkesinin sert uygulanmasının bir diğer nedeni kültür-ahlak gibi kavramların ceza hukuku alanına sızmasının engellenmesidir. Bu yüzden cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışları besleyen ve mağdurlar üzerinde daha travmatize edici etkilere sahip düzenlemelerle, CAS'ın sağladığı koruma alanını esnetmeye dair yaklaşımlar sorunu daha ciddi bir hukuki ve sosyal bir probleme dönüştürme riski taşımaktadır. Bu gibi yasal geri çekilmelerin aksine yukarıda anılan iyileştirmelerin yapılması mevcut yasalara uygun uygulayıcı pratiğinin sistematik olarak denetlenerek temin edilmesi oldukça önemlidir.

4.2.2. Ceza Adaleti Sistemi Dışındaki Destek Mekanizmalarına İlişkin Öneriler

CAS dışındaki resmî kurumlara ilişkin çalışmalar etkin bir destek sisteminin oluşturulması bakımında ayrı bir öneme sahiptir. Olası cinsel suç mağduriyetlerine yönelik mağduru destekleyici mekanizmalar geliştirilmesi önemlidir. Bildirimin amacı başlığında bahsedildiği gibi bildirim ve paylaşımın bir amacı ruhsal iyi oluşun sağlanmasıdır. Bu paylaşım yalnızca cinsel suç travmasının psikopatoloji bölümünde anılan olumsuz sonuçları üzerinde değil ayrıca süreçte karşılaşılan diğer zorlukların etkileri üzerinde de iyileşme sağlayıcı, geliştirici etkisi vardır. Sosyal destek burada önemli faktördür (Guay vd., 2006). Aynı mağduriyeti yaşamış kişilerin haklarını savunmak, olayla ilgili cinsiyetçilik ve hukuki süreçteki sorunlar gibi sosyal meselelere dikkat çekmek arzusu sonucunda travma sonrası büyüme görülebilmektedir (Ulloa vd., 2016). Bir diğer deyişle, bildirim ve paylaşımının teşvik edilmesi destek mekanizmalarına erişimi sağladığı gibi tek başına da iyileştirici bir güce sahip olabilmektedir. Örneğin, Türkiye'deki kadınların %86'sı cinsel ve fiziksel şiddeti kabul edilemez nitelermelerine rağmen haklarından habersiz olmaları, destek görmemeleri, ekonomik bağımsızlıklarının bulunmaması, kurumlardan destek göreceklere inanmadıkları gibi sebeplerden bildirimde bulunmamaktadır. Bu nedenle, kadınlara sürdürülebilir ve erişilebilir destek verilmesi, 6284 sayılı kanun ve başvuru merkezleri hakkında kamuoyunda farkındalığı arttıracak çalışmalar yapılması, bildirimin teşvik edilmesi için önemlidir (ADMHDB, 2021, s.42; HÜNEE, 2009, 2014). Özetle mağdura sağlanacak destek, yalnızca adli süreçte hukuki ve psikolojik

destekle sınırlı değildir, konuya ilişkin farkındalık oluşturulması ve farklı iyileşme olanaklarının yaratılmasını kapsamaktadır.

Çocuk mağdurların yetişkinlere göre daha kırılgan bir grup olduğuna işaret edilmiştir. Bu yüzden, çocukların duygusal olgunluk, iletişim yöntemi ve sosyalleşme rutinlerinde özelliklere odaklanılarak CAS dışı özel çözümlere başvurulmalıdır. Münzer ve diğerlerine göre (2016) cinsel suç mağduriyeti ile çalışan yetişkinlerin bu olgunun tabulaştırılmış ve bastırılmış niteliği ile yüzleşmesi gerekir, kendileri bu konuları konuşmaktan çekinirlerken çocukların yaşadıklarını bildirmelerini beklemek pek mümkün değildir (benzer yönde bkz. Collin-Vézina vd., 2015). Ancak böylece çocukların konuya dair yaşadıkları utanç düzeyi düşürülebilir ve daha rahat konuşmaları sağlanabilir. Bu nitelikteki çalışmacıların yürüttüğü okul odaklı programlarla çocuk ve gençlerin yaşadıkları olayın “kötü”, “istismar” olarak tanımlaması sağlanabilir. Fiil tanımlandıktan sonra ne yapılması gerektiğine dair çocuklara kendi yaş gruplarına özgü ve ebeveynlerin ÇCİ ile sonraki etkilerine ilişkin eğitimlerin verilmesi önerilmektedir (Collin-Vézina vd., 2015; Finkelhor, 2009; Hailes vd., 2019). Öte yandan aile ve gençlere mağduriyet sonrası başvurulması muhtemel resmî kurumlar hakkında bilgilendirme yapılması önerilmektedir (Münzer vd., 2014). Çocuklara yönelik verilen iyi-kötü dokunuş, özel bölge içerikli eğitimler bu anlamda önemlidir. Bildirim davranışı, kime yapılacağı gibi bilgiler de bu programların içerisinde yer almaktadır. Yapılan bir çalışmada davranışları tanıma ve bildirim davranışının arttığı görülmüştür (Çıtak-Tunç et al, 2018; Lanzarote, m.8,9/1).

Ek olarak, ebeveynlerin çocuğun kendilerine olayı geç anlatması veya başka yollarla öğrenilmesi durumunda bu sürecin doğal olduğu bilgilendirmesi yapılarak ebeveynin suçluluk duygusunu atlatması ve çocuğun iyileşme sürecine destek olması sağlanmalıdır (Schaeffer vd., 2011). Okullarda verilen programlarla akranların bilinçlendirilmesi ile istismar mağduru olmanın damgalayıcı etkilerinin azaltılması mümkündür. Bu şekilde mağdurların deneyimlediği utanç, çekinme gibi duyguların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Reitsema ve Grietens, 2016). Eğitimlerin gençlerde ilk paylaşılan kişinin büyük oranda akran olması nedeniyle, yalnızca kendileri için değil arkadaşlarının paylaşımları için de hazır hale getirecek şekilde kurgulanmasında fayda vardır (Collin-Vézina vd., 2015; Priebe ve Svedin, 2008; Schönbucher vd., 2012). Ayrıca ortaya konmuştur ki, okullarda uzun vadeli cinsel eğitim ve hayat becerisi gibi derslerin verildiği ülkelerle benzer içerikte derslerin

müfredatlarında yer almadığı ülkelerdeki ÇCI mitleri kabulleri arasında anlamlı farklılık vardır (Collings vd., 2014).

ÇCI'nin bildirim davranışı ile ilgili başlık altında incelendiği gibi, çocukların dolaylı olarak verdiği işaretlerin doğru yorumlanabilmesi için genelde kamuoyu özelde ise ebeveynlerin ve çocuklarla birlikte çalışan yetişkinlerin konu hakkında eğitilmesi gereklidir (Reitsema ve Grietens, 2016). Çocuk ve gençlerin ebeveynle olan ilişkisinin güçlendirilmesine ayrıca önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır, ilişki ve iletişim güçlenip sağlıklı hale geldikçe çocuğun olayı anlatmak için ebeveyne ve çevresindeki diğer yetişkinlere duyduğu güven de artacaktır (Schönbucher vd., 2012).

Türkiye'de olduğu gibi birçok ülkede öğretmenlerin bildirim yükümünün, çocukları paylaşımın sonuçları öngörülmez ve sürecin kontrol edilemez olduğuna dair endişelere neden olduğu, bu nedenle öğretmenlere bildirim düşük olduğu belirtilmiştir (Lyon vd., 2010; Malloy vd., 2013). Öte yandan, aile içinde yaşanmış bir istismar olayında veya sosyal olarak izole edilmiş bir çocuğun istismardan korunmasında en önemli aktörlerden birisi okul ve öğretmenlerdir. Çünkü bildirim davranışı bölümünde değinildiği gibi resmi mercilere erişim çocuğun hukuki ve psikolojik yardım almasındaki ilk adımdır. Bu sebeple, suçu bildirim yükümünün kaldırılmasından ziyade, çocuğun sonuçlar konusunda aydınlatılması, sürecin nasıl işleyeceğine dair bilgi verilmesi ve yukarıda anılan engelleyici etkenlerin (utanç, damgalanma, dışlanma vb.) önüne geçilmesi için önlemler alınması daha doğru bir çözüm olarak görünmektedir. Diğer yandan, öğretmenlerin de aynı sebeplerle çocukların dolaylı verdiği işaretlere olan duyarlılığı arttırılmalıdır. Kiye ve Pişkin tarafından Ankara'da yapılan araştırmada (2020) çalışmaya katılan öğretmenlerin ÇCI konusunda eğitim almadığı ve çoğunun yasal bildirim yükümünden habersiz olduğu ortaya konmuştur. Olayımızda çocuğun paylaşımına rağmen bildirimde bulunmayan öğretmenlerin varlığı da göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda yapılacak meslek içi eğitimin gerekliliği açıktır. Bununla beraber, çocuğun cinsel istismarı daha öncesinde sosyal çevresiyle paylaştığı ancak olayın resmi mercilere yansımadağı durumlarda, özellikle ailenin şüpheliyi koruma çabasında olup olmadığı ve çocuğun koruma altına alınmasına gerek olup olmadığının araştırılması gereklidir (Schaeffer vd., 2011). Bu karar alınırken çocuğun menfaati ve istekleri ise göz ardı edilmemelidir.

Resmi olmayan sosyal destek mekanizmalarının cinsel suç travması konusunda eğitilmesi egosantrik, suçlayıcı ve kontrolcü tepkilerin azaltılmasını ve mağdurun iyileşme sürecinin hızlanmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan yetişkinler için odaklanılması gereken grup erkek romantik partnerler ve arkadaşlar olarak ortaya konmuştur. Hem mevcut romantik ilişki nedeniyle verilen tepkilerin mağdur için önemli olması hem de araştırmalarda alınan olumsuz yanıtlar arasında en yaralayıcı olarak nitelenen tepkilerin bu kişilerden gelmesi, ayrıca odaklanmayı gerekli kılmaktadır (Ahrens vd., 2009, 2010).

Çevrimiçi mağduriyet bildirimlerinin yapıldığı portal ve sosyal mecralarda süpervizyon sisteminin getirilmesi gerektiği ve internet zorbalığına karşı önlem alınması gerektiği bildirilmektedir (Dombrowski vd., 2007). Ayrıca, yüz yüze anlatmanın zor olduğu ağır nitelikte olaylarda ve mağdurların geleneksel kaynaklardan destek göremediği olaylarda mağdurların çevrimiçi paylaşımı tercih edebildiği ilgili bölümde belirtilmişti. Bu bulgunun ışığında destek mekanizmalarına çevrimiçi yolla da ulaşılabilmesi, yönlendirme ve yardım alınabilmesi için önemlidir (Moore ve Webber, 2013).

Mağdurların dinlenilme ve inanılma ihtiyacının onları bildirimine ittiği belirtilmişti. Bu ihtiyaç hem enformel hem formel destek mekanizmalarından elde edilmeye çalışılmaktadır. Birinden gelen destek diğerinin eksikliğini tamamlayabilmektedir. Bu nedenle resmi kurumlardan bu ihtiyacı karşılamayan mağdurların, sosyal destekten de mahrum kaldığında çevrimiçi destek kaynaklarına yönelebilmesi mümkündür(O'Neill, 2018).

SONUÇ

Bu saha araştırmasında nitel yöntem kullanılarak Türkiye’de kadınların TCK’da düzenlenen cinsel taciz, cinsel istismar ve cinsel saldırı suçlarına uğradıklarında olayı kimlerle paylaştıkları, hangi kurumlara bildirimde bulundukları, bu kararı nasıl verdikleri ve ne yanıt aldıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Hukuk formasyonu almış katılımcıların bile adli süreçte zorlandığı, sürecin kendileri için nasıl ilerleyeceğini kestirememeleri ve pratikteki işleyişin uygulamacıya göre değişkenlik göstermesi gibi bulgular ilgili bölümlerde sunulmuştur. Travmanın ve etkilerinin ağırlığı sürecin sağlıklı yürüyebilmesi için dış bir destek mekanizmasının varlığının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu hem kuramsal çerçevede değinildiği hem de araştırmada odaklanıldığı üzere resmi veya diğer sosyal destek mekanizmaları tarafından sağlanabilir. Araştırma kapsamında sosyal destek mekanizmalarına yalnızca resmi mercilere bildirimini etkilediği ölçüde değinilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda yapılan görüşmelerde bildirim ve paylaşımı zorlaştıran ve kolaylaştıran nedenler; adalet arayışı, failin başkalarına zarar vermesinin önlenmesi, anlatma ihtiyacı, suç fiilin sonlandırılmak istenmesi, fiilin ağırlığı, mahremiyet, uygun konuşma zemini; olayın isimlendirilmesinde yaşanan zorluklar, failin mevcut tehditleri veya zarar vermesinden korkulması, delillendirme güçlüğü, olumsuz yanıt alınacağı endişesi, bilgisizlik, damgalanma korkusu alt temalarına ayrılarak incelenmiştir. Bu kapsamda geç bildirimin veya bildirimde bulunmamada en yoğun dillendirilen temaların, delillendirmede güçlük, “failin takabileceği” endişesi ve olayın isimlendirilmesinde zorluk olduğu görülmüştür.

Bu bakımdan üç suç tipi için de farklı zorluk ve bildirim örüntüleri olduğu gibi kesişimler de mevcuttur. Örneğin cinsel tacizde katılımcılar kalabalık bir ortamda fiilin bilinçli olup olmadığına dair tereddütler yaşarken, cinsel istismarda cinsel olgunluğa erişilmediğinden fiilin isimlendirilmesi mümkün olmamakta, yetişkinlikte ise özellikle yakın ilişki içerisindeki kişilerden gelen veya alkol madde etkisinde gerçekleşen fiillerde “rızam vardı herhalde”, “bana zarar verecek bir şey yapmaz” gibi gerekçelerle olay suç olarak nitelendirilmemektedir. Özetle, bildirim bazen tesadüfi bazen ise rasyonel ve bilinçli bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin istismarı fark etmesi, görgü tanıklığı, dolaylı sinyaller gibi durumlarda tesadüfi; adalet arayışı,

fiili sonlandırma, başkalarını koruma gibi durumlarda bilinçli bir tercihten bahsetmemiz mümkündür.

Bildirimin nasıl gerçekleştiği ve Türkiye’de mağdurların hangi motiflerle başvuruda bulunduklarının veya başvurudan çekindiklerinin ortaya konması ile başvuruların arttırılması için politika önerileri hem bu çalışma bulguları hem de mevcut literatür gözetilerek ileri sürülmüştür. Mağdurun failden etkin şekilde korunması, karşılaşmasının önlenmesi, mahremiyetin ve gizliliğin sağlanması, adalete olan güvenin güçlendirilmesi, cinsel eğitim verilmesi, tecavüz ve cinsel istismar mitlerine karşı farkındalık oluşturulması, bildirimini arttırmak konusunda işe yarayabilecek çözümlerdir.

Cinsel suç travmasının farklı şiddetlerde de olsa benzer ruhsal sorunlara neden olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların üç tanesi intihar girişiminde bulunduğunu belirtmiştir. Birçoğu olay sonrası günlük hayatlarına devam edememiş, cinsel suçla ilgili tetikleyici içerikte materyallerle ilgilenememiş, artmış risk algısı nedeniyle özellikle erkeklerle sosyal ilişkilerde kaygı ve geri çekilme yaşamış, depresyon ve yeme bozuklukları deneyimlemiş ve disosiyasyon yaşamışlardır. Günlük hayatları ciddi şekilde etkilenen bazı mağdurlar şehir değiştirmiş, eğitim hayatına son vermiş, akademik başarısızlık yaşamış, işten ayrılma durumunda kalmış ve günlük seyahatlerinde karanlık sokakları veya toplu taşıma araçlarını kullanmakta ya da tek başlarına olayla ilişkili bir mekâna gitmekte zorlanmışlardır. Birçoğu ruhsal durumlarının başvuru sürecini de etkilediğine işaret etmiştir. Bazı mağdurlar ekonomik durumları veya yardıma fiziksel olarak ulaşamamaları nedeniyle etkin bir ruhsal destekten mahrum kalmış, 2-3 seneye yakın travma sonrası psikopatoloji yaşamıştır. Bu nedenle ücretsiz ve konuda uzman ruh sağlığı profesyonellerinin bulunduğu kurumlara yönlendirme yapılması, erişilebilir ve devamlı hizmet verilmesi önem taşımaktadır.

Öte yandan uluslararası literatürde rastlanmayan ve katılımcı grubunun çoğunluğunun hukuk formasyonlu veya kendilerini feminist olarak niteleyen kadınlardan oluşması ortaya başka bir başvuru ve zorlayıcı motif ortaya konmasını sağlamıştır. “Bunun eğitimini alan kadınlar bu sistemi işletemiyorsa okuma yazma bilmeyen kocasından şiddet gören bir kadın nasıl yapsın”, “kendi işime saygımı korumak için başvurdum” gibi yanıtlar hukuk formasyonlu kadınlarda adaleti

gerçekleştirmek ve sistemi kadınlar için işler hale getirmek konusunda bir sorumluluk hissettiklerini ve bunun bildirim motifi olarak ortaya çıkabildiğini göstermiştir. Diğeryandan, ruhsal durumunun süreci “mağdur” olarak yürütmesine elvermeyeceğini düşünen kadınlarda ise başvurmamak uzun vadede kendini suçlama duygusuna neden olabilmekte veya kendilerini güçsüz hissettirebilmektedir. Son olarak hukuk formasyonlu katılımcılar hem kendilerinden ve hem de sosyal çevrelerinden soğukkanlı ve profesyonel olmaları yönündeki beklenti nedeniyle duygularını yaşamakta ve dışardan destek almakta zorlandıklarını bildirmişlerdir.

Mağdurların karşılaştıkları yanıtlar iki başlık altında irdelenmiştir, olumlu ile olumsuz yanıtlar ise iki alt tema olarak ele alınmış sonrasında destek kaynaklarına ayrıca odaklanılmıştır. Bu kapsamda resmi ve resmi olmayan destek mekanizmalarından verilen yanıtların karışık olduğunu belirtmek gereklidir. Şöyle ki, aynı mağdurun aynı kuruma farklı zamanlarda yaptığı başvurularda dahi personel değişimi nedeniyle ilk başvuruda destekleyici yanıt alınmışken ikinci başvuruda duyarsız veya indirgeyici yanıt alınabilmesi mümkündür. Aynı kuruma aynı işlem için başvuran birden fazla mağdur ise süreci farklı şekillerde algılamıştır. Bunun nedenleri bir önceki örnekte değinilen personel farklılığı olabileceği gibi, mağdurların içinde bulundukları ruhsal durum veya nasıl bir yanıt alacaklarına dair beklentileri de etkili olmuş olabilir. Bu kapsamda ayrıca literatürde de aynı şekilde incelenen göreceli tepkilere yer verilmiştir. Buna göre bazı mağdurlar duygusal yakınlık ve şefkati destekleyici bulurken bazı mağdurlar bunu güçsüz hissettiren ve profesyonellik dışı bir tavır olarak nitelemiştir.

Katılımcıların aldıkları yanıtlarla birlikte olay sonrası ruhsal durumlarda iyileşme ve kötüleşme görülebildiği ortaya konmuştur. Bu kapsamda resmi veya sosyal destek mekanizmalarından etkin bir yanıt alabilen, mağdur suçlayıcılıkla veya diğer olumsuz yanıtlarla karşılaşmayan mağdurların olay sonrası ruhsal durumlarında iyileşme görülürken; etkin destek alamayan, travmaya duyarlı olmayan veya suçlayıcı yanıtlarla karşılaşan mağdurların ise başvuru ve paylaşım öncesi ruhsal iyi oluşları tesis edilmiş olsa bile ciddi ruhsal problemlerle karşılaşabildikleri, bazılarının ise tedavi öncesinden daha kötü bir duruma dönebildikleri ortaya konmuştur. Adli süreç başlatan mağdurların neredeyse tamamı bildirimde bulunmasalardı daha hızlı iyileşeceklerini ve kendilerini daha iyi hissedeceklerini bildirmişlerdir. Üç katılımcı ise süreçte aldıkları yanıtlar ve sürecin yorucu etkisi nedeniyle bildirimde bulunmuş

olmalarına rağmen süreci takip etmeyi bırakmış ve yalan beyanda bulunduklarını söyleyerek resmi süreci sonlandırmışlardır. Birkaç mağdur bu kararlarından pişman olup süreci yeniden devam ettirmek istediklerinde ise çelişkili beyan nedeniyle daha ağır mağdur suçlayıcı yanıtlara muhatap olmuşlardır.

Adli süreçte kolluk personelinin travma ve cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışlar konusunda eğitimsiz olduğu, kurumların fiziksel yapılarının mağdurların mahremiyetini sağlamaya uygun olmadığı, mağdur beyanlarının kendilerinin kontrol edemeyeceği şekilde farklı biçimlerde tutanağa geçirildiği, başvurudan çeşitli sebeplerle vazgeçirilmeye çalışıldıkları, ortak olumsuz yanıt alt temaları olarak oraya konmuştur. Adli tıpta yapılan işlemlerde ise en büyük sorun geç bildirim nedeniyle fiziksel bulgu elde edilememesi, beden muayenesine zorlanma ve psikiyatrik adli tıbbi rapor için yapılan heyet görüşmelerinde doktorlar tarafından suçlayıcı olarak algılanan soruların yöneltilmesi ve duyarsız tavır sergilenmesi başlıca sorunlar olarak ortaya konmuştur. Çok sayıda beden muayenesinin yapılması, olayın üzerinden 72 saatten fazla zaman geçmiş olmasına rağmen beden muayenesine sevk istenmesi, kabul etmezse adli personel tarafından zorla gönderileceği veya beyanlarına itibar edilmeyeceği şeklindeki davranışlar mağdurlar tarafından işaret edilen yaralayıcı yanıtlardan birkaçıdır. Birden fazla katılımcı psikiyatrik adli tıbbi görüşme sonrasında ağladıklarını, bir tanesi stres nedeniyle psikosomatik rahatsızlıklar yaşadığını belirtmiştir. Öte yandan, bu süreçte “babacan doktor”, “melek gibiydi” diye nitelenen personelle karşılaşan ve süreci destekleyici olarak niteleyen katılımcılar da bulunmaktadır.

Mahkeme ve savcılık aşamasında mağdurlar çok sayıda duyarsız, suçlayıcı yanıt aldıklarını bildirmiştir. Ek olarak, katılımcılar bildirimini takip eden dönemde, uzun süre yanıt alamamalarını yaralayıcı ve kaygı verici olarak nitelendirmişlerdir. Mahkeme salonunda mağdurların yaşadıkları en büyük problemlerden biri faille karşılaşmak ve sanık müdafinin kendilerini suçlayıcı veya olayla ilgisiz ancak mağdur tarafından “failin kötü bir insan olmadığı”na ilişkin beyanlarına maruz kalmaktır. Bir diğeri ise, muhakeme sürecinde katılan ve sanıklara tanınan usulî yetki ve hakların kullanımında dengesizlik olduğunu düşünmektedir. Örneğin tanık dinletmede sanığın verdiği liste kabul edilirken, katılanın tüm taleplerinin reddedilmesi veya sanığa daha anlayışlı tavır gösterilirken katılanın “sanık gibi sorgulanması” mağdurlarda adalet beklentisini sarsmış ve ikincil mağduriyete yol açmıştır.

Bir diğerk bulgu ise AGO kullanımından hiçbir mağdurun bahsetmemesi, tüm yetişkin mağdur beyanlarının mahkeme salonunda alınmasıdır. Çocuk mağdurlar bakımından ÇİM'in artık yerleşmiş bir uygulama olduğu bulgular ışığında söylenebilir. ÇİM'e yönlendirilen katılımcılar bu süreci destekleyici ve “en azından diğerk kurumlardan daha iyi” olarak nitelendirmiştir. Yine, iki çocuk mağdur Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından korumaya alınmıştır. Her iki mağdur da sürecin kendilerine anlayabilecekleri şekilde anlatılmadan, istekleri yok sayılarak ve gerçekte kendi menfaatlerinin korunmadıkları ortamlarda tutularak sürecin daha yaralayıcı hale getirildiğini bildirmiştir. Her iki mağdur da kurumda akran zorbalığı ve şiddetine maruz kalmış, etkin bir korumadan yararlanamamış, kurumdan ayrılmak istemiştir.

Yapılan yargılama sonucunda, seçenek yaptırım uygulanması ve beraat kararı verilmesi mağdurların adalet beklentisini genel olarak karşılamamıştır. Bu kapsamda mağdurların mahkûmiyet kararı alması, kendilerini desteklemeyen sosyal çevrelerine haklılıklarını göstermek için bir araç olabildiği gibi, failin toplumda ifşa edilerek veya infaz kurumuna kapatılarak başka kişilere zarar vermesinin önlenmesi için başvuru olan bir yol olabilmiştir. Anılan sonuçlara ulaşamadığında bu “yıpratıcı” sürecin boşuna yaşandığı algısı psikolojik durumu genel olarak kötüleştirmiştir. Aksine bazı mağdurlar ise kendilerini sonuç ne olursa olsun “başvurma cesareti gösterdikleri” için sonrasında iyi hissetmeye başlamış, “en azından elimden geleni yaptım” diyerek rahatlama yaşamışlardır.

Bu aşamada makul sürede mağdurların bildirimlerine dönüş yapılması, koruma prosedürlerinin etkin şekilde yürütülmesi, mağdurların adli sürece dair bilgi alabilecekleri devamlı danışma hat veya merkezlerinin oluşturulması, cinsel şiddet özelindeki resmi kurumlara yönlendirmenin tüm resmi personel tarafından yapılması, mağdur ifadeleri için AGO'ların kullanılması ve hatta bazı durumlarda kullanımın zorunlu yapılmasına dair düzenleme ve bu konuda eğitimler düzenlenmesi, cinsel suçlara ilişkin yanlış inanışların özellikle tanınık faillerden gelen fiillerde “kadınların intikam almak için başvuru yaptığı” ve “fiziksel bulgu yoksa cinsel suçun da olmadığı” kabullerinin meydana getirdiği mağdur suçluyıcılığın önüne geçmek için gerekli önlemlerin alınması, cinsel suç mağdurlarıyla ilgilenecek personelin uzmanlaşanlar arasından seçilerek görevlendirilmesi, kadın mağdurlar için kurumlarda kadın personel bulundurulması mağdurlar ve literatür tarafından işaret edilen çözüm önerileridir.

Araştırmamızda ortaya konan bulgular özetle mevzuatta mağdurları korumak için getirilen düzenlemelerin uygulamaya geçirilmesinde problemler olduğunu, kamuoyunun cinsel suçlar ve yanlış inanışlar hakkında bilinçlendirilmesi gerekliliğini, yaşa uygun cinsel eğitimin önemini, cinsel şiddet özelinde ve kırılgan mağdurlara yönelik adli uygulamaların yaygınlaştırılması ve adli personelin takdirine bırakılmaması gerekliliğidir. Mağdurların etkin bir destek ve yardıma erişimin şans olmaktan çıkarılması ve Türkiye'nin her yerinde her sosyoekonomik gruptan mağdurun sürekli erişimine hazır tutulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇSHB. (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu.
- Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı (2022) Adli Görüşme Odaları (AGO) <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/agonedir> (Çevrimiçi) Erişim Tarihi: 05.10.2022.
- Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı. <http://www.cigm.adalet.gov.tr/adli-gorusme-odolari-yonetmeligi-01582> Erişim Tarihi: 12.10.2019.
- ADMHDB (2021) Mağdura Yaklaşım Kılavuzu. Ankara: Adalet Bakanlığı.
- ADMHDB (2021, Ağustos 7) Yürütülen Projeler - Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Kapsamlı Kurumsal Müdahale Geliştirme Projesi <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/16#collapse3>
- Ahrens, C. E., Cabral, G., & Abeling, S. (2009). Healing or hurtful: Sexual assault survivors’ interpretations of social reactions from support providers. *Psychology of Women Quarterly*, 33(1), 81–94. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.01476.x>
- Ahrens, C. E., & Campbell, R. (2000). Assisting rape victims as they recover from rape: The impact on friends. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(9), 959-986.
- Ahrens, C. E., Campbell, R., Ternier-Thames, N. K., Wasco, S. M., & Sefl, T. (2007). Deciding DSÖm to tell: Expectations and outcomes of rape survivors’ first disclosures. In *Psychology of Women Quarterly* (Vol. 31, Issue 1, pp. 38–49). <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2007.00329.x>
- Ahrens, C. E., Stansell, J., & Jennings, A. (2010). To tell or not to tell: The impact of disclosure on sexual assault survivors’ recovery. *Violence and Victims*, 25(5), 631–648. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.631>
- Alaggia, R. (2004). Many ways of telling: Expanding conceptualizations of child sexual disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1213-1227.
- Alaggia, R. (2010). An ecological analysis of child sexual abuse disclosure: Considerations for child and adolescent mental health. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 19(1), 32.
- Alaggia, R., & Kirshenbaum, S. (2005). Speaking the unspeakable: Exploring the impact of family dynamics on child sexual abuse disclosures. *Families in Society*, 86(2), 227-234.
- Alaggia, R., & Wang, S. (2020). “I never told anyone until the #metoo movement”: What can we learn from sexual abuse and sexual assault disclosures made through social media? *Child Abuse and Neglect*, 103, 104312. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104312>

- Alaggia, R., Collin-Vézina, D., & Lateef, R. (2019). Facilitators and Barriers to Child Sexual Abuse (CSA) Disclosures: A Research Update (2000–2016). *Trauma, Violence, and Abuse*, 20(2), 260–283. <https://doi.org/10.1177/1524838017697312>
- Alikasifoglu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., & Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse and Neglect*, 30(3), 247–255. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.012>
- Amado, B. G., Arce, R., & Herraiz, A. (2015). Psychological injury in victims of child sexual abuse: A meta-analytic review. *Psychosocial Intervention*, 24(1), 49–62. <https://doi.org/10.1016/J.PSI.2015.03.002>
- Au, T. M., Dickstein, B. D., Comer, J. S., Salters-Pedneault, K., & Litz, B. T. (2013). Co-occurring posttraumatic stress and depression symptoms after sexual assault: A latent profile analysis. *Journal of Affective Disorders*, 149(1-3), 209-216.
- Aral, S. O. (2001). Sexually transmitted diseases: Magnitude, determinants, and consequences. *International Journal of STD & AIDS*, 12, 211–215.
- Arata, C. M. (1998). To tell or not to tell: Current functioning of child sexual abuse survivors DSÖ disclosed their victimization. *Child Maltreatment*, 3(1), 63–71. <https://doi.org/10.1177/1077559598003001006>
- Arata, C. M. (1998). To tell or not to tell: Current functioning of child sexual abuse survivors DSÖ disclosed their victimization. *Child Maltreatment*, 3, 63-71.
- Atılğan, EÜ., Yağcıoğlu, S., Çavdar, Y. (2014). Çocuklarla Adli Görüşme İçin Rehber Adalet Bakanlığı, ASPB, HSYK ve TAA için hazırlanmış Rapor: Ankara.
- Aydemir, İ., & Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa yönelik cinsel istismarla mücadelede : Çocuk İzlem Merkezi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 151–165. https://doi.org/10.1501/asbd_0000000024
- Bachman, R. (1998). The factors related to rape reporting behavior and arrest: New evidence from the National Crime Victimization Survey. *Criminal Justice Aand Behavior*, 25(1), 8-29.
- Barth, J., Bermetz, L., Heim, E., Trelle, S., & Tonia, T. (2012). The current prevalence of child sexual abuse worldwide: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Public Health*, 58(3), 469–483. <https://doi.org/10.1007/S00038-012-0426-1>
- Berg, B. L., & Lune, H. (2012). Qualitative research methods for the social sciences 8.Bs.
- Baş, E. (2016) Türk Ceza Hukukunda Cinsel Taciz Suçu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 1135-1215
- Bhuptani, P. H., & Messman, T. L. (2021). Self-compassion and shame among rape survivors. *Journal of interpersonal violence*, 1-21. <https://doi.org/10.1177/08862605211021994>

- Birliği, A. P. (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. 5. Bs. (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı (Çev.: E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği: Ankara.
- Boysan, M., Goldsmith, R. E., Çavuş, H., Kayri, M., & Keskin, S. (2009). Relations among anxiety, depression, and dissociative symptoms: the influence of abuse subtype. *Journal of Trauma & Dissociation*, 10(1), 83-101.
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5), 748.
- Briere, J. (1988). Controlling for family variables in abuse effects research: A critique of the “partialling” approach. *Journal of Interpersonal Violence*, 3, 80–89
- Briere, J., & Elliot, D. M. (1993). Sexual abuse, family environment, and psychological symptoms: On the validity of statistical control. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 284–288
- Burt, M.R. Cultural myths and supports for rape *Journal of Personality and Social Psychology*, 38 (1980), pp. 217-230
- Campbell, R. (2005). What really happened? A validation study of rape survivors’ help-seeking experiences with the legal and medical systems. *Violence & Victims*, 20, 55–68.
- Campbell, R. (2006). Rape survivors’ experiences with the legal and medical systems: Do rape victim advocates make a difference? *Violence Against Women*, 12, 1–16.
- Campbell, R., & Johnson, C. R. (1997). Police officers' perceptions of rape: Is there consistency between state law and individual beliefs? *Journal of Interpersonal Violence*, 12(2), 255-274.
- Campbell, R., & Raja, S. (2005). The sexual assault and secondary victimization of female veterans: Help-seeking experiences in military and civilian social systems. *Psychology of Women Quarterly*, 29, 97–106.
- Campbell, R., Barnes, H. E., Ahrens, C. E., Wasco, S. M., Zaragoza-Diesfeld, Y., & Sefl, T. (1999). Community services for rape survivors: Enhancing psychological well-being or increasing trauma? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 847–858.
- Campbell, B. A., Menaker, T. A., & King, W. R. (2015). The determination of victim credibility by adult and juvenile sexual assault investigators. *Journal of Criminal Justice*, 43(1), 29-39.
- Campbell, R., Townsend, S. M., Long, S. M., Kinnison, K. E., Pulley, E. M., Adames, S. B., & Wasco, S. M. (2006). Responding to sexual assault victims’ medical and emotional needs: A national study of the services provided by SANE programs. *Research in Nursing & Health*, 29, 384–398.
- Campbell, R., Wasco, S. M., Ahrens, C. E., Sefl, T., & Barnes, H. E. (2001). Preventing the “second rape”: Rape survivors’ experiences with community service providers.

Journal of Interpersonal Violence, 16(12), 1239–1259.
<https://doi.org/10.1177/088626001016012002>

Campbell, R., Dworkin, E., & Cabral, G. (2009). An ecological model of the impact of sexual assault on women's mental health. *Trauma, Violence, and Abuse*, 10(3), 225–246. <https://doi.org/10.1177/1524838009334456>

Campbell, R., Sefl, T., Barnes, H. E., Ahrens, C. E., Wasco, S. M., & Zaragoza-Diesfeld, Y. (1999). Community services for rape survivors: Enhancing psychological well-being or increasing trauma? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(6), 847–858. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.6.847>

Campbell, R. (2008). The Psychological Impact of Rape Victims' Experiences with the Legal, Medical, and Mental Health Systems. *American Psychologist*, 63(8), 702–717. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.8.702>

Can, C. (2012) Toplumsal İnsanın Evrensel Doğası ve Cinsel Suçlar. 2. Bs. Siyasal Kitabevi: Ankara.

Carretta, C. M., Burgess, A. W., & DeMarco, R. (2015). To Tell or Not to Tell. *Violence Against Women*, 21(9), 1145–1165. <https://doi.org/10.1177/1077801215590672>

Caslini, M., Bartoli, F., Crocamo, C., Dakanalis, A., Clerici, M., & Carrà, G. (2016). Disentangling the association between child abuse and eating disorders: A systematic review and meta-analysis. *Psychosomatic Medicine*, 78(1), 79–90. <https://doi.org/10.1097/PSY.0000000000000233>

Centel, N. (2012) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Saldırı Suçu ve Cinsel Suçlar Değişiklik Tasarısı'nın Değerlendirilmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 269-290

Citak Tunc, G., Gorak, G., Ozyazicioglu, N., Ak, B., Isil, O., & Vural, P. (2018). Preventing child sexual abuse: Body safety training for young children in Turkey. *Journal Of Child Sexual Abuse*, 27(4), 347-364. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1477001>

Clark H (2010) 'What is the justice system willing to offer?': Understanding sexual assault victim/survivors' criminal justice needs. *Family Matters*, 85, 28-37.

Clark H (2015) A fair way to go: Justice for victim-survivors of sexual violence. In Powell A, Henry N and Flynn A (eds) *Rape Justice: Beyond the Criminal Law*: 18-35. United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Clark H and Quadara A (2010) Insights into Sexual Assault Perpetration: Giving Voice to Victim/Survivors' Knowledge. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.

Clark, H., & Quadara, A. (2010). Insights into sexual assault perpetration: Giving voice to victim/survivors' knowledge (Research Report No. 18). Melbourne: Australian Institute of Family Studies.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Önlenmesi Raporu. Çocuklar İçin Hep Birlikte Girişimi, Mart 2019: Ankara.

- Çoklar, I., Meşe, G., (2015). Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği Kısa Formunu Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34(2), 53–64.
- Collin-Vézina, D., Daigneault, I., & Hébert, M. (2013). Lessons learned from child sexual abuse research: Prevalence, outcomes, and preventive strategies. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 7(1), 1-9.
- Collings, S. J. (2003). Child sexual abuse myth acceptance among aspirant, trainee, and registered psychologists in Durban, South Africa. *Social Behavior & Personality*, 31, 835–842.
- Collings, S. J., Lindblom, L., Madu, S. N., & Park, M. S. (2009). The cross-cultural validity of the Child Sexual Abuse Myth Scale: A preliminary investigation. *Journal of Psychology in Africa*, 19(1), 9-17.
- Collin-Vézina, D., De La Sablonnière-Griffin, M., Palmer, A. M., & Milne, L. (2015). A preliminary mapping of individual, relational, and social factors that impede disclosure of childhood sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 43, 123–134. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.03.010>
- Comack, E., & Peter, T. (2005). How the Criminal Justice System Responds to Sexual Assault Survivors: The Slippage Between Responsibilization and Blaming the Victim. *Canadian Journal of Women & the Law*. 17, 283.
- Craven, S., Brown, S., & Gilchrist, E. (2006). Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of Sexual Aggression*, 12(3), 287-299.
- Creamer, M., Burgess, P., & McFarlane, A. C. (2001). Post-traumatic stress disorder: findings from the Australian National Survey of Mental Health and Well-being. *Psychological Medicine*, 31(7), 1237-1247.
- Creswell, J. W. (2017). Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi. Edam: İstanbul.
- Crisma, M., Bascelli, E., Paci, D., & Romito, P. (2004). Adolescents DSÖ experienced sexual abuse: Fears, needs and impediments to disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1035-1048
- Cromer, L. D., & Freyd, J. J. (2009). Hear no evil, see no evil? Associations of gender, trauma history, and values with believing trauma vignettes. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 9, 85–96.
- Cromer, L. D., & Goldsmith, R. E. (2010). Child sexual abuse myths: Attitudes, beliefs, and individual differences. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(6), 618-647.
- Dallam, S. J., Gleaves, D. H., Cepeda-Benito, A., Silberg, J., Kraemer, H. C., & Spiegel, D. (2001). The effects of child sexual abuse: Comment on Rind, Tromovitch, and Bauserman (1998). *Psychological Bulletin*, 127, 715–733.

- Deblinger, E., Stauffer, L., Steer, R. A. (2001). Comparative efficacies of supportive and cognitive behavioral group therapies for young children DSÖ have been sexually abused and their nonoffending mothers. *Child Maltreatment*, 6, 332–343.
- Derin G., (2018) Kuşaklararası ekseninde psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin travma, bağlanma ve dissosiyasyon açısından incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- DESA/DAW (2010) Handbook for Legislation on Violence Against Women. New York: United Nations
- DiMauro, J., & Renshaw, K. D. (2021). Trauma-Related Disclosure in Sexual Assault Survivors' Intimate Relationships: Associations With PTSD, Shame, and Partners' Responses. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3–4), NP1986-2004NP. <https://doi.org/10.1177/0886260518756117>
- Dinos, S., Burrowes, N., Hammond, K., & Cunliffe, C. (2015). A systematic review of juries' assessment of rape victims: Do rape myths impact on juror decision-making? *International Journal of Law, Crime and Justice*, 43(1), 36–49. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2014.07.001>
- Dombrowski, S. C., Gischlar, K. L., & Durst, T. (2007). Safeguarding young people from cyber pornography and cyber sexual predation: A major dilemma of the Internet. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 16(3), 153-170.
- Domhardt, M., Münzer, A., Fegert, J. M., & Goldbeck, L. (2014). Resilience in Survivors of Child Sexual Abuse: A Systematic Review of the Literature, *Trauma, Violence, & Abuse*, 16(4), 476–493. <https://doi.org/10.1177/1524838014557288>
- Dursun, S. (2014). Türk Ceza Hukuku'nda Cinsel Suçlara Genel Bir Bakış. *Ceza Hukuku Dergisi*, 24, 57-73.
- Dworkin, E. R., & Schumacher, J. A. (2018). Preventing Posttraumatic Stress Related to Sexual Assault Through Early Intervention: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(4), 459–472. <https://doi.org/10.1177/1524838016669518>
- Easton, S. D. (2013). Disclosure of child sexual abuse among adult male survivors. *Clinical Social Work Journal*, 41(4), 344-355.
- Easton, S. D., Saltzman, L. Y., & Willis, D. G. (2014). “Would you tell under circumstances like that?”: Barriers to disclosure of child sexual abuse for men. *Psychology of Men and Masculinity*, 15(4), 460–469. <https://doi.org/10.1037/a0034223>
- Ellard-Gray, A., Jeffrey, N. K., Choubak, M., & Crann, S. E. (2015). Finding the hidden participant: Solutions for recruiting hidden, hard-to-reach, and vulnerable populations. *International Journal of Qualitative Methods*, 14(5), 1609406915621420.
- Elliott, A. N., & Carnes, C. N. (2001). Reactions of nonoffending parents to the sexual abuse of their child: A review of the literature. *Child Maltreatment*, 6, 314-331.

- Elmas, F. (2010) Cinsel Suç Mağdurlarının Adli Tıp Kurumuna Sevkinin Gerektiren Haller ve Cinsel Suçlarda Beden veya Ruh Sağlığının Bozulması Kavramı, *Terazi Hukuk Dergisi*, 5(44), 141–150. <https://jurix.com.tr/article/738>.
- Ermağan-Çağlar, E., ve Türk, T. (2019). İstismara maruz kalan çocuklarla adli görüşme: NICHD Protokolü önerisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(38), 393-412.
- Erdem E. ve Türay A., 2019, Türk Ceza Hukukunda Basit Cinsel Saldırı Suçunun Eşe Karşı İşlenmesi, *Suç ve Ceza*, 12(2), 65-101.
- Eroğlu, K., Seven, M., Abali-Çetin, S., & Önok, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Taciz ve Saldırı Hakkındaki Düşünceleri ve Deneyimleri. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 18–39.
- Eskin, M., Kaynak-Demir, H., & Demir, S. (2005). Same-Sex Sexual Orientation, Childhood Sexual Abuse, and Suicidal Behavior in University Students in Turkey. *Archives of Sexual Behavior*, 34(2), 185–195. <https://doi.org/10.1007/s10508-005-1796-8>
- Faravelli, C., Giugni, A., Salvatori, S., & Ricca, V. (2004). Psychopathology after rape. *American Journal of Psychiatry*, 161(8), 1483-1485.
- Felson, R. B., & Pare, P. P. (2008). Gender and the victim's experience with the criminal justice system. *Social Science Research*, 37(1), 202-219.
- Fergusson, D. M., McLeod, G. F. H., & Horwood, L. J. (2013). Childhood sexual abuse and adult developmental outcomes: Findings from a 30-year longitudinal study in New Zealand. *Child Abuse & Neglect*, 37(9), 664–674. <https://doi.org/10.1016/J.CHIABU.2013.03.013>
- Fileborn, B. (2014). Online activism and street harassment: digital justice or shouting into the ether?. *Griffith Journal of Law and Human Dignity*, 2 (1), pp.32-51
- Filipas, H. H., & Ullman, S. E. (2001). Social reactions to sexual assault victims from various support sources. *Violence & Victims*, 16, 673–692.
- Finkelhor, D. (2009). The Prevention of Childhood Sexual Abuse. *The Future of Children*, 19(2), 169–194. <http://www.jstor.org/stable/27795052>
- Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I. A., & Smith, C. (1990). Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child Abuse & Neglect*, 14, 19-28.
- Fisher, B. S., Daigle, L. E., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2003). Reporting sexual victimization to the police and others: Results from a national-level study of college women. *Criminal Justice and Behavior*, 30(1), 6–38. <https://doi.org/10.1177/0093854802239161>
- Flåm, A. M., & Haugstvedt, E. (2013). Test balloons? Small signs of big events: A qualitative study on circumstances facilitating adults' awareness of children's first signs of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 37(9), 633-642.

- Flowe, H. D., Ebbesen, E. B., & Putcha-Bhagavatula, A. (2007). Rape shield laws and sexual behavior evidence: Effects of consent level and women's sexual history on rape allegations. *Law and Human Behavior*, 31, 159–175.
- Flood, M., & Pease, B. (2006). The factors influencing community attitudes in relation to violence against women: A critical review of the literature.
- Fontes, L. A., Cruz, M., & Tabachnick, J. (2001). Views of child sexual abuse in two cultural communities: An exploratory study among African Americans and Latinos. *Child Maltreatment*, 6(2), 103–117.
- Fontes, L. A., & Plummer, C. (2010). Cultural issues in disclosures of child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(5), 491–518.
- Frattaroli, J. (2006). Experimental disclosure and its moderators: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 132(6), 823.
- Frazier, P. A., & Burnett, J. W. (1994). Immediate coping strategies among rape victims. *Journal of Counseling & Development*, 72(6), 633–639.
- Frazier, P., & Haney, B. (1996). Sexual assault cases in the legal system: Police, prosecutor and victim perspectives. *Law and Human Behavior*, 20, 607–628.
- Gagnier, C., & Collin-Vézina, D. (2016). The Disclosure Experiences of Male Child Sexual Abuse Survivors. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(2), 221–241. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1124308>
- Goodman-Brown, T. B., Edelstein, R. S., Goodman, G. S., Jones, D. P., & Gordon, D. S. (2003). Why children tell: A model of children's disclosure of sexual abuse *Child Abuse & Neglect*, 27, 525–540.
- Golge, B. Z., Yavuz, M. F., & Yuksel, S. (2006). Sexual assailants' profiles. *Journal of Forensic Medicine*, 20, 1–17.
- Gökcan, H. T., Artuç, M. (2021) Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi – C.3 Adalet Yayınevi: Ankara.
- Guay, S., Billette, V., & Marchand, A. (2006). Exploring the links between posttraumatic stress disorder and social support: Processes and potential research avenues. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 19(3), 327–338.
- Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, 6(10), 830–839. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30286-X](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30286-X)
- Halligan, S. L., Michael, T., Clark, D. M., & Ehlers, A. (2003). Posttraumatic stress disorder following assault: The role of cognitive processing, trauma memory, and appraisals. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71, 419–431.
- Hébert, M., Lavoie, F., & Blais, M. (2014). Post-Traumatic Stress Disorder/PTSD in adolescent victims of sexual abuse: resilience and social support as protection factors.

Ciência & Saúde Coletiva, 19(3), 685–694. <https://doi.org/10.1590/1413-81232014193.15972013>

- Hébert, M., Tourigny, M., Cyr, M., McDuff, P., & Joly, J. (2009). Prevalence of childhood sexual abuse and timing of disclosure in a representative sample of adults from Quebec. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 54(9), 631-636.
- Herman, J. L. (2005). Justice from the victim's perspective. *Violence Against Women*, 11(5), 571–602. <https://doi.org/10.1177/1077801205274450>
- Hetzel-Riggin, M. D. (2010). Peritraumatic dissociation and PTSD effects on physiological response patterns in sexual assault victims. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2(3), 192.
- Hershkowitz, I., Horowitz, D., & Lamb, M. E. (2005). Trends in children's disclosure of abuse in Israel: A national study. *Child Abuse & Neglect*, 29(11), 1203-1214.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Katz, C., & Malloy, L. C. (2015). Does enhanced rapport-building alter the dynamics of investigative interviews with suspected victims of intra-familial abuse?. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 30(1), 6-14.
- Hershkowitz, I., Lanes, O., & Lamb, M. E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse and Neglect*, 31(2), 111–123. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.09.004>
- Hine, B., & Murphy, A. (2019). The influence of 'High' vs. 'Low' rape myth acceptance on police officers' judgements of victim and perpetrator responsibility, and rape authenticity. *Journal of Criminal Justice*, 60, 100–107. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2018.08.001>
- Honor, G. (2010). Child Sexual Abuse: Consequences and Implications. *Journal of Pediatric Health Care*, 24(6), 358–364. <https://doi.org/10.1016/J.PEDHC.2009.07.003>
- Hughes, K., Bellis, M. A., Hardcastle, K. A., Sethi, D., Butchart, A., Mikton, C., Jones, L., & Dunne, M. P. (2017). The effect of multiple adverse childhood experiences on health: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 2(8), e356–e366. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(17\)30118-4](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(17)30118-4)
- Hunter, S. V. (2011). Disclosure of child sexual abuse as a life-long process: Implications for health professionals. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 32(2), 159–172. <https://doi.org/10.1375/anft.32.2.159>
- HÜNEE (2009) Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- HÜNEE (2014) Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- J Xue, J. C. C. C. R. H. T. Z. (2020). The hidden pandemic of family violence during COVID-19: Unsupervised learning of tweets. *Journal of Medical Internet Research*, 22(11), e24361.

- Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Reichelt, S., & Tjersland, O. A. (2005). Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 29(12), 1395-1413.
- Jordan, C. E., Campbell, R., & Follingstad, D. (2010). Violence and women's mental health: the impact of physical, sexual, and psychological aggression. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 607-628.
- Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO) (2018) Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)'nin hükümlerinin hayata geçirilmesini sağlayan yasal ve diğer tedbirlere ilişkin GREVIO(İlk)Değerlendirme Raporu – TÜRKİYE Strasburg: Avrupa Konseyi
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü (2022) Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Listesi. <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html> (Çevrimiçi) Erişim Tarihi: 05.10.2022.
- Kaukinen, C., & DeMaris, A. (2005). Age at first sexual assault and current substance use and depression. *Journal of interpersonal violence*, 20(10), 1244-1270.
- Kaukinen, C., & DeMaris, A. (2009). Sexual Assault and Current Mental Health: The Role of Help-Seeking and Police Response. *Violence Against Women*, 15(11),
- Keefe, K. M., Hetzel-Riggin, M. D., & Sunami, N. (2020). The mediating roles of hostility and dissociation in the relationship between sexual assault and suicidal thinking in college students. *Journal of interpersonal violence*, 35(7-8), 1635-1653.1331–1357. <https://doi.org/10.1177/1077801209346713>
- Kenney, J. S. (2004). Human agency revisited: The paradoxical experiences of victims of crime. *International Review of Victimology*, 11, 225-257.
- Kiye, S., & Pişkin, M. (2020). Öğretmenleri Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Algılarının İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 20–44. www.asead.com
- Kloppen, K., Haugland, S., Svedin, C. G., Mæhle, M., & Breivik, K. (2016). Prevalence of Child Sexual Abuse in the Nordic Countries: A Literature Review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(1), 37–55. <https://doi.org/10.1080/10538712.2015.1108944>
- Koca, M., Üzülmöz, İ. (2022) Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Bs. Adalet Yayınevi: Ankara.
- Kogan, S. M. (2004). Disclosing unwanted sexual experiences: Results from a national sample of adolescent women. *Child Abuse & Neglect*, 28, 147-165.
- Koss, M. P. (2006). Restoring rape survivors: Justice, advocacy, and a call to action. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1087, 206–234.
- Koss, M. P., Figueredo, A. J., & Prince, R. J. (2002). Cognitive mediation of rape's mental, physical and social health impact: Tests of four models in cross-sectional data. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(4), 926.

- Koss, M. P., Bachar, K. J., Hopkins, C. Q., & Carlson, C. (2004). Expanding a community's justice response to sex crimes through advocacy, prosecutorial, and public health collaboration. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 1435–1463.
- Koss, M. P., Bailey, J. A., Yuan, N. P., Herrera, V. M., & Lichter, E. L. (2003). Depression and PTSD in survivors of male violence: Research and training initiatives to facilitate recovery. *Psychology of Women Quarterly*, 27, 130–142.
- Lievore D 2003. Non-reporting and hidden recording of sexual assault: an international literature review. Archive no. Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://www.aic.gov.au/publications/archive/archive-135>
- Lievore, D. (2004). Victim credibility in adult sexual assault cases. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice / Australian Institute of Criminology*, (288), 1–6. <https://search.informit.org/doi/10.3316/agispt.20050912>
- Lilley-Walker, S. J., Hester, M., & Turner, W. (2018). Evaluation of European domestic violence perpetrator programmes: Toward a model for designing and reporting evaluations related to perpetrator treatment interventions. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62(4), 868-884.
- Lindgren, K. P., Neighbors, C., Blayney, J. A., Mullins, P. M., & Kaysen, D. (2012). Do drinking motives mediate the association between sexual assault and problem drinking?. *Addictive Behaviors*, 37(3), 323-326.
- Logan, T., Evans, L., Stevenson, E., & Jordan, C. E. (2005). Barriers to services for rural and urban survivors of rape. *Journal of Interpersonal Violence*, 20, 591–616.
- London, K., Bruck, M., Ceci, S. J., & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of child sexual abuse: What does the research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy and Law*, 11, 194-226.
- London, K., Bruck, M., Wright, D. B., & Ceci, S. J. (2008). Review of the contemporary literature on how children report sexual abuse to others: Findings, methodological issues, and implications for forensic interviewers. *Memory*, 16(1), 29-47.
- Lovett, B. B. (2004). Child sexual abuse disclosure: Maternal response and other variables impacting the victim. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(4), 355-371.
- Lyon, T. D., Ahern, E. C., Malloy, L. C., & Quas, J. A. (2010). Children's reasoning about disclosing adult transgressions: Effects of maltreatment, child age, and adult identity. *Child Development*, 81(6), 1714-1728.
- Malloy, L. C., Brubacher, S. P., & Lamb, M. E. (2013). "Because She's One DSÖ Listens": Children Discuss Disclosure Recipients in Forensic Interviews. *Child Maltreatment*, 18(4), 245–251. <https://doi.org/10.1177/1077559513497250>
- Maniglio R. 2009. The impact of child sexual abuse on health: A systematic review of reviews. *Clinical Psychology Review* 29(7): 647–657. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.08.003>

- Maniglio, R. (2012). Child Sexual Abuse in the Etiology of Anxiety Disorders: A Systematic Review of Reviews. *Trauma, Violence & Abuse*, 14(2), 96–112. <https://doi.org/10.1177/1524838012470032>
- Maniglio, R. (2013). The impact of child sexual abuse on the course of bipolar disorder: a systematic review. *Bipolar Disorders*, 15(4), 341–358. <https://doi.org/10.1111/BDI.12050>
- Marriott, B. R., Lewis, C. C., & Gobin, R. L. (2016). Disclosing traumatic experiences: Correlates, context, and consequences. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 8(2), 141.
- Martin, P. Y., & Powell, R. M. (1994). Accounting for the “second assault”: Legal organizations’ framing of rape victims. *Law & Social Inquiry*, 19(4), 853-890.
- McCrae, N., & Murray, J. (2008). When to delete recorded qualitative research data. *Research Ethics*, 4(2), 76-77.
- McElvaney, R., Greene, S., & Hogan, D. (2014). To tell or not to tell? Factors influencing young people’s informal disclosures of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(5), 928-947.
- McGlynn, C. (2011). Feminism, Rape and the Search for Justice. *Oxford Journal of Legal Studies*, 31(4), 825–842. <https://doi.org/10.1093/OJLS/GQR025>
- McGlynn, C., Westmarland, N., & Godden, N. (2012). ‘I just wanted him to hear me’: Sexual violence and the possibilities of restorative justice. *Journal of Law and Society*, 39(2), 213-240.
- McGlynn, C. (2017). Rape trials and sexual history evidence: Reforming the law on third-party evidence. *The Journal of Criminal Law*, 81(5), 367-392.
- Mennicke, A., Anderson, D., Oehme, K., & Kennedy, S. (2014). Law enforcement officers’ perception of rape and rape victims: A multimethod study. *Violence and Victims*, 29(5), 814-827.
- Messman-Moore, T. L., Walsh, K. L., & DiLillo, D. (2010). Emotion dysregulation and risky sexual behavior in revictimization. *Child Abuse & Neglect*, 34(12), 967-976.
- Mooney, J. (2021). How Adults Tell: A Study of Adults’ Experiences of Disclosure to Child Protection Social Work Services. *Child Abuse Review*, car.2677. <https://doi.org/10.1002/car.2677>
- Moor, A. (2007). When recounting the traumatic memories is not enough: Treating persistent self-devaluation associated with rape and victim-blaming myths. *Women & Therapy*, 30, 19–33.
- Moor, A. (2007). When recounting traumatic memories is not enough: Treating persistent self-devaluation associated with rape and victim-blaming rape myths. *Women & Therapy*, 30, 19-33.

- Moors, R., & Webber, R. (2013). The dance of disclosure: Online self-disclosure of sexual assault. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 12(6), 799–815. <https://doi.org/10.1177/1473325012464383>
- Münzer, A., Fegert, J. M., Ganser, H. G., Loos, S., Witt, A., & Goldbeck, L. (2016). Please tell! barriers to disclosing sexual victimization and subsequent social support perceived by children and adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(2), 355–377. <https://doi.org/10.1177/0886260514555371>
- Najdowski, C. J., & Ullman, S. E. (2011). The effects of revictimization on coping and depression in female sexual assault victims. *Journal of Traumatic Stress*, 24(2), 218–221.
- Noll, J. G., Trickett, P. K., & Putnam, F. W. (2003). A prospective investigation of the impact of childhood sexual abuse on the development of sexuality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(3), 575.
- O’neill, T. (2018). “Today I Speak”: Exploring How Victim-Survivors Use Reddit. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 7(1), 44–59. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v7i1.402>
- Oddone E, Genuis M, Violato C. 2001. A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology* 135(1): 17–36. <https://doi.org/10.1080/00223980109603677>
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ates, N., Cetin, G., Miral, S., Hancı, H., Erşahin, Y., Tepeli, N., Bulguc, A.G., & Tiras, B. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse & Neglect*, 25(2), 279-290.
- Özbek, V.Ö., Doğan, K., Bacaksız, P. (2021) Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 16. Bs. Seçkin: Ankara.
- Özek, Ç. (1984) Suç Mağdurunun Korunması ile İlgili Bazı Sorunlar, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1-4, 13-67.
- Özgenç, İ. (2020) Özgenç, İ. (2020). Cinsel Suçlar. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24 (1) , 257-283. Doi: 10.34246/ahbvuhfd.682799
- Öztürk, M., Uzel-Tanrıverdi, B., Yalın-Sapmaz, Ş., (2017) Cinsel İstismara Uğrayan Çocuk ve Ergenlerin Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, *Psikopatoloji ve İlişkili Risk Etkenleri, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(2), 155-163.
- Page, A.D. (2010). True colors: Police officers and rape myth acceptance. *Feminist Criminology*, 5(4), 315-334.
- Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, 22, 271-295.

- Parratt, K. A., & Pina, A. (2017). From “real rape” to real justice: A systematic review of police officers’ rape myth beliefs. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 68–83. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.03.005>
- Patterson, D., Greeson, M., & Campbell, R. (2009). Understanding rape survivors’ decisions not to seek help from formal social systems. *Health & Social Work*, 34(2), 127-136.
- Petrak, J., & Hedge, B. (2002). *The Trauma of Sexual Assault: Treatment. Prevention and Practice*.
- Plichta, S. B., Vandecar-Burdin, T., Odor, R. K., Reams, S., & Zhang, Y. (2006). The emergency department and victims of sexual violence: An assessment of preparedness to help. *Journal of Health and Human Services Administration*, 29, 285–308.
- Plummer, C. A. (2006). The discovery process: What mothers see and do in gaining awareness of the sexual abuse of their children. *Child Abuse & Neglect*, 30(11), 1227-1237.
- Priebe, G., & Svedin, C. G. (2008). Child sexual abuse is largely hidden from the adult society: An epidemiological study of adolescents’ disclosures. *Child Abuse & Neglect*, 32(12), 1095–1108. <https://doi.org/10.1016/J.CHIABU.2008.04.001>
- Priebe, G., & Svedin, C. G. (2008). Child sexual abuse is largely hidden from the adult society: An epidemiological study of adolescents’ disclosures. *Child Abuse & Neglect*, 32, 1095-1108.
- Reitsemä, A. M., & Grietens, H. (2016). Is anybody listening? the literature on the dialogical process of child sexual abuse disclosure reviewed. *Trauma, Violence, and Abuse*, 17(3), 330–340. <https://doi.org/10.1177/1524838015584368>
- Resick, P. A. (1993). The psychological impact of rape. *Journal of interpersonal violence*, 8(2), 223-255.
- Resnick, H. S., Walsh, K., McCauley, J. L., Schumacher, J. A., Kilpatrick, D. G., & Acierno, R. E. (2012). Assault related substance use as a predictor of substance use over time within a sample of recent victims of sexual assault. *Addictive behaviors*, 37(8), 914-921.
- Rickert, V. I., Wiemann, C. M., & Vaughan, R. D. (2005). Disclosure of date/acquaintance rape: DSÖ reports and when. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 18(1), 17–24. <https://doi.org/10.1016/j.jpog.2004.11.006>
- Rickert, V. I., Wiemann, C. M., & Vaughan, R. D. (2005). Disclosure of date/acquaintance rape: DSÖ reports and when. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 18(1), 17–24. <https://doi.org/10.1016/j.jpog.2004.11.006>
- Rotenberg, C. (2017). Police-reported sexual assaults in Canada, 2009 to 2014: A statistical profile. *Juristat: Canadian Centre for Justice Statistics*.

- Rothbaum, B. O., Foa, E. B., Riggs, D. S., Murdock, T., & Walsh, W. (1992). A prospective examination of post-traumatic stress disorder in rape victims. *Journal of Traumatic stress*, 5(3), 455-475.
- Saldaña J (2013) *The Coding Manual for Qualitative Researchers*, 2nd edn. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Sarica A.D., Coskun U.H., ‘Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Odalarının Kullanımı: Hâkim, Avukat, Uzman ve Mağdur Görüşleri’ (2020) *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 8(1), 117-142. <https://doi.org/10.26650/JPLC2019-0020>
- Schaeffer, P., Leventhal, J. M., & Asnes, A. G. (2011). Children’s disclosures of sexual abuse: Learning from direct inquiry. *Child Abuse & Neglect*, 35(5), 343–352. <https://doi.org/10.1016/J.CHIABU.2011.01.014>
- Schaeffer, P., Leventhal, J. M., & Asnes, A. G. (2011). Children’s disclosure of sexual abuse: Learning from direct inquiry. *Child Abuse & Neglect*, 35, 343-352.
- Schmidt, U., Humfress, H., & Treasure, J. (1997). The role of general family environment and sexual and physical abuse in the origins of eating disorders. *European Eating Disorders Review*, 5, 184–207.
- Schönbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U., & Landolt, M. A. (2012). Disclosure of Child Sexual Abuse by Adolescents: A Qualitative In-Depth Study. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(17), 3486–3513. <https://doi.org/10.1177/0886260512445380>
- Schönbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U., & Landolt, M. A. (2012). Disclosure of child sexual abuse by adolescents: A qualitative in-depth study. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 3486-3513.
- Schönbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U., & Landolt, M. A. (2014). Adolescent perspectives on social support received in the aftermath of sexual abuse: A qualitative study. *Archives of sexual behavior*, 43(3), 571-586.
- Scoglio, A. A., Kraus, S. W., Saczynski, J., Jooma, S., & Molnar, B. E. (2021). Systematic review of risk and protective factors for revictimization after child sexual abuse. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), 41-53. <https://doi.org/10.1177/1524838018823274>
- Sjoberg RL, Lindblad F. 2002.Limited disclosure of sexual abuse in children DSÖse experiences were documented by videotape. *The American Journal of Psychiatry* 159: 312–314.
- Shackel, R. L. (2008). Beliefs commonly held by adults about children’s behavioral responses to sexual victimization. *Child Abuse & Neglect*, 32, 485–495.
- SHÇEK-UNICEF. (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-araştırması-özet-raporu->
- Skogan, W. G. (1976). Citizen reporting of crime some national panel data. *Criminology*, 13(4), 535-549.

- Sleath, E., & Bull, R. (2015). A Brief Report on Rape Myth Acceptance: Differences Between Police Officers, Law Students, and Psychology Students in the United Kingdom. *Violence and Victims*, 30(1), 136–147. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-13-00035>
- Smallbone, S., & Wortley, R. K. (2000). *Child sexual abuse in Queensland: Offender characteristics and modus operandi* (pp. 153-167). Brisbane: Queensland Crime Commission and Queensland Police Service.
- Smith, M. E. (2005). Female sexual assault: The impact on the male significant other. *Issues in Mental Health Nursing*, 26(2), 149-167.
- Smith, D. W., Letourneau, E. J., Saunders, B. E., Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., & Best, C. L. (2000). Delay in disclosure of childhood rape: results from a national survey. *Child Abuse & Neglect*, 24(2), 273–287. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(99\)00130-1](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(99)00130-1)
- Sözüer, A. Dursun, S., Talas, S. (2017) Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, 4. Bs. Alfa: İstanbul.
- Stein, R. E., & Nofziger, S. D. (2008). Adolescent sexual victimization: Choice of confidant and the failure of authorities. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 6(2), 158-177.
- Sudderth, L. K. (1998). “It’ll Come Right Back at Me” The Interactional Context of Discussing Rape with Others. *Violence Against Women*, 4(5), 572-594.
- Sullivan, J., & Beech, A. (2004). A comparative study of demographic data relating to intra-and extra-familial child sexual abusers and professional perpetrators. *Journal of sexual aggression*, 10(1), 39-50.
- Spohn, C., Beichner, D., & Davis-Frenzel, E. (2001). Prosecutorial justifications for sexual assault case rejection: Guarding the “gateway to justice.” *Social Problems*, 48, 206–235.
- Spohn, C., & Tellis, K. (2012). The criminal justice system’s response to sexual violence. *Violence Against Women*, 18(2), 169-192.
- Starzynski, L. L., & Ullman, S. E. (2014). Correlates of perceived helpfulness of mental health professionals following disclosure of sexual assault. *Violence Against Women*, 20(1), 74-94.
- Starzynski, L. L., Ullman, S. E., & Vasquez, A. L. (2017). Sexual Assault Survivors’ Experiences with Mental Health Professionals: A Qualitative Study. *Women and Therapy*, 40(1–2). <https://doi.org/10.1080/02703149.2016.1213609>
- Starzynski, L. L., Ullman, S. E., Filipas, H. H., & Townsend, S. M. (2005). Correlates of women’s sexual assault disclosure to informal and formal support sources. *Violence & Victims*, 20, 417–432.
- Steine, I. M., Winje, D., Krystal, J. H., Bjorvatn, B., Milde, A. M., Grønli, J., Nordhus, I. H., & Pallesen, S. (2017). Cumulative childhood maltreatment and its dose-response relation with adult symptomatology: Findings in a sample of adult survivors of sexual

abuse. *Child Abuse & Neglect*, 65, 99–111.
<https://doi.org/10.1016/J.CHIABU.2017.01.008>

Stoltenborgh, M., IJzendoorn, M. H. van, Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around the World, *Child Maltreatment*, 16(2), 79–101.
<https://doi.org/10.1177/1077559511403920>

Suarez, E., & Gadalla, T. M. (2010). Stop Blaming the Victim: A Meta-Analysis on Rape Myths. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(11), 2010–2035.
<https://doi.org/10.1177/0886260509354503>

Taner, F.G. (2017) Türk Ceza Hukukunda Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar, 2.Bs. Seçkin: Ankara.

TBMM (2016a) 26. Yasama Dönemi 2. Yasama Yılı 438 Sıra Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss438.pdf>

TBMM (2016b) Genel Kurul Tutanağı 26. Dönem 2. Yasama Yılı 22. Birleşim, 17 Kasım 2016 Perşembe

TBMM-İHİK (2014) Mağdur Hakları İnceleme Raporu.(Çevrimiçi)
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2014/magdur_haklari_incelem_raporu.pdf, 26.03.2019 (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Temel, M., & Şişman, F. N. (2013). Kadına Yönelik Cinsel Saldırılarda Hemşirelik Yaklaşımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 85–90.

Tezcan, D., Erdem, M.R., Önok, R.M. (2021) Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Bs. Seçkin: Ankara.

Tjaden, P., & Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, 6(2), 142-161.

Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu Çocuk İzlem Merkezleri Türkiye Raporu (Nisan 2015). <http://web.e-baro.web.tr/uploads/61/2015/cim%20tr.pdf> Erişim Tarihi: 02.07.2019.

Trocmé, N. M., Tourigny, M., MacLaurin, B., & Fallin, B. (2003). Major findings from the Canadian incidence study of reported child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 27, 1427–1439

Ullman, S. E. (1996). Social reactions, coping strategies, and self-blame attributions in adjustment to sexual assault. *Psychology of Women Quarterly*, 20(4), 505-526.

Ullman, S. E. (1999). Social support and recovery from sexual assault: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 4(3), 343–358.
[https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(98\)00006-8](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(98)00006-8)

- Ullman, S. E. (2000). Psychometric Characteristics of the social reactions questionnaire: A measure of reactions to sexual assault victims. *Psychology of Women Quarterly*, 24(3), 257–271. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2000.tb00208.x>
- Ullman, S. E. (2002). Social reactions to child sexual abuse disclosures: A critical review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 12(1), 89-121.
- Ullman, S. E. (2011). Is disclosure of sexual traumas helpful? Comparing experimental laboratory versus field study results. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 20(2), 148–162. <https://doi.org/10.1080/10926771.2011.546751>.
- Ullman, S. E., & Brecklin, L. R. (2003). Sexual assault history and health-related outcomes in a national sample of women. *Psychology of Women Quarterly*, 27(1), 46-57.
- Ullman, S. E., Filipas, H. H., Townsend, S. M., & Starzynski, L. L. (2005). Trauma exposure, posttraumatic stress disorder and problem drinking in sexual assault survivors. *Journal of Studies on Alcohol*, 66(5), 610-619.
- Ullman, S. E., Filipas, H. H., Townsend, S. M., & Starzynski, L. L. (2007). Psychosocial correlates of PTSD symptom severity in sexual assault survivors. *Journal of Traumatic Stress*, 20(5), 821–831. <https://doi.org/10.1002/jts.20290>
- Ulloa, E., Guzman, M. L., Salazar, M., & Cala, C. (2016). Posttraumatic growth and sexual violence: A literature review. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 25(3), 286-304.
- Ullman, S. E., Relyea, M., Peter-Hagene, L., & Vasquez, A. L. (2013). Trauma histories, substance use coping, PTSD, and problem substance use among sexual assault victims. *Addictive Behaviors*, 38(6), 2219-2223.
- Ullman, S. E., Starzynski, L. L., Long, S. M., Mason, G. E., & Long, L. M. (2008). Exploring the relationships of women's sexual assault disclosure, social reactions, and problem drinking. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(9), 1235-1257.
- UNODCCP (1999) Handbook on Justice for Victims: On the use and application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. New York: United Nations Centre for International Crime Prevention.
- Uslu, F. (2013) Çağdaş Ceza Adaleti içinde Mağdur, *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 241-260.
- Ünver Y., (2008) Cinsel Dokunulmazlığa Ve Genel Ahlaka Karşı Suçlar, *Türk Ceza Kanunu'nun 2.Yılı, Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar* içinde, 294-335, Türk Ceza Hukuku Derneği, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Venema, R. M. (2016). Police officer schema of sexual assault reports: Real rape, ambiguous cases, and false reports. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(5), 872-899.
- DSÖ/ VAW-IAWGED, 2018. Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. DSÖ: Geneva, 2021

- Wasco, S. M., Campbell, R., Barnes, H., & Ahrens, C. E. (1999). Rape crisis centers: Shaping survivors' experiences with community systems following sexual assault. In *Biennial Conference on Community Research and Action*, New Haven, CT.
- Yalçın, T. (2019) Türk Ceza Hukukunda Kadın Ankara: Savaş Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yokuş-Sevük, H. (2005) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 57, 243-282.
- Yokuş Sevük, H. (2015). 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 3(2), 119-146.
- Yuen, B., Billings, J., & Morant, N. (2019). Talking to Others About Sexual Assault: A Narrative Analysis of Survivors' Journeys. *Journal of Interpersonal Violence*, 886260519861652. <https://doi.org/10.1177/0886260519861652>.

EKLER

